

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

Світлана Сухарева
Ольга Яручик
Наталія Цьолик

ПОЛЬСЬКА МОВА

Навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів

JĘZYK POLSKI

Podręcznik dla studentów szkół wyższych

Луцьк
Вежа-Друк
2019

УДК 811.162.1(075.8)

С 91

Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки
(протокол № 4 від 7 листопада 2018 р.)

Рецензенти:

Радишевський Ростислав Петрович, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, завідувач кафедри полоністики Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Оляндер Луїза Костянтинівна, професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології Інституту філології та журналістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Сухарєва Світлана

С 91 Польська мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. = Język polski: podręcznik dla studentów szkół wyższych / С. В. Сухарєва, О. Б. Яручик, Н. М. Цьолик. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 436 с.

Видання укладене згідно зі структурою програми викладання польської мови для студентів польської філології, студентів міжнародного та історичного спрямувань, які вивчають польську мову. Навчальний посібник передбачає основну роботу з матеріалами лексичного та граматичного характеру, з принагідним екскурсом у культуру та історію Польщі. Додатково подані тексти для домашнього читання, зразки ділового мовлення, основні фразеологічні одиниці, тести для контролю та самоконтролю відповідно до вимог контрольньо-рейтингової системи оцінювання знань.

Начальний посібник може стати підручним джерелом для всіх зацікавлених у вивченні польської мови. Праця призначена для різних вікових категорій, проте, з огляду на лексику, перевага надана студентській аудиторії.

УДК 811.162.1(073.8)

© Сухарєва С., Яручик О., Цьолик Н., 2019

© Некротюк В., Качинська Е. (ілюстрації), 2019

© Малінеська І. (обкладинка), 2019

ЗМІСТ

SPIS TREŚCI

Вступ. Польська мова в родині слов'янських мов: особливості вивчення	
Wstęp. Język polski w rodzinie języków słowiańskich. Osobliwości nauki	11

РОЗДІЛ I

ОСНОВИ ГРАМАТИКИ І ЛЕКСИКИ

ROZDZIAŁ I

PODSTAWY GRAMATYCZNE I LEKSYCZNE

Модуль 1. Modul 1

Урок 1. Lekcja 1

„Dobry początek to połowa roboty”

Польська мова: вступна довідка. Język polski: informacje wstępne.....	15
Польський алфавіт (абетка). Двознаки. Polski alfabet (abecadło). Dwuznaki	18
Голосні та приголосні звуки. Samogłoski i spółgłoski	21
Польський правопис. Pisownia polska	22
Наголос у польській мові. Akcent w języku polskim	29
Знайомство. Польська ввічливість. Poznajmy się. Polskie wyrazy grzecznościowe	29
Вправи. Ćwiczenia.....	31

Урок 2. Lekcja 2

„Lepiej być niż mieć”

Граматичні категорії польської мови. Kategorie gramatyczne języka polskiego	35
Іменні частини мови. Deklinowane części mowy	35
Польські дієслова. Czasowniki polskie.....	37
Категорія особи. Kategoria osoby	38
Бути чи не бути, мати чи не мати. Być albo nie być, mieć albo nie mieć.....	38
Уживання зворотного займенника „się”. Używanie zaimka zwrotnego „się”	39
Сім'я. Rodzina	40
Вправи. Ćwiczenia.....	43

Урок 3. Lekcja 3

„Mój dom – moja twierdza”

Річ і прикмета: іменник і прикметник. Rzecz i przymiot: rzeczownik i przymiotnik... ..	48
--	----

Закінчення іменників однини і множини. Koncówki rzeczowników liczby pojedynczej i mnogiej.....	49
Закінчення прикметників однини і множини. Koncówki przymiotników liczby pojedynczej i mnogiej.....	51
Правопис складних іменників і прикметників. Pisownia złożonych rzeczowników i przymiotników.....	53
Житло. Форми. Mieszkanie. Kształty.....	53
Вправи. Ćwiczenia.....	56
МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ 1. SPRAWDZIAN MODUŁOWY 1.....	60

Модуль 2. Moduł 2

Урок 4. Lekcja 4

„Jak cię widzą, tak cię piszą”

Відмінювання чоловічого роду прикметників і іменників однини. Deklinacja rodzaju męskiego przymiotników i rzeczowników liczby pojedynczej	64
Відмінювання чоловічого роду прикметників і іменників множини. Deklinacja rodzaju męskiego przymiotników i rzeczowników liczby mnogiej.....	66
Зовнішній вигляд людини. Zewnętrzny wygląd człowieka.....	68
Вправи. Ćwiczenia.....	70

Урок 5. Lekcja 5

„Nie szata zdoobi człowieka, lecz człowiek szatę”

Відмінювання жіночого роду прикметників і іменників однини. Deklinacja rodzaju żeńskiego przymiotników i rzeczowników liczby pojedynczej.....	74
Відмінювання жіночого роду прикметників і іменників множини. Deklinacja rodzaju żeńskiego przymiotników i rzeczowników liczby mnogiej.....	76
Одяг. Кольори. Ubranie. Kolory.....	77
Вправи. Ćwiczenia.....	82

Урок 6. Lekcja 6

„Apetyt rośnie w miarę jedzenia”

Відмінювання середнього роду прикметників і іменників однини. Deklinacja rodzaju nijakiego przymiotników i rzeczowników liczby pojedynczej.....	88
---	----

Відмінювання середнього роду прикметників і іменників множини. Deklinacja rodzaju nijakiego przymiotników i rzeczowników liczby mnogiej	89
Їжа. Рецепт. У ресторані. Jedzenie. Przepis. W restauracji	90
Вправи. Ćwiczenia.....	100
МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ 2. SPRAWDZIAN MODUŁOWY 2.....	105

Модуль 3. Modul 3

Урок 7. Lekcja 7

„Kupić nie kupić, potargować można”

Ступені порівняння прикметників. Stopniowanie przymiotników	110
Ступені порівняння прислівників. Stopniowanie przysłówków	112
Два види дієслова „знати”. Czasowniki „wiedzieć” i „znać”	113
Покупки. Відділи в супермаркеті. Zakupy. Działy w supermarkecie	114
Вправи. Ćwiczenia.....	117

Урок 8. Lekcja 8

„Kto pyta, nie błądzi”

Займенники. Групи займенників. Zaimki. Grupy zaimków	121
Відмінювання займенників. Deklinacja zaimków	123
Запитання. Pytania	128
Навчання. Де навчаєшся? Nauka. Gdzie studiujesz?	129
Вправи. Ćwiczenia.....	130

Урок 9. Lekcja 9

„Wszystko ma swój czas i jest wyznaczona godzina”

Числа. Числівники. Liczby. Liczebniki	135
Визначення часу: рік, місяць, тиждень, день, година. Określenia czasu: rok, miesiąc, tydzień, dzień, godzina.....	139
Вправи. Ćwiczenia.....	144

МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ 3. SPRAWDZIAN MODUŁOWY 3.....	148
---	------------

ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1. PODSUMUJĄCA PRACA KONTROLNA 1	152
--	------------

Модуль 4. Modul 4

Урок 10. Lekcja 10

„Żadna praca nie hańbi”

Дієслово: інфінітив, часи, способи, стани. Czasownik: bezokolicznik, czasy, tryby, strony	159
Теперішній час дієслів. Czas teraźniejszy czasowników	159
Дієвідміни. Koniugacje	161
Неособові форми дієслова. Bezosobowe formy czasownika.....	161
Професія. Працевлаштування. Zawody. Zatrudnienie	161
Вправи. Ćwiczenia.....	164

Урок 11. Lekcja 11

„Komu w drogę, temu czas”

Минулий час дієслів. Czas przeszły czasowników.....	168
У дорозі. Екскурсія. Похід. W drodze. Wycieczka. Wyprawa	171
Вправи. Ćwiczenia.....	178

Урок 12. Lekcja 12

„Nie było nas, był las, nie będzie nas, będzie las”

Майбутній час дієслів: доконаний і недоконаний вид. Czas przyszły czasowników: aspekt dokonany i niedokonany	181
Світ рослин. Świat roślin	183
Світ тварин. Świat zwierząt	185
Вправи. Ćwiczenia.....	188
МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ 4. SPRAWDZIAN MODUŁOWY 4.....	194

Модуль 5. Modul 5

Урок 13. Lekcja 13

„Gdyby kózka nie skakała, toby nóżki nie zламаła”

Умовний спосіб дієслів. Tryb warunkowy	198
Правопис умовних часток. Pisownia partykuł warunkowych	199
Свята. Ювеналії. Święta. Juwenalia	200
Вправи. Ćwiczenia.....	204

Урок 14. Lekcja 14

„Parasol noś i przy pogodzie”

Наказовий спосіб дієслів. Tryb rozkazujący	209
Накази та прохання. Rozkazy i prośby	211
Справжній університет починається з бібліотеки. Prawdziwy uniwersytet tworzy biblioteka	212
Вправи. Ćwiczenia.....	214

Урок 15. Lekcja 15

„Nauka nie idzie w las”

Будова слова. Budowa wyrazu	219
Чергування звуків. Oboczności fonetyczne	221
Правопис польських префіксів. Pisownia polskich przedrostków	222
Комп'ютер. Сиджу в інтернеті. Komputer. Surfuję w Intenecie	223
Вправи. Ćwiczenia.....	224

МОДУЛЬНИЙ ТЕСТ 5. SPRAWDZIAN MODUŁOWY 5..... 234

ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 2. PODSUMUJĄCA PRACA KONTROLNA 2 .....

238

Післямова. Польська мова. Posłowie. Język polski .....

244

РОЗДІЛ II ПРО ПОЛЬЩУ ТА ПОЛЯКІВ

ROZDZIAŁ II O POLSCE I POLAKACH

Розповідь 1. Opowieść 1

Jest taki kraj.....	247
---------------------	-----

Розповідь 2. Opowieść 2

Stolice Polski. Gniezno. Kraków. Warszawa.....	249
--	-----

Розповідь 3. Opowieść 3

Polskie symbole narodowe.....	252
-------------------------------	-----

Розповідь 4. Opowieść 4

Kazimierz Wielki.....	258
-----------------------	-----

Розповідь 5. Opowieść 5

Akademia Krakowska	261
--------------------------	-----

Розповідь 6. Оповідь 6	
Mikołaj Kopernik	264
Розповідь 7. Оповідь 7	
Fryderyk Chopin.....	266
Розповідь 8. Оповідь 8	
Dzień Niepodległości Polski	270
Розповідь 9. Оповідь 9	
Konstytucja Trzeciego Maja	273
Розповідь 10. Оповідь 10	
Polscy Nobeliści	276
Розповідь 11. Оповідь 11	
Bitwa pod Grunwaldem.....	280
Розповідь 12. Оповідь 12	
Powstanie Warszawskie	282
Розповідь 13. Оповідь 13	
Kościuszko – bohater z prawosławnego rodu.....	285
Розповідь 14. Оповідь 14	
Literatura polska i jej zabytki.....	290
Розповідь 15. Оповідь 15	
Wrocław: Wenecja Północy	294
Розповідь 16. Оповідь 16	
Poznań	296
Розповідь 17. Оповідь 17	
Zakopane – przedsiönek Tatr	298
Розповідь 18. Оповідь 18	
Lublin.....	300
Розповідь 19. Оповідь 19	
Tragedia Katyńska: wymiar podwójny	303
Розповідь 20. Оповідь 20	
Jan Paweł II w szeregu polskich świętych	307
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА. LITERATURA POLECONA	314

**ДОДАТОК I. ДІЛОВА ПОЛЬСЬКА МОВА
ZAŁĄCZNIK I. JĘZYK POLSKI URZĘDOWY**

List oficjalny. Wzór.....	321
List motywacyjny. Schemat	322
List motywacyjny. Wzór	323
Życiorys. Schemat	324

CV: życiorys zawodowy. Schemat.....	325
CV. Wzór 1.....	327
CV. Wzór 2.....	328
CV. Wzór 3.....	329
Kwestionariusz osobowy. Schemat.....	331
Oświadczenie o niekaralności. Schemat	333
Zaświadczenie o zatrudnieniu. Schemat	334
Podanie o pracę. Wzór.....	335
Podanie o podwyżkę wynagrodzenia. Wzór	336
Podanie o indywidualny tok studiów. Schemat	337
Podanie o dublikat legitymacji. Schemat	338
Oświadczenie do pracy naukowej. Schemat	339
Zgłoszenie tematu pracy dyplomowej (magisterskiej). Schemat.....	340
Podanie o urlop dziekański. Schemat.....	341
Opinia praktyki zawodowej. Schemat.....	342
Wniosek urlopowy. Schemat.....	343
Upoważnienie. Schemat	344
Pełnomocnictwo. Schemat	345
Umowa najmu mieszkania. Schemat	346
Umowa poręczenia. Schemat	349
Umowa pożyczki. Schemat	350
Umowa kupna-sprzedaży pojazdu. Schemat.....	351
Umowa zlecenie. Schemat	353
Reklamacja. Schemat	354

ДОДАТОК II. ПОЛЬСЬКА ФРАЗЕОЛОГІЯ ZAŁĄCZNIK II. FRAZEOLOGIA POLSKA

1. Bajka z matką w tle	356
2. Mysiowie, czyli opowieść z kotem	358
3. Szczeniacka miłość.....	360
4. Porywy serca	362
5. Kilka słów o nosie	364
6. Wejście smoka, czyli boks z przymrużeniem oka	366
7. Ogień z pamiętnika nieudacznika	369
8. Pewne, jak słońce na niebie.....	371
9. Oko	373
10. Czarna godzina.....	375
11. Z pamiętnika krewskiego wojownika	377

ДОДАТОК III. ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ
ZAŁĄCZNIK III. LEKTURY

Podania i legendy polskie, ruskie i litewskie (Lucjan Siemieński)	
Smok.....	380
Mysia Wieża w Kruszwicy	381
Piast	382
Krzysztof	384
Założenie Kijowa	387
Legenda o panu Twardowskim	388
Boże Narodzenie	390
Wigilia u Borynów (W. S. Reymont. Chłopi. Rozdział IV: fragmenty).....	395
Życzenia świąteczne	400
Święta Wielkanocne	402
Pan Tadeusz. Fragmenty (A. Mickiewicz)	
Inwokacja	405
Polska kawa.....	406
Rok 1812	407
Sonety Krymskie (A. Mickiewicz)	
Czatyrdach.....	409
Droga nad przepaścią w Czufut-Kale	410
Stepy Akermańskie	411
Ulana. Powieść poleska. Fragment (J. I. Kraszewski)	412
Wiersze wybrane (W. Szymborska)	
Gawęda do miłości do ziemi ojczystej.....	418
Nic dwa razy.....	420
Zwierzęta cyrkowe	421
W rzece Heraklita.....	422
Egzamin (I. Sowa)	423
Wywiad z Andrzejem Wajdą. Fragmenty (S. Gabor)	427
Giedroyc i Ukraińcy. Fragmenty (B. Berdychowska)	431

Вступ
Польська мова в родині слов'янських мов:
особливості вивчення

Wstęp
Język polski w rodzinie języków słowiańskich:
osobliwości nauki

Поцінуюючи наше праслов'янське коріння і прагнучи невпинно розвиватися як особистість і професіонал, маємо можливість вивчати сучасні слов'янські мови, близькі українському менталітету, але водночас такі відмінні, серед яких і польська. Це значно розширює наші горизонти, дає можливість пізнавати ближче і даліше зарубіжжя, збільшує коло наших друзів та знайомих тощо. Варіантів цього „тощо” безмір, оскільки несповідимі шляхи Господні... Погляньмо лише на деякі з них, щоб заохотити себе до праці, бо як кажуть поляки: „Bez pracy nie ma kołaczy” („Хто не працює, той не їсть”).

У молодій людини, яка націлена всім єством на непомильний вибір свого майбутнього, добрий інтенсивний курс цієї мови, безсумнівно, став би у пригоді.

Студентське життя якраз і існує для того, щоб навчатися. Можна стати філологом, міжнародником, економістом, істориком, юристом. Запитаймо у представників усіх вище перерахованих спеціальностей, чи польська мова їм би не пригодилася, і отримаємо ствердну відповідь.

Бажаєш створити свій власний бізнес, шукаєш партнерів, маєш проблеми з налагодженням міжнародної співпраці? До кого ж ще звернутися за порадою, як не до найближчого сусіда? А Польща на сьогодні є для нас саме таким сусідом. Існує безліч програм економічного співробітництва, цікавих міжнародних проектів, учасником яких можеш стати і ти.

Думаємо, аргументів на користь вивчення польської мови достатньо. Отож, зупинимося на проблемі, як і що вивчати. Сучасна система вищої освіти пропонує нам ритм Болонського процесу, у який Україна поступово вливається, роздумуючи над усіма „за” і „проти”, часом ностальгічно зітхаючи за

традиційним способом навчання. Враховуючи побажання „новаторів” і „традиціоналістів”, при побудові цієї програми вивчення польської мови як іноземної автори врахували різнопланові аспекти. Матеріал традиційно розподілений на уроки (лекcje), якими кожен буде послуговуватися так, як вважатиме за потрібне у межах запропонованих тематичних модулів. Наприкінці кожного з модулів подано тест на повторення вивченого. Один урок умовно розрахований на декілька навчальних занять, оскільки розроблені авторами теми паралельно представляють великий обсяг граматичних і лексично-семантичних аспектів вивчення польської мови. Принагідно запропоновано чималу кількість нових польських лексем, які можна самостійно доповнювати під час роботи зі словниками. Після кожного з уроків подано комплекс вправ для засвоєння тематичного матеріалу. Перший розділ навчального посібника містить підсумкові контрольні роботи із завданнями різнопланового характеру.

Кількість навчальних годин врахована максимально – зразком стали навчальні програми „Польська мова як перша іноземна мова” та „Західнослов'янська мова (польська)” (СНУ імені Лесі Українки), які розраховані на інтенсивний курс початкового вивчення польської мови. До цих програм повною мірою долучилися інші – „Польська мова як друга іноземна мова” та „Польська мова як третя іноземна мова”. Згідно з новими освітніми вимогами, автори підручника у вигляді розділів пропонують змістові модулі з додатковим комплексом контрольних поточних і підсумкових завдань – це модульні підсумкові тести і контрольні роботи, індивідуальні та самостійні завдання. Підручник може стати теж добрим самовчителем.

Унікальність цього навчального видання: різноплановість матеріалу, інтегральність його викладу, можливість вивчення польської мови різними віковими та суспільними категоріями. У першому розділі „Основи граматики і лексики” подано матеріал з граматики, порівняльної, прикладної і контекстуальної лінгвістики, натомість лише принагідно згадано історичні та діахронічні мовознавчі аспекти. Окремо опрацьовано матеріал з фонетики,

доповнюваною ланкою якої стала фонологія. Назва кожного з уроків подана у формі польського прислів'я. Другий розділ „Про Польщу та поляків” коротко у двадцяти розповідях представляє культуру Польщі, її визначних діячів, історичні віхи.

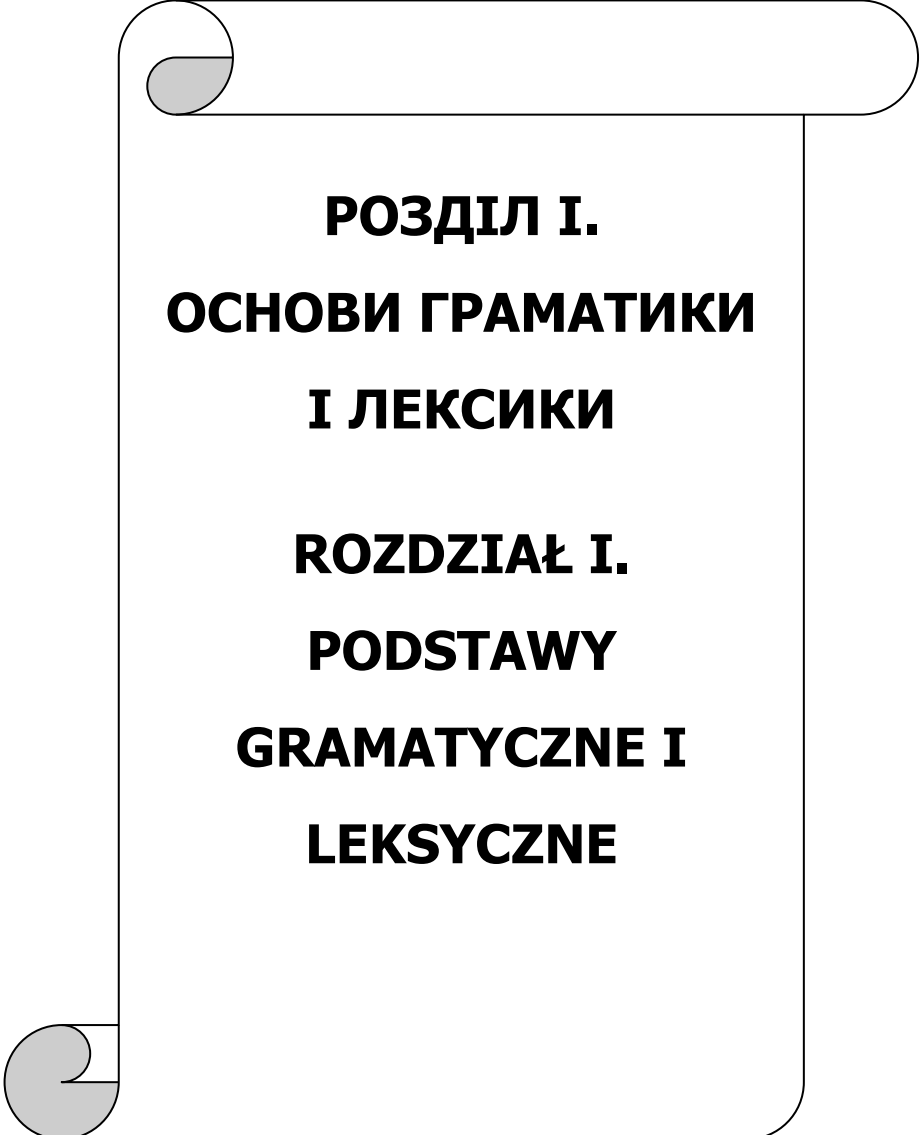
Назва посібника покликана цілісно відтворити його зміст – маємо справу з основами вивчення польської мови. Передусім йдеться про початківців, які різноманітним чином зможуть надалі поглиблювати свої знання. Їхній творчій уяві додатково запропоновано ілюстративний матеріал, який, за рахунок краще розвиненої у загалу зорової пам'яті, допомагає відтворити прочитаний матеріал. Підібрано різнопланові тексти для індивідуального читання (lektury), якими можна послуговуватися вибірково, залежно від сфери зацікавлень, а також зразки ділового польського мовлення і польської фразеології із переліком основних фразеологічних ідіом.

Необхідним додатком до цього навчально-методичного видання має стати польсько-український і українсько-польський словники, а також всі інші види словників, пов'язаних із вивченням польської мови як іноземної.

Автори належно оцінили досвід своїх українських і польських попередників у цій галузі, загалом перерахувавши напрацьоване в останньому розділі підручника – „Рекомендована література”.

Підсумовуючи, варто зазначити, що автори навчального посібника прагнули уникнути примітивізму в текстах і завданнях., водночас роблячи їх доступними за рахунок ігрових і пізнавальних інтегральних методів засвоєння матеріалу. Таким чином, поставлено високу планку для вивчення польської мови як іноземної, тому що відомо, що надто малі вимоги учня до себе не створять у майбутньому ні визначного спортсмена, ні видатного вченого, ні відомого поліглота.

Бажаємо успішних занять і позитивних змін!

**РОЗДІЛ І.
ОСНОВИ ГРАМАТИКИ
І ЛЕКСИКИ**

**ROZDZIAŁ I.
PODSTAWY
GRAMATYCZNE I
LEKSYCZNE**

Урок 1

Лекція 1

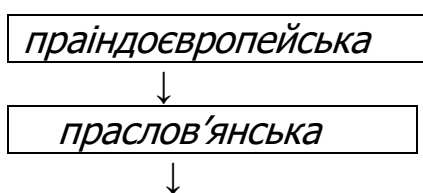
„Dobry początek to połowa roboty”

Польська мова: вступна довідка

Język polski: informacje wstępne

Польська мова – національна мова поляків і державна мова Республіки Польщі. Вона належить до групи західнослов'янських мов (лехіцької підгрупи) поряд з чеською, словацькою, поморською (кашубською). Своїм корінням сягає праїндоевропейської, маючи за посередника праслов'янську мову.

Таблиця 1. Польська мова серед інших слов'янських мов

<i>СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ:</i>	<i>ЗАХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ:</i>	<i>ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ:</i>
давньоукраїнська † давньооновгородський діалект † староукраїнська † білоруська російська українська	польська чеська словацька кашубська сілезька верхньолужицька нижньолужицька полабська †	староцерковнослов'янська (давньоболгарська) † церковнослов'янська болгарська македонська сербохорватська: боснійська - сербська - хорватська - чорногорська словенська

Як окрема мова так звана *polszczyzna* почала формуватися у X ст. Перший запис цією мовою знайдено в латинському тексті з 1270 року: „Daj, ać ja robruszę, a ty roszywaj” („Давай я помелю, а ти відпочивай”). В історії мови традиційно виділяється чотири етапи: дописьмовий, давньопольський (XIII - XV ст., згідно з іншими джерелами - IX - XVI ст.), середньопольський (XVI ст. - сер. XVIII ст.) і новопольський (з другої половини XVIII ст.). Першими письмовими пам'ятками прийнято вважати „Казаня Швентокшиске” та гімн Пресвятій Діві Марії „Богуроджіца” з XIII ст., а перший опис польської фонетики походить з XV ст. (1440 р.) – „Орфографічний трактат” Якуба Паркоша. Перша видана польська книга – це молитовник „Рай духовний” (Краків, 1513 р.).

На формування польської мови значною мірою вплинули чеська та німецька мови, меншою – італійська, французька, білоруська та ін. У XVI–XVIII сторіччях польська мова у більшості суспільних сфер стала переважати латинь, а такі відомі письменники як Ян Кохановський, Миколай Рей, Пйотр Скарга, Лукаш Гурницький ввійшли в історію польської літератури як представники її „золотої” епохи.

Після застою у період Просвітництва настав поновний сплеск розвитку польської мови, про що свідчать „Латинсько-польський лексикон” Яна Мончинського (1564 р.), „Граматики для народних шкіл” Онуфрія Копчинського (1778-1793 рр.) тощо.

Зразками мовного різноманіття та лексичного багатства стали твори видатних польських письменників XIX-XX ст. Адама Міцкевича, Юліуша Словацького, Болеслава Пруса, Генрика Сенкевича, Марії Конопніцької, Владислава Реймонта та ін. Вони піднесли польську мову та літературу як один із яскравих проявів слов'янського світу до світових вершин.

Сучасна польська мова зазнає значних впливів англійської мови, що не завжди прихильно сприймається польською громадськістю. Часто лунають виступи за збереження чистоти польської мови від англійських нашарувань у рекламі, інформаційних вивісках, пресі, телебаченні тощо. Такий

патріотичний дух поляків похвальний і українському народу варто почерпнути цей досвід для збереження чистоти власної мови, яка теж самотня і неповторна.

На сьогоднішній день польською мовою спілкується практично все населення РП, а також численна польська діаспора. Разом польськомовна спільнота становить близько 44 млн (згідно з різними науковими джерелами, від 40 до 48 млн).

Найбільші словники польської мови охоплюють 130 000 лексем, з яких 20 000 належать до повсякденного вжитку. Втім вченими доведено, що в мовленні поляки вживають лише 2 000 слів, інші лексичні одиниці є рідковживаними.

Польську мову як іноземну вивчає близько 10 000 осіб по всьому світі. Не бентежить їх навіть той факт, що польський іменник може мати близько 14 флексійних форм. Неважкі для них і польські скоромовки (łatańce).

Сучасна польська мова існує в літературній загальнопольській формі, яка виникла на основі діалектів Великопольщі, Малопольщі та Мазовша.

Основні діалекти сучасної польської мови:

– західні і південні:

- великопольський (познанська говірка);
- малопольський (краківська, підгалянська, сондецька і живецька говірки);
- сілезький;

– північні:

- мазовецький (білостоцька і ловицька говірки);
- хелмінсько-котевсько-вармінський;

– східні (так звані кресові):

- північносхідні;
- південносхідні.

Польський алфавіт

Polski alfabet (abecadło)

Польський алфавіт складається з 32 знаків. В основному вони латинського походження, проте польська абетка має і свої власні позначення: позначення м'яких шиплячих звуків (ć, ś, ź), літери ł, ń, ó та ż. Назва „alfabet” свідчить про його латинське походження, натомість синонімічна назва „abecadło” вказує на особливості польського алфавіту, відтворюючи його початкові літери і власне польську літеру „ł”.

A a [a]	голосний звук, відповідник українського „а”
ą [oʲ]	носовий звук, варіанти звучання: „оʲ”, „ом”, „он”
B b [b]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „б”
C c [ɕ]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „ц”
Ć ć [ɕʲ]	м'який приголосний звук, шиплячий

Увага! У польській фонології не існує звуку [ць]

D d [d]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „д”
E e [e]	голосний звук, відповідник українського „е”
ę [eʲ]	носовий звук, варіанти звучання: „eʲ”, „ем”, „ен”
F f [f]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „ф”
G g [g]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „г”

Увага! У польській фонології не існує звуку „г”

H h [x]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „х”
I i [i]	м'який голосний звук, відповідник укр. „і”

„i” також служить для пом'якшення приголосних перед голосними та для роздільного читання приголосного і наступного голосного – відповідник укр. апострофа

J j [j]	м'який приголосний звук, відповідник укр. „й”
K k [k]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „к”

L l [ль]	м'який приголосний звук, подібний до укр. „ль” Польський „l” твердіший, язик ставимо далі за альвеоли
Ł ł [в ^л]	твердий приголосний звук, дещо подібний до укр. „л” „ł” вимовляємо як [в^л] – він ніколи не пом'якшується
M m [м]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „м”
N n [н]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „н”
Ń ń [нь]	м'який приголосний звук, відповідник укр. [нь]
O o [о]	голосний звук, відповідник українського „о”
Ó ó [у]	голосний звук, відповідник українського „у” „ó” у відкритому складі чергується з „о”
P p [п]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „п”
R r [р]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „р”
S s [с]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „с”
Ś ś [шь]	м'який приголосний звук, шиплячий Увага! У польській фонології не існує звуку [сь]
T t [т]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „т”
U u [у]	голосний звук, відповідник українського „у”
W w [в]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „в” Польський алфавіт не має літер „v”, „q” і „x”
Y y [рос. ы]	голосний звук, подібний до укр. „и” (відповідник російського „ы”)
Z z [з]	твердий приголосний звук, відповідник укр. „з”
Ż ż [жь]	м'який приголосний звук, шиплячий Увага! У польській фонології не існує звуку [зь]
Ź ź [ж]	твердий приголосний шиплячий звук, відповідник укр. „ж”

Двознаки

Dwuznaki

У польській мові деякі літери в сукупності передають один звук:

Ch [x] – відповідник українського „х”

(chusta, chleb, dach)

Dz [дз] – відповідник українського „дз”

(dzwon, dzban, wódz)

Cz [ч] – відповідник українського „ч”

(czapka, czas, klucz)

Sz [ш] – відповідник українського „ш”

(szansa, szalik, kosz)

Dź [джь] – подібний до укр. [джь]

Увага! У польській фонології не існує звуку [дзь]

(żdźbło, odpowiedź, łódź)

Dż [дж] – відповідник українського „дж”

(dżungla, dżudo, dżokej)

Трапляється подвоєння цього двознаку – dżdż

(dżdżysty, dżdżownica)

Rz [ж] – відповідник українського „ж”

(rzeka, rzepa, kurz)

Після глухих p, t, k, h rz оглушується і читається [ш]

(przyroda, trzy, krzyk, chrzan)

Szcz [щ] – відповідник української літери „щ”

(szczaw, deszcz, barszcz)

Голосні та приголосні звуки

Samogłoski i spółgłoski

Звуки в польській мові діляться на голосні (**samogłoski**) і приголосні (**spółgłoski**). У польській мові є вісім голосних звуків:

a, ą, e, ę, i, o, u (*інколи позначається як ó*), y.

Як їх легше запам'ятати? Вистачить вивчити лише одне речення і поділити його на склади (**syllaby**):

Ta - ka kre - de mi - ło zu - żyć. (Такою крейдою приємно користуватися)

У польській мові стільки голосних звуків, скільки складів у цьому реченні, адже в ньому використані всі голосні.

Як і в українській мові, польські приголосні звуки самі складу не будують (винятком є звуконаслідування: **brrr, drrr** і т.п.).

Звуки діляться на:

- a) губні і носові;
- b) дзвінки і глухі;
- c) тверді і м'які.

На письмі м'якість приголосного звуку передається за допомогою:

- риски (**kreski** ´) над літерами **c, n, s, z** і над двознаком **dz** (**dźwig, ćma, ślub, koń** і т. п.);

- літери **i** після приголосного звуку перед голосним (**lipa, miasto, kariera, biały, ciepło, kiedy, nie, dzieci** і т. п.).

Літера **j** наприкінці слова при роздільній вимові приголосного і наступного голосного звука вживається після **s, c, z** (**lekcja, pensja, iluzja**), натомість після інших приголосних на цьому місці вживаємо літеру **i** (**mafia, fotografia, koniak**). Зазвичай на початку складу **j** виконує функцію приголосного звуку, тому пишемо: **ja, już, jutro, jeź, jajko, ukrojony**. Виняток з цього правила становить написання префіксів та наступної літери **j** на початку кореня слова: **odjazd, objawienie, wjeżdżać**.

Приголосний звук **l** завжди м'який, тому після нього пом'якшення не потрібне (las, malarstwo, los, lustro). Натомість звук **l** завжди твердий.

Sz, cz, rz і **ź** завжди тверді: deszcz, jeszcze, czapka, szalik, życie, rzeka.

Польський правопис

Pisownia polska

Декілька слів для заохочення: українцям легше освоїти сучасну польську орфографію, аніж полякам. Допоміжним інструментом слугує українська мова, при перекладі на яку легко провести паралелі і визначитися з написанням лексем. Основні орфографічні норми – це:

1) Норма пом'якшення приголосних перед голосним ЗВУКОМ

Для пом'якшення приголосного перед наступним голосним слугує літера **i**:

miasto [място] – місто

wiadro [вядро] – відро

niebo [небо] – небо

biegi [бегі] – біг

kielich [келіх] – келих

piesek [песек] – песик

Виняток! Звук **l** завжди м'який, тож пом'якшення не потребує.

2) Норма написання м'яких шиплячих

На основі правила пом'якшення приголосні **ś, ć, ź (dź), ń** пишуться в кінці слова або перед наступним приголосним звуком. Перед голосними (чи якщо звук **i** сам є складовим голосним) пишуться **si, ci, zi (dzi), ni**. В обох випадках вони читаються як [шь], [чь], [жь], [джь], [нь].

<i>Наприкінці слова або перед приголосним</i>		<i>Перед наступним голосним або якщо i є складовим голосним</i>	
Ć	dobroć, ćma, zaćmić	Ci	cicho, ciocia, ciemny
Ś	śląd, miś, myśleć	Si	siatka, Kasia, biesiada
Ź	źródło, mroźny, znaleźć	Zi	ziarno, wozić, znalezione
Dź	dźwięk, niedźwiedź	Dzi	dziki, dziura
Ń	pień, słoń, ukraiński	Ni	konia, niebo, Ukrainie

(Поточне завдання. Добери до запропонованих у таблиці польських лексем українські відповідники: тихо, доброта, пенюк, коня, возити, морозний, міль, знайти, знайдений, дикий, звук, український, Україні, ведмежа, Катя, ведмідь, дірка, думати, бенкет, темний, затьмарити, тітка, слон, джерело, небо, слід, зерно, сітка).

3) Норма роздільного прочитання приголосного і наступного голосного

Для роздільного прочитання приголосного і наступного голосного звуку в українській мові на письмі застосовуємо апостроф, у російській мові – твердий знак, а в польській мові – літеру **i**:

apatia

Kalwaria

astronomia

Виняток становлять три приголосні звуки: **s, c, z**. Після них для роздільного прочитання приголосного і голосного застосовуємо літеру **j**:

sesja

akacja

telewizja

Увага! При роздільному читанні приголосного і наступного голосного звуку **i** також є закінченням Родового відмінка однини і множини:

co? fotografia (фотографія) – czego? fotografii (фотографії)

co? fotografie (фотографії) – czego? fotografii (фотографій)

co? lekcja (урок) – czego? lekcji (уроку)

co? lekcje (уроки) – czego? lekcji (уроків)

Запам'ятай! Zapamiętaj!

chrześcijaństwo – християнство

chrześcijański – християнський

4) Норма написання rz – ż

Якщо при перекладі польського слова на українську (пор. російську) мову на місці «ж» з'являється «р», то пишемо **rz**, у всіх інших випадках пишемо **ż**.

morze – море

może – може

żuraw – журавель

rzeka – ріка

Після глухих **p, t, k, h** двознак **rz** оглушується і читається [ш]:

przyroda [пширода] – природа

trzy [тши] – три

krzyk [кшик] – крик

chrzan [хшан] - хрін

5) Норма написання ó – u

Якщо при перекладі польського слова на українську мову замість звуку «у» з'являється «і», «о» або «е» (пор. рос. «о»), то пишемо **ó**, у всіх інших випадках пишемо **u**.

bór – бір

źródło – джерело

Kraków – Краків

ulica – вулиця

ul – вулик

kałuża – калюжа

Додаткова інформація:

Ó пишеться

- лише в закритому складі. При відмінюванні слова, коли склад відкривається, на цьому місці з'являється **o**: **bór** – **boru**;

- у закінченнях Р. в. множини чоловічого роду (**rodaków**, **mechaników**) та Р. в. множини слів середнього роду типу **muzeum** (**muzeów**), **centrum** (**centrów**);

- у суфіксах **-ówk**, **-ówn**: **wędrówka**, **mrówka**, **główny**, **królówna**.

Ó не пишеться:

- на початку слова, винятки: **ósmu**, **ósemka**, **ów**, **ówczesny**;

- у кінці слова.

У словах латинського походження вживається лише **u**: **fundusze** (фонди), **nuta** (нота), **rum** (ром), **numer** (номер), **Wulgaria** (Болгарія), **pułk** (полк).

б) Норма написання h – ch

При перекладі польського слова на українську (пор. російську) мову на місці «х» пишемо **ch**. У всіх інших випадках пишеться **h**.

Halina – Галина

Bohdan – Богдан

hańba – ганьба

chleb – хліб

chłopiec – хлопець

chytry – хитрий

7) Норма написання a, e

Літери „ą”, „ę” пишемо:

1. У власне польських словах перед приголосними: **ś, ź, ć, dź, ż, ł**: geś, gałąź, więź, łabędź, krażenie, mężczyzna, wziął, kaśliwy.

2. У кінці слів:

ą – в Орудному відмінку однини іменників жінок та чоловічого роду, що закінчуються в Називному відмінку на **-a**: kobieta-kobietą, lampa-lampą, poeta-poetą, głowa-głową (в Знахідному відмінку цих іменників пишемо закінчення **-ę**: kobietę, głowę, lampę, poetę)

ę – у Називному, Знахідному, Кличному відмінках деяких іменників середнього роду однини: imię, zwierzę, ciele, kurczę, plemię (а також ці іменники у Родовому, Давальному, Знахідному, Орудному, Місцевому та Кличному відмінках множини: cieleta, cielećami) та у Знахідному відмінку однини особового займенника się та зворотного займенника się.

3. При відмінюванні дієслів:

ę – у дієсловах 1 ос. однини теперішнього часу (I та II дієвідм.) та у дієсловах майбутнього часу простої форми: proponuję, idę, biorę, chodzę, śpię, piję, lubię, maluję, dojdę, zbuduję, zarzucę.

ą – у 3 ос. множини дієслів теперішнього та майбутнього часу простої форми: chodzą, śpią, malują, piją, opowiadają, umieją, rzucają, lubią, utworzą, dopiszą, rozwiążą.

- у закінченнях дієприслівників незавершеної дії (**-ąc**), активних дієприкметників однини (**-а́су, -а́са, -а́се**) та множини (**-а́су, -а́се**): czytając, śpiewając, płynąc, płacząc.

- перед **ł, l** в закінченнях форм минулого часу, інфінітивна форма яких має закінчення **-а́ć**: pragnąłem, pragnęłam, pragnęło, pragnęliśmy, pragnęłyście, pragnęli.

- у закінченнях дієприкметників пасивного стану, які походять від інфінітивів, що закінчуються на **-а́ć**: zajęty, rozwinięty, ścięty.

- у закінченнях дієслівних форм на **-no, -to**, які походять від інфінітивів, що закінчуються на **-ąć**: *zwinieęto, przyjeęto, zaczęto*.

Увага!

*Здебільшого при перекладі слів з **ą** та **ę** на українську мову на місці носових звуків стоять **у, ю** або **я**:*

dąb, dęby – дуб, дуби

zajęty – зайнятий

rysuję - малюю

8) Норми написання польських слів та словосполучень з великої літери

- Імена, прізвища, прізвиська людей, псевдоніми, назви династій, міфічні постаті, назви богів та клички тварин, наприклад: *Jan Kochanowski, Bolesław Chrobry, Sokole Oko, Jagiellonowie, Ikar, Bóg, Budda, Mruczek*.

- Назви континентів, країн, регіонів, місцевостей (урочищ, сіл, селищ, міст, кварталів, вулиць), інших географічних об'єктів (морів, океанів, озер, гір, річок, островів, пустель, заток тощо), наприклад: *Ameryka, Ukraina, Wołyń, Warszawa, Wisła, Świtez, Elba*. Слова *ulica, plac, dzielnica* пишемо з малої літери, назву – з великої, наприклад: *plac Trzech Krzyży, ulica Marszałkowska, aleja Kasztanowa* (але у множині *Aleje Ujazdowskie* – у значенні „проспект”). У складених назвах населених пунктів та інших географічних об'єктів пишемо з великої літери всі слова, крім прийменників, наприклад: *Biała Podlaska, Rostów nad Donem*. **Увага!** Слова *ocean, morze, jezioro, góra, wyspa, półwysep, pustynia, zatoka* пишуться з великої літери лише тоді, коли власна назва, з якою вони поєднуються, виражена прикметником: *Morze Bałtyckie, Góry Stołowe, Barania Góra, Jezioro Rożnowskie*. Якщо власна назва виражена іменником, ці слова пишуться з малої літери, наприклад: *góra Śnieżka, jezioro Śniardwy, zatoka Gibraltar*.

- Назви національностей, рас, етнічних груп, жителів населених пунктів, регіонів, континентів, планет тощо, наприклад: Polak, Japończyk, Ukrainiec, Murzyn, Mazur, Kozak, Europejczyk, Marsjanin, Poleszuk, Warszawiak.

- Назви книг, романів, повістей, віршів та витворів мистецтва – з великої літери пишеться лише перше слово, інші – тільки у випадку, якщо вони є власними назвами, наприклад: „Bitwa pod Grunwaldem”, „Martyn Borula”, „Dzieje grzechu”.

- Офіційні назви установ, організацій, органів законодавчої та виконавчої влади, інституцій, шкіл, товариств, військових підрозділів тощо (всі слова з великої літери, окрім службових): Szkoła Podstawowa imienia Tadeusza Kościuszki w Krakowie, Ministerstwo Finansów, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Uniwersytet Jagielloński.

- Назви планет, зірок та інших астрономічних тіл: Słońce, Mars, Gwiazda Polarna (але: słońce, ziemia, якщо назва не стосується планети).

- Pan, Pani, Państwo, Panie, Panowie, а також інші слова-звертання у листах, письмових зверненнях, заявах тощо: „Witam serdecznie, Drogi Panie Adamie”! „Z wielką przyjemnością zapraszam Was na uroczystość...”, „Szanowna Pani...”

- Назви свят: Nowy Rok, Wielkanoc.

- Назви періодичних видань (з великої літери пишемо всі слова, якщо назва відмінюється, і тільки перше слово, якщо назва не відмінюється): „Słowo i Czas”, „Monitor Wołyński”, „Kochaj dzieci”.

Zapamiętaj!

У стійких словосполученнях прикметник – завжди на другому місці:

język polski – польська мова

język obcy – іноземна мова

język ojczysty – рідна мова

Наголос у польській мові

Akcent w języku polskim

Наголос у польській мові фіксований, – він падає на передостанній (другий з кінця) склад слова („praca”) чи двоскладового виразу („na mnie”).

Увага!

Третій склад з кінця:

- дієслова минулого часу в I і II особі множини (robiliśmy, robiliście);
- дієслова умовного способу, окрім I і II особи множини (robiłbym, robiłabym, robiłbyś, robiłabyś, robiłby, robiłaby, robiłoby, robiliby, robiłyby);
- слова іншомовного походження на –ука, -ика (matematuka, fizyka) і слова „czteresta”, „reguła”, „ryzyko”, „okolica”, „Rzeczpospolita”.

Четвертий склад з кінця:

- дієслова умовного способу I і II особи множини (robilibyśmy, robiłybyśmy, robilibyście, robiłybyście).

Останній склад:

- в абрєвіатурах (PKS – пекаes, PKP – пекаeпe).

Цікаво, що в міжнародній мові есперанто, створеній понад сто років тому в Варшаві Людвіком Земенгофом, завжди наголошений передостанній склад. Цей принцип почерпнутий з польської мови.

Знайомство. Польська ввічливість

Poznajemy się. Polskie wyrazy grzecznościowe

Польська ввічливість передбачає звертання на „ти” (**ty**) і офіційне на „Ви”, яке виражене за допомогою слів **pan** (до чоловіка), **pani** (до жінки), **panowie** (до чоловіків), **panie** (до жінок) і **państwo** (до групи осіб, у якій є чоловіки).

Спочатку називається ім'я, а потім прізвище, натомість по-батькові не вживається.

1) Dzień dobry! – Добрий день!

Dobry wieczór! – Добрий вечір!

Witajcie! – Я вас вітаю!

Witam pana (panią, państwa)! – Я Вас вітаю! (до чоловіка, до жінки, до групи осіб)

Cześć! – Привіт!

2) Do widzenia! – До побачення! До зустрічі!

Do zobaczenia! – До побачення! До зустрічі!

Wszystkiego najlepszego! – Усього найкращого!

Miłego dnia! – Приємного дня!

Żegnajcie! – Прощайте!

Żegnam pana (panią, państwa)! – Прощайте! (до чоловіка, до жінки, до групи осіб)

Cześć! – Па-па!

Na razie! – Бувай! Бувайте!

3) Proszę (bardzo) – Будь ласка, прошу.

Przepraszam (pana, panią, państwa). Jak mogę dojść (dojechać) do ulicy Pięknej? – перепрошую, скажіть, будь ласка (звертання до чоловіка, жінки, групи осіб), як мені дійти (доїхати) на вулицю Гарну?

Dziękuję (bardzo), dziękujemy (dzięki – неформально) – Дякую (дуже дякую), дякуємо.

Smacznego! – Смачного!

Nawzajem! – Взаємно!

Na zdrowie! – На здоров'я!

4) Mam na imię Jerzy (Katarzyna). – мене звати Юрій (Катерина). (Nazywam się Katarzyna Kowalczyk. Nazywam się Kowalczyk. Moje nazwisko jest Kowalczyk. Jestem Jerzy Kowalczyk. – Мене звати Катерина Ковальчук. Я – Ковальчук. Моє прізвище Ковальчук. Я – Юрій Ковальчук).

Proszę się zapoznać. To jest pani Katarzyna Kowalczyk, a to jest pan Michał Olchowski. – Poznajomtesя, будь ласка. Це пані Катерина Ковальчук, а це пан Михайло Ольховський.

Przedstawiam państwu swoich kolegów Katarzynę i Jerzego Kowalczyków. – Представляю Вам своїх друзів Катерину і Юрія Ковальчуків.

Запам'ятай! Zapamiętaj!

Lekcja (укр. урок) – wykład (укр. лекція)

Poznać, zapoznać się – познайомитися, ознайомитися

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

1. Вивчи польський алфавіт. Яких звуків, наявних в українській фонології, у польській мові не існує? Яких польських літер немає в латинському алфавіті?

2. Прочитай і переклади у довільній формі вірш Юліана Тувіма:

ABECADŁO

Abecadło z pieca spadło,

O ziemię się hukło,

Rozsypało się po kątach,

Strasznie się potłukło:

I – zgubiło kropczkę,

H – złamało kładeczkę,
B – zbiło sobie brzuszki,
A – zwichnęło nóżki,
O – jak balon pękło,
aż się P przelękło.
T – daszek zgubiło,
L – do U wskoczyło,
S – się wyprostowało,
R – prawą nogę złamało,
W – stanęło do góry dnem
i udaje, że jest M.

3. Прочитай, правильно наголошуючи, і переклади слова:

Odsłona, samochód, widowisko, arystokratyczny, pieczęć, uzupełniać, jodyna, fala, czterysta, honor, inicjatywa, fajka, dwieście, porządek, ekwipunek, brzeg, ewentualny, ówczesny, stać, wybór, tętno, storczyk, tłok, ząb, szybki, ćwiczenie.

4. Дай відповідь на запитання:

- 1) До якої мовної групи зараховуємо польську мову? Які періоди її розвитку можна виділити?
- 2) Яке перше польське речення було знайдене в давніх пам'ятках писемності? Яким роком воно датоване?
- 3) Які перші вагомі праці з польського мовознавства?
- 4) Які письменники своїм генієм піднесли польську мову до світових висот?
- 5) Як поляки відстоюють чистоту своєї мови?
- 6) Які діалекти та говірки існують у сучасній польській мові?

5. Визнач, чи правильний порядок слів у поданих словосполученнях:

piosenka ludowa
narodowy hymn
dobry dzień

porządny człowiek
smaczne pierogi
pedagogiczna akademia
słoneczny dzień

6. Переклади на українську мову. Який висновок з цієї повчальної історії можна зробити?

Bajka o jednej ciekawskiej myszce

Żyła na świecie mała myszka ze swoją matką w małej nórce. Matka codziennie chodziła do pracy i przed wyjściem mówiła do małej myszki:

– Mała myszko, nie wychodź sama na dwór, bo tam mieszka straszny kot. On ma straszne wąsy i oczy, straszne zęby i pazury, mówi „miau” i je małe myszki.

Mała myszka zawsze była posłuszna i nie wychodziła na dwór bez mamusi. Jednak jednego razu mała myszka nie posłuchała matki i postanowiła sama wyjść z domu. Ona podeszła do drzwi i słucha, a tam: „Hau! Hau!”

„A-a-a, to pies!” – ucieszyła się mała myszka i wyszła za drzwi. I kot ją zjadł...

Jak to się stało?

Ten kot siedzi teraz za drzwiami i mówi zadowolony: „Jak dobrze znać języki obce!”

Комунікативна гра. Гра комунікаційна:

Представлення: себе,

особи, яка сидить праворуч чи ліворуч,

двох колег з групи один одному.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Jak dobrze znać języki obce!

Урок 2

Lekcja 2

„Lepiej być niż mieć”

Граматичні категорії польської мови

Kategorie gramatyczne języka polskiego

У польській мові є 10 частин мови і вони діляться на дві групи:

I. відмінювані

rzeczownik – іменник

przymiotnik – прикметник

zaimek – займенник

liczebnik – числівник

czasownik – дієслово

II. невідмінювані

przysłówek – прислівник

przyimek – прийменник

spójnik – сполучник

partykuła – частка

wykrzyknik – вигук

Іменні частини мови

Deklinowane części mowy

Усі іменні частини польської мови (rzeczownik, przymiotnik, zaimek, liczebnik) відмінюються за числами (przez liczby)

Liczba pojedyncza – lp (однина)

Liczba mnoga – lm (множина)

і за відмінками (przez przypadki).

<i>Скорочення</i> <i>Skrót</i>	<i>Відмінок</i> <i>Przypadek</i>	<i>Запитання</i> <i>Pytania</i>
M.	Mianownik (Називний)	Kto? Co? Jaki? Który? Czyj?
D.	Dopełniacz (Родовий)	Kogo? Czego? Jakiego? Którego? Czyjego?
C.	Celownik (Давальний)	Komu? Czemu? Jakiemu? Któremu? Czyjemu?
B.	Biernik (Знахідний)	Kogo? Co? Jakiego (jaki)? Którego (który)? Czyjego (czyj)?
N.	Narzędnik (Орудний)	Kim? Czym? Jakim? Którym? Czym?
Ms.	Miejscownik (Місцевий)	O (na, w, przy, po) kim? O (na, w, przy, po) czym? O (na, w, przy, po) jakim? O (na, w, przy, po) którym? O (na, w, przy, po) czyim?
W.	Wołacz (Кличний)	-

Для легшого запам'ятовування порядку польських відмінків варто вивчити речення, в якому початок кожного слова – це початкова літера назви відмінка:

Maleńki Domek Czerwonych Biedronek Nadepnął Małzonek Wilczycy. (На маленький будиночок червоних сонечок наступив чоловік вовчиці).

Польський іменник має рід (rodzaj), інші іменні частини мови відмінюються за родами (przez rodzaje):

rodzaj męski – rm (чоловічий рід)

rodzaj żeński – rż (жіночий рід)

rodzaj nijaki – rn (середній рід).

Відмінювання іменних частин польської мови називається **deklinacja**:

Deklinuje się rzeczownik, przymiotnik, zaimek i liczebnik.

Польські дієслова

Czasowniki polskie

Відмінювання дієслів називається **koniugacja**.

Czasownik koniuguje się, тобто відмінюється за:

- способами (przez tryby);
- часами (przez czasy); станами (przez strony);
- за числами (przez liczby);
- родами (przez rodzaje);
- особами (przez osoby).

Zapamiętaj!

czas wyższy – настала пора

Категорія особи

Kategoria osoby

У польській мові є перша (ja), друга (ty) і третя (on, ona, ono) особи однини, а також перша (my), друга (wy) і третя (oni, one) особи множини.

До групи **oni** (rodzaj męskoosobowy – чоловічоособовий рід) належить група двох чи більше осіб, серед яких є хоча б один (або більше) чоловіків:

ludzie

studenci

mężczyźni

panowie

Polacy

До групи **one** (rodzaj niemęskoosobowy – нечоловічоособовий рід) належать жінки, діти, рослини, тварини, предмети, власні назви і явища.

kobiety

studentki

kwiatki

zajęce

parasole

Niderlandy

języki

narodowości

У цю категорію зараховуються dzieci, osoby і narody.

Бути чи не бути. Мати чи не мати

Być albo nie być. Mieć albo nie mieć

Дієслова „бути” та „мати” у теперішньому часі мають нетипові форми відмінювання, які необхідно запам’ятати:

BYĆ (бути)

lp

I. jestem – я є

II. jesteś – ти є

III. on (ona, ono) jest – він (вона, воно) є

lm

I. jesteście – ми є

II. jesteście – ви є

III. oni (one) są – вони є

MIEĆ (мати)

lp

I. mam – я маю

II. masz – ти маєш

III. on (ona, ono) ma – він (вона, воно) має

lm

I. mamy – ми маємо

II. macie – ви маєте

III. oni (one) mają – вони мають

Zapamiętaj!

bądź! – будь!

miej! – май!

Уживання зворотного займенника „się”

Używanie zaimka zwrotnego „się”

Зворотний займенник „się” (-ся) у польській мові може вживатися не лише з дієсловами (czasownikami), а й з віддієслівними іменниками (rzeczownikami odczasownikowymi), завжди пишеться окремо від дієслова чи іменника і стоїть у ненаголошеній позиції. Якщо в реченні вказано підмет, займенник „się” з метою милозвучності рекомендовано розміщувати відразу після нього. Займенник „się” не може бути останнім словом у реченні.

Zapoznanie **się** z tą książką było dla niego pożyteczne.

Tobą **się** interesują. – Oni **się** tobą interesują

Увага!

wracać – повертатися
walczyć – боротися
korzystać – користуватися
żegnać – прощатися
patrzeć – дивитися
dotrzeć – дістатися
ćwiczyć – тренуватися
studiować – навчатися у вузі

Сім'я Rodzina

Najbliższe otoczenie:

Rodzice (<i>батьки</i>)	mam rodziców	nie ma rodziców w domu
Matka, mamusia (<i>мама</i>)	mam matkę	nie ma matki w domu
Ojciec (<i>батько</i>)	mam ojca	nie ma ojca w domu
Dziecko (<i>дитина</i>)	mam dziecko	nie ma dziecka w domu
Dzieci (<i>діти</i>)	mam dzieci	nie ma dzieci w domu
Syn, synek (<i>син</i>)	mam syna	nie ma syna w domu
Córka, córeczka (<i>дочка</i>)	mam córkę	nie ma córki w domu
(Pra)dziadkowie (<i>((пра)дідусь з (пра)бабусею</i>)	mam (pra)dziadków	nie ma (pra)dziadków w domu
(Pra)babcia (<i>((пра)бабуся</i>)	mam (pra)babcię	nie ma (pra)babci w domu
(Pra)dziadek (<i>((пра)дідусь</i>)	mam (pra)dziadka	nie ma (pra)dziadka w domu
Wnukowie (<i>внуки</i>)	mam wnuków	nie ma wnuków w domu
Wnuk (<i>внук</i>)	mam wnuka	nie ma wnuka w domu
Wnuczka (<i>внучка</i>)	mam wnuczkę	nie ma wnuczki w domu
Rodzeństwo (<i>брат чи сестра</i>)	mam rodzeństwo	nie mam rodzeństwa, jestem jedynaczką

		jestem jedynakiem
Bracia (<i>брати</i>)	mam braci	nie mam braci
Brat, braciszek (<i>брат</i>)	mam brata	nie mam brata
Siostry (<i>сестри</i>)	mam siostry	nie mam sióstr
Siostra, siostrzyczka (<i>сестра</i>)	mam siostrę	nie mam siostry
Kuzyn (<i>двоюридний брат</i>)	mam kuzyna	nie mam kuzyna
Kuzynka (<i>двоюридна сестра</i>)	mam kuzynkę	nie mam kuzynki
Kuzyni (<i>двоюридні</i>)	mam kuzynów	nie mam kuzynów
Krewni (<i>родичі</i>)	mam dużo krewnych	nie mam dużo krewnych
Wujkowie	mam dwóch wujków	nie mam wujków
Wujek	mam wujka	nie mam wujka
Ciocie	mam dwie ciocie	nie mam ciocie
Ciocia	mam ciocię	nie mam cioci
Siostrzeńcy	mam siostrzeńców	nie mam siostrzeńców
Siostrzeniec	mam siostrzeńca	nie mam siostrzeńca
Siostrzenica	mam siostrzenicę	nie mam siostrzenicy
Bratankowie	mam bratanków	nie mam bratanków
Bratanek	mam bratanka	nie mam bratanka
Bratanica	mam bratanicę	nie mam bratanicy
Zięć	mam zięcia	nie ma zięcia w domu
Synowa	mam synową	nie ma synowej w domu
Teść	mam teścia	nie ma teścia w domu
Teściowa	mam teściową	nie ma teściowej w domu
Chrześcianiacy	mam chrześniaków	nie mam chrześniaków
Chrześniak	mam chrześniaka	nie mam chrześniaka
Chrześcianiczka	mam chrześniaczkę	nie mam chrześniaczki
Małżeństwo	znam to małżeństwo	nie ma małżeństwa w domu
Małżonkowie	znam tych małżonków	nie ma małżonków w domu
Mąż	mam męża	nie mam męża, jestem panną, jestem niezamężna

Żona	mam żonę	nie mam żony, jestem kawalerem jestem nieżonaty
Narzeczoną	mam narzeczoną	nie mam narzeczonej
Narzeczonego	mam narzeczonego	nie mam narzeczonego

Dalsze otoczenie:

Sąsiedzie	mam sąsiadów	nie mam sąsiadów
Sąsiad	mam sąsiada	nie mam sąsiada
Sąsiadka	mam sąsiadkę	nie mam sąsiadki
Współlokatorzy	mam współlokatorów	nie mam współlokatorów
Przyjaciele	mam przyjaciół	nie ma przyjaciół w domu
Przyjaciółki	mam przyjaciółki	nie ma przyjaciółek w domu
Przyjaciel	mam przyjaciela	nie ma przyjaciela w domu
Przyjaciółka	mam przyjaciółkę	nie ma przyjaciółki w domu
Koledzy	mam kolegów	nie ma kolegów w domu
Koleżanki	mam koleżanki	nie ma koleżanek w domu
Kolega	mam kolegę	nie ma kolegi w domu
Koleżanka	mam koleżankę	nie ma koleżanki w domu

Kolega w pracy

Koleżanka w pracy

Szef (szefowa) w pracy

Kolega z grupy (z roku, ze studiów)

Koleżanka z grupy (z roku, ze studiów)

Znajomi	mam znajomych	nie ma znajomych w domu
---------	---------------	-------------------------

Znajomy	widzę znajomego	nie widzę znajomego
---------	-----------------	---------------------

Znajoma	widzę znajomą	nie widzę znajomej
---------	---------------	--------------------

Środowisko społeczne:

Człowiek	znam tego człowieka	nie znam tego człowieka
----------	---------------------	-------------------------

Ludzie	znam tych ludzi	nie znam tych ludzi
--------	-----------------	---------------------

Mężczyzna	znam tego mężczyznę	nie znam tego mężczyzny
-----------	---------------------	-------------------------

Kobieta	znam tę kobietę	nie znam tej kobiety
Chłopiec (chłopak)	znam tego chłopca (znam tego chłopaka)	nie znam tego chłopca (nie znam tego chłopaka)
Dziewczyna (panienka)	znam tę dziewczynę (znam tę panienkę)	nie znam tej dziewczyny (nie znam tej panienki)
Maluch	znam tego malucha	nie znam tego malucha
Dzidzius	znam tego dzidziusia	nie znam tego dzidziusia
Staruszek	znam tego staruszka	nie znam tego staruszka
Nastolatek	znam tego nastolatka	nie znam tego nastolatka
Młodzieniec	znam tego młodzieńca	nie znam tego młodzieńca
Kawaler	on jest kawalerem	on nie jest kawalerem on jest żonaty
Panna	ona jest panną ona jest niezamężna	ona nie jest panną ona jest zamężna (mężatką)
Płeć męska	jestem płci męskiej	
Płeć żeńska	jestem płci żeńskiej	

Zapamiętaj!

rodzinny – сімейний, родинний

rodzimy – рідний

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Wstaw wyraz „być” w odpowiedniej osobie czasu teraźniejszego:

(ja) _____ u znajomych.

(my) _____ kolegami z pracy.

On _____ kuzynem mojej przyjaciółki.

Oni _____ w domu moich przyjaciół.

(wy) _____ małżeństwem od trzech lat.

Ono _____ bardzo miłe dziecko.

Te dziewczyny to _____ moje siostry.
Babcia _____ u sąsiadów.
Czy (ty) _____ naszym kolegą z roku?
Ojciec _____ zięciem naszej babci Józefy.
Matka _____ synową w tym domu.
Współlokatorzy nie zawsze _____ mili.

Ćwiczenie 2. Wstaw wyraz „mieć” w odpowiedniej osobie czasu teraźniejszego, zdania przetłumacz na język ukraiński:

W środę (my) _____ ważne spotkanie.
Kiedy (wy) _____ rocznicę ślubu?
Wszyscy _____ coś do powiedzenia.
Wanda _____ małego synka.
Co (ty) _____ dla nas?
(ja) _____ osiemnaście lat.
Kuzynki _____ lekcję z polskiego.
To zwierzę _____ ostre pazury.

Ćwiczenie 3. Wstaw zaimek zwrotny „się” w zdania z podmiotem zmieniając pisownię:

- 1) Śmieję się z siebie.
– Ja _____
- 2) Cieszysz się z tego wszystkiego?
– Czy ty _____
- 3) Rodzice martwią się, gdy dzieci chorują.
– Rodzice _____
- 4) On umył się, ubrał się i przygotował się do spotkania.
– On _____
- 5) To wszystko przyda się nam w drodze.
– To wszystko _____
- 6) Studenci zawsze gromadzą się w tej kawiarni.

– Studenci _____

7) Zakonnica gorąco modliła się do Boga.

– Zakonnica _____

8) Pogoda zapowiada się bardzo ciepła.

– Pogoda _____

Ćwiczenie 4. Od czasowników wybuduj rzeczowniki odczasownikowe z zaimkiem zwrotnym „się”:

Odżywiać się –

Budzić się –

Stać się –

Uciszyć się –

Znęcać się –

Wspinać się –

Oddalić się –

Zachować się –

Ubierać się –

Wyrzec się –

Wybierać się –

Mylić się –

Ćwiczenie 4. Dopisz zdania:

Moja rodzina jest _____.

Mam _____, _____, a także _____.

Mój _____ ma urodziny w listopadzie. Nigdy o tym nie zapominam.

Moja _____ jest starsza ode mnie o 10 lat, a _____ jest młodszy ode mnie o 1 rok.

_____, _____ i _____ to są moi krewni.

Mam też _____, _____ i _____.

Bardzo kocham swoją rodzinę.

Ćwiczenie 5. Przeczytaj tekst i przetłumacz go na język ukraiński:

NA ZDJĘCIU

Ten chłopak na zdjęciu to mój przyjaciel Tomek Kowalski. A ta dziewczynka obok niego, na wygląd znacznie od niego młodsza, to jest jego siostra Kasia. Ona jest uczennicą siódmej klasy i uczy się na same szóstki. Kasia i Tomek są rodzeństwem. Możemy to zauważyć, bo brat i siostra są bardzo podobni do siebie.

Mężczyzna stojący za Tomkiem, taki poważny i wystrojony pan, to tatuś mojego kolegi. Mój ojciec od lat się z nim przyjaźni, bo też kiedyś razem studiowali, podobnie jak my z Tomkiem. Pan Wojtek – a tak właśnie ma na imię – czasem wybiera się z nami na grzyby, a w zimie na narty. Bardzo lubimy słuchać jego opowieści o dalekich krajach. Pan Wojtek Kowalski z zawodu jest dziennikarzem.

Piękna i młoda kobieta obok pana Wojtka to jest jego żona, pani Ela, mamusia Tomka i Kasi. Uwielbiamy jej niedzielne ciasta. Państwo Kowalscy są małżeństwem od dwudziestu lat i od ile pamiętam, dom ich jest przytulny i ciepły. Myślę, że przede wszystkim to jest zasługa pani Elżbiety, przecież matka jest sercem rodziny.

Jest jeszcze jeden mieszkaniec w domu Kowalskich, kot Murek. Niestety, nie zobaczymy go na zdjęciu, dlatego że właśnie w tym czasie musiał usnąć pod kanapą.

W dni wolne do domu Tomka przychodzą dziadek i babcia, jednak częściej nasi znajomi, Kowalscy, całą rodziną odwiedzają seniorów. Dziadkowie wtedy bardzo się cieszą. Rodzice Tomka i Kasi dużo pracują i w czasie wakacji mój kolega z siostrą praktycznie mieszkają u babci z dziadkiem.

Tomek ma też krewnych – ich jest tak dużo, że oni by się nie zmieścili na żadnym ze zdjęć. To są ciocie, wujkowie, siostrzenice, bratankowie, kuzyni i jeszcze dalsi krewni. Szczególnie mi podobają się kuzynki Tomka, zgrabne i wesołe dziewczyny. Czasem wybieramy się razem z nimi do kina.

Ćwiczenie 6. Odpowiedz na pytania:

1. Czy Tomek jest jedynakiem?
2. Co kolega Tomka może opowiedzieć o rodzicach swego przyjaciela?
3. Jak ma na imię siostra Tomka i jak ona wygląda?

4. Kto się nie zmieścił na rodzinnym zdjęciu?
5. Kto z krewnych Tomka najbardziej się podoba jego koledze ze studiów?

Ćwiczenie 7. Ułóż tekst o własnym zdjęciu rodzinnym.

Ćwiczenie 8. W fragmencie wiersza Joanny Kulmowej „Mamy mamę” określ formy gramatyczne wyrazów „być” i „mama”:

Najlepsze u mamy jest to, że ją mamy.

Mamy ją swoją nie cudzą.

Nie inną, zawsze tę samą.

I żeby nie wiem co się stało

Mama zostanie mamą.

Gra komunikacyjna:

Zespół dzieli się na dwie grupy, następnie na kartkach zapisujemy wszystkie imiona chłopców i dziewcząt po kolei. Zadanie polega na tym, żeby po sygnale wszystkie imiona ułożyć w kolejności alfabetycznej. Wygrywa grupa, która to uczyni szybciej.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Demokracja zaczyna się w rodzinie.

Albert Schweitzer

Урок 3

Lekcja 3

„Mój dom – moja twierdza”

Zadanie wstępne. Przeczytaj i przetłumacz tekst. Wypisz z niego rzeczowniki dotyczące tematu „Mieszkanie”, ułóż z nich słowniczek.

Mój pokój

Miejszem w którym czuję się najlepiej jest mój dom. Ale najbezpieczniej czuję się w moim pokoju. Zawsze chętnie tam wracam. Mój pokój ma kształt prostokąta. Jest słoneczny i kolorowy, ponieważ sufit ma kremowy i cztery ściany koloru czerwonego grejfruta. Na podłodze są panele jasnego koloru. Ozdobą podłogi jest mały, włochaty dywanik w biało-czarne plamy. Na przeciwko drzwi znajduje się okno, przez które co rano budzi mnie słońce. Na parapecie stoi kolekcja moich porcelanowych pieszków, które przywiozłam z różnych kolonii i wycieczek. Bardzo lubię te figurki, ponieważ przypominają mi miłe chwile spędzone na wakacjach. Łóżko stoi pod oknem. Jest koloru niebieskiego w żółte kropki i w granatowe pasy. Na ścianie obok łóżka wisi żółta lampka w kształcie gwiazdy, przy której zasypiam co wieczór. Z boku stoi szafa, szafka i biurko na którym stoi komputer. Nad biurkiem wiszą dwie półki na których trzymam pluszaki. Obok są dwa regały. Na jednym stoją książki i gry planszowe. Na drugim klatka z koszatniczką. Moim zdaniem mój pokój jest ładny i przytulny.

http://sciaga.pl/tekst/56454-57-opis_miejsca_w_ktorym_czuje_sie_bezpiecznie

Річ і прикмета: іменник і прикметник

Rzecz i przymiot: rzeczownik i przymiotnik

Прикметники та іменники в польській мові узгоджуються в однині та множині так само, як в українській мові. Ці назви частин мови походять від слів *rzecz* (річ) і *przymiot* (прикмета).

Definicje

Rzeczownik jest to odmienna część mowy, która odpowiada na pytania *kto? co?*, oznacza osoby i rzeczy (czyli nieosoby: zwierzęta, rośliny, przedmioty, pojęcia, własne nazwy itd.), ma rodzaj i deklinuje się przez osoby i przypadki.

Przymiotnik jest to odmienna część mowy, która wskazuje na cechy lub przynależność osób i rzeczy, odpowiada na pytania *jaki? który? czyj?* i deklinuje się przez osoby, rodzaje i przypadki.

Zapamiętaj!

definicja – точне визначення

określenie – загальне (описове) визначення

definiować, określać – визначати

zdefiniować, określić – визначити

Закінчення іменників однини і множини

Końcówki rzeczowników liczby pojedynczej i mnogiej

Початкові форми польських іменників в однині мають такі закінчення:

Чоловічий рід (rodzaj męski):

– із нульовим закінченням (на твердий приголосний: **głos**; на м'який приголосний: **dzień**);

– із закінченням жіночого роду **a**: *kolega, inwalida, poeta, dentysta, dyplomata, mężczyzna* (відмінюються за зразком жіночого роду однини);

– із прикметниковим закінченням **y/i**: *Horacy, leśniczy, Witali, Jerzy, Antoni* (відмінюються за зразком прикметників чоловічого роду однини і множини).

Винятки у відмінюванні: *książę* (князь), *sędzia* (суддя), *hrabia* (граф).

Жіночий рід (rodzaj żeński):

– із закінченням **a/ia**: *droga, bariera, poetka, kobieta, kania*;

– із рідко вживаним закінченням **i**: pani, gospodyni, wychowawczynie, sprzedawczynie;

– із нульовим закінченням (на твердий приголосний: rzecz, nos, krew; на м'який приголосний: nić, pieśń, kolej);

– із прикметниковим закінченням **a**: synowa, narzeczona, teściowa, ministrowa (відмінюються за зразком прикметників жіночого роду однини і множини).

Середній рід (rodzaj nijaki):

– із закінченнями **o/e**: jajko, zadanie, metro, pytanie, lustro;

– із латинським закінченням **um**: laboratorium, centrum, liceum, gimnazjum, muzeum (такі слова в однині не відмінюються), виняток: album – іменник чоловічого роду;

– із закінченням середнього роду **ę** у словах типу imię, plemię;

– із закінченням середнього роду **ę** на позначення малюків: niemowlę, pisklę, jagnię, kocię, szczenię, cielę. До цієї групи зараховуємо також слово zwierzę.

Польські іменники в множині мають такі закінчення:

Rodzaj męskosobowy:

1) закінчення **i** (Rumuni, Murzyni, mężczyźni);

2) закінчення **e** після шиплячих **cz, sz, rz** та м'якого **l** (gracze, koszykarze, nauczyciele, lekarze);

3) закінчення **owie** на означення віку, титулу, родинних зв'язків (panowie, profesorowie, uczniowie, ojcowie, dziadkowie, hrabowie, sędziowie);

4) із чергуванням приголосних

		<i>lp</i>	<i>lm</i>
r	rzy	(doktor – doktorzy)	
g	dzy	(chirurg – chirurdzy)	
t	ci	(student – studenci)	
sta	ści	(dentysta – dentyści)	

d	dzi	(Szwed – Szwedzi)
k	cy	(mechanik – mechanicy)
iec	cy	(Niemiec – Niemcy)
ch	si	(Włoch – Włosi)

Увага!

Закінчення **owie** та заміна приголосних у чоловічоособовому роді іменників властива лише для **Називного відмінка**. У непрямих відмінках повертаємося до початкового приголосного: doktorzy – doktorów;

mechanicy – mechaników;

Szwedzi – Szwedów;

panowie – panów.

Rodzaj niemęskosobowy:

1) закінчення чоловічого і жіночого родів **y/i**

(mapy, stoły, drogi, pająki);

2) у чоловічому і жіночому роді закінчення **e**

після **c, j**, шиплячих **cz, sz, rz**, та м'якого **l**

(kosze, kraje, lekcje, ulice, ule), після м'якого приголосного і роздільного читання (kanie, fotografie);

3) закінчення середнього роду множини **a**

(studia, licea, muzea, zadania, imiona, zwierzęta).

Закінчення прикметників однини і множини

Końcówki przymiotników liczby pojedynczej i mnogiej

В однині польські прикметники мають такі закінчення:

y/i – rodzaj męski (dobry, wysoki, tani)

a/ia – rodzaj żeński (dobra, wysoka, tania)

e/ie – rodzaj nijaki (dobre, wysokie, tanie)

У множині від початкових форм прикметників будемо такі закінчення:

Rodzaj męskosobowy:

- 1) закінчення **i** (piękni, wierni, ostatni);
- 2) із чергуванням приголосних

		<i>lp</i>	<i>lm</i>
ry	rzy	(stary – starzy)	
ły	li	(miły – mili, wesóły – weseli)	
ki	cy	(wysoki – wysocy)	
ty	ci	(otwarty – otwarci)	
sty	ści	(uszasty – uszańci)	
dy	dzi	(młody – młodzi)	
gi	dzy	(drogi – drodzy)	
chy	si	(cichy – cisi)	
szy	si	(starszy – starsi)	

Увага!

Заміна приголосних у чоловічоособовому роді прикметників властива лише для **Називного відмінка**. У непрямих відмінках повертаємося до початкового приголосного:

starzy – starych;
młodzi – młodych;
weseli – wesółych;
starsi – starszych.

Rodzaj niemęskosobowy: закінчення чоловічого, жіночого і середнього родів **e/ie** (małe, wysokie, drogie, piękne).

Zapamiętaj!

szczególny – особливий
szczegółowy – детальний
szczegół – деталь

Правопис складних іменників і прикметників

Pisownia złożonych rzeczowników i przymiotników

Польські іменники і прикметники, складені з декількох основ, пишуться разом або через дефіс.

Разом пишуться складені іменники і прикметники, основи яких поєднані формантами **-o-**, **-y-**, **-i-**: samolot, nosorożec, cudzoziemiec, wyrwidąb, trzykrotny, ogólnopolski.

Через дефіс пишуться складені прикметники, основи яких сурядні (між ними можна поставити сполучник **i**): ukraińsko-polski, biało-czerwony, żółto-niebieski, górniczo-hutniczy. Винятки: żelazobetonowy, głuchoniemy.

Житло

Mieszkanie

mieszkać - проживати	kuchnia - кухня
mieszkam - проживаю	lodówka - холодильник
mieszkaś - проживаєш	kuchenka - плита
mieszka - проживає	szafki kuchenne – кухонна стінка
mieszkamy - проживаємо	zasłony - штори
mieszkaćie - проживаєте	firanki - тюль
mieszkają - проживають	kwiaty w wazonie – квіти в вазі
budynek - будинок	kwiaty sztuczne – штучні квіти
gmach – корпус	kwiaty doniczkowe – вазони
pomieszczenie – приміщення	obrus – скатертина
dom własny – приватний будинок	waza – супниця
blok - багатоповерхівка	parapet – підвіконня
pokój, w pokoju – кімната (в кімнаті)	winda – ліфт
klatka schodowa – під'їзд	piętro – поверх (другий поверх)
łazienka - ванна кімната	parter – перший поверх
toaleta - туалет	balkon – балкон

syrialnia – спальня
pokój dziecięcy – дитяча кімната
pokój gościnny, salon – вітальня
przedpokój - передпокій
korytarz – коридор
wieszak – вішалка
lustro – дзеркало
szafa – шафа
meblościanka – стінка
dywan – килим
kanapa, sofa, wersalka – диван
fotel – м'яке крісло
krzesło – крісло
taboret – табуретка
stół – стіл
szafka nocna – тумбочка
ściana – стіна
łóżko – ліжко
podłoga – підлога
kąt – куток
drzwi – двері
okno – вікно
wejście – вхід
wyjście – вихід

komora – комора
telefon – телефон
telefon komórkowy
komórka – мобільний телефон
taras – тераса
próg – поріг
tapety – шпалери
wykładzina – килимове покриття
posadzka – підлога з плитки
obraz – картина, образ
obrazek – картинка, малюнок
ozdoba – прикраса
lampa – лампа
żyrandol – люстра
komputer – комп'ютер
telewizor – телевізор
magnetofon – магнітофон
odtwarzacz – плеєр
słuchawki – навушники
naczynie – посуд
regał – книжкова полиця
książka – книжка
biurko – письмовий стіл
kaloryfer – радіатор, обігрівач

Podstawowe zdania:

Na ścianie jest obraz.

Na ścianach są tapety.

Pod sufitem wisi żyrandol.

Na oknie wiszą firanki.

W kącie stoi sofa.

*Na parapecie stoją kwiatki.
Na podłodze leży dywan.
Na stole leżą książki.
Mieszkam na parterze.
Babcia mieszka na drugim piętrze.*

Zapamiętaj!
ojczyzna – батьківщина
rodzina – сім'я

Форми **Kształty**

krąg, okrąg – коло, круг
okrągły – круглий
kwadrat – квадрат
kwadratowy – квадратний
kąt – кут
trójkąt – трикутник
trójkątny – трикутний
prostokąt – прямокутник
prostokątny – прямокутний
czworokąt – чотирикутник
sześciokąt – шестикутник
ośmiokąt – восьмикутник
ukośnik – ромб
sześcian – куб
elipsa, owal – еліпс, овал
owalny – овальний
wydłużony – видовжений
prosty – прямий

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Wstaw opuszczone przymiotniki. Uzupełnione opisy przyrody przetłumacz na język ukraiński:

1) Spojrzał na południe: tuż u jego stóp _____ rzeka piętrzyła się, wezbraną falą przewalała przez _____ próg wodogrzmotów Rauros i bryzgając pianą spadała w przepaść; _____ tęcza grała kolorami nad oparem wodospadu. Zobaczył także Ethir Anduin – ogromną deltę rzeki; miriady wodnego ptactwa wirujące niby _____ kurz w słońcu, a pod nimi _____ i _____ morze, drobnymi falami uciekające w nieskończoność.

(*Maria Skibniewska*)

2) Wjechaliśmy na podmiejską ulicę ujętą z obu stron w ogrody. Ogrody te przechodziły z wolna, w miarę posuwania się, w parki wielkodrzewne, a te w lasy. _____ mapa niebios wyogromniała w kopułę niezmierną, na której spiętrzyły się _____ lądy, oceany i morza, porysowane liniami wirów i prądów gwiazdnych, świetlistymi liniami geografii niebieskiej. Powietrze stało się _____ do oddychania i _____ – jak gaza srebrna. Pachniało fiołkami. Jak _____ astrolabium otwierało niebo w tę noc czarodziejską mechanizm wnętrza.

(*Bruno Schulz*)

Ćwiczenie 2. Rzeczowniki uzupełnij przymiotnikami:

zapach –

głos –

pogoda –

jezioro –

kartka –

pole –

twarz –

piosenka –

podium –

Ćwiczenie 3. Wymień cztery podstawowe kształty ludzkiej twarzy:

_____

_____ twarz _____

_____

Ćwiczenie 4. Przymiotniki odmień przez rodzaje:

mądry, _____, _____ ;
profesorski, _____, _____ ;
wielkoduszny, _____, _____ ;
giętki, _____, _____ .

Ćwiczenie 5. Przetłumacz po ukraińsku:

- 1) Dzieci jadą windą na szóste piętro.
- 2) Marek ma trzechpokojowe mieszkanie.
- 3) Mój pokój jest bardzo ładny i wygodny.
- 4) W piwnicy domu znajduje się garaż.

Ćwiczenie 6. Wstaw opuszczone wyrazy:

W naszej sypialni jest _____. Na stole stoi _____ .
Na oknach wiszą _____. Koło okna jest _____.
W naszej łazience jest _____. Na korytarzu stoi _____.
Na ścianie wisi _____. Na podłodze leży _____ .

Ćwiczenie 7. Nazwij siedem rzeczy, czego potrzebujesz do studiów.

Ćwiczenie 8. Naucz się na pamięć wiersza „Dom” Stanisława Sztyrlowskiego lub „Dom” Kazimierza Józefa Węgrzyna, określ pojęcie „ojczyzna” przy pomocy wyrazów z obu tekstów.

Dom

Cztery ściany, okna i dach,
I dym z komina.
I już?
Nie. I światło
Gdy późna godzina.
I już?
Nie. I stół
I chleb na stole.

I książka.
I cień zadumy na czole.
I każda chwila najmniejsza,
Smutna i wesoła.
I każda rzecz najdrobniejsza,
I wszystko dokoła:
Ulica, słońce, powietrze,
Las, niebo nad Wisłą,
Tramwaje, lody, kino.
I wszystko, i wszystko.
I już?
Nie. I jeszcze - głos matki.
Jej oczy, jej ręce.
Dom bez niej - to tylko ściany i dach.
I nic więcej.

Stanisław Sztybel

Dom

Dom to jest takie miejsce na ziemi,
O czym się możesz przekonać,
Gdzie wiecie każda z twoich ścieżek
W matki szerokie ramiona.
Dom – to spracowana dłoń ojca,
Którą ci kładzie na ramiona,
By ci powiedzieć – „źle” i „dobrze”,
Kiedy cię chce przekonać.
To dni samotne, gdy cię nie ma,
Długie rodziców rozmowy,
To ich codzienna troska,
Abyś był mądry i zdrowy.

Kazimierz Józef Węgrzyn

Gra komunikacyjna:

Jedna osoba na chwilę wychodzi za drzwi. W tym czasie grupa wybiera kogoś do opisywania. Po powrocie osoba używając przymiotników powinna odgadnąć, kto jest wybrany. Na przykład, pytania:

- To jest osoba płci żeńskiej czy męskiej?
- Ta osoba jest wysoka czy raczej niska?
- Ona jest szczupła czy raczej tęga?

- Ona jest poważna czy raczej wesoła?
- Ona jest odważna czy raczej nieśmiała?

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Nie zaczyna się budowy domu od dymu z komina.

Модульний тест 1

Sprawdzian modułowy 1

1. Podziel na odpowiednie trzy grupy niżej podane rzeczowniki, wpisując je we właściwe rubryki:

Szafa, zeszyt, wiatr, książka, śnieżyczka, kwiat, krzak, ławka, huragan, róża, deszcz, atrament, wierzba, pogoda, trawa

rzeczy	rośliny	zjawiska
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

2. Podkreśl w poniższym tekście rzeczowniki rodzaju żeńskiego:

Czekała mnie długa droga. Na szczęście pogoda była pewna: żadna chmura nie zasłaniała słońca, a zimna noc zapowiadała dzień chłodny, lecz pogodny. Nie masz to jak złota polska jesień! Jeszcze tylko czapka, chustka, torba i – wymarsz!

3. Podkreśl rzeczowniki osobowe rodzaju męskiego:

Ojciec, siostra, kolega, waźniak, szczupak, znawca.

4. Przymiotniki odmień przez rodzaje w liczbie pojedynczej, podaj formę męskoosobową i niemęskosobową liczby mnogiej:

mądry, _____, _____; _____, _____;
profesorski, _____, _____; _____, _____;
wielkoduszny, _____, _____; _____, _____;
święty, _____, _____; _____, _____;
giętki, _____, _____; _____, _____.

5. Napisz w Mianowniku liczby mnogiej:

stary wieśniak _____

stary kierowca _____
stary koń _____
stary płot _____
stara kobieta _____
stara płyta _____
stare wykopalisko _____
stare pudełko _____

6. Od rzeczowników w nawiasie utwórz przymiotniki:

zupa (ogórek) –
sałatka (kalafior) –
sok (marchew) –
powidła (śliwka) –
nadzienie (jabłko) –
kompot (morela) –
esencja (pomarańcza) –

7. Utwórz przymiotniki przy pomocy sufiksu -liwy:

uszczypać –
życzyć –
płoszyć –
dokuczać –
przenikać –
dolegać –
troszczyć się –
szkodzić –
marudzić –

8. Utwórz przymiotniki przy pomocy sufiksu -alny:

namacać –
rozpuszczać –

przepuszczać –
postrzegać –
przewidywać –
wymieniać –
przenikać –
mieszkać –

9. Przetłumacz wyrazy po polsku:

Стіл –
Полиця для книжок –
Коридор –
Спальня –
Килимок –
Вана кімната –
Кухонна плита –
Мікрохвильова піч –
Пилосос –
Відро для сміття –
Диван –
Жалюзі –
Прикраси –
Підвіконня –
Обігрівач –
Ліжко –

10. Przetłumacz wyrazy na język ukraiński:

Żyrandol –
Lustro –
Taras –
Meblościanka –
Szóste piętro –

Parter –

Dom piętrowy –

Winda –

Klatka schodowa –

Gmach –

Sala –

Pokój –

Sufit –

Урок 4

Lekcja 4

„Jak cię widzą, tak cię piszą”

Відмінювання чоловічого роду прикметників і іменників однини

Deklinacja rodzaju męskiego przymiotników i rzeczowników liczby pojedynczej

M. dobry człowiek	wysoki pan	stary dom	piękny dach
D. dobrego człowieka	wysokiego pana	starego domu	pięknego dachu
C. dobremu człowiekowi	wysokiemu panu	staremu domu	pięknemu dachu
B. dobrego człowieka	wysokiego pana	stary dom	piękny dach
N. dobrym człowiekiem	wysokim panem	starym domem	pięknym dachem
Ms. o dobrym człowieku	o wysokim panie	o starym domu	o pięknym dachu
W. dobry człowieku!	wysoki panie!	stary domie!	piękny dachu!
(dobry człowiecze!)			

Польські чоловічі імена в Давальному відмінку мають виключно закінчення **-owi**: *Piotrowi, Janowi, Józefowi, Kazimierzowi* (винятки – чоловічі імена прикметникового типу *Jerzy, Antoni, Witali*).

Типове закінчення Місцевого відмінка чоловічого роду однини: **u** (*o człowieku*), однак після губних приголосних **b, p, w, m, n, f** вживаємо закінчення **ie** (*o panie, o chlebie, w domu, w dzbanie*). Для Місцевого відмінка характерне теж чергування приголосних:

rower – na rowerze

stół – na stole

pas – w pasie

powód – o *powodzie*

powrót – o *powrocie*

Однак: *słoń* – na *słoniu*; *miś* – o *misiu*; *niedźwiedź* – o *niedźwiedziu*.

Zapamiętaj!

D. (czego?) taniego rowera,
świeżego chle**ba**
wygodnego fotela,
dużego pal**ca**,
wielkiego świ**ata**
dużego kajak**a**

Винятки у відмінюванні іменників чоловічого роду однини

Wyjątki w deklinacji rzeczowników rodzaju męskiego liczby pojedynczej

M. mądry książę	poważny hrabia	nowy sędzia
D. mądrego księcia	poważnego hrabiego	nowego sędziego
C. mądrymu księciu	poważnemu hrabiemu	nowemu sędziemu
B. mądrego księcia	poważnego hrabiego	nowego sędziego
N. mądrym księciem	poważnym hrabią	nowym sędzią
Ms. o mądrym księciu	o poważnym hrabi	o nowym sędzi
W. mądry księciu!	poważny hrabio!	nowy sędzio!

Відмінювання чоловічого роду прикметників і іменників множини

Deklinacja rodzaju męskiego przymiotników i rzeczowników liczby mnogiej

Польські іменники чоловічого роду у множині діляться на дві групи: чоловічоособовий рід (rodzaj męskoosobowy: oni) і нечоловічоособовий рід (rodzaj niemęskoosobowy: one). Узгоджені з ними прикметники множини при відмінюванні відрізняються лише в Знахідному відмінку: (jakich?) wysokich (kogo?) kolegów; (jakie?) wysokie (co?) dęby.

Rodzaj męskoosobowy

M. mądrzy profesorowie	starzy nauczyciele	sprytni piłkarze
D. mądrych profesorów	starych nauczycieli	sprytnych piłkarzy
C. mądrym profesorom	starym nauczycielom	sprytnym piłkarzom
B. mądrych profesorów	starych nauczycieli	sprytnych piłkarzy
N. mądrymi profesorami	starymi nauczycielami	sprytnymi piłkarzami
Ms. o mądrych profesorach	o starych nauczycielach	o sprytnych piłkarzach
W. mądrzy profesorowie!	starzy nauczyciele!	sprytni piłkarze!

Uwaga! Zapamiętaj:

M. przyjaciele	ludzie
D. przyjaciół	ludzi
C. przyjaciołom	ludziom
B. przyjaciół	ludzi
N. przyjaciółmi	ludźmi
Ms. o przyjaciołach	o ludziach
W. przyjaciele!	ludzie!

Іменники чоловічого роду з закінченням –а (типу kolega) у множині відмінюються, як чоловічий рід множини, натомість іменники прикметникового типу (Witali, leśniczy, bezdomny) відмінюються, як прикметники множини.

M. koledzy	piesi
D. kolegów	pieszych
C. kolegom	pieszym
B. kolegów	pieszych
N. kolegami	pieszymi
Ms. o kolegach	o pieszych
W. koledzy!	piesi!

Винятковим є слово mężczyzna, яке в множині відмінюється, як іменники жіночого роду множини (кого? mężczyzn).

Rodzaj niemęskoosobowy

M. szybkie zające	piękne motyle	stare kosze
D. szybkich zająców	pięknych motyli	starych koszy
C. szybkim zającom	pięknym motylom	starym koszom
B. szybkie zające	piękne motyle	stare kosze
N. szybkimi zającami	pięknymi motylami	starymi koszami
Ms. o szybkich zającach	o pięknych motylach	o starych koszach
W. szybkie zające!	piękne motyle!	stare kosze!

Zapamiętaj!

D. projektów, doktorów, krajów;

після шиплячих і літери І: D. nauczycieli, graczy

Зовнішній вигляд людини

Zewnętrzny wygląd człowieka

ciało – тіло	usta, wargi – уста, губи
cerca – шкіра	podbródek – підборіддя
tułów – тулуб	broda – борода
kończyna – кінцівка	wąsy – вуса
sylwetka – фігура	kręgosłup – хребет
głowa – голова	klatka piersiowa, piersć – грудна клітина, груди
szyja, kark – шия	brzuch – живіт
włosy, włos – волосся, волосина	plecy – спина
czoło – чоло, лоб	ramię, ramiona – плече, плечі
policzek, policzki – щока, щоки	przedramię – передпліччя
skronie – скроні	ręka, ręce – рука, руки
ucho, uszy – вухо, вуха	łokieć, łokcie – лікоть, лікті
piegi – веснянки	dłoń, dłonie – долоня, долоні
nos – ніс	nadgarstek – зап'ястя
oko, oczy – око, очі	palec, paluszek – палець, пальчик (мізинчик)
źrenica – зіниця	raznokieć, raznokcie – ніготь, нігті
brew, brwi – брова, брови	pięść – кулак
rzęsa, rzęsy – вія, вії	pośladki – сідниці
powieka, powieki – повіка, повіки	

tyłek – зад	mięśnie – м'язи
noga, nogi – нога, ноги	kość – кістка
udo, uda – стегно, стегна	kręcony – кучерявий
kolano – коліно	falisty – хвилястий
goleń – гомілка	piwne oczy – карі очі
stopa – стопа	tęgi, gruby – повний, товстий
żołądek – шлунок	szczupły, chudy – тонкий, худий
język – язик	niski – низький
ząb, zęby – зуб, зуби	wysoki – високий
gardło – горло	piękny – гарний
nerki – нирки	brzydki – негарний
wątroba – печінка	łysy – лисий
wyrostek – апендицит	jasny – світлий
jelita – кишечник	ciemny – темний
serce – серце	młody – молодий
płuca – легені	stary – старий
gruczoły – гланди	siwy – сивий
trzustka – підшлункова залоза	wysportowany – спортивної статури
rew – кров	olbrzym – велетень
żyła – вена	wzrost – зріст
tętnica, tętno – артерія, пульс	waga, nadwaga – вага, надмірна вага

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Wstaw opuszczone przymiotniki i odmień wyrazy w Dopelniaczu:

_____ pan: D. _____

_____ wieczór: D. _____

_____ pająk: D. _____

_____ kraj: D. _____

_____ malarze: D. _____

_____ buty: D. _____

_____ korytarze: D. _____

_____ fotele: D. _____

Ćwiczenie 2. Przetłumacz na język ukraiński opis typowej urody Ukrainek, w tekście polskim podkreśl wyrazy dotyczące wyglądu człowieka:

Ukrainki na zachodzie wyglądają inaczej od tych ze wschodu. Typowa Ukrainka ma pyzatą twarz, długie naturalne blond włosy, szare/niebieskie oczy, lekkie rumieńce na twarzy. Ten opis odpowiada głównie zachodniej i centralnej części Ukrainy. Na wschodzie widać wpływy (mieszanie się) poszczególnych cech charakterystycznych dla rasy europejskiej z mongoloidalną – czyli skośne oczy (bądź w kształcie typowego migdała), cera w tonacji oliwkowej, ciemne włosy. Ta ciemniejsza wersja uwidacznia się im bliżej Kazachstan...tam już ludzie mają typowo (lub dużo bardziej) azjatycki wygląd.

Ćwiczenie 3. Wyrazy przetłumacz na język polski:

теплий душ – _____

зелені ліси – _____

давні замки – _____

далека країна – _____

затишні будинки – _____

третій поверх – _____

темні очі – _____

Ćwiczenie 4. Wstaw opuszczone wyrazy:

1) Człowiek, który ma dużą głowę, jest powszechnie uważany za _____.

2) Według powszechnego mniemania, kosmici mają bardzo duże _____.

3) _____ człowieka pozwalają mu dobrze widzieć.

4) Najpiękniejsze wspomnienia na zawsze zachowam w swoim _____.

5) Mam _____ włosy.

6) Jesteś czerwony ze wstydu po same _____.

7) Boli mnie _____.

Ćwiczenie 5. Zdania uzupełnij przymiotnikami pełniącymi funkcję rzeczownika:

Kierowco, ostrożnie, _____!

W czasie kryzysu najbardziej cierpią _____.

Zaczęli wydawać bezpłatne obiady _____ i opiekować się _____, którzy nie mogli kupić sobie lekarstw.

_____ nie zawsze rozumieją dzieci.

To była duża szkoła dla _____ i _____.

(niewidomi, chorzy, głusi, biedni, dorośli, bezdomni, piesi)

Ćwiczenie 6. Odmień przez przypadki wyrazy w liczbie mnogiej:

- M. poważne problemy   poważni doktorzy
- D. _____
- C. _____
- B. _____
- N. _____
- Ms. _____
- W. _____

Ćwiczenie 7. Narysuj człowieka i podpisz części jego ciała.

Ćwiczenie 8. Przeczytaj wiersz Wisławy Szymborskiej „Portret kobiety” i określ przeciwstawne cechy kobiety.

Portret kobiety

Musi być do wyboru.
Zmieniać się, żeby tylko nic się nie zmieniło.
To łatwe, niemożliwe, trudne, warte próby.
Oczy ma, jeśli trzeba, raz modre, raz szare,
czarne, wesołe, bez powodu pełne łez.
Śpi z nim jak pierwsza z brzegu, jedyna na świecie.
Urodzi mu czworo dzieci, żadnych dzieci, jedno.
Naiwna, ale najlepiej doradzi.
Słaba, ale udźwignie.
Nie ma głowy na karku, to będzie ją miała.
Czyta Jaspersa i pisma kobiece.
Nie wie po co ta śrubka i zbuduje most.

Młoda, jak zwykle młoda, ciągle jeszcze młoda.
Trzyma w rękach wróbelka ze złamanym skrzydłem,
własne pieniądze na podróż daleką i długą,
tasak do mięsa, kompres i kieliszek czystej.
Dokąd tak biegnie, czy nie jest zmęczona.
Ależ nie, tylko trochę, bardzo, nic nie szkodzi.
Albo go kocha, albo się uparła.
Na dobre, na niedobre i na litość boską.

Wisława Szymborska

Gra komunikacyjna:

Każdy członek grupy ma spojrzeć na swoich kolegów z lewa i z prawa i opisać ich wygląd zewnętrzny. Cała grupa podsumowuje, jakie szczególne cechy mają koledzy z grupy: ktoś ma kręcone włosy, ktoś jest bardzo wysoki, ktoś wyróżnia się kolorem czy formą oczu. Na podstawie opisów kolegów robimy komplementy.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Nigdy nie oceniaj człowieka po wyglądzie.

Урок 5

Лекція 5

„Nie szata zdobi człowieka, lecz człowiek szatę”

Відмінювання жіночого роду прикметників і іменників однини

Deklinacja rodzaju żeńskiego przymiotników i rzeczowników liczby pojedynczej

Іменники жіночого роду однини з твердою основою мають ідентичні форми відмінювання в Давальному та Місцевому відмінках (**C.**, **Ms.**). Закінчення цих відмінків: **-e** з чергуванням приголосного:

ł – l (*szkoła – szkole*)

k – c (*książka - książce*)

t – c (*furta – furcie*)

g – dz (*droga – drodze*)

d – dzi (*moda – modzie*)

ch – sz (*mucha - musze*)

r – rz (*dziura – dziurze*)

Іменники жіночого роду з закінченням **-i** (*pani, gospodyni...*) мають окрему схему відмінювання.

Прикметники жіночого роду однини, а також порядкові числівники жіночого роду однини (*pierwsza, druga, trzecia, dwudziesta czwarta...*), присвійні (*swoja, moja, twoja, nasza...*), вказівні (*tamtą, owa...*), означальні (*sama, cała, wszelka...*) та неозначені (*czyjaś, jakaś, którakolwiek...*) займенники відмінюються за єдиною схемою.

Уваса!

M. twoja, pierwsza	ta
D. twojej, pierwszej	tej
C. twojej, pierwszej	tej
B. twoją, pierwszą	tę
N. twoją, pierwszą	tą
Ms. twojej, pierwszej	tej
W. twoja, pierwsza	ta

M. dokładna mapa	dobra matka	świeża gazeta	wysoka pani
D. dokładnej mapy	dobrej matki	świeżej gazety	wysokiej pani
C. dokładnej mapie	dobrej matce	świeżej gazecie	wysokiej pani
B. dokładną mapę	dobrą matkę	świeżą gazetę	wysoką panią
N. dokładną mapą	dobrą matką	świeżą gazetą	wysoką panią
Ms. na dokładnej mapie	o dobrej matce	w świeżej gazecie	o wysokiej pani
W. dokładna mapo!	dobra matko!	świeża gazeto!	wysoka pani!

M. noc	nić	krw	sesja	fotografia	kania
D. nocy	nici	krwi	sesji	fotografii	kani
C. nocy	nici	krwi	sesji	fotografii	kani
B. noc	nić	krw	sesję	fotografię	kanię
N. nocą	nicią	krwią	sesją	fotografią	kanią
Ms. w nocy	o nici	w krwi	na sesji	na fotografii	o kani
W. nocy!	nici!	krwi!	sesjo!	fotografio!	kanio!

Zapamiętaj!

kraj – країна

kraina – край, регіон

Відмінювання жіночого роду прикметників і іменників множини

Deklinacja rodzaju żeńskiego przymiotników i rzeczowników liczby mnogiej

Іменники жіночого роду множини належать виключно до нечоловічоособового роду і в Знахідному відмінку, незалежно від того, істоти це чи неістоти, завжди відповідають на запитання „*co?*”. У зв’язку з цим прикметники жіночого роду множини мають ідентичні закінчення з прикметниками чоловічого роду множини нечоловічоособового роду і завжди відповідають на запитання „*jakie?*”.

У Родовому відмінку множини іменники жіночого роду мають нульове закінчення. Для уникнення складних для вимови збігів приголосних вставляємо літеру **-e-**: *matek, lalek, panienek*.

M. ładne dziewczyny	mądre panie	wysokie akacje
D. ładnych dziewczyn	mądrych pań	wysokich akacji
C. ładnym dziewczynom	mądrym paniom	wysokim akacjom
B. ładne dziewczyny	mądre panie	wysokie akacje
N. ładnymi dziewczynami	mądrymi paniami	wysokimi akacjami
Ms. o ładnych dziewczynach	o mądrych paniach	o wysokich akacjach
W. ładne dziewczyny!	mądre panie!	wysokie akacje!

Zapamiętaj!

B. (co?) dobre matki
długie lekcje
stare fotografie
wesołe dziewczyny
ciche noce

Одяг Ubranie

odzież, ubranie, strój – одяг, вбрання
nakrycie – верхній одяг
obuwie – взуття
bielizna – білизна
majtki – труси
stanik, biustonosz – бюстгальтер
kąpielówki – плавки
kostium kąpielowy – купальник
szlafrok – халат
kapcie – тапки, тапочки
piżama – піжама
skarpety – шкарпетки
rajstopy – колготки
pończochy – панчохи
płaszcz – плащ
kurtka – куртка
kożuch, kożuszek – кожух, дублянка
futro (naturalne i z misia) – шуба натуральна і штучна
palto – пальто
szalik – шарф
rękawice, rękawiczki – рукавиці, пальчатки
czapka – шапка
beret – берет
kapelusz – капелюх
chusta – хустка
bandana – бандана
panama – панамка
garnitur – чоловічий костюм

spodnie – штани
marynarka – чоловічий піджак
spodenki, szorty – шорти
koszula – сорочка
koszulka, t-shirt – футболка
podkoszulek – майка
bluza – джемпер, толстовка
kamizelka – жилет
kostium – жіночий костюм
spódnica, spódniczka – спідниця, спідничка
bluzka – блузка
suknia, sukienka – сукня
dres – спортивний костюм
spodnie dresowe – спортивні штани
dżinsy – джинси
buty (na obcasach) – туфлі (на підборах)
lakierki – лакові туфлі
kozaki – чоботи
różbuty – напівчеревики
adidasy – кросівки
sandały – сандалі
drewniaki, chodaki – сабо
trampki – кеди
trzewiki – черевички
klapki – шльопанці
japonki – в'єтнамки
guzik – гудзик
zamek, suwak – замок
kołnierz, kołnierzyk – комір, комірець
kieszeń – кишеня

pas, pasek – пояс
kaptur – капюшон
podszewka – підкладка
krawat – краватка
wstążka – стрічка
kokarda – бант
spinka do włosów – шпилька для волосся
opaska – пов'язка
kolczyki – сережки
pierścień, pierścionek – перстень
obrączka – обручка
łańcuszek – ланцюжок
medalik – медальйон
krzyżyk – хрестик
branzoleta – браслет
zegarek – годинник
broszka – брошка
agrafka – шпилька
mundur, mundurek – мундир, шкільна форма

Zapamiętaj!

marynarka – чоловічий піджак,

морський флот

marynarz – моряк

Wyrazy do budowania zdań na temat:

Być ubranym w .....

Nosić .....

Zakładać .....

Proszę nie zdejmować .....

Proszę się rozpląszczyć!

Kosmetyki:

szminka – помада

błyszczczyk – блиск для губ

lakier i zmywacz do paznokci – лак для нігтів і засіб для зняття лаку

tusz do rzęs, mascara – туш для вій

róż – рум'яна

cienie – тіні

puder – пудра

liner, kałamarz – підводка до очей

podkład – тональний крем

płyn micelarny – міцелярна вода

mydło – мило

szampon (przeciwłupieżowy) – шампунь (від лупи)

pianka do włosów – пінка для волосся

żel (krem) do golenia – гель (крем) для гоління

żel pod prysznic – гель для душу

żyletka – одноразова бритва, лезо

golarka – бритва

perfumy – парфуми

dezodorant – дезодорант

woda kolońska – одеколон

woda toaletowa – туалетна вода

proszek do prania – пральний порошок

płyn do prania – засіб для прання

płyn do płukania – кондиціонер для білизни, ополіскувач

Tkaniny:

wełna – вовна

bałewna – бавовна
jedwab – шовк
len – льон
satyna – сатин
flanela - фланель

Кольори Kolory

biały – білий
czarny – чорний
czerwony – червоний
żółty – жовтий
różowy – рожевий
pomarańczowy – помаранчевий
cytrynowy – лимонний
malinowy – малиновий
purpurowy – пурпуровий
zielony – зелений
niebieski – синій
granatowy – темно-синій
błękitny – блакитний
fioletowy – фіолетовий
beżowy – тілесний
brązowy – коричневий
szary – сірий
brunatny – бурий
srebrny – срібний
złoty – золотий
turkusowy – бірюзовий
szmaragdowy – смарагдовий
siwy – сивий
różnokolorowy – різнобарвний

pstrokaty – рябий

tęczowy (tęcza) – райдужний (веселка)

w kratę – картатий

pasiasty – в смужку

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Przetłumacz po ukraińsku kontynuację bajki o Czerwonym Kapturku. To jest bohater czy bohaterka? Wypisz czasowniki użyte z wyrazem „Czerwony Kapturek”:

Powiadają też, że kiedyś, gdy Czerwony Kapturek znowu niósł babci wypieki, zagadnął go inny wilk i próbował go sprowadzić z drogi. Czerwony Kapturek miał się jednak na baczności, poszedł prosto do babci i powiedział jej, że spotkał wilka, co to mu dobrego dnia życzył, ale mu źle z oczu patrzyło: "Gdyby to nie było na środku drogi, to by mnie pożarł." – "Chodź," powiedziała babcia, "Zamkniemy drzwi, żeby nie mógł wejść."

Wkrótce potem zapukał wilk i zawołał: "Otwórz, babciu, to ja, Czerwony Kapturek, przynoszę ci ciasto." Lecz one były cicho i nie otwierały drzwi. Wtedy wilk obszedł cichaczem parę razy dom, by w końcu wskoczyć na dach. Chciał tam czekać do wieczora, gdy Czerwony Kapturek będzie wracał do domu, skradać się za nim i ciemności go pożreć.

Ale babcia odgadła jego plany. Przed domem stało wielkie kamienne koryto. Babcia powiedziała do dziecka: "Weź wiadro, Czerwony Kapturku. Wczoraj gotowałam kielbasę w tej wodzie, Zanieś ją do koryta." Czerwony Kapturek nosił wodę tak długo, aż koryto było pełne. Wtedy zapach kielbasy zaczął unosić się do góry wilkowi przed nosem. Zaczął węszyć i łypać oczami w dół, wreszcie tak wyciągnął szyję, że dach zaczął usuwać mu się spod nóg, spadł z dachu, dokładnie do wielkiego koryta z wodą i utopił się. Czerwony Kapturek zaś wesoło poszedł do domu, nikt więcej nie czynił mu nic złego.

Ćwiczenie 2. Opisz ubranie swego kolegi lub koleżanki używając kolorów:

Kolega (koleżanka) ma na sobie ...

Na nogach ma ...

Nosi ...

Kiedy jest zimno, ubiera się w ...

Na głowie ma ...

Zakłada...

Ćwiczenie 3. Uzupełnij zdania wyrazami na temat ubrania i kosmetyków:

Ona nakłada na siebie _____, potem nakłada na policzki _____
i jest gotowa do wyjścia z domu.

On włożył na nogi _____, zapiął _____ i narzucił na głowę _____,
bo wiał silny wiatr.

Dziecko ma na sobie _____, a na noc ubiera się w _____.

Asia spięła włosy _____, potem nałożyła _____ na powieki,
ubrała się w _____, a na nogi naciągnęła _____.

Jacek lubi ubierać się w _____ i nosi je codziennie.

Kostium Ani składa się z _____ i _____, a garnitur Franka składa się
z _____, _____ i _____.

Założ _____, bo pada!

Zdejmuj _____!

Ćwiczenie 4. Przedeklinuj wyrazy w liczbie pojedynczej:

M.   długa aleja   ciekawa historia   prosta samoobsługa   ruda liska

D.

C.

B.

N.

Ms.

W.

Ćwiczenie 5. Przedeklinuj wyrazy w liczbie mnogiej:

M. ostre debaty   ostatnie lekcje   urocze dziewczynki   sąsiednie sale

D.

B.

N.

Ms.

W.

Ćwiczenie 6. Podaj poprawne formy:

Widziałem młodych kobiet.

Dbalam o matce.

Staraleś się o pracy.

Proszę o jednej miejscówce do Warszawy.

Zauważyłem ładnych dziewczyn.

Ćwiczenie 7. Główne informacje o kolorach ubrań podaj w skrócie w języku ukraińskim:

Czerwień na poziomie głowy dominować będzie u ludzi ruchliwych, aktywnych, dynamicznych. Czasem manifestuje determinację w osiągnięciu wyznaczonego celu z pominięciem uczuć, które są dla nas niewygodne – uczucia na których się zawiedliśmy. Czerwony beret, apaszka lub kokarda na głowie to sygnał walczącego intelektualizmu, często złośliwego. Osoba nosząca rzeczy w kolorze czerwonym na poziomie nieświadomości chce udowodnić własną wartość intelektualną, ona mówi: „ostatnie słowo należy do mnie”.

Червоний колір: _____

Chęć skupienia na sobie, potrzeba równowagi wewnętrznej oraz znak kłopotów wewnętrznych odkrywamy przed innymi nosząc ubrania w kolorze zielonym. Zielone elementy garderoby, noszone na poziomie głowy mogą świadczyć o chęci wysłuchania argumentów „za i przeciw”, określając często brak zdecydowania i poszukiwanie równowagi intelektualnej. Napięte stosunki w pracy, rodzinie, w środowisku, w którym żyjemy, określa zielony strój, noszony na poziomie tułowia.

Зелений колір: _____

Zainteresowanie sferą duchową, religią, osobowością, komunikat „jestem wspaniały i uduchowiony” przekazujemy poprzez fioletową garderobę.

Фіолетовий колір: _____

Umiłowanie materii, pragnienie pochwały, doceniania, zainteresowania, wymierność i konkretyzm naszych celów ujawniamy nosząc ubrania w złotym kolorze.

Золотий колір: _____

Żółty kolor naszego ubrania to potrzeba rozładowania napięć psychicznych, wyraz lęku przed samotnością. To prośba o kontakt z innymi; czasami może oznaczać problemy z przewodem pokarmowym na tle nerwowym.

Жовтий колір: _____

Jestem spragniony uczuć, pragnę przyjaciół, podpory duchowej, romantyzmu i uczucia. Jestem osamotniony – to wyrażamy symbolicznie nosząc ubrania w kolorze srebrnym.

Срібний колір: _____

Brazowa barwa świadczy o zagrożonym poczuciu bezpieczeństwa, braku wiary w siebie i niepewności jutra oraz chęci stabilizacji. Ubraniem w kolorze brązowym manifestujemy: „zobacz jak dobrze radzę sobie w życiu”.

Коричневий колір: _____

Koncentracja na sobie, pilna potrzeba odnalezienia energii do działania to domena ubrań w kolorze czarnym. W naszej kulturze to kolor żałoby, symbolizuje człowieka smutnego, mówiącego: „nie wtrącajcie się w moje sprawy, kiedyś sobie poradzę”.

Чорний колір: _____

Kolorem pośrednim pomiędzy czarnym i białym, określającym potrzebę równowagi i wyciszenia, dodatkowo potrzebę, którą chcemy ukryć, jest szary.

Сірий колір: _____

Ludzie potrzebujący dużo wolnej przestrzeni oraz ustawicznie nowych bodźców najczęściej zakładają ubrania w kolorze białym.

Білий колір: _____

Ćwiczenie 8. Podaj wszystkie deklinacyjne formy wyrazu *mucha* użyte w żartobliwym wierszyku:

Coś cicho do ucha

Brzęczała musze mucha
Obiecawszy zachować w sekrecie
Ich wspólne ecie-pecie.
Poleciała na inną firankę,
Spotkała wnet muchę Jankę.
Ta żale też wylewała,
Więc mucha musze szlochała.
Na pocieszenie mucha
Odrzekła musze: „Słuchaj:
Powiem Ci coś w sekrecie...”
Mucha muchą będąc
Podobna jest do baletnicy:
Złej czy dobrej zawsze
Przeszkadza rąbek tajemnicy.

<http://monikajuroszek.blogspot.com/2013/03/mucha-musze.html>

Gra komunikacyjna:

Wypełnij na kartce identyfikator osoby odpowiadając na pytania:

- 1) jak masz na imię?
- 2) jakiego koloru masz oczy?
- 3) jakie masz ulubione ubranie?
- 4) jaki twój ulubiony kolor?
- 5) gdzie ciebie najczęściej można znaleźć?
- 6) co dla ciebie w życiu jest najważniejsze?

Poinformuj kolegów z grupy, jakich odpowiedzi udzieliłeś – spróbujcie opowiedzieć o sobie nawzajem.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Jedz według swego smaku, ubieraj się według smaku innych.

Prysłowie francuskie

Урок 6

Lekcja 6

„Apetyt rośnie w miarę jedzenia”

Відмінювання середнього роду прикметників і іменників однини

Deklinacja rodzaju nijakiego przymiotników i rzeczowników liczby pojedynczej

Іменники середнього роду однини мають ідентичні форми відмінювання у Називному, Знахідному та Кличному відмінках.

Слова із закінченням **-um** належать до середнього роду і в однині мають однакові форми в усіх відмінках. Виняток: **album** (альбом) – іменник чоловічого роду.

Окремі зразки відмінювання мають іменники середнього роду типу **imię, plemię** та відповідники українських зменшено-пестливих назв тварин на **-атко (zwierzę, jagnię)**. У них під час відмінювання розширюється основа слова: **imię – imienia – imieniu...**, **zwierzę – zwierzęcia – zwierzęciu...**

Прикметники середнього роду в однині мають закінчення **-e**, але **після k, g перед -e** та **у м'якій групі** під час відмінювання зберігається пом'якшення: **wysokie – wysokiego – wysokiemu...**, **drogie – drogiego – drogiemu...**, **ostatnie – ostatniego – ostatniemu...**

M. pyszne ciastko	tanie ubranie	plemię	zwierzę	muzeum
D. pysznego ciastka	taniego ubrania	plemienia	zwierzęcia	muzeum
C. pysznemu ciastku	taniemu ubraniu	plemieniu	zwierzęciu	muzeum
B. pyszne ciastko	tanie ubranie	plemię	zwierzę	muzeum
N. pysznym ciastkiem	tanim ubraniem	plemieniem	zwierzęciem	muzeum
Ms. o pysznym ciastku	o tanim ubraniu	o plemieniu	o zwierzęciu	o muzeum
W. pyszne ciastko!	tanie ubranie!	plemię!	zwierzę!	muzeum!

Закінчення Місцевого відмінка середнього роду однини:

- у м'якій основі та після літер k, g, h: *-u* (*mleko – o mleku; ucho – w uchu; pole – w polu; pytanie – o pytaniu; imię – o imieniu*);

- у твердій основі: **-e** з чергуванням приголосних:

lustro – w lustrze

koło – w kole

mięso – o mięsie

udo – o udzie

łoto – w błocie

Zapamiętaj!

to miejskie muzeum

to stare gimnazjum

to zabytkowe centrum

to znane laboratorium

Відмінювання середнього роду прикметників та іменників множини

Deklinacja rodzaju nijakiego przymiotników i rzeczowników liczby mnogiej

Іменники середнього роду множини мають закінчення **-a**, належать виключно до нечоловічоособового роду і в Знахідному відмінку, незалежно від того, істоти це чи неістоти, завжди відповідають на запитання „*co?*”. Їхні форми Називного, Знахідного і Кличного відмінків збігаються. У зв'язку з цим, Називний, Знахідний і Кличний відмінки прикметників середнього роду множини також збігаються і відповідають на запитання „*jakie?*”.

У Родовому відмінку множини іменники середнього роду мають нульове закінчення. Для уникнення складних для вимови збігів приголосних вставляємо літеру **-e-**: *okien, jajek, pasemek*. Винятком є Родовий відмінок множини тих іменників, які в однині мали закінчення **-um**: *muzea – muzeów, licea – liceów, centra – centrów*.

M. wąskie okna	plemiona	zwierzęta	muzea
D. wąskich okien	plemion	zwierząt	muzeów
C. wąskim oknom	plemionom	zwierzętom	muzeom
B. wąskie okna	plemiona	zwierzęta	muzea
N. wąskimi oknami	plemionami	zwierzętami	muzeami
Ms. o wąskich oknach	plemionach	zwierzętach	muzeach
W. wąskie okna!	plemiona!	zwierzęta!	muzea!

Zapamiętaj!

dziecko – dzieci

M. dzieci

D. dzieci

B. dzieci

W. dzieci!

Їжа. Рецепт. У ресторані

Jedzenie. Przepis. W restauracji

jedzenie – їжа

odżywianie się – харчування

posilać się – вживати їжу

stołówka, pokój jadalny – їдальня

restauracja – ресторан

kawiarnia – кафе

bar, barek – бар
przepis – рецепт
kelner, kelnerka – офіціант, офіціантка
karta dań, menu (фр.), jadłospis – меню

Jeść – їсти

(ja) jem – я їм	(my) jemy – ми їмо
(ty) jesz – ти їси	(wy) jecie – ви їсте
on (ona, ono) je – він (вона, воно) їсть	oni (one) jedzą – вони їдять

Pić – пити

(ja) piję – я п'ю	(my) pijemy – ми п'ємо
(ty) pijesz – ти п'єш	(wy) pijecie – ви п'єте
on (ona, ono) pije – він (вона, воно) п'є	oni (one) piją – вони п'ють

Posilek – прийом їжі:

śniadanie – сніданок
obiad – обід
kolacja – вечеря
drugie śniadanie – другий сніданок
lunch – ланч
podwieczorek – полуденок
obiadokolacja – пізній обід

Serwировання, посуд і продуктиві мірки

Nakrycie na stół, naczynie kuchenne i miary spożywcze:

sztucce – столові прибори
talerz głęboki (płytki) – (мілка) глибока тарілка
spodek – блюдце
półmisek – блюдо
miska – миска
garnek – каструля

patelnia – сковорідка
czajnik (elektryczny) – (електричний) чайник
imbryk – чайничок до запарювання чаю
chochła – черпак
łyżka – столова ложка
łyżeczka – чайна ложка
widelec – виделка
nóż – ніж
kubek – кружка
filizanka – чашка
szklanka – склянка
kieliszek – стопка
kielich, lampka – келих
słoik – банка
butelka – пляшка
karton – картонна коробка
pudełko – коробка
paczka – пачка
kawałek – шматок
kromka (chleba) – скибка (хліба)
bochenek – буханка
plasterek – плаский шматок їжі, слайс
tabliczka (czekolady) – плитка (шоколаду)
zgrzewka, opakowanie – спайка, упаковка
puszka – консервна банка
kostka masła (margarynu) – пачка масла (маргарину)
bombonierka – коробка цукерок
kilogram (kilo) – кілограм
pół kilograma (pół kilo) – пів кілограма
ćwierć kilograma (ćwierć kilo) – ¼ кілограма

deka (dag) – декаграми (грами / 10)

litr – літр

rół litra – пів літра

rółtora litra – півтора літра

worek, woreczek – мішок, мішечок (торбинка)

reklamówka, torba – пакет

szczypta – щіпка

repczek – пучок

Продукти і страви

Produkty i potrawy:

pierwsze (drugie) danie – перше (друге) блюдо

zupa ogórkowa – розсольник

zupa pomidorowa – помідорний суп

zupa grzybowa – грибний суп

zupa grochowa (grochówka) – гороховий суп

rosół – курячий наварний бульйон

flaki – рубці

barszcz ukraiński (czerwony) – червоний борщ

barszcz szczawiowy (zielony) – щавлевий борщ

barszcz biały – білий борщ

żurek – журек

gołąbki – голубці

płatki – пластівці

sałatka – салат

mizeria – салат з огірків

surówka – салат із свіжих овочів або фруктів

pizza – піца

bigos – тушкована капуста

jajko gotowane (na twardo, na miękko) – варене яйце (круте, рідке)

jajecznicza – яєчня

jajko sadzone – оката яєчня

omlet – омлет

ziemniaki gotowane – варена картопля

ziemniaki smażone – смажена картопля

ziemniaki pieczone – печена картопля

frytki – картопля фри

ryzy – пампушки з картоплі

placki – млинці

placki ziemniaczane – деруни

pierogi (ruskie) – вареники (із солоним сиром та картоплею)

kopytka – ліниві вареники

grzyby – гриби

pieczarki – печериці

prawdziwki – білі гриби

Warzywa (jarzyny) – овочі:

cebula – цибуля

czosnek – часник

buraki – буряки

kukurydza – кукурудза

marchew, marchewka – морква, морквина

kapusta (kiszona) – капуста (квашена)

kalafior – цвітна капуста

pomidor – помідор

ogórek (kiszony) – огірок (квашений)

papryka – паприка

groszek – горошок

fasola – квасоля

Zieleń – зелень:

pietruszka – петрушка

koperek – кріп

szczypiorek – зелена цибулька

bazylia – базилік

por – цибуля порей

tymianek – тим'ян

Mięso – м'ясо:

kiełbasa, kiełbaska – ковбаса

parówka – сосиска

szynka – шинка

boczek – бочок

schab, polędwica – вирізка

drób – птиця

kurczak (z rożna) – курка (гриль)

udo (skrzydełko) kurczaka – куряче стегно (крильце)

królik – кролик

wieprzowina – свинина

wołowina – яловичина

cielęcina – телятина

kotlet mielony – котлета

kotlet schabowy – відбивна

pasztet, pasztecik – паштет

nóżki w galarecie – холодець

ryba w galarecie – заливна риба

wędzony – копчений

smażony – смажений

pieczony – печений

grillowany – з грилю

duszony – тушкований

Ryby słodkowodne i morskie – риба прісноводна і морська:

szczupak – щука

karp – короп
śledź – оселедець
szproty – шпроти
węgorz – вугор
leszcz – лящ
okoń – окунь
karaś – карась
sum – сом
tuńczyk – тунець
makrela – скумбрія
dorsz – тріска
flądra – камбала
pstrąg – форель
łoś – лосось
morszczuk – хек
mintaj – минтай
Nabiał – молочні продукти:
mleko – молоко
śmietana – сметана
śmietanka – вершки
twaróg, twarożek – сир
ser żółty – твердий сир
serek – сирок
kefir – кефір
kwaśne (zsiadłe) mleko – кисле молоко
jogurt – йогурт
Pieczeno – хлібобулочні вироби:
chleb – хліб
bułka – булка
pączek – пончик

bagietka – багет

rogalik – рогалик

Słodyczne – солодощі:

deser – десерт

tort, ciasto – торт

ciasteczko – тістечко

herbatniki – печиво

lody – морозиво

cukierki – цукерки

chałwa – халва

czekoladki – шоколадні цукерки

czekolada biała, gorzka, mleczna – білий, чорний, молочний шоколад

galaretka – желе

rolada – рулет

piernik – медівник

sernik – сирник

sękacz – торт незвичайної форми з яєчного тіста

landrynki – смоктальні цукерки

wafle – вафлі

miód – мед

Owoce – фрукти:

jabłko – яблуко

gruszka – грушка

śliwka – сливка

wiśnia – вишня

czereśnia – черешня

mirabelka – алича

morela – абрикос

brzoskwinia – персик

pomarańcza – апельсин

cytryna – лимон
winogrona – виноград
banan – банан
ananas – ананас
kiwi – ківі
agrest – агрус
malina – малина
roziomka – суниця
truskawka – полуниця
jeżyna – ожина
porzeczka – порічка
porzeczka czarna – смородина
jagoda – чорниця

Напої та алкоголь

Нароје і alkohole:

herbata – чай
kawa – кава
kakaо – какао
sok – сік
kompot – компот
kisiel – кисіль
woda mineralna (gazowana i niegazowana) – мінеральна вода (газована і негазована)
koktajl – коктейль
wódka – горілка
likier – лікер
rum – ром
szampan – шампанське
wino (słodkie, wytrawne) – вино (солодке, сухе)

piwo – пиво

koniak – коньяк

bimber – самогон

Tłuszcz i przyprawę – жири і приправи:

masło – масло

olej – олія

oliwa – оливкова олія

margaryna – маргарин

słonina – сало

smalec – смалець

goździk – гвоздика

ocet – оцет

soda – сода

cukier (wanilowy) – цукор (ванільний)

mąka – борошно

skrobia, mąka ziemniaczana – крохмаль

amoniak – амоній

cypran – кориця

sól – сіль

pieprz – перець

musztarda – гірчиця

ketchup – кетчуп

sos – соус

marynata – маринад

Dodatkowe wyrazy tematyczne: Chcę zamówić..... Na pierwsze danie.....

Na drugie danie..... Na deser..... Jedzenie było pyszne! Zapraszamy do stołu (na śniadanie, na obiad, na kolację).

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Dialogi „W restauracji” przetłumacz na język ukraiński. Odegraj je z kolegami w sposób rolowy:

W restauracji

1

KLIENT: Czy mógłbym prosić kartę dań?

KELNER: Tak, oczywiście.

KLIENT: Poproszę ziemniaki z kotлетem i surówką.

KELNER: Czy życzy sobie Pan coś do picia?

KLIENT: Poproszę wodę mineralną.

KELNER: Proszę chwilkę poczekać.

KLIENT: Dobrze.

KELNER: Proszę bardzo, życzę smacznego.

KLIENT: Czy mógłbym zapłacić?

KELNER: Tak, oczywiście, należy się z Pana dwadzieścia złotych.

KLIENT: Proszę.

KELNER: Życzę miłego dnia. Do widzenia.

KLIENT: Dziękuję. Do widzenia.

2

KELNER: Dzień dobry. Proszę, to menu.

KLIENT: Dziękuję.

KELNER: Przyjąć teraz zamówienie?

KLIENT: Tak. Co może Pan polecić?

KELNER: Dzisiejsze danie dnia to: pieczony kurczak w cieście na ostro. Do tego łagodna sałatka z warzyw.

KLIENT: Poproszę. A coś do picia?

KELNER: Proponuję sok pomarańczowy.

KLIENT: Idealnie.

KELNER: Danie będzie gotowe za dwadzieścia minut.

KLIENT: Dziękuję. A można zapłacić kartą?

KELNER: Tak. Teraz?

KLIENT: Można później?

KELNER: Oczywiście. To wszystko?

KLIENT: Tak. Dziękuję.

KELNER: Dziękuję.

Ćwiczenie 2. Dialog uzupełnij w brakujące wyrazy:

KLIENT: .....

KELNER: Dzień dobry. Co podać?

KLIENT: A co Pan poleca?

KELNER: .....

KLIENT: ..... Do tego jeszcze poproszę colę.

KELNER: Dziękuję, do zapłaty jest czternaście złotych.

KLIENT: .....

KELNER: Dziękuję. Danie będzie podane za chwilę.

Ćwiczenie 3. Przeczytaj i przetłumacz przepis sękacza:

SĘKACZ MAZURSKI
Król wszystkich ciast

Sękacz mazurski wypiekany jest w oparciu o tradycyjne ludowe metody. Pieczemy go na wałkach owiniętych pergaminem i lnianym szpagatem. Ciasto wylewamy ręcznie na kręcący się wałek i zapiekamy warstwami około dwóch godzin.

Istotą sękacza są: mąka, świeże jaja, śmietana, odpowiednio dobrany tłuszcz roślinny. Aromat sękaczowi nadają wanilia i kandyzowana skórka pomarańczowa.

Polecamy sękacza w różnej gamie smakowej – w polewach: czekoladowej i mlecznej, obsypanej orzechami itp.

***DOSKONALE SMAKUJE W KAŻDYM MIEJSCU
I OKOLICZNOŚCIACH!***

Ćwiczenie 4. Napisz przepis ulubionego dania.

Ćwiczenie 5. Wyrazy odmień przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej:

Drugie śniadanie   zielone jabłko

Ćwiczenie 6. Wstaw wyrazy w odpowiedniej formie gramatycznej:

Asia z bratem wracali z (pole).

Nie poradzę sobie z tym (zadanie).

Janek najbardziej lubi kompot z (jabłka).

Sportowcy potrzebują (wygodne obuwie) i (ubranie).

Uwielbiam dżem z (czarne porzeczki).

Pójdźmy do (kino).

Dzięki temu (plemię) poznaliśmy dawne tradycje.

Pojedziemy (metro) do (centrum) miasta.

Ćwiczenie 7. Liczbę pojedynczą zamień na liczbę mnogą w Mianowniku i Dopelniaczu:

auto – _____, _____

wiadro – _____, _____

wesele – _____, _____

spotkanie – _____, _____

miasto – _____, _____

miejsce – _____, _____

wydarzenie – _____, _____

gimnazjum – _____, _____

Ćwiczenie 8 . Przeczytaj wiersz o warzywach. Wypisz wyrazy na temat jedzenia używając Mianownika:

Warzywa

Położyła kucharka na stole:

kartofle,

buraki,

marchewkę,
fasolę,
kapustę,
pietruszkę,
selery
i groch.

Och!
Zaczęły się kłótnie,
Kłóca się okrutnie:
Kto z nich większy,
A kto mniejszy,
Kto ładniejszy,
Kto zgrabniejszy:
kartofle?
buraki?
marchewka?
fasola?
kapusta?
pietruszką?
selery czy groch?

Ach!
Nakrzyczały się, że strach!
Wzięła kucharka,
Nożem ciach!
Pokrajała, posiekała:
kartofle,
buraki,
marchewkę,
fasolę,
kapustę,
pietruszkę,
selery
i groch –
I do garnka!

Julian Tuwim

Gra komunikacyjna:

Ułóż listę dań (produktów) i odpowiedź na pytania (zapytaj kolegów o to samo):

Co lubisz jeść?

Czego nie lubisz?

Co lubisz pić?

Czego nie lubisz pić?

Co kupujesz w sklepie osiedlowym?

Z czego gotujesz śniadanie?

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Nie ma bardziej szczerzej miłości niż miłość do jedzenia.

George Bernard Shaw

Модульний тест 2

Sprawdzian modułowy 2

1. Wstaw właściwą formę Wołacza:

- 1) (Pani szefowa) _____, czy da mi Pani dziś zaliczkę?
- 2) (Mama) _____, za ile będziesz w domu?
- 3) Proszę wejść, (pan Tomasz) _____.
- 4) (Pan doktor) _____, telefon do Pana.
- 5) (Szanowny profesor) _____, życzę Panu
wszystkiego najlepszego!
- 6) (Pan dyrektor) _____, proszę Pana o podwyżkę.
- 7) (Mój Bóg) _____, ile to jeszcze będzie trwało!
- 8) (Basia) _____, podaj mi cukier!
- 9) (Chłopiec) _____, wystarczy już tego zamieszania!
- 10) (Pan kierowca) _____, czy dojadę z Panem do dworca?
- 11) (Babcia) _____, podać ci herbaty?
- 12) (Dzieci) _____, weźcie się do roboty!
- 13) Zatrzymaj to dla siebie, (moje dziecko) _____!
- 14) (Piotruś) _____, jesteś już opóźniony!
- 15) (Mój anioł) _____, uśmiechnij się!

2. Użyj odpowiednich wyrazów w Dopelniaczu:

- 1) Dzieci często są nieświadome (niebezpieczeństwo).
-

2) Jestem (to) pewien, że ona przyjdzie na randkę.

---

3) Jestem zawsze świadoma (swoje błędy).

---

4) On nie jest pewny (swoój sukces).

---

5) Moje dziecko było bliskie (płacz).

---

6) Byłem tak bliski (zwycięstwo), że zapomniałem o ostrożności.

---

7) Zawsze jesteś ciekawy (świat).

---

8) Ta matka jest godna (podziw), bo wychowała ośmioro dzieci.

---

3. Zdania zamień w powiedzenia przeczące:

Wzór: Czy masz coś dobrego do picia? – Nie masz nic dobrego do picia.

1) Czy mamy coś do dodania na ten temat?

---

2) Masz coś dobrego do czytania?

---

3) Czy macie coś do powiedzenia?

---

4) Czy ma pan coś nowego do zakomunikowania?

---

5) Czy ona ma coś do czyszczenia butów?

---

6) Czy jest coś ciekawego do obejrzenia w telewizji?

---

7) Masz coś do zjedzenia?

---

8) Czy on ma coś do oddania w bibliotece?

---

9) Czy jest coś pilnego do zrobienia?

---

10) Czy macie państwo jeszcze coś do wyjaśnienia?

---

11) Czy macie mieszkanie do wynajęcia?

---

4. Wskaż w podanym wierszu przymiotniki i określ przypadek, liczbę i rodzaj, w których tu zostały użyte:

Tutaj przychodzą dzieci,

Kładą mali pianiści

To z dzikich róż bukiecik,

To choćby parę liści. (K. I. Gałczyński)

---

5. W wyrazach na temat garderoby zamień Mianownik na Miejscownik:

Kapelusz –

Buty –

Sukienka –

Szlafrok –

Sweter –

Rękawiczki –

Płaszcz –

Futro –

Kozuszek –

Spodnie –

Rajstopy –

Kostium –

6. Od wyrażen syntaksycznych utwórz przymiotniki:

bez przedmiotu –

bez skutku –

bez roboty –

bez granic –

bez wizy –

bez przewodu –

bez tłuszczu –

bez użytku –

bez osoby –

bez imienia –

7. Popraw błędy w wyrazach:

słotki	wyszszy
dostempny	pszyroda
samochud	tęperament
telewizja	harakter
komedja	dwugi

8. Odmień przez przypadki w liczbie mnogiej:

M.	szaleni jeźdźcy	cudowne przygody
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

9. Przetłumacz wyrazy po ukraińsku:

- restauracja –
- pierogi ruskie –
- kelner –
- danie –
- potrawa –
- szczypiorek –
- surówka –
- parówka –
- kopytka –
- bigos –

rosół –

słonina –

pieczywo –

nabiał –

10. Uzupełnij przepis ciasta, przetłumacz go na język ukraiński:

Wziąć dwie szklanki _____, dwa jajka i jedną z czubkiem szklankę _____, wszystko rzetelnie wymieszać, posolić i ugnieść ciasto. Podzielić ciasto na części i rozwałkować. Na nie wyłożyć pokrojone _____, posypać je _____. Wyłożyć na deko i wstawić do _____ na 20 minut. Po tym, jak ciasto _____, przekroić je i przełożyć budyniem. Podawać _____.

Урок 7

Lekcja 7

„Kupić nie kupić, potargować można”

Ступені порівняння прикметників

Stopniowanie przymiotników

Якісні прикметники у польській мові відмінюються за ступенями порівняння. Є три способи відмінювання прикметників за ступенями порівняння:

- без зміни кореня слова – **stopniowanie regularne**

Вищий ступінь порівняння зазвичай будується за допомогою суфікса **-iejszy**, проте існують його видозміни. Найвищий ступінь порівняння твориться від вищого за допомогою префікса **naj-**.

<i>Stopień równy</i>	<i>Stopień wyższy</i>	<i>Stopień najwyższy</i>
piękny	piękniejszy	najpiękniejszy
ładny	ładniejszy	najładniejszy
mądry	mądrzejszy	najmądrzejszy
ostry	ostrzejszy	najostrzejszy

У словах, які означають розмір (відстань, простір, висоту, довжину, вік тощо) ступені порівняння будуються за допомогою суфікса **-szy**:

daleki – dalszy – najdalszy

szeroki – szerszy – najszerszy

głęboki – głębszy – najgłębszy

prosty – prostszy – najprostszy

stary – starszy – najstarszy

młody – młodszy - najmłodszy

Літера **s** при цьому чергується з **ź**:

wysoki – wyższy – najwyższy

niski – niższy – najniższy

wąski – węższy – najwęższy

bliski – bliższy – najbliższy

- зі зміною кореня слова – **stopniowanie nieregularne**

До цієї групи належать лише чотири слова:

<i>Stopień równy</i>	<i>Stopień wyższy</i>	<i>Stopień najwyższy</i>
dobry	lepszy	najlepszy
zły	Gorszy	najgorszy
duży (wielki)	większy	największy
mały	mniejszy	najmniejszy

- без зміни слова, за допомогою слів **більш – менш (bardziej – mniej)**

skomplikowany – bardziej (mniej) skomplikowany – najbardziej (najmniej) skomplikowany

Zapamiętaj!

trudny – trudniejszy – najtrudniejszy

łatwy – łatwiejszy – najłatwiejszy

ciężki – cięższy - najcięższy

lekki – lżejszy – najlżejszy

Ступені порівняння прислівників

Stopniowanie przysłówków

Польські прислівники, як і в українській мові, належать до невідмінюваних частин мови, але якісні прислівники відмінюються за ступенями порівняння. Є три способи відмінювання прислівників за ступенями порівняння:

- без зміни кореня слова – **stopniowanie regularne**

Вищий ступінь порівняння зазвичай будується за допомогою суфікса **-iej**, проте існують його видозміни. Найвищий ступінь порівняння твориться від вищого за допомогою префікса **naj-**.

<i>Stopień równy</i>	<i>Stopień wyższy</i>	<i>Stopień najwyższy</i>
pięknie	piękniej	najpiękniej
ładnie	ładniej	najładniej
mądrze	mądrzej	najmądrzej
ostro	ostrzej	najostrzej

У словах, які означають розмір (відстань, простір, висоту, довжину, вік тощо) відмінювання за ступенями порівняння відбувається так само:

daleko – dalej – najdalej

szeroko – szerzej – najszerszej

głęboko – głębiej – najgłębiej

prosto – prościej – najprościej

staro – starzej – najstarzej

młodo – młodziej - najmłodziej

Літера **s** при цьому чергується з **ź**:

wysoko – wyżej – najwyżej

nisko – niżej – najniżej

wąsko – wężej – najwężej

blisko – bliżej – najbliżej

- зі зміною кореня слова – **stopniowanie nieregularne**

До цієї групи належать лише чотири слова:

<i>Stopień równy</i>	<i>Stopień wyższy</i>	<i>Stopień najwyższy</i>
dobrze	lepiej	najlepiej
źle	gorzej	najgorzej
dużo	więcej	najwięcej
mało	mniej	najmniej

- без зміни слова, за допомогою слів **більш – менш (bardziej – mniej)**

skomplikowanie – bardziej (mniej) skomplikowanie – najbardziej (najmniej) skomplikowanie

Zapamiętaj!

trudno – trudniej – najtrudniej

łatwo – łatwiej – najłatwiej

ciężko – ciężiej - najciężiej

lekko – lżej - najlżej

Uwaga! Przysłówek raczej (radше) ma wyłącznie stopień wyższy.

Два види дієслова «знати»

Czasowniki „wiedzieć” i „znać”

Дієслово **wiedzieć** вживається без прямої форми Знахідного відмінка, натомість дієслово **znać** завжди з прямим Знахідним відмінком:

wiedzieć

wiedzieć o tym

wiedzieć, że...
znać tego pana
znać tę panią
znać zadanie

Форми відмінювання цих дієслів у теперішньому часі:

Ip

I.	(ja) wiem	(ja) znam
II.	(ty) wiesz	(ty) znasz
III.	on, ona, ono wie	on, ona, ono zna

Im

I.	(my) wiemy	(my) znamy
II.	(wy) wiecie	(wy) znacie
III.	oni, one wiedzą	oni, one znają

Покупки

Zakupy

cena – ціна

wartość - вартість

pieniądze – гроші

reszta – здача

kantor – обмін валют

sklep – магазин

magazyn – склад, кольоровий журнал

kasa – каса

samoobsługa – самообслуговування

sprzedawca – продавець

ochroniarz – охоронець

moneta – монета

banknot – купюра, банкнот

złoty (= 100 groszy) – злотий ((= 100 грошів – польських копійок)

grosz – грош, польська копійка

zakupy – покупки

kupować – купувати

paragon – чек

pokwitowanie – квитанція

rabat, obniżka – знижка

Відділи в супермаркеті

Działy w supermarkecie

Mrożonki – морожена продукція

Pieczyno – хлібо-булочні вироби

Słodocze – солодощі

Ryby – риба

Mięso – м'ясо

Napoje – напої

Alkohole – алкоголь

Warzywa i owoce – овочі та фрукти

Dania gotowe – готова продукція

Nabiał – молочна продукція

Wędliny – копченості

Zabawki – іграшки

Artykuły szkolne – шкільне приладдя

Chemia – хімія

Produkcja wegetariańska – вегетаріанська продукція

Zadanie wstępne. Przeczytaj podane fragmenty tekstu. O czym mówią? Zatytułuj poszczególne części, wyjaśnij podkreślone wyrazy i zwroty:

1. Handel jest bardzo trudny! Klient chce być dobrze obsłużony, ale nie zgadza się płacić zbyt drogo. Jeżeli handlowiec próbuje go wykorzystać obniżając jakość produktów lub podnosząc zbytnio ceny, klient idzie gdzie indziej. I na odwrót, ten kto potrafi przyciągnąć nabywców i sprzedać dużo towarów po korzystnej cenie, może zarobić bardzo dużo. Dzieje się tak w przypadku handlowców na wielką skalę, pracujących często w porozumieniu. Od producentów kupują oni towar tanio, ponieważ biorą go w wielkiej ilości. Sami zaś organizują transport. Ich sklepy są obszerne i spotyka się je wszędzie. Wreszcie, robią dużo reklamy. Stanowią oni groźną konkurencję dla drobnych handlarzy.

2. Handlowcy sprzedają nam to, co sami najpierw kupili od wytwórców, producentów i hurtowników służących jako pośrednicy. Poza tym, musieli opłacić sprzedawców i pracowników pomagających im w pracy. Trzeba doliczyć także czynsz i utrzymanie sklepu, a także swój zysk. Wszystko to nazywamy poniesionymi kosztami. Są one wliczone w cenę kupowanych towarów. Handlowiec musi więc sprzedać każdą rzecz drożej, niż ją kupił. Musi obliczyć, ile go rzeczywiście kosztowała, ze wszystkimi poniesionymi nakładami i czasem zużytym na jej przygotowanie do sprzedaży klientom. W przeciwnym razie będzie pracował na próżno, bez zarobku. Jak więc widać, gdy kupujemy cokolwiek, płacimy jednocześnie przewoźnikowi, handlowcowi i jego pracownikom. Ponieważ każdy z nich powinien móc wyżyć ze swej pracy.

3. Banknoty i monety same w sobie nie mają żadnej wartości; trochę papieru, trochę metalu. Jednak każdy banknot, każda moneta reprezentuje małą część rezerw złota Banku Narodowego. Bank przechowuje złoto w skarbcu i emituje pieniądze, które krążą na rynku

zamiast szlachetnego metalu. Pieniądze wszystkich krajów świata opierają się na tej zasadzie. Jeżeli wyjeżdżacie za granicę, trzeba najpierw wymienić pieniądze, jakie macie ze sobą, na walutę kraju, do którego zamierzacie przyjechać. Zajmują się tym banki, i w ogóle wszystkim, co dotyczy obrotu pieniędzmi.

Moja pierwsza encyklopedia. iMrousse, BGW, Warszawa 1991, s. 44-45

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Przymiotniki odmień przez stopnie:

stanowczy

ciepły

jasny

powolny

mały

Ćwiczenie 2. Przysłowki odmień przez stopnie:

przystępnie

malowniczo

wcześnie

starannie

rzadko

Ćwiczenie 3. Przetłumacz na język ukraiński:

Ambicją sięgamy wyżej nieba, ale los nasz jest cieńszy od papieru.

Nasze najpiękniejsze obrazy przedstawiały pary całujące się przy zachodzie słońca, płaczących klaunów i galopujące jednorożce.

Dzisiaj mamy wyższe budynki i szersze drogi, ale niższą wytrzymałość i węższe horyzonty.

Optymista wierzy, że żyjemy w najlepszym ze światów, a pesymista obawia się, że może to być prawdą.

Mamy więcej lekarstw, ale mniej zdrowia.

Ćwiczenie 4. Przetłumacz na język polski:

Як ідеш удвох, дорога стає коротша.

Відпливуть за обрій темні хмари, стане більший, веселіший день.

Найгірше лихо, коли б'ються рідні брати.

Затишна ясна долина щонайкраща для спочину.

А найсвятіша у світі стежка до рідної хати.

Підкажи найлагідніше слово, я його слухняно повторю.

Після зливи і грози світ чистіший од сльози.

Ćwiczenie 5. Opisz swoją obecną garderobę i wymarzoną, porównując je i używając w zdaniach stopni wyższego i najwyższego.

Ćwiczenie 6. Co kupujemy?

w drogerii

w aptece

w sklepie papierniczym

w księgarni

w sklepie z zabawkami

w piekarni

w aptece

w kiosku

w cukierni

Ćwiczenie 7. Do podanych słów dobierz czasowniki i ułóż zdania:

buty

odzież

pieniądze

książki

szampon

torba

ryba

Gra komunikacyjna:

Wybieramy jednego z członków grupy na ekspedienta w hipermarkecie. Koledzy z grupy zwracają się do niego z pytaniami w robieniu zakupów. Wygrywa ten, kto zrobi najwięcej zakupów.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Czas kosztuje złoto, ale i za złoto czasu nie kupisz.

Przysłowie chińskie

Уpok 8

Lekcja 8

„Kto pyta, nie błądzi”

Zadanie wstępne. Przeczytaj i przetłumacz tekst. Wypisz z niego rzeczowniki dotyczące tematu „Studia”, ułóż z nich słowniczek w porządku alfabetycznym.

Czego potrzebujemy do studiów

Od października zaczynam bezpłatne studia dzienne na uczelni. Dostałem się na gospodarkę i zarządzanie na Uniwersytet Warszawski. Kierunek nie jest zamawiany, a jednak mam nadzieję, że po studiach potrafię łatwo znaleźć sobie dobrą pracę. Mogłem łatwiej się dostać na inne uczelnie, bo trzeba było po prostu przejść rozmowę kwalifikacyjną. Jednak byłem bardzo ambitny i wybrałem jedną z najlepszych szkół wyższych w kraju. I udało się! Szczęście mi towarzyszyło.

Mając tremę przed zdaniem egzaminów, poznałem miłych kolegów i koleżanki, którym też się w końcu udało trafić na upragniony kierunek. Teraz razem będziemy studiowali na studiach licencjackich, a po trzech latach postaramy się o studia magisterskie. Najbardziej zaprzyjaźniłem się z Aleksandrem, jest zaradny i dzielny we wszystkim. Myślę, że mając obok takiego kolegę, też będę starać się o dobre stopnie ze wszystkich przedmiotów.

Jak tylko dostałem indeks i legitymację, która jest swoistym paszportem studenta, natychmiast zadbałem o całe zaplecze do nauki. Mam notesy, długopisy, ołówki, pisaki, koszulki, papier do referatów i inne drobnostki, tak ważne w życiu akademickim.

Zamieszkałem w domu studenta, który jest położony trochę dalej od naszego gmachu uczelnianego. Obok akademiku jest niezła kawiarenka „Gaudeamus”, gdzie można szybko zjeść coś na śniadanie czy kolację oraz zamówić smaczny i niedrogi obiad.

Wpisałem się do biblioteki i mam kartę czytelnika. BUW (czyli nasza biblioteka) posiada liczne zbiory książkowe, ma dużą salę internetową. Niektóre podręczniki kupiłem sobie w Księgarni Bolesława Prusa, która znajduje się w dwóch metrach od uniwersytetu.

W sekretariacie dostaliśmy już plan zajęć na pierwszy semestr. Są to wykłady, ćwiczenia, lektoraty i seminaria. Na razie żadnej oceny jeszcze nie dostałem i żadnego referatu nie wygłosiłem. Czeka na mnie także pierwsza majówka studencka, pierwsze zaliczenie, pierwszy egzamin i pierwsza praca kontrolna.

Mój kolega Tomek też marzy o tym kierunku, ale będzie zdawał maturę dopiero za rok.

Zapamiętaj!

celujący (cel) – відмінно

bardzo dobrze (bdb) – дуже добре

dobrze (db) – добре

dostatecznie (dst) – задовільно

niedostatecznie (ndst) – незадовільно

zaliczono (zal.) – зараховано

niezaliczono (niezal.) – не зараховано

Займенники. Групи займенників

Zaimki. Grupy zaimków

Займенники в польській мові виконують таку саму функцію, як і в українській мові: замінюють іменні частини мови та прислівники. Вони

відповідають на ті самі запитання, що й частини мови, які вони заміняють. Анна та Юзеф Ченсцік написали короткий вірш про польські займенники:

***Niech zapamięta każda mądra główka,
że zaimek jest zastępcą rzeczownika,
przymiotnika, liczebnika lub przysłówka.***

Польські займенники діляться на такі групи:

1) Згідно з заміною частини мови:

- **rzeczowne: kto, co, nikt, nic, ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one** – відповідають на питання kto?, co?;

- **przymiotne: jaki, czyj, ten, taki, mój, twój, swój, jej, jego, nasz, wasz, ich** – відповідають на питання jaki?, który?, czyj?;

- **liczebne: wiele, kilka, kilkanaście, kilkaset, ile, tyle** – відповідають на питання ile?;

- **przysłowne: jak, tak, gdzie, tam, nigdzie, wszędzie** – відповідають на питання jak?, gdzie? itp.

2) Згідно з функцією:

- **pytające (питальні): kto?, co?, jaki?, który?, czyj?, gdzie?, kiedy?, ile?, jak?, dlaczego?, po co?, skąd?, dokąd?**

- **względne (відносні – такі самі, як і питальні, але служать для зв'язку у складнопідрядному реченні): kto, co, jaki, który, czyj, gdzie, kiedy, ile, jak, dlaczego, po co, skąd, dokąd;**

- **nieokreślone (неозначені): coś, ktoś, jakiś, któryś, czyjś, gdzieś, kiedyś, ileś, jakoś, dlaczegoś, skądś, dokądś, cokolwiek, ktokolwiek, jakikolwiek, czyjkolwiek, jakkolwiek, gdziekolwiek, byle co, byle kto, byle jaki, byle jak, byle gdzie, niejaki, niektóry;**

- **wskazujące (вказівні): owy (ów), owa, owo, owi, owe, ten, ta, to, ci, te, tamten, tamta, tamto, tamci, tamte, taki, taka, takie, tacy,**

take, owaki, owaka, owakie, owacy, owakie, tu (tutaj), tam, stąd, dotąd, tędy;

- wszechogarniające (узагальнюючі): cały, cała, całe, wszyscy, wszystkie, wszystko, wszelki, wszelka, wszelkie, wszelcy, wszelkie, zawsze, wszędzie, zewsząd;

- przeczące (заперечувальні): nikt, nic, nijaki, nijaka, nijakie, nijacy, nijakie, niczyj, niczyja, niczyje, niczyi, niczyje, nigdy, nigdzie, donikąd, nijak, żaden, żadna, żadne, żadni, żadne;

- osobowe (особові): ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one;

- zwrotne (зворотні): się, siebie, sobie, sobą, o (przy, na, w) sobie;

- dzierżawcze (присвійні): mój, moja, moje, moi, moje, twój, twoja, twoje, twoi, twoje, jej, jego, nasz, nasza, nasze, nasi, nasze, wasz, wasza, wasze, wasi, wasze, ich; zwrotno-dzierżawczy (зворотно-присвійний): swój, swoja, swoje, swoi, swoje.

Відмінювання займенників

Deklinacja zaimków

1. Deklinacja zaimków rzeczownych (pytających, względnych, przeczących i nieokreślonych):

M.	kto	ktoś	co	coś	nikt	nic
D.	kogo	kogoś	czego	czegoś	nikogo	niczego
C.	komu	komuś	czemu	czemuś	nikomu	niczemu
B.	kogo	kogoś	co	coś	nikogo	nic
N.	kim	kimś	czym	czymś	nikim	niczym
Ms.	o kim	o kimś	o czym	o czymś	o nikim	o niczym
W.	–	–	–	–	–	–

Зворотній займенник **siebie** не має Називного відмінка:

M. –

D. siebie

C. sobie

B. siebie

N. sobą

Ms. o sobie

W. –

Особові займенники потрібно розглядати як окрему групу відмінювання. Вони мають повні і короткі форми у деяких відмінках.

Deklinacja zaimków osobowych:

M. ja ty on ona ono my wy oni one

D. mnie siebie jego jej jego nas was ich ich
(cię) (go) (go)

C. mnie tobie jemu jej jemu nam wam im im
(mi) (ci) (mu) (mu)

B. mnie siebie jego ją je nas was ich je
(cię) (go)

N. mną tobą nim nią nim nami wami nimi nimi

Ms. o mnie o tobie o nim o niej o nim o nas o was o nich o nich

W. – – – – – – – – –

Увага!

Особові займенники **on, ona, ono** після прийменників видозмінюють корінь слова: **do niego, do niej, do nich; dzięki niemu, dzięki niej, dzięki nim; z nim, z nią, z nimi; o nim, o niej, o nich.**

Повні форми особових займенників вживаються у п'яти випадках:

1) На початку речення: **Mnie to nie pasuje.**

- 2) Як окреме речення: – Komu to dałeś? – Jemu.
- 3) Із прийменником: Jutro przyjadę do ciebie.
- 4) Із заперечною часткою *nie*: Nie mnie, a tobie.
- 5) Коли хочемо наголосити на особі: Podam to jemu.

2. Deklinacja zaimków przymiotnych (pytających, względnych, przeczących, wszechogarniających, wskazujących i nieokreślonych):

M.	jaki	który	czyj	żaden	cały	jakiś	niczyj
D.	jakiego	którego	czyjego	żadnego	całego	jakiegoś	niczyjego
C.	jakiemu	któremu	czyjemu	żadnemu	całemu	jakiemuś	niczyjemu
B.	jakiego	którego	czyjego	żadnego	całego	jakiegoś	niczyjego
	(jaki)	(który)	(czyj)	(żaden)	(cały)	(jakiś)	(niczyj)
N.	jakim	którym	czyim	żadnym	całym	jakimś	niczym
Ms.	o jakim	o którym	o czyim	o żadnym	o całym	o jakimś	o niczym
W.	–	–	–	–	–	–	–

До окремої групи відмінювання зараховуємо присвійні займенники, оскільки вони мають повні (офіційні) і неповні (неофіційні) форми.

Deklinacja zaimków dzierżawczych:

	lp					
M.	mój	moja	moje	wasz	wasza	wasze
D.	mojego	mojej	mojego	waszego	waszej	waszego
	(mego)	(mej)	(mego)			
C.	mojemu	mojej	mojemu	waszemu	waszej	waszemu
	(memu)	(mej)	(memu)			
B.	mojego/mój	moją	moje	waszego/wasz	waszą	wasze
	(mego)	(mą)	(me)			
N.	moim	moją	moim	waszym	waszą	waszym

	(mym)	(mą)	(mym)			
Ms.	o moim	o mojej	o moim	o waszym	o waszej	o waszym
W.	–	–	–	–	–	–

Im

M.	moi	moje	wasi	wasze
D.	moich	moich	waszych	waszych
	(mych)	(mych)		
C.	moim	moim	waszym	waszym
	(mym)	(mym)		
B.	moich	moje	waszych	wasze
	(mych)	(me)		
N.	moimi	moimi	waszymi	waszymi
	(mymi)	(mymi)		
Ms.	o moich	o moich	o waszych	o waszych
W.	–	–	–	–

Неозначені частки **-kolwiek** і **byle** не відмінюються:

-kolwiek:

M.	ktokolwiek	cokolwiek	jakikolwiek	czyjkolwiek
D.	kogokolwiek	czegokolwiek	jakiegokolwiek	czyjegokolwiek
C.	komukolwiek	czemukolwiek	jakiemukolwiek	czyjemukolwiek
B.	kogokolwiek	cokolwiek	jakiegokolwiek (jakikolwiek)	czyjegokolwiek (czyjkolwiek)
N.	kimkolwiek	czymkolwiek	jakimkolwiek	czyimkolwiek
Ms.	o kimkolwiek	o czymkolwiek	o jakimkolwiek	o czyimkolwiek
W.	–	–	–	–

byle:

M.	byle kto	byle co	byle jaki	byle czyj
D.	byle kogo	byle czego	byle jakiego	byle czyjego
C.	byle komu	byle czemu	byle jakiemu	byle czyjemu
B.	byle kogo	byle co	byle jakiego (byle jaki)	byle czyjego (byle czyj)
N.	byle kim	byle czym	byle jakim	byle czym
Ms.	o byle kim	o byle czym	o byle jakim	o byle czym
W.	–	–	–	–

Zapamiętaj!

Що б ти не зробив, це геніально.

Po polsku:

Cokolwiek robisz (zrobisz), jest genialne.

Увага!

Присвійні займенники **swój, swoja, swoje, suoi, swoje** можуть вживатися у реченні замість інших присвійних займенників (**mój, moja, moje, moi, moje; twój, twoja, twoje, twoi, twoje; jego; jej; ich**), якщо з контексту зрозуміло, про яку особу йде мова.

3. Deklinacja zaimków liczebnych (pytających, względnych wskazujących):

M.	ile	tyle
D.	ilu	tylu
C.	ilu	tylu
B.	ile	tyle
N.	iloma	tyloma

Ms. o ilu   o tylu

W.   –   –

Uwaga!

Zaimki przysłowne nie deklinują się!

Запитання

Pytania

Co?

Kto?

Jaki?

Który?

Czyj?

Jak?

Gdzie?

Kiedy?

Skąd?

Dokąd? (gdzie?)

Którędy?

Ile? (ilu?)

W jaki sposób?

W jakim stopniu?

Dlaczego?

Po co?

Czy?

Навчання

Наука

wykształcenie, oświata, edukacja – освіта

nauczyciel, nauczycielka – вчитель, вчителька

nauczyciel akademicki, wykładowca – викладач

ocena, stopień, punkt – оцінка, бал

test, sprawdzian, praca kontrolna – тест, контрольна робота

szkoła podstawowa (podstawówka) – початкова школа

liceum (ogólnokształcące, profilowane) – ліцей

(загальноосвітній, профільний)

gimnazjum – гімназія

szkoła zawodowa – професійне училище

technikum – технікум

matura – випускний державний іспит у школі

maturzysta – учень випускного класу

absolwent – випускник

uczelnia – вуз

akademia – інститут

uniwersytet – університет

szkoła wyższa – вища школа

akademia sztuk pięknych – академія мистецтв

akademia muzyczna – консерваторія

studia licencjackie – бакалаврат (3 роки)

studia inżynierskie – інженерія (3,5 роки)

studia magisterskie – магістратура (2 роки)

studia doktoranckie – аспірантура

habilitacja – докторантура

obrona pracy – захист наукової роботи

Де навчаєшся? Gdzie studiujesz?

- Cześć, jak się masz?
- Cieszę się, że widzę cię, stary. Jestem w porządku. A ty?
- Też nieźle. Słyszałem, że studiujesz.
- Tak jest, w tym roku dostałem się na studia w Elblągu.
- Co to jest za szkoła?
- Szkoła prywatna i to jej minus, ale znikoma ilość przymusowej nauki w czasie semestru.
- Wiesz co, nawet trochę ci zazdroszczę, bo na naszej uczelni czasem musimy porządnie kuć.
- Prowadzę też bardzo aktywne życie towarzyskie. Mamy świetny parlament studentów – organizuje ciekawe imprezy, na których jest pełno ludzi.
- Też uczestniczysz?
- Oczywiście. Wiesz, dziewczyn na naszym kierunku też nie brakuje.
- Zaintrygowałeś mnie... Wpadłem na pomysł – przeniosę się do was!
- Jest jeden poważny minus. Jeśli chodzi o naukę, to trzeba trochę się wysilić na sesji, wtedy żadnego luzu. Obląłem egzamin z metafizyki. Jutro po raz trzeci podchodzę.
- Wiesz co, dobrze tam, gdzie nas nie ma. Chyba pozostanę na swojej uczelni.

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Popraw błędne zdania:

Daj mi te małe jabłko.

Mi się to nie podoba.

– Pożycz mnie tę książkę. – Ci?

Nie denerwuj jego.

Nie mi to pasuje, a ci.

Ćwiczenie 2. Wstaw zaimki w odpowiedniej formie:

Brakuje (on) ___ dobrych manier.

Ona nie musi (ja) ___ przekonywać.

Zauważyłam, że drzwi są otwarte, więc zamknęłam (one) ___.

Mam ciastko i chcę (ono) ___ (ty) ___ dać.

Nie pracuj ponad normę, ale jeśli masz swoje obowiązki, wykonuj (one)___.

Kochaj swoich przyjaciół, dziel się z (oni) ___ uśmiechem, utrzymaj (oni) ___ łązy.

Nie należy (ona) ___ przeszkadzać.

Zadzwoń do (ona) ___ jutro po południu.

O (który) ___ odjeżdża pociąg do Gdańska?

(Czyj) ___ to znajomi?

(Ktokolwiek) _____ spotkasz, pozdrów (on) _____ w moim imieniu.

Ćwiczenie 3. Przetłumacz na język polski:

Куди б не занесла його доля, він завжди пам'ятає про рідну землю.

Як би ви не просили, ми не можемо вам допомогти.

Скільки б часу не минуло, ми ніколи не забудемо студентських років.

Де б не приземлився літак, добре, що це все закінчилося щасливо.

Який би характер не мала його дружина, він продовжує її кохати.

Ćwiczenie 4. Wyrazy uzupełnij zaimkami:

1) _____ spotkanie

2) _____ nożyczki

3) _____ wizyta

4) _____ Słowacy

5) _____ sól

- 6) _____ dziecko
7) _____ fryzura
8) _____ znajomi

Ćwiczenie 5. Opowiedz swoim kolegom z grupy, jakie masz wykształcenie i jakie będziesz miał (miała) za kilka lat. Zapisz to słownie używając nazw własnych.

Ćwiczenie 6. Przetłumacz na język ukraiński:

Akademia Wychowania Fizycznego (AWF) –
Akademia Sztuk Pięknych (ASP) –
Akademia Rolnicza (AR) –
Uniwersytet Jagielloński (UJ) –
Uniwersytet Marii Skłodowskiej-Curie (UMCS) –
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (KUL) –
Uniwersytet Wrocławski (UWr) –
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie –

Ćwiczenie 7. Dopasuj odpowiednie pytanie do wyrazu:

_____ dom?
_____ pędzicie?
_____ dojedziemy do domu?
_____ studiujecie?
_____ kupujecie?
_____ profesor?
_____ znasz ten przedmiot?
_____ on marudzi?
_____ czasem chodzisz na wagary?

Ćwiczenie 8. Podaj w języku polskim nazwę swojej uczelni (szkoły).

Gra komunikacyjna:

Budujemy dialogi. Zadaj koledze lub koleżance z grupy cztery pytania na dowolny temat używając krótkiej formy zaimków osobowych.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Najważniejsze, abyśmy nigdy nie przestali zadawać pytań.

Albert Einstein

Урок 9

Lekcja 9

„Wszystko ma swój czas i jest wyznaczona godzina”

Zadanie wstępne. Przeczytaj i przetłumacz tekst. Wypisz z niego podstawowe określenia czasu.

Klimat Polski nazywamy klimatem przejściowym, gdyż jest on pośredni między klimatem morskim a lądowym.

Pogoda w Polsce jest zmienna i różnorodna. Zależy ona od kierunku napływających do kraju mas powietrza. Różnorodność pogody sprawia, że możemy wyróżnić w Polsce sześć pór roku, a mianowicie – przedwiośnie, wiosnę, lato, jesień, przedzimie i zimę.

Przedwiośnie przypada na marzec. Wtedy zima przeplata się z wiosną. Wiosna przypada na kwiecień i maj. Lato trwa przez czerwiec, lipiec i sierpień. We wrześniu i październiku przychodzi złota polska jesień, a w listopadzie – przedzimie z jesienną szarugą i dżdżystą pogodą. Zima przypada na grudzień, styczeń i luty.

Na różnych obszarach Polski poszczególne pory roku trwają krócej lub dłużej.

(Wg tekstu dyktanda M. J. Kwiecień)

klimat przejściowy – перехідний клімат

gdź – оскільки

lądowy (ląd) – континентальний (континент, суша)

szaruga – мряка

dżdżysta pogoda – сльота

obszar – територія

krócej lub dłużej – коротше чи довше

Числа. Числівники

Liczby. Liczebniki

<i>Liczebniki główne</i>	<i>Liczebniki porządkowe</i>
0 – 10	
Zero	zerowy
jeden, jedna, jedno / jedni – jedne	pierwszy, pierwsza, pierwsze / pierwi – pierwsze
dwa, dwie	drugi, druga, drugie / drudzy – drugie
trzy	trzeci, trzecia, trzecie / trzeci – trzecie
cztery	czwarty, czwarta, czwarte / czwarcy – czwarte
pięć	piąty, piąta, piąte / pięci – piąte
sześć	szósty, szósta, szóste / szóści – szóste
siedem	siódmy, siódma, siódme / siódmi – siódme
osiem	ósmy, ósma, ósme / ósmi – ósme
dziewięć	dziewiąty, dziewiąta, dziewiąte / dziewięci – dziewiąte
dziesięć	dziesiąty, dziesiąta, dziesiąte / dziesięci – dziesiąte
11 – 19	
jedenaście	jedenasty, jedenasta, jedenaste /

	jedenaste – jedenaste
Dwanaście	dwunasty, dwunasta, dwunaste / dwunaści – dwunaste
Trzyście	trzynasty, trzynasta, trzynaste / trzyście – trzynaste
Czternaście	czternasty, czternasta, czternaste / czternaści – czternaste
Piętnaście	piętnasty, piętnasta, piętnaste / piętnaści – piętnaste
Szesnaście	szesnasty, szesnasta, szesnaste / szesnaści – szesnaste
Siedemnaście	siedemnasty, siedemnasta, siedemnaste / siedemnaści – siedemnaste
Osiemnaście	osiemnasty, osiemnasta, osiemnaste / osiemnaści – osiemnaste
Dziewiętnaście	dziewiętnasty, dziewiętnasta, dziewiętnaste / dziewiętnaści – dziewiętnaste
20, 30, 40	
Dwadzieścia	dwudziesty, dwudziesta, dwudzieste / dwudzieści – dwudzieste
Trzydzieści	trzydziesty, trzydziesta, trzydzieste / trzydzieści – trzydzieste
Czterdzieści	czterdziesty, czterdziesta, czterdzieste / czterdzieści – czterdzieste
50 – 90	
Pięćdziesiąt	pięćdziesiąty, pięćdziesiąta, pięćdziesiąte /

	pięćdziesiąci – pięćdziesiąte
Sześćdziesiąt	sześćdziesiąty, sześćdziesiąta, sześćdziesiąte / sześćdziesiąci – sześćdziesiąte
Siedemdziesiąt	siedemdziesiąty, siedemdziesiąta, siedemdziesiąte / siedemdziesiąci – siedemdziesiąte
Osiemdziesiąt	osiemdziesiąty, osiemdziesiąta, osiemdziesiąte / osiemdziesiąci – osiemdziesiąte
Dziewięćdziesiąt	dziewięćdziesiąty, dziewięćdziesiąta, dziewięćdziesiąte / dziewięćdziesiąci – dziewięćdziesiąte
100	
Sto	setny, setna, setne / setni – setne
200, 300, 400	
Dwieście	dwusetny, dwusetna, dwusetne / dwusetni – dwusetne
Trzysta	trzechsetny, trzechsetna, trzechsetne / trzechsetni – trzechsetne
Czteryście	czterechsetny, czterechsetna, czterechsetne / czterechsetni – czterechsetne
500 – 900	
Pięćset	pięciusetny, pięciusetna, pięciusetne / pięciusetni – pięciusetne
sześćset	sześciusetny, sześciusetna, sześciusetne / sześciusetni – sześciusetne

Siedemset	siedmusetny, siedmusetna, siedmusetne / siedmusetni – siedmusetne
Osiemset	ośmusetny, ośmusetna, ośmusetne / ośmusetni – ośmusetne
Dziewięćset	dziewięćsetny, dziewięćsetna, dziewięćsetne / dziewięćsetni – dziewięćsetne
1 000	
Tysiąc	tysięczny, tysięczna, tysięczne / tysięczni – tysięczne
2 000, 3 000, 4 000	
dwa tysiące	dwutysięczny, dwutysięczna, dwutysięczne / dwutysięczni – dwutysięczne
trzy tysiące	trzech tysięczny, trzech tysięczna, trzech tysięczne / trzech tysięczni – trzech tysięczne
cztery tysiące	czterech tysięczny, czterech tysięczna, czterech tysięczne / czterech tysięczni – czterech tysięczne
5 000 ...	
pięć tysięcy	pięciutysięczny, pięciutysięczna, pięciutysięczne / pięciutysięczni – pięciutysięczne
sześć tysięcy	sześciutysięczny, sześciutysięczna, sześciutysięczne / sześciutysięczni – sześciutysięczne
1 000 000	

milion	milionowy, milionowa, milionowe / milionowi - milionowe
1 000 000 000 000	
miliard	miliardowy, miliardowa, miliardowe / miliardowi - miliardowe

Увага!

У порядкових числівниках (*двадцять перший* і далі) окремо відмінюються десятки і одиниці: *dwudziesty pierwszy, dwudziesty drugi, dwudziesty trzeci*.

Відповідно будуємо і відмінюємо:

- назви годин

dwudziesta pierwsza – o *dwudziestej pierwszej*

dwudziesta druga – o *dwudziestej drugiej*

dwudziesta trzecia – o *dwudziestej trzeciej*

dwudziesta czwarta – o *dwudziestej czwartej*.

- назви років

rok tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiąty dziewiąty.

W którym roku?

W roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym dziewiątym, w roku dwa tysiące trzydziestym piątym, w roku tysiąc osiemdziesiątym szóstym.

Którego roku?

Roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego dziewiątego, roku dwieście pięćdziesiątego ósmego, roku dwa tysiące dwudziestego pierwszego.

Визначення часу

Określenia czasu

Пори року. Pory roku

jesień – *jesienią*, *na jesień*;

zima – zimą, w zimie;

wiosna – wiosną, na wiosnę;

lato – latem, w lecie.

Dodatkowo w Polsce określają: przedzimie, przedwiośnie.

Місяці. Miesiące

Miesiąc (місяць) – miesiąc (місяці) – miesięcy (місяців):

jeden miesiąc

dwa (trzy, cztery) miesiące

pięć miesięcy

Dwanaście miesięcy:

styczeń – 1 stycznia – w styczniu

luty – 1 lutego – w lutym

marzec – 1 marca – w marcu

kwiecień – 1 kwietnia – w kwietniu

maj – 1 maja – w maju

czerwiec – 1 czerwca – w czerwcu

lipiec – 1 lipca – w lipcu

sierpień – 1 sierpnia – w sierpniu

wrzesień – 1 września – we wrześniu

październik – 1 października – w październiku

listopad – 1 listopada – w listopadzie

grudzień – 1 grudnia – w grudniu

Тиждень. Tydzień

tydzień (тиждень) – tygodnia (тижня)

tygodnie (тижні) – tygodni (тижнів)

Дні тижня. Dni tygodnia:

poniedziałek – w poniedziałek

wtorek – we wtorek

środa – w środę

czwartek – w czwartek

piątek – w piątek

sobota – w sobotę

niedziela – w niedzielę

День. Dzień

rólnoc (північ) – o rólnocy (опівночі)

noc (ніч) – w nosy (вночі)

świt (світанок) – o świcie (на світанку)

ranek, poranek (ранок) – zrana, rano (зранку)

południe (обід) – w południe (в обід), po południu (після obidu)

dzień (день) – w dzień (вдень)

zmierzch (сутінки) – o zmierzchu (в сутінках)

wieczór (вечір) – wieczorem (ввечері)

dzisiaj, dziś – сьогодні

jutro – завтра

pojutrze – післязавтра

wczoraj – вчора

przedwczoraj – позавчора

potem – потім

dobą – доба

nieustannie – невинно

stale, wciąż – постійно

Porównaj:

Wcześnie – wcześniej – najwcześniej

(rano – раніше - найраніше)

Różno – różnie – najróżnie

(пізно – пізніше - найпізніше)

Години. Godziny

godzina – година

minuta – хвилина

sekunda – секунда

kwadrans – п'ятнадцять хвилин

chwila, chwileczka – мить, хвилинка

moment – момент

natychmiast, od razu – у цю ж мить, відразу

zaraz, teraz – зараз

zegar – годинник

zegarek – наручний годинник

budzik – будильник

tarcza zegara – циферблат

Назви годин у польській мові будуються подібно до українських визначень годин:

Котра зараз година? – Перша. О котрій? – О першій.

Która teraz jest godzina? – Pierwsza. O której? – O pierwszej.

Скільки хвилин? – П'ять

Ile minut? – pięć;

dziesięć;

piętnaście (kwadrans);

dwadzieścia;

dwadzieścia pięć.

У правій половині циферблату називаємо попередню годину:

pięć po pierwszej

dziesięć po pierwszej

kwadrans po pierwszej

dwadzieścia po pierwszej

dwadzieścia pięć po pierwszej

Відповідно до українського визначення «о пів на...» у польській мові вживаємо форму «o wróć do ...», згадуючи наступну годину:

o wróć do drugiej

У лівій частині циферблату називаємо наступну годину, вживаючи часову конструкцію «za ile minut która?»:

za dwadzieścia pięć druga

za dwadzieścia druga

za kwadrans druga

za dziesięć druga

za pięć druga

Якщо хочемо наголосити, що настала повна година, вживаємо такі часові конструкції:

akurat druga, równo druga, dokładnie druga

Для визначення часу в польській мові вживаємо такі прийменники та прийменникові конструкції:

za godzinę, za rok – через годину, через рік

przez godzinę, przez rok – протягом години, протягом року

w ciągu godziny, w ciągu roku – впродовж години, впродовж року

po godzinie, po roku – через годину, через рік

godzinę temu, rok temu – годину тому, рік тому

Zapamiętaj!

sprzed laty – багато років тому

dopiero teraz, dopiero za miesiąc – лише тепер, лише через місяць

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Proszę uzupełnić zdania liczebnikami porządkowymi:

- 1) Dzisiaj otrzymałem _____ list z Polski.
- 2) Na liście egzaminacyjnej jesteśmy _____.
- 3) Ta pani jest _____ w kolejce.
- 4) Przychodzimy do tego urzędu po raz _____.
- 5) Spotkamy się o _____ koło kina.

Ćwiczenie 2. Zapisz liczby słownie, przeczytaj je na głos:

123

1 568

3 899

29 462

51

999

1 064

547

123 150

Ćwiczenie 3. Podaj najważniejsze daty swego życiorysu:

Urodziłem (łam) się _____ w roku _____.

Do szkoły podstawowej poszedłem (poszłam) _____.

Szkołę średnią ukończyłem (łam) _____.

W roku _____ dostałem się na studia.

W roku _____ odbędzie się (odbyła się) obrona mojej pracy magisterskiej.

Ćwiczenie 4. Odpowiedz na pytania:

O której godzinie odjeżdża pociąg pospieszny do Warszawy?

O której mamy posiedzenie w biurze?

O której godzinie zwykle kończy się dzień pracy?

Na którą umówiliśmy się z panem?

Na którą zostali zaproszeni goście?

Do której potrwa wykład?

Ćwiczenie 5. Przetłumacz na język polski:

Без п'ятнадцяти четверта

Завтра зранку, дуже рано

Лише опівночі

Післязавтра на світанку

Через рік о цій самій порі

Протягом тижня

Постійно протягом тижня

За мить

Через п'ять хвилин

Відразу після обіду

Ćwiczenie 6. Przeczytaj wiersze. Znajdź w tekstach wyrażenia czasowe. Naucz się jednego z nich na pamięć. Którego miesiąca brakuje w drugim tekście?

Тыdzień

Tydzień dzieci miał siedmioro:

„Niech się tutaj wszystkie zbiorą!”

Ale przecież nie tak łatwo

Radzić sobie z liczną dziatwą:

Poniedziałek już od wtorku

Poszukuje kota w worku,

Wtorek środe wziął pod brode:

„Chodźmy sitkiem czerpać wodę”.

Czwartek w górze igłą grzebie
I zaszywa dziury w niebie.
Chcieli pracę skończyć w piątek,
A to ledwie był początek.
Zamyśliła się sobota:
„Toż dopiero jest robota!”
Poszli razem do niedzieli,
Tam porządnie odpoczęli.
Tydzień drapie się w przedziałek:
„No a gdzie jest poniedziałek?”
Poniedziałek już od wtorku
Poszukuje kota w worku –
I tak dalej...

Jan Brzechwa

12 miesięcy

Pierwszy miesiąc, czyli styczeń
Zwykle śniegiem w oczy dmucha.

Drugi miesiąc, czyli luty
Rzadko chodzi bez kożucha.

Trzeci miesiąc, czyli marzec
Co dzień zmienia nam pogodę.

Czwarty miesiąc, czyli kwiecień
Wczesnej wiosny ma urodę.

Piąty miesiąc, maj zielony
Hojną ręką rzuca kwiaty.

Szósty miesiąc, czyli czerwiec
Ziołom daje aromaty.

Ósmy miesiąc, czyli sierpień
Jabłkiem błyska na jabłoni.

A dziewiąty, czyli wrzesień
Fioletami barwi wrzosa.

A październik, a dziesiąty
Rankiem nam czerwieni nosy.

Jedenasty ten listopad
Lubi deszcze i szarugi.

Zaś dwunasty, czyli grudzień
Twardym lodem kryje strugi.

Jan Brzechwa

Gra komunikacyjna:

Zaproponuj kolegom z grupy zgadnąć, w którym miesiącu i dniu masz urodziny.
Informację o tej dacie podaj w postaci zagadki.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE

Najlepszym nauczycielem jest czas.

Menander

Модульний тест 3

Sprawdzian modułowu 3

1. Zapisz słownie wzory matematyczne:

$14 : 2 = 7$ _____

$10 - 6 = 4$ _____

$3 \times 10 = 30$ _____

$25 + 25 = 50$ _____

2. Postaw 7 pytań do tekstu:

Urządzamy pokój dzienny

W pokoju dziennym przede wszystkim odpoczywamy, oglądamy telewizję, słuchamy muzyki albo spotykamy się ze znajomymi. Pokój dzienny musi być więc wyposażony w funkcjonalne meble. Nie proponujemy jednak wstawiać do niego za dużo mebli. W pokoju dziennym dużo siedzimy, musi więc być w nim: wygodna sofa, a przy niej fotele. Dobrze, kiedy przed sofą stoi niski stolik. Na nim mogą stać napoje. Ważną rolę pełni też lampa – może wisieć na suficie nad stolikiem albo stać na podłodze obok sofy. Na środku pokoju leży dywan. Przy ścianie proponujemy postawić niską szafkę na telewizor czy magnetowid. Przy ścianie albo najlepiej za drzwiami może stać też nieduży regał z książkami. Nie może on jednak zdominować pokoju. Na ścianach wiszą reprodukcje obrazów lub zdjęcia z własnej kolekcji. Coś jeszcze? Czekamy na Państwa propozycję.

_____ ?

_____ ?

_____ ?

_____ ?

_____ ?

_____ ?

?

?

3. Wypisz wyrazy o skomplikowanej ortografii, podziel je na grupy według podstawowych zasad pisowni:

Ogólne zasady sporządzania sprawozdań finansowych przewidują, że sprawozdania finansowe powinny być zestawione na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych, obejmujących wszystkie operacje gospodarcze podlegające zaksięgowaniu w danym okresie sprawozdawczym. Pozycje sprawozdań dotyczących stanu rzeczowych składników majątku i zobowiązań objętych obowiązkiem inwentaryzacji powinny być uzasadnione spisem z natury lub uzgodnieniami ich stanu w terminach i w sposób zgodny z przepisami o inwentaryzacji. Przed przystąpieniem do sporządzania sprawozdań finansowych powinno być przeprowadzone uzgodnienie obrotów kont syntetycznych i analitycznych oraz sporządzone zestawienie obrotów i sald, które uwzględnią zaksięgowane różnice ujawnione w trakcie przeprowadzonej inwentaryzacji.

ZASADA I: rz – ż

ZASADA II: h – ch

ZASADA III: u – ó

---

4. Liczebniki w zdaniach zapisz słownie:

Mój kuzyn urodził się 17 _____ października 1989

_____
roku.

Na starcie stanęło 310 _____ zawodników.

Widziałyśmy wczoraj 4 _____ wiewiórki.

Mam album i 12 _____ kredek.

Nasze mieszkanie jest dość duże: ma 5 _____ pokoi.

5. Wypełnij tabelę z wybranymi grupami zaimków:

osobowe	wskazujące	dzierżawcze	pytające	Przeczące	względne	nieokreślone
1)						
2)						
3)						

6. Wstaw nazwy zawodów:

Mój ojciec pracuje jako _____, a matka jako _____, natomiast starszy brat od kilku lat jest _____. On kontynuuje tradycje rodzinne, ponieważ dziadek też był znanym _____. Jestem na czwartym roku studiów i niedługo też podejmę własną pracę. Mam nadzieję zatrudnić się jako _____ w dużej firmie.

7. Wstaw opuszczone zaimki osobowe:

Poślij ___ na zakupy, bo wieczorem czekamy na poważnych gości.

Podaj ___ tę pyszną sałatkę jarzynową.

Otrzymałem ważne wieści i przekazałem ___ swoim rodzicom.

Ugotowałam jajko i zjadłam _____.

Spotkałam swoje koleżanki i zaprosiłam ___ na herbatę.

Powiedziałem rodzicom, że zawsze będę _____ się troszczył.

Znalazłeś najpiękniejszy kwiatek i przyniosłeś ____ _____.

8. Wstaw opuszczone czasowniki wiedzieć czy znać w odpowiedniej formie:

Na ten temat _____ wszystko.

_____ go od wielu lat i _____, że jest to człowiek uczciwy.

_____ swego kolegę bardzo dobrze.

_____ co? Chodźmy do kawiarni i tam na spokojnie pogadamy.

Człowiek nie może _____ wszystkiego, ale to, co _____, musi być wiedzą solidną.

_____ swoich przyjaciół to _____ o nich wszystko.

_____, że to będzie trudne.

_____ dużo polskich pisarzy.

9. Uzupełnij zdania wyrazami na temat „Zakupy”:

W kiosku kupujemy

_____.

W mleczarni wybieramy

_____.

Na rynku lubię kupować

_____.

W domu towarowym kupimy

_____.

W supermarkecie kupiliśmy

_____.

ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1

PODSUMUJĄCA PRACA KONTROLNA 1

Ча́сть I

1. Wstaw opuszczone litery:

Rz albo ż: __al, ma__enie

ó albo u: Lw__w, __śmiech

Ch albo h: __leb, __istoria

Dź albo dzi: __arski, cho__cie

Ś albo si: __lepy, Ka__a

2. Przetłumacz tekst na język ukraiński:

O początkach historii Gniezna mówi legenda o trzech braciach, byli to Lech, Czech i Rus. Wędrowali w poszukiwaniu ziemi, na której mogliby się osiedlić. Nagle ich oczom ukazał się uroczy krajobraz: rozległa dolina z pagórkami i jeziorami. Na najwyższym wzgórzu, na starym dębie miał swoje gniazdo orzeł.

Lech powiedział: – Tego orła przyjmuje za godło swojego ludu. Zbuduje tu gród i od orlego gniazda wezmę dla niego nazwę. To będzie Gniezno.

Lech osiadł tu ze swoim ludem, Czech poszedł na południe, a Rus na wschód. Wkrótce Gniezno rozrosło się i zostało pierwszą stolicą Polski. To wiemy z dawnych legend i podań o historii Polaków.

---

3. Określ przypadek gramatyczny użytych w poprzednim tekście wyrazów stolicą, za godło i krajobraz.

---

4. Wyrazy z poprzedniego zadania odmień przez przypadki w liczbie pojedynczej uzgadniając z przymiotnikami dawna, uroczy i prawdziwe:

M.	_____	_____	_____
D.	_____	_____	_____
C.	_____	_____	_____
B.	_____	_____	_____
N.	_____	_____	_____
Ms.	_____	_____	_____
W.	_____	_____	_____

5. Odmień przez przypadki w liczbie pojedynczej swój ulubiony kolor:

M.	_____
D.	_____
C.	_____
B.	_____
N.	_____
Ms.	_____
W.	_____

6. Przymiotniki odmień przez stopnie:

korzystny – _____

dobry – _____

mały – _____

głęboki – _____

7. Proszę napisać rzeczownik w odpowiednim przypadku:

1. Łóżko stoi na _____ (dywan).
2. Pod _____ jest dywan (łóżko).
3. Przed _____ jest ogród (dom).
4. Obok _____ jest garaż (dom).
5. Nie wiem, gdzie jest kot. Może jest za _____ (szafka).
6. Między _____ a _____ jest stolik (sofa, fotel).
7. Biurko stoi przy _____ (ściana).
8. Krzesło stoi przy _____ (biurko).
9. W _____ są ubrania (szafa).

8. Odmień przez przypadki wyrazy moja pierwsza przygoda studencka (lp) i moje pierwsze przygody studenckie (lm):

lp

M.	moja	pierwsza	przygoda	studencka
D.				
C.				
B.				
N.				

Ms.				
W.				

Im

M.	moje	pierwsze	przygody	studenckie
D.				
C.				
B.				
N.				
Ms.				
W.				

9. Zaimki odmień przez przypadki:

- M.   jakakolwiek   coś   nikt
- D.
- C.
- B.
- N.
- Ms.
- W.

10. Zapisz słownie, w którym roku i którego dnia urodził się twój przyjaciel lub ktoś z bliskich osób:

Część II

1. Określ grupę spółgłosek miękkich
  - a) s, d, ń, w
  - b) ś, d, ń, w
  - c) ś, ź, ń, ć
2. Dopełniacz odpowiada na pytania
  - a) kto? co?
  - b) kogo? czego?
  - c) komu? czemu?
3. Rzeczownik
  - a) ma rodzaj
  - b) odmienia się przez rodzaje
  - c) uzgadnia rodzaj z liczbą
4. W zdaniu *My pojedziemy na wakacje* rzeczownikiem jest
  - a) my
  - b) pojedziemy
  - c) wakacje
5. Wskaż prawidłowy szyk wyrazów
  - a) przystojny chłopak
  - b) słoń duży
  - c) godzina późna
6. Określ liczebnik porządkowy
  - a) jedna trzecia
  - b) dwudziesty
  - c) osiemdziesiąt jeden
7. Określ wyraz na temat *Mieszkanie*
  - a) nozdrza
  - b) kanapa
  - c) kanapka
8. Określ osobową formę bezokolicznika *być*
  - a) są
  - b) biję się

c) odwiedzam

9. Ukaż przypadek wyrazu *wiewiórkę*

a) Miejscownik

b) dopełniacz

c) Biernik

10. Uzupełnij zdanie w rodzaju męskoosobowym: ... *byli w domu*

a) zeszyty

b) koleżanki

c) rodzice

Урок 10

Lekcja 10

„Żadna praca nie hańbi”

Zadanie wstępne. Przeczytaj i przetłumacz tekst.

Praca moich rodziców

Mam na imię Olek, jestem studentem Wschodnioeuropejskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Łesi Ukrainki. Studiuję na wydziale stosunków międzynarodowych. Mieszkam z rodzicami we własnym domu w Łucku.

Moja mama, ma na imię Olga i jest lekarką. Pracuje od 20 lat w szpitalu. Leczy chorych, pomaga wrócić ludziom ku zdrowiu. Uważam, że jej praca, jak i każda, jest bardzo potrzebna. Moja mama pracuje z osobami mającymi chore serce. Jedynie jest mi żal, że przez dyżury w szpitalu mama nie zawsze jest w niedzielę w domu. Ale wtedy jej potrzebują chorzy.

Mój ojciec, ma na imię Andrzej, jest nauczycielem w szkole średniej. Uczy dzieci fizyki. Kiedy byłem mały, to bardzo lubiłem słuchać o tym, jak wszystko w przyrodzie kieruje się jej zasadami. Ojciec często opowiada o wesołych sytuacjach na lekcjach. Myślę, że uczy bardzo ważnej dyscypliny, przez którą można poznać świat.

Chociaż praca moich rodziców podoba mi się, obrałem sobie inny zawód – będę tłumaczem.

Zapamiętaj!

on jest dobrym tłumaczem – він є добрим перекладачем

ona jest miłą sekretarką – вона є привітною секретаркою

on to dobry tłumacz – він добрий перекладач

ona to miła sekretarka – вона привітна секретарка
on pracuje jako tłumacz – він працює перекладачем
ona pracuje jako sekretarka – вона працює секретаркою

Дієслово: інфінітив, часи, способи, стани

Czasownik: bezokolicznik, czasy, tryby, strony

Неозначена форма дієслова (**bezokolicznik**) у польській мові має закінчення **-ć** (інколи **-c**): czytać, nosić, móc, być.

Польські дієслова мають форму доконаного і недоконаного виду (**aspekt dokonany, aspekt niedokonany**):

pisać – napisać, kupować – kupić, brać – wziąć.

Вони відмінюються за:

- способами (**przez tryby**: oznajmujący, rozkazujący, warunkowy/przypuszczający)
- часами (**przez czasy**: teraźniejszy, przeszły, przyszły)
- числами (**przez liczby**: pojedyncza, mnoga)
- особами (**przez osoby**)
- родами (**przez rodzaje**)
- станами (**przez strony**: czynna, bierna, zwrotna)

Теперішній час дієслів

Czas teraźniejszy czasowników

Теперішній час дієслів утворюється лише від форм недоконаного виду. Дієслова в першій особі однини теперішнього часу утворюються за допомогою закінчень **-m, -ę**:

czytam, mam, mieszkam, rozumiem

piszę, mówię, noszę, lubię.

Дієслова в другій особі однини мають закінчення **-sz**:

czytasz, masz, mieszkasz, rozumiesz

piszesz, mówisz,nosisz, lubisz.

Дієслова в третій особі однини мають нульові закінчення:

czyta, ma, mieszka, rozumie

pisze, mówi, nosi, lubi.

Дієслова в першій особі множини теперішнього часу утворюються за допомогою закінчення **-my**:

czytamy, mamy, mieszkamy, rozumiemy

piszemy, mówimy, nosimy, lubimy.

Дієслова в другій особі множини мають закінчення **-cie**:

czytacie, macie, mieszkacie, rozumiecie

piszecie, mówicie, nosicie, lubicie.

Дієслова в третій особі множини теперішнього часу закінчуються на

-ją, -ą (інколи **-dzą**):

czytają, mają, mieszkają, rozumieją

piszą, mówią, noszą, lubią.

jedzą, wiedzą.

Увага!

Останній голосний основи залишається незмінним.

Особові форми дієслів на **-ować** (**-ywać, -iwać**) утворюються за допомогою суфікса **-uj-**:

budować – buduję, budujesz, buduje...

poszukiwać – poszukuję, poszukujesz, poszukuje...

Дієвідміни Кониугасје

На основі закінчення першої і другої особи однини дієслів теперішнього часу розрізняємо чотири дієвідміни (**koniugacje**):

<i>koniugacja I</i>	-ę, -esz	idę, idziesz; buduję, budujesz
<i>koniugacja II</i>	-ę, -isz	robię, robisz; palę, palisz
<i>koniugacja III</i>	-am, -asz	czytam, czytasz; dbam, dbasz
<i>koniugacja IV</i>	-em, -esz	umiem, umiesz; rozumiem, rozumiesz

Неособові форми дієслова Bezosobowe formy czasownika

Дієслова також мають неособові форми:

- неозначена форма дієслова (**bezokolicznik**): gotować, studiować, uczyć;
- форми на **-no, -to**: zawarto, czytano, pisano;
- дієприкметники (**imiesłowy przymiotnikowe**): napisany, śpiący;
- дієприслівники (**imiesłowy przysłówkowe**): chodząc, pospacerowawszy.

Професії. Працевлаштування Zawody. Zatrudnienie

przewodnik – екскурсовод

lekarz – лікар

pielęgniarka – медсестра

dentysta – стоматолог

nauczyciel – вчитель

wychowawca – вихователь, кл. керівник
wykładowca (nauczyciel akademicki) – викладач
dziekan – декан
sekretarz – секретар
kierowca – водій
kierownik – керівник
sędzia – суддя
prawnik – юрист
urzędnik – службовець
prezes – голова
psycholog – психолог
socjolog – соціолог
tłumacz – перекладач
dziennikarz – журналіст
pisarz – письменник
poeta – поет
policjant – поліцейський
architekt – архітектор
księgowy – бухгалтер
dyrektor – директор
kolejarz – залізничник
murarz – муляр
malarz – маляр
rolnik – аграрій
hutnik – металург
górnik – шахтар
sprzedawca – продавець
sprzątaczką – прибиральниця
przewodniczący – головуючий, керівник певної групи

lotnik – льотчик
marynarz – моряк
maszynista – машиніст
oficer – офіцер
kelner – офіціант
przedsiębiorca – підприємець
menedżer (menadżer) – менеджер
emeryt – пенсіонер
uczeń – учень
student – студент
fryzjer – перукар
listonosz – листоноша
magister (mgr) – магістр
inżynier (inż.) – інженер, вища технічна освіта
doktor (dr) – кандидат наук
profesor (prof.) – професор
asystent – асистент
adiunkt – допоміжний науковий робітник
habilitacja – захист докторської дисертації
agent ubezpieczeniowy – страховий агент
dekorator wnętrz – дизайнер інтер'єрів
komornik – судовиконавець
modelka – модель
rzeźbiarz – скульптор
strażak – пожежник
taksówkarz – таксист
żołnierz – солдат
robotnik – робітник
pracownik – працівник

zatrudnienie – працевлаштування
rozmowa kwalifikacyjna – співбесіда
życiorys – автобіографія
CV (curriculum vitae) – резюме
list motywacyjny – мотиваційний лист
referencja – рекомендаційний лист
podanie – заява
etat – ставка
stanowisko – посада
urlop – відпустка
pensja – зарплата
wynagrodzenie – винагорода
emerytura – пенсія
awans – підвищення по службі
dzień wolny, weekend – вихідний
dzień powszedni – робочий день

Zapamiętaj!

instytucja państwowa – державна організація

instytucja prywatna – приватна організація

organizacja społeczna – громадська організація

instytucja – заклад (організація), де отримують зарплату

organizacja – організація, де працюють на громадських засадах

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Popraw błędne zdania:

Ola pracuje jak kelnerka. Dostaje emeryturę w ostatni czwartek miesiąca.

Każdy robotnik urzędu dostał zaproszenie na imprezę.

Nasza organizacja planuje zatrudnić nowych robotników.

Oksana ukończyła filologię angielską, teraz chce zostać przewodnikiem przysięgłym.

Pan Piotr jest uczciwym kierowcą, dba o wizerunek swojej organizacji.

Ćwiczenie 2. Przetłumacz na język polski:

Моя сусідка працює секретаркою.

Він – наш працівник.

Дівчата працюють моделями.

Шукаю роботу на пів ставки.

У липні Оля отримає відпустку.

Запрошую Вас (чоловіка) на співбесіду.

Робота перекладача дуже престижна.

Керівник нашого відділу отримав підвищення.

Ćwiczenie 3. Uzupełnij wyrazy:

Oksana od października _____ (mieszkać) w Słupsku.

Matka Piotra _____ (pracować) w szkole.

Moja babcia _____ (otrzymywać) emeryturę.

Nasza sąsiadka od pół roku _____ (szukać) pracy.

Ta firma _____ (zatrudniać) ponad stu pracowników.

Ćwiczenie 4. Podaj osobowe formy czasowników:

Pisać, pracować, wypłacać, odpoczywać, prowadzić, składać.

Ćwiczenie 5. Do podanych rzeczowników dopisz czasowniki:

lekarz

tłumacz

pielęgniarka

kierowca

nauczyciel
emeryt
informatyk
kelner
urzędnik

Ćwiczenie 6. Do podanych rzeczowników rodzaju męskiego dopisz rzeczowniki w rodzaju żeńskim:

policjant
aktor
lekarz
urzędnik
minister
malarz
prezydent
pisarz
sekretarz
kucharz

Ćwiczenie 6. Opisz swój przyszły zawód.

Ćwiczenie 7. Uzupełnij wyrazy:

Pan Igor jest _____ (drogi dentysta).

Alina to _____ (sprawny kelner).

Jestem _____ (aktywna studentka).

Nasz siąsiad _____ (średni przedsiębiorca).

Jego matka jest _____ (matematyk) z wykształcenia.

Ona pracuje jako _____ (ekonomista).

Po ukończeniu studiów Piotr zostanie _____ (dekorator wnętrz).

Oksana marzy pracować jako _____ (słynna modelka).

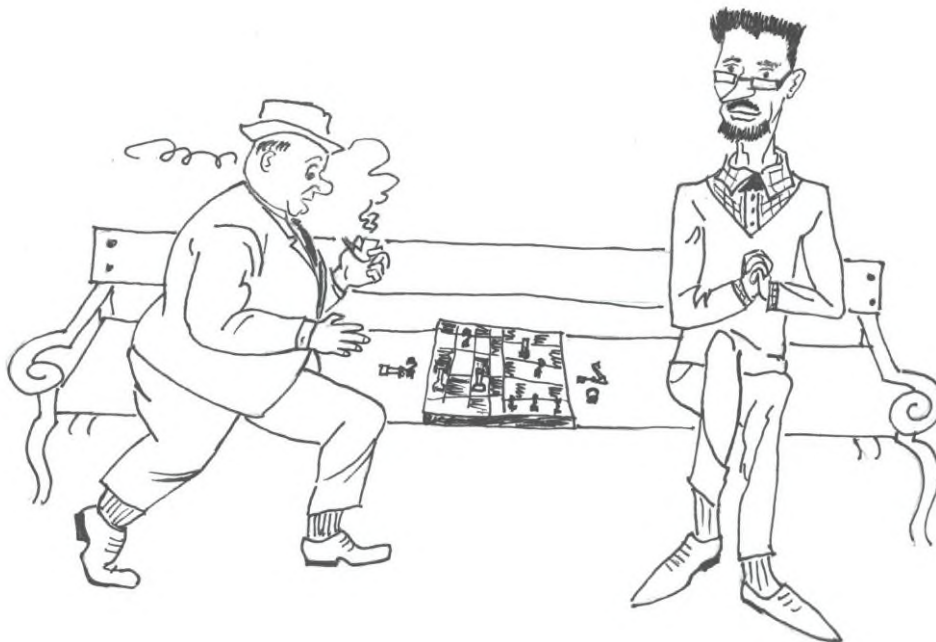
Gra komunikacyjna:

Budujemy dialogi. Odegraj z kolegą z grupy sytuacje:

- zatrudnienie (rozmowa przez telefon w imieniu pracodawcy i kandydata),
- rozmowa kwalifikacyjna,
- złożenie CV i innych formularzy,
- znajomość programów komputerowych,
- korzystanie ze sprzętu biurowego,
- kalendarz spotkań na tydzień.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Praca ma trzy zalety: piątek, wypłata, urlop.

Урок 11

Lekcja 11

„Komu w drodze, temu czas”

Минулий час дієслів

Czas przeszły czasowników

Минулий час дієслів (*czas przeszły*) утворюється від форм недоконаного та доконаного виду. Особливістю дієслів минулого часу в польській мові є особові форми у трьох родах однини і множини. На відміну від української мови, кожна особова форма має своє закінчення і вживається без займенника (крім третьої особи однини і множини). Дієслова минулого часу утворюються шляхом заміни закінчення **-ć** інфінітиву на такі особові закінчення:

lp

<i>r.m.</i>	<i>r.ż</i>	<i>r.n.</i>
1.-łam	-łam	-----
2.-łaś	-łaś	-----
3.-ła	-ła	-ło

lm

<i>r.męskoosobowy</i>	<i>r. niemęskoosobowy</i>
1.-liśmy	-łyśmy
2.-liście	-łyście
3.-li	-ły

czytać

lp

<i>r.m.</i>	<i>r.ż</i>	<i>r.n.</i>
1. czytałem	czytałam	-----

2. czytałeś	czytałaś	-----
3. on (pan) czytał	ona (pani) czytała	ono czytało

Im

r. męskoosobowy

r. niemęskoosobowy

1. czytaliśmy	czytałyśmy
2. czytaliście	czytałyście
3. oni (panowie, państwo) czytali	one (panie) czytały

Увага!

У дієсловах на **-eć** відбувається чергування **e** на **a** в усіх особових формах, крім множини чоловічоособового роду.

mieć

lp

<i>r.m.</i>	<i>r.ż</i>	<i>r.n.</i>
1. miałem	miałam	-----
2. miałeś	miałaś	-----
3. on (pan) miał	ona (pani) miała	ono miało

Im

r. męskoosobowy

r. niemęskoosobowy

1. mieliśmy	miałyśmy
2. mieliście	miałyście
3. oni (panowie, państwo) mieli	one (panie) miały

Zapamiętaj!

iść

lp

<i>r.m.</i>	<i>r.ż</i>	<i>r.n.</i>
1. szedłem	szłam	-----

2. szedłeś	szłaś	-----
3. on (pan) szedł	ona (pani) szła	ono szło

lm

r.męskoosobowy

r. niemęskoosobowy

1. szliśmy		szliśmy
2. szliście		szliście
3. oni (panowie, państwo) szli		one (panie) szły

móc

lp

r.m.

r.ż

r.n.

1. mogłem	mogłam	-----
2. mogłeś	mogłaś	-----
3. on (pan) mógł	ona (pani) mogła	ono mogło

lm

r.męskoosobowy

r. niemęskoosobowy

1. mogliśmy		mogliśmy
2. mogliście		mogliście
3. oni (panowie, państwo) mogli		one (panie) mogły

jeść

lp

r.m.

r.ż

r.n.

1. jadłem	jadłam	-----
2. jadłeś	jadłaś	-----
3. on (pan) jadł	ona (pani) jadła	ono jadło

lm

r.męskoosobowy

r. niemęskoosobowy

1. jedliśmy		jadliśmy
-------------	--	----------

2. jedliście

jadłyście

3. oni (panowie, pań stwo) jedli

one (panie) jadły

Цікаво, що в польській мові колись існував позаминулий час (*czas zaprzeszy*), архаїчні форми якого збереглися в художній літературі до сьогодні: robiłem był, byłem robił; zrobiłem był, byłem zrobił.

У дорозі. Екскурсія. Похід

W drodze. Wycieczka. Wyprawa

Miasto – місто:

osiedle – поселення

dzielnica – діelnиця, район

centrum – центр

ulica – вулиця

aleja – проспект

plac – площа

droga – дорога

autostrada – автострада

komunikacja – комунікація

chodnik – тротуар

trawnik – газон

deptak – пішохідна вулиця

zoo – зоопарк

ogród botaniczny – ботанічний сад

park – парк

bank – банк

hotel – готель

teatr dramatyczny – драматичний театр

kukielkowy – ляльковий
opery i baletu – опери і балету
kiosk – кіоск
rynek – центральна площа
bazar, targ – базар
bar, kawiarnia – бар, кав'ярня
dom towarowy – універмаг
sklep – магазин
dworzec – вокзал
przystanek – зупинка
postój taksówek – стоянка таксі
restauracja – ресторан
ambasada – посольство
policja – поліція
szkoła – школа
uniwersytet – університет
toaleta – туалет
kasa – каса
poczta – пошта
biblioteka – бібліотека
kino – кінотеатр
muzeum – музей
wejście – вхід
wyjście – вихід
przejście – перехід
fabryka – фабрика
pomnik – пам'ятник
zabytek – пам'ятка
zwiedzać – відвідувати

wędrować – мандрувати

obejrzeć – оглянути

Wieś, wioska – село:

dom – будинок

ptactwo domowe – домашні птахи

zwierzęta – звірі

warzywa – овочі

warzywnik – город

owoce – фрукти

drzewo – дерево

kwiat – цвіт

trawa – трава

droga – дорога

ogród – сад

przyroda – природа

roślina – рослина

wózek – дитяча коляска

maszyny rolnicze – с/г техніка

teren – територія

pole – поле

ziemia – земля

rolnictwo – сільське господарство

rolnik – аграрій

chłop – селянин

gospodarstwo – господарство

traktor – трактор

rolniczy – с/господарський

rolny – польовий

owocowy – фруктовий
przyrodniczy – природничий
domowy – домашній
leśny – лісовий
sadzić – садити
zbierać – збирати
gospodarować – господарювати
zagroda – огорожа
podwórko, podwórze – двір
stajnia – стайня
chlew – хлів
kurnik – курник
grządki – грядки
płot – пліт
wóz – віз
studnia – колодязь
buda – будка
ciągnik – тягач
ścieżka – стежка
szosa – шосе
staw – ставок
siano – сіно
słoma – солома
zboże – зерно
pasza – корм
kosiarka – косарка
żniwa – жнива
hodować – розводити, вирощувати
produkować – виробляти

siać – сіяти
urządzać – управляти

karmić – кормити

żąć – жати

orać – орати

kosić – косити

Nazwy geograficzne – географічні назви:

globus – глобус

mapa – карта

leżeć, być położonym – знаходитися

świat – світ

stolica – столиця

kontynent – континент

pustynia – пустеля

ląd – суша

dżungla – джунглі

ocean – океан

krajobraz – краєвид

morze – море

tundra – тундра

rzeka – річка

tajga – тайга

wodospad – водоспад

rezerwat – заповідник

fala – хвиля

zatoka – затока

cieśnina – протока

kanał – канал

jezioro – озеро

plaża – пляж
wybrzeże, brzeg – узбережжя, берег
staw – ставок
liman – лиман
dopływ – притока
góra – гора
wzgórze – узгір'я
łańcuch górski (grzbiet) – хребет
szczyt – вершина
przełęcz – перевал
wyżyna – височина
nizina – низина
równina – рівнина
przyładek – мис
wyspa – острів
półwysep – півострів
jaskinia – печера
płaskowyż – плоскогір'я, плато
przepaść – прірва
zbocze – схил
hala – гірська рівнина
prąd – течія
ścieżka – стежка
poziom – рівень
dolina – долина
granica – границя
państwo – держава

Państwa, stolice – держави, столиці:

Norwegia – Oslo

Норвегія – Осло

Szwecja – Sztokholm	Швеція – Стокгольм
Finlandia – Helsinki	Фінляндія – Гельсінкі
Wielka Brytania – London	Великобританія – Лондон
Irlandia – Dublin	Ірландія – Дублін
Islandia – Reykiawik	Ісландія - Рейк'явік
Dania – Kopenhaga	Данія – Копенгаген
Holandia – Amsterdam	Голландія – Амстердам
Belgia - Bruksela	Бельгія – Брюссель
Luksemburg – Luksemburg	Люксембург – Люксембург
Francja – Paryż	Франція – Париж
Hiszpania – Madryd	Іспанія – Мадрид
Portugalia – Lisbona	Португалія – Лісабон
Włochy – Rzym	Італія – Рим
Niemcy – Berlin	Німеччина – Берлін
Austria – Wiedeń	Австрія – Відень
Grecia – Ateny	Греція – Афіни
Polska – Warszawa	Польща – Варшава
Republika Czeska – Praga	Чехія – Прага
Turcja - Ankara	Туреччина – Анкара
Węgry – Budapeszt	Угорщина – Будапешт
Słowacja – Bratislava	Словаччина – Братислава
Słowenia – Lublana	Словенія – Любляна
Chorwacja – Zagrzeb	Хорватія – Загреб
Bośnia i Hercegowina – Sarajewo	Боснія і Герцеговина – Сараєво
Jugosławia – Belgrad	Югославія – Белград
Macedonia – Skopje	Македонія - Скоп'є
Albania – Tirana	Албанія – Тирана
Estonia – Tallin	Естонія – Таллін
Łotwa – Ryga	Латвія – Рига

Litwa – Wilno	Литва – Вільнюс
Białoruś - Mińsk	Білорусія – Мінськ
Ukraina – Kijów	Україна – Київ
Mołdowia – Kiszyniów	Молдова – Кишинів
Rosja – Moskwa	Росія – Москва
Gruzja – Tbilisi	Грузія – Тбілісі
Armenia – Erewan	Вірменія – Єреван
Azerbejdżan – Baku	Азербайджан – Баку
Chiny – Pekin	Китай – Пекін
Stany Zjednoczone	США
Australia	Австралія
Meksyk	Мексика
Ameryka	Америка
Europa	Європа
Azja	Азія
Afryka	Африка
godło, herb	герб
hymn	гімн
flaga narodowa	національний прапор
stolica	столиця

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Przetłumacz po ukraińsku tekst „Czynny wypoczynek”. Wyszukaj w nim czasowniki, utwórz formy czasu przeszłego:

Każdy wypoczywa w różny sposób. Dla kogoś praca na działce jest odpoczynkiem, a dla drugiego czytanie książki to ciężka praca. Zimą lubię jeździć na nartach i sankach (bo na łyżwach jest trudno). Latem dla mnie najlepszym odpoczynkiem jest jezioro Switeż. Pływanie, opalanie się – to jest prawdziwa rozkosz. Naprawdę cudowną jest wycieczka do lasu czy to na jagody

czy po gzyby. Szczególnie jeżeli z plecakiem wyruszasz z przyjaciółmi na piechotę gdzieś na obóz. Bo najmiłą rzeczą jest noc w namiocie, pieczenie kiełbasek, śpiewanie przy ognisku.

Ćwiczenie 2. Daj odpowiedzi na pytania. Uzasadnij je:

Czy lubisz podróżować?

Wolisz aktywny wypoczynek?

Lubisz zwiedzać nowe miasta/kraje?

Z kim lubisz podróżować?

Jakie sporty uprawiasz?

Narty czy plaża?

Rodzina czy koledzy?

Ćwiczenie 3. Określ, co to jest:

Miejsce, gdzie zatrzymują się środki komunikacji miejskiej.

Miejsce, gdzie poruszają się piesi.

Czego nie wolno deptać.

Tam rządzi prezydent miasta.

Wysoki budynek z zegarem na starym mieście.

Sygnalizacja świetlna dla kierowców.

Tam oglądasz wystawy.

Duża placówka handlowa.

Nim przejedziesz przez rzekę.

Bardzo wysoki budynek w dużym mieście.

Niewielka miejscowość rolnicza.

Tam chodzisz oglądać spektakle.

Ćwiczenie 4. Uzupełnij:

Wczoraj Adam i Julia _____ (widzieć) na Rynku prezydenta miasta.

Igor i Oksana _____ (woleć) spać w namiocie niż w hotelu.

Czy panowie ..... (mieć) dobrą podróż?

Dziewczyny ..... (umieć) ładnie tanczyć.

Jerzy, czy wy ..... (musieć) siedzieć w barze aż do rana?

Dzieci nie ..... (rozumieć), co ona mówiła.

Tato, czy nie ..... (widzieć) mojego telefonu?

Ćwiczenie 5. Dopisz zdania używając czasowników czasu przeszłego:

Na wsi ...

W ogrodzie ...

W naszym domu ...

Na uniwersytecie ...

W naszym mieście ...

Gra komunikacyjna:

Przygotujcie na kartkach nazwy (obrazki) rzeczy niezbędnych w podróży.

Każdy z uczestników gry po kolei losuje kartkę i opowiada, w jaką podróż to jest potrzebne (naprzykład: wiza – wyjazd za granicę, namiot – wyprawa w góry i in.).

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu.

Урок 12

Lekcja 12

„Nie było nas, był las, nie będzie nas, będzie las”

Майбутній час дієслів

Czas przyszły czasowników

Майбутній час дієслів (*czas przyszły*) утворюється від форм недоконаного та доконаного виду.

Проста (доконана) форма майбутнього часу утворюється від інфінітиву доконаного виду за правилами утворення теперішнього часу:

Дієслова в першій особі однини майбутнього часу утворюються за допомогою закінчень **-m, -ę**:

przeczytam, zamieszka, zrozumie

napiszę, zobaczę, przyniosę, polubię.

Дієслова в другій особі однини мають закінчення **-sz**:

przeczytasz, zamieszkaś, zrozumiesz

napiszysz, zobaczysz, przyniesiesz, polubisz.

Дієслова в третій особі однини мають нульові закінчення:

przeczyta, zamieszka, zrozumie

napisze, zobaczy, przyniesie, polubi.

Дієслова в першій особі множини майбутнього часу утворюються за допомогою закінчення **-my**:

przeczytamy, zamieszkamy, zrozumieemy

napiszemy, zobaczymy, przyniesiemy, polubimy.

Дієслова в другій особі множини мають закінчення **-cie**:

przeczytacie, zamieszkacie, zrozumiecie

napiszecie, zobaczycie, przyniesiecie, polubicie.

Дієслова в третій особі множини майбутнього часу закінчуються на

-ją, -ą (інколи **-dzą**):

przeczytają, zamieszkają, zrozumieją
napiszą, zobaczą, przyniosą, polubią
zjedzą, powiedzą.

Увага!

Останній голосний основи залишається незмінним.

Особові форми дієслів на **-ować** утворюються за допомогою суфікса **-uj-**:

wybudować – wybuduję, wybudujesz, wybuduje...

Складена (недоконана) форма майбутнього часу утворюється від інфінітиву недоконаного виду за допомогою особових форм дієслова **być** та інфінітиву або третьої особи дієслів минулого часу:

l.p.

1. będę _____ ć / -ł, -ła
2. będziesz _____ ć / -ł, -ła
3. będzie _____ ć / -ł, -ła

l.m.

1. będziemy _____ ć / -li, -ły
2. będziecie _____ ć / -li, -ły
3. będą _____ ć / -li, -ły

czytać

l.p.

1. będę czytać / czytał, czytała
2. będziesz czytać / czytał, czytała
3. będzie czytać / czytał, czytała

l.m.

1. będziemy czytać / czytali, czytały
2. będziecie czytać / czytali, czytały
3. będą czytać / czytali, czytały

Світ рослин

Świat roślin

Kwiaty, drzewa:

ogród botaniczny – ботанічний сад

sad – сад з фруктовими деревами

las – ліс

kwiaciarnia – квітковий магазин

bukiet, wiązanka – букет

wazon – ваза

kwiat (kwiat doniczkowy) – квітка, вазон

bratek – братики

bez – бузок

fiolek – фіалка

goździk – гвоздика

narcyz, żonkil – нарцис

tulipan – тюльпан

mak – мак

aster – айстра

krokus – крокус

chryzantema – хризантема

konwalia – конвалія

lilia – лілія

róża – троянда

niezapominajka – незабудка

aksamitka – чорнобривець

piwonía – півонія

stokrotka – маргаритка

chaber – волошка

storczyk, orchidea – орхідея
gerbera – гербера
akacja – акація
brzoza – береза
buk – бук
wierzba – верба
wiąz – в'яз
dąb – дуб
jodła – ялиця
kasztań – каштан
lipa – липа
orzech – горіх
sosna – сосна
topola – тополя
jesion – ясен
jarzębina – горобина
świerk – смерека
cedr – кедр
cyprys – кипарис
krzak – кущ дикий, декоративний
krzew – кущ плодовий
drzewo – дерево
korzeń – корінь
łodyga – стебло
gałązka – гілляка
pęd – пагін
pień – пеньок
korona – крона
sęk – сучок

Світ тварин Świat zwierząt

Zwierzęta hodowlane:

kura – курка
kogut – півень
kurczę – курча
gęś – гуска
gęsior – гусак
gęsie – гусеня
indyk – індик
kaczka – качка
kacze – каченя
świnia – свиня
wieprz – кабан
prosię – порося
koza – коза
koziół – козел
koźle – козеня
owca – овечка
baran – баран
jagnię – ягня
krowa – корова
byk – бик
cielę – теля
wół – віл
królik – кролик
koń – кінь
klacz – кобила

źrebię – лоша
osioł – осел
podwórko – подвір'я
chlew – хлів
hodować – вирощувати, розводити
hodowca bydła – скотар
drobiu – птахівник
koni – коняр

Zwierzęta domowe:

pies – пес
szczenię – щеня
kot – кіт
kotka – кицька
kocię – кошеня
kanarek – канарейка
papuga – папуга
rybki – рибки
chomik – хом'як

Dzikie zwierzęta:

wiewiórka – білка
wilk – вовк
żubr – зубр
niedźwiedź – ведмідь
jeż – їжак
lis – лис
jeleń – олень
łoś – лось
wielbłąd – верблюду

żółw – черепаха
dzik – дикий кабан
kret – кріт
mysz – миша
lew – лев
słoń – слон
małpa – мавпа
goryl – горила
hipopotam – бегемот
tygrys – тигр
gopard – гепард
krokodyl – крокодил
żyrafa – жирафа
wrona – ворона
sroka – сорока
sikorka – синичка
gil – снігур
czapla – чапля
bosian – лелека
wróbel – горобець
kruk – крук
gołąb – голуб
sowa – сова
nietopierz – кажан
skowronek – жайворонок
słowik – соловей
jaskółka – ластівка
łabędź – лебідь
mewa – чайка

struś – страус
bażant – фазан
paw – пава
jastrzęb – яструб
orzeł – орел
drapieżny – хижий
zajac – заєць
ssak – ссавець
zmija – змія
wąż – змій, вуж
owady – комахи
żuraw – журавель

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Zadanie wstępne. Przeczytaj i przetłumacz tekst. Wypisz z niego rzeczowniki dotyczące tematu „Rośliny”:

KWIATY OGRODOWE I DZIKIE

Wszystkie kwiaty rosły niegdyś dziko. W ciągu wieków ogrodnicy zaadaptowali je do warunków ogrodowych, selekcjonując nasiona i krzyżując gatunki, by otrzymać pożądane cechy roślin. W ten sposób mamy dziś ponad milion rodzajów kwiatów ogrodowych. Tymczasem wiele kwiatów dziko rosnących występuje coraz rzadziej, cofając się przed wkraczającym na teren ich siedzib człowiekiem. Kwiaty ogrodowe i dziko rosnące oraz inne rośliny zielne dzielą się na cztery główne typy: trwałe, dwuletnie, roczne i efemerydy.

Rośliny efemeryczne żyją bardzo krótko - kiełkują, kwitną i obumierają w ciągu kilku tygodni. Jednakże, jako że cykl ten może zachodzić kilka razy w ciągu sezonu, rośliny te szybko się rozrastają. Do

efemeryd należy wiele roślin pustynnych i chwastów - np. starzec zwyczajny.

Rośliny roczne: ich cykl wegetacyjny (od kiełkowania, wzrostu, przez kwitnienie, rozrzucanie nasion – po zamieranie) zamyka się w obrębie sezonu rocznego. Ich nasiona oczekują czasem w ziemi kilka lat na sposobne do kiełkowania warunki. Do roślin tych należą ostróżki, także niektóre zioła, groch i zboża.

Rośliny dwuletnie żyją dwa lata. Pierwszego roku wypuszczają wieniec liści oraz tworzą pod ziemią bulwę lub korzeń spichrzowy – magazyn pokarmu, którego zadaniem jest przetrwanie zimy. Wiosną roślina wypuszcza łodygę, na której latem pojawiają się kwiaty. Do tej grupy należą naparstnice i wiele warzyw. Rośliny trwałe żyją przez wiele lat. Zimę pomaga im przetrwać zgromadzony w podziemnych bulwach pokarm. Roślinami trwałymi są laki, chryzantemy, stokrotki oraz wiele innych kwiatów ogrodowych.

Krzewy są mniejsze od drzew, zamiast pojedynczego pnia mają koronę gałęzi wyrastającą tuż nad ziemią. W miejscach zimnych i suchych krzewy bywają po prostu mniejszymi wersjami drzew. Krzewy umiarkowanej strefy klimatycznej zrzucają liście, podobnie jak drzewa. Krzewy wiecznie zielone, jak ostrokrzew kolczasty i rododendron, zachowują liście przez cały rok.

Kwiaty ogrodowe. Od tysięcy lat człowiek hoduje w ogrodach rośliny dla ich pięknego zapachu, koloru i kształtów. W wyniku długiej, żmudnej pracy ogrodników powstały tysiące gatunków i nowych odmian o szczególnych kształtach, barwie, zapachu i wytrzymałości – różnych od tych, które cechowały ich dzikich przodków. Dzika róża ma małe, delikatne, różowe lub białe kwiaty o kilku zaledwie płatkach – kwiaty

róż ogrodowych są wielkie, mięsiste, o licznych płatkach w kolorach od pąsowej czerwieni po blady błękit. Róża dzika ma na ogół mniej kwiatów od ogrodowych, za to więcej liści.

(wg: *Moja pierwsza encyklopedia. iMrousse, BGW, Warszawa 1991*)

Ćwiczenie 1. Utwórz określenia od podanych nazw rzeczy:

kotek

krzew

rolnik

wrona

zając

koń

żonkil

jodła

Ćwiczenie 2. Uzupełnij:

Wczoraj

Jutro

przeczytałam

czytał

napisaliśmy

pisала

spacerowaliście

pospacerowałam

telefonowało

zatelefonował

oglądałam

obejrzałeś

brałem

wzięliście

Ćwiczenie 3. Od podanych rzeczowników utwórz przymiotniki:

wilk
zając
wrona
owca
kura
koń
żółw
kot
las
lis
róża
dąb

Ćwiczenie 4. Przeczytaj tekst, wypisz z niego czasowniki, utwórz formy czasu przyszłego:

Zioła nadają pożywieniu ciekawy zapach i smak. Pomagają też w trawieniu, mimo że dodaje się je na ogół w niewielkich ilościach. Wiele surowych ziół zawiera cenne składniki odżywcze. Nać pietruszki jest ważnym źródłem witaminy C, inne zawierają witaminę B, karoten (zamieniany w procesie trawienia w witaminę A), potas, wapno i żelazo, ułatwiające trawienie i niezbędne do prawidłowego funkcjonowania organizmu.

Ćwiczenie 5. Naucz się na pamięć:

Niezapominajki

Niezapominajki to są kwiatki z bajki!

Rosną nad potoczkiem,

patrzą rybim oczkiem.

Gdy się płynie łódką,

Śmieją się cichutko

I szepcą mi skromnie:
„Nie zapomnij o mnie”.

Maria Konopnicka

Gra komunikacyjna:

Naucz się z kolegami piosenki.

BALLADA O SZCZĘŚCIU

Był sobie las, zielony las, a w lesie sejm burzliwy,
Bo zwierząt chór prowadził spór, co znaczy być szczęśliwym.

Więc bury miś, kudłaty miś pomedytował krótko:
Szczęśliwym być – to miodek pić i mieć porządne futro.

Pracować wciąż i piąć się wzwyż – odrzekła mała mrówka,
A ślimak rzekł: mieć własny dom z garażem i z ogródkiem.

Zasepił się posepny sęp i rzecze zasepiony:
A czy ja wiem? Szczęśliwy ten, kto ma silniejsze szpony.

A polny wiatr, obieżył świat przyleciał z końca świata:
Szczęśliwym być to znaczy żyć, nie robić nic i latać.

Przyleciał kos i zabrał głos i rzekł nie wiele myśląc:
Szczęśliwym być – nad wszystkim drwić i gwizdać na to wszystko.

I nagle ktoś na pomysł wpadł wśród sporów i dociekań:
A może by a może nam zapytać się człowieka?

I na tym wszystkim, aż mówić wstyd, skończyła się balada,
Bo człowiek siadł, w zadumę wpadł i nic nie odpowiada.

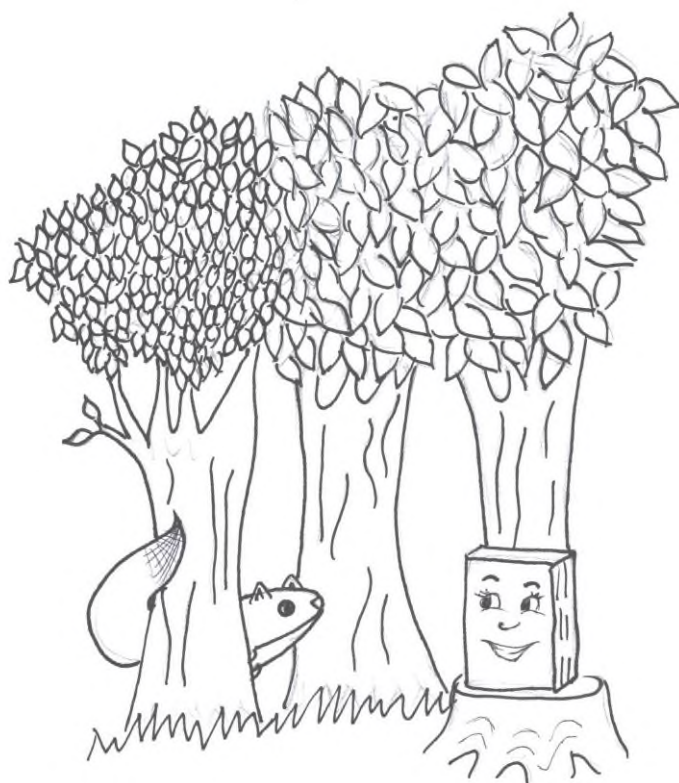
słowa i muzyka: S. Magdalena Nazaretanka

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

Przyszłość jest prezentem, jaki robi nam przeszłość.

Malraux Andre

Модульний тест 4

Sprawdzian modułow 4

1. Określ bezokoliczniki wszystkich czasowników przedstawionych w fragmencie powieści młodzieżowej Moniki Szwary „Jestem nudziarą”:

Jestem nudziarą. _____

Doszłam do tego wniosku po dogłębnym przemyśleniu sprawy.

_____

Odstaję od społeczeństwa, które jest wesołe, nowoczesne i przebojowe. _____

Nie miewam fioletowych paznokci ani pomarańczowych włosów.

_____

Ubieram się zawsze w czarne kiecki. _____

Zostało mi to z mojego studenckiego Sturm und Drang Perlede.

_____

Uważam, że jest mi w nich do twarzy, ale co z tego? _____

Maluję się śladowo. _____

Nie wiedziałam, kto to jest Gulczas (rozmawiały o nim panie na naszej portierni i pytały mnie, czy mi się podoba). _____

Chodzę do filharmonii i słucham muzyki poważnej. _____

Nie oglądam teledysków. _____

Nie zamawiam pizzy z dowozem do pracy. A tym bardziej do domu.

_____

Jestem nudziarą i mam przerąbane! _____

2. Tekst z poprzedniego zadania przetłumacz na język ukraiński:

_____

_____

_____

_____

---

3. W zdaniach z utworu de Saint - Exupery „Twierdza” od bezokoliczników utwórz czasowniki czasu teraźniejszego we wszystkich możliwych formach:

Ważne więc - uczyć sposobów ujmowania prawdy.

_____ —

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Odtąd ludzie będą się radośnie przemieniać w to, co cenniejsze od nich samych.

_____ —

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Jeśli budują domy po to, żeby w nich żyć, po cóż by mieli przemieniać swoje życie w domy?

_____ —

_____	_____
_____	_____
_____	_____

4. Dopisać zdania:

Chodziliśmy ...

Podczas rozmowy kwalifikacyjnej ...

W miejskim muzeum ...

Jesienią ...

Padał ...

Nadejdzie ...

5. Przetłumacz wyrazy na język polski:

Я йшла –

Ми (дівчата) дарували –

Вони (хлопці) ходили –

Вони (дівчата) вишивали –

Ти носив –

Вона співала –

Ви (хлопці) спали –

Він любив –

Воно брало –

6. Z wyrazami ułóż zdania:

Wołać (wołać po imieniu, wywołać z domu, wołać o pomoc, wywołać gniew itd.)

Wpaść, zapaść (wpaść na chwilę, zapadł zmrok, zapadła decyzja itd.)

Zawieść (mnie zawiedli, nie jestem zawiedzony itd.)

---

7. Popraw błędy w zdaniach (każde zdanie zawiera minimum dwa błędy):

My chodzili do Muzeumu Hymnu Narodowego.

Wy przynieśli aktorom kwiatki.

One byli zawiedzeni przez naszych współpracowników.

---

8. Przetłumacz wyrazy na język ukraiński:

- latarka –
- latarnia –
- wyprawa –
- koszykówka –
- pucharz świata –
- Chińczycy –
- holenderski –

9. Odmień czasownik w formie niedokonanej czasu przyszłego na wybór:

_____

_____

_____

_____

10. Dopisz zdania:

Wczesną wiosną kwitną _____.

W czerwcu bieleje _____, a w polu pojawiają się _____.

Na początku września zrywamy _____ i układamy piękne bukiety, a do późnej jesieni na klombach nie przestają cieszyć oko

_____.

Z kwiatów najbardziej lubię _____.

Урок 13

Lekcja 13

„Gdyby kózka nie skakała, noby nózki nie złamała”

Умовний спосіб дієслів

Tryb warunkowy/przypuszczający czasowników

Умовний спосіб дієслів утворюється від форм недоконаного та доконаного виду. Особливістю умовного способу польських дієслів є особові форми у трьох родах однини і множини. На відміну від української мови, кожна особова форма має своє закінчення і вживається без займенника (крім третьої особи однини і множини). Дієслова минулого часу утворюються шляхом заміни закінчення **-Ć** інфінітиву на такі особові закінчення:

lp

<i>r.m.</i>	<i>r.ż.</i>	<i>r.n.</i>
1. -łbym	-łabym	-----
2. -łbyś	-łabyś	-----
3. -łby	-łaby	-łoby

lm

<i>r.męskoosobowy</i>	<i>niemęskoosobowy</i>
1. -libyśmy	-łybyśmy
2. -libyście	-łybyście
3. -liby	-łyby

czytać

lp

<i>r.m.</i>	<i>r.ż.</i>	<i>r.n.</i>
1. czytałbym	czytałabym	-----
2. czytałbyś	czytałabyś	-----
3. on (pan) czytałby	ona (pani) czytałaby	ono czytałoby

r. męskoosobowy

1. czytalibyśmy

2. czytalibyście

3. oni (panowie, państwo) czytaliby

r. niemęskoosobowy

czytałybyśmy

czytałybyście

one (panie) czytałyby

Умовні частки ***bym, byś, by, byśmy, byście*** пишемо разом із дієслівною основою (третьою особою минулого часу), якщо вона стоять у позиції після неї:

Chodziłabym na basen codziennie.

Якщо розміщені в реченні перед дієслівною основою, після підмета, ці частки пишуться як окреме слово:

Jacek by chodził na basen codziennie.

Якщо у реченні є питальний займенник, умовна частка пишеться разом з ним: ***jakbym, gdybyś, gdzieby, ilebyśmy, kiedybyście, jakby...***

Gdybym nie skakał, **tobym** nóżki nie złamał.**Gdybym** nie skakała, **tobym** nóżki nie złamała.**Gdybyś** nie skakał, **tobyś** nóżki nie złamał.**Gdybyś** nie skakała, **tobyś** nóżki nie złamała.**Gdyby** koziół nie skakał, **toby** nóżki nie złamał.**Gdyby** kózka nie skakała, **tob** nóżki nie złamała.**Gdyby** dziecko nie skakało, **toby** nóżki nie złamało.**Gdybyśmy** nie skakali, **tobyśmy** nóżki nie złamali.**Gdybyśmy** nie skakały, **tobyśmy** nóżki nie złamały.**Gdybyście** nie skakali, **tobyście** nóżki nie złamali.**Gdybyście** nie skakały, **tobyście** nóżki nie złamały.**Gdyby** oni nie skakali, **toby** nóżki nie złamali.**Gdyby** one nie skakały, **toby** nóżki nie złamały.

Свята. Ювеналії Święta. Juwenalia

Słowniczek tematyczny:

Nowy Rok 1 stycznia – Новий рік
Sylwestra 31 grudnia – Св. Сильвестра
Boże Narodzenie 25 grudnia – Різдво
Gwiazdka, Wigilia 24 grudnia – Коляда, вечір перед Різдвом
Mikołajki 6 grudnia – Св. Миколая
Andrzejki 30 listopada – Св. Андрія
Trzech Króli 6 stycznia – Три Королі
Tłusty Czwartek – Масляна (жирний четвер)
Walentynki 14 lutego – Св. Валентина
Niedziela Palmowa – Вербна Неділя
Wielkanoc – Великдень
Święto Pracy 1 maja – Свято праці
Dzień Polonii 2 maja – День польської діаспори
Dzień Flagi 2 maja – День прапора
Święto Konstytucji 3 Maja – Свято Конституції 3 Травня
Zielone Świątki – Зелені Свята
Boże Ciało – Боже Тіло
Dzień dziecka 1 czerwca – День захисту дітей
Dzień matki 26 maja – День матері
Dzień ojca 23 czerwca – День батька
Dzień dziadka 22 stycznia – День дідуся
Dzień babci 21 stycznia – День бабусі
Wniebowzięcie NMP 15 sierpnia – Успіння Богородиці
pierwszy dzień jesieni 23 września – перший день осені
pierwszy dzień wiosny 21 marca – перший день весни
pierwszy dzień zimy 22 grudnia – перший день зими

pierwszy dzień lata 22 czerwca – перший день літа
Dzień nauczyciela 14 października – День вчителя
Wszystkich Świętych 1 listopada – Усіх Святих
Dzień Zaduszny 2 listopada – День усіх померлих
Święto Niepodległości 11 listopada – Свято незалежності
urodziny – день народження
imeniny – день ангела
Szczęśliwego Nowego Roku! – Щасливого Нового року!
Wesołego Alleluja! Smacznego Jajka! – Пасхальні вітання
Gratulacje! – урочисті вітання
Wesołych Świąt! – веселих свят
wszystkiego najlepszego! – всього найкращого
najserdeczniejsze życzenia! – найщиріші побажання
szczęścia – щастя
zdrowia – здоров'я
pomyślności, powodzenia – удачі
sukcesów – успіхів
Sto lat! – многая літа!
z okazji – з нагоди ...
z całego serca – щиро
szerokiej drogi – щасливої дороги
pozdrowienia – привіт
proszę pozdrowić – прошу передати привіт
na zdrowie! – на здоров'я.
wyraży współczucia – слова співчуття
witaj – вітання
żegnaj – прощавай
przykro – жаль
bardzo mi miło – дуже приємно

Zapamiętaj!

Sto lat, sto lat, sto lat niech żyje nam,
Jeszcze raz i jeszcze raz niech żyje nam
Sto lat, sto lat niech żyje nam
Sto lat, sto lat, sto lat niech żyje nam, i już.

Niech Ci gwiazdka pomyślności
Nigdy nie zagaśnie,
nigdy nie zagaśnie,
A kto z nami nie zaśpiewa,
Niech pod stołem zaśnie.
A kto z nami nie zaśpiewa,
Niech pod stołem zaśnie.

Sto lat, sto lat, sto lat,
Sto lat niechaj żyje nam,
Sto lat, sto lat, sto lat,
Sto lat niechaj żyje nam.

Niech żyje nam, niech żyje nam,
W zdrowiu, szczęściu, pomyślności
Niechaj żyje nam.
Niech żyje nam, niech żyje nam,
W zdrowiu, szczęściu, pomyślności
Niechaj żyje nam.

Zadanie wstępne. Przeczytaj i przetłumacz teksty. Co to są za święta?

Juwenalia

Juwenalia to święto studentów czyli Nas. Zazwyczaj przypada ono na okres maja (czasem początku czerwca) i trwa od kilku do kilkunastu dni.

Filozofia juwenaliowego święta wynika z tego, iż student w okresie czerwca intensywnie "walczy" z sesją i z samym sobą również, poświęcając na to zazwyczaj większość swojego czasu. Dlatego też wszyscy - zarówno on sam, jego koledzy (koleżanki), Profesorowie i Samorząd Studencki robią

wszystko, by miesiąc przed nadejściem sesji mógł się zrelaksować. Zabawa i wyzwalamie pozytywnych emocji czasem musi mu się wręcz "przejeść" by spokojnie mógł zająć się... nauką. Pozatym miesiąc maj jest tak stworzony, że wszystko budzi się do życia.. to też student musi pokazać swą bogatą aktywność i chęć do zabawy.

Juwenalia to już nie tylko zabawa i swawola, to dziś również masowe koncerty, które przyciągają tysiące osób. Dla równowagi organizatorzy starają się zadbać nie tylko o "popularne gwiazdy", ale również o niekonwencjonalne sposoby spędzenia czasu (choćby w wyścigu na łózkach szpitalnych czy piwne biegi). Organizatorzy, a są nimi również studenci, zapraszają kolegów do Opery czy na klimatyczne wieczory muzyki poetyckiej.

Najważniejszymi częściami tego święta są symbole takie jak spontaniczność, klucz do bram miasta (gdzie miasto dziękuje i docenia obecność młodych ludzi w jego progach) czy pochód studencki, jako forma pokazania studenckiej fantazji. Dlatego też nie zapominajmy o symbolach - bądźmy spontaniczni i dobrze się bawmy.

Nazwa Juwenalia pochodzi od łacińskiego Iuvenalia "igrzyska w starożytnym Rzymie". Nazwa Iuvenalis pochodziła od Iuvenilis "młodzieńczy". Dziś stosuje się nie tylko samą nazwę Juwenaliów. Bardzo często poprzez lata wypracowały się inne nazwy - zazwyczaj pochodzące od nazwy uczelni czy regionu.

Wieczór wigilijny

To właśnie tego wieczoru,
gdy mróz łśni, jak gwiazda na dworze,
przy stołach są miejsca dla obcych,
bo nikt być samotny nie może.

To właśnie tego wieczoru,
gdy wiatr zimny śniegiem dmucha,

w serca złamane i smutne
po cichu wstępuje otucha.

To właśnie tego wieczoru
zło ze wstydu umiera,
widząc, jak silna i piękna
jest Miłość, gdy pięści rozwiera.

To właśnie tego wieczoru,
od bardzo wielu wieków,
pod dachem tkliwej kolędy
Bóg rodzi się w człowieku.

Emilia Waśniowska

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. *Użyty w zdaniach tryb oznajmujący zamień na tryb warunkowy:*

- 1) One mogły się przyczynić do powstania nowego nurtu w literaturze polskiej.
- 2) Słońce nie zachodzi zawsze o tej samej porze.
- 3) Zadanie zostanie skomplikowane z powodu nowych uwarunkowań tego problemu.
- 4) Mogłam wyruszyć w podróż po kraju jeszcze wczoraj, ale niestety zwolniłam się ze swoich obowiązków dopiero dzisiaj.

Ćwiczenie 2. *Wypisz z wiersza czasowniki trybu warunkowego, określ ich szczegóły gramatyczne – liczbę, osobę i rodzaj:*

Gdybym miał jedenaście kapeluszy

Gdybym miał jedenaście kapeluszy,
pierwszy schowałbym w szafie, żeby się nie kurzył.

Drugi nadałbym przez pocztę w postaci paczki.

Trzeci byłby na drobnostki i drobiażdżki.

Czwartego używałbym wyłącznie do sztuk magicznych et cetera
Piąty zamiast klosza, do przykrywania sera.

Szósty kapelusz – dla Jadwisi.

Siódmy bym powiesił. Niech wisi.

Ósmy przerobiłbym na nastrojowy abażurek.

W dziewiątym hodowałbym jeża lub coś z zoologii w ogóle.

Co do dziesiątego, to jeszcze nie mam pomysłu:

A jedenasty kapelusz porwałby mi wiatr nad Wisłą.

Bo powiedziała o mnie jedna poetka z Krakowa:

„To głowa nie do kapeluszy! To taka posągowa głowa!”

Konstanty Ildelfons Gałczyński

Ćwiczenie 3. Ułóż zdania z wyrazami:

Gdybyś ..., tobyś ...

Ilebyśmy ...

Którebym ...

Czyjby ...

Gdziebyście ...

Cobym ...

Ćwiczenie 4. Odmień wyraz w trybie warunkowym:

Uzasadniać

(ja) _____ (ja) _____

(ty) _____ (ty) _____

(on) _____ (ona) _____ (ono) _____

(my) _____ (my) _____

(wy) _____ (wy) _____

(oni) _____ (one) _____

Ćwiczenie 5. Przetłumacz n język polski wyrazy w trybie warunkowym:

Я йшла б –

Ми (дівчата) дарували б –

Вони (хлопці) ходили би –

Вони (дівчата) вишивали би –

Ти носив би –

Вона співала б –

Ви (хлопці) спали би –

Він любив би –

Воно брало би –

Ćwiczenie 6. Napisz życzenia z okazji uroczystości rodzinnej. Wykorzystaj wyrazy ze słowniczka.

Ćwiczenie 7. Kiedy obchodzimy te święta? Zapisz daty słownie:

Sylwestra

Wigilia

Andrzejki

Trzech Króli

Święto Pracy

Dzień Flagi

Święto Konstytucji

Dzień matki

Dzień babci

Wniebowzięcie NMP

pierwszy dzień jesieni

pierwszy dzień wiosny

Dzień nauczyciela

Gra komunikacyjna:

1. Przeczytaj tekst „Pozdrowienia imieninowe”.

Imieniny – to jest dzień, w którym życzą człowieku wszystkiego najlepszego co jest w życiu. Z każdym dniem wiąże się legenda o słynnej, świętej osobie. To święto, jak i urodziny jest indywidualne i dlatego bardzo czekane i lubiane. Życzą sto lat życia w dobrym zdrowiu, szczęścia, pomysłności, radości, sukcesów w pracy, dobrego humoru, wiernych przyjaciół i rzeczywiście darują w prezencie miłe drobiazgi.

2. Wyszukaj w kalendarzu dzień swoich imienin. Wypisz daty i zapisz słownie.
3. Porozmawiaj z kolegami z grupy o tym, kiedy kto ma imieniny.
4. Dlaczego nie wszyscy znaleźli swoje imieniny w kalendarzu? Uzasadnij.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

W święta wreszcie odpocznę.

Упок 14

Lekcja 14

„Parasol noś i przy pogodzie”

Zadanie wstępne. Przeczytaj fragment książki Sant'Exupery'ego „Mały Książę”, przetłumacz go ustnie na język ukraiński. Dlaczego opisywany tutaj rozkaz nie miał sensu?

Piąta planeta była bardzo interesująca. Była najmniejsza ze wszystkich. Była tak mała, że ledwie wystarczyło na niej miejsca na lampę uliczną i Latarnika.

Mały Książę nie umiał sobie wytłumaczyć, do czego może służyć uliczna latarnia i Latarnik gdzieś we wszechświecie, na małej planetce pozbawionej domów i ludności. Jednak powiedział sobie:

„Możliwe, iż ten człowiek jest niedorzeczny. Ale mniej niedorzeczny niż Król, Próżny, Bankier i Pijak. Jego praca jest przynajmniej pożyteczna. Gdy zapala lampę, to tak jakby stwarzał jeszcze jedną nową gwiazdę lub kwiat. Gdy gasi lampę, to tak jakby usypiał gwiazdę lub kwiat. To bardzo ładne zajęcie. To rzeczywiście jest pożyteczne, ponieważ jest ładne”.

Natychmiast po wylądowaniu Mały Książę uklonił się z szacunkiem Latarnikowi.

– Dzień dobry. Dlaczego przed chwilą zgasiłeś swą lampę?

– Taki rozkaz – odpowiedział Latarnik. – Dzień dobry.

– Cóż to znaczy rozkaz?

– Rozkaz gaszenia lampy. Dobry wieczór.

Zapalił lampę.

– Dlaczego zapaliłeś?

– Taki jest rozkaz – odpowiedział Latarnik.

– Nie rozumiem – rzekł Mały Książę.

– Nic tu nie ma do rozumienia. Rozkaz jest rozkazem. Dzień dobry.

- Zgasił lampę. Następnie otarł sobie czoło chustką w czerwoną kratę.
- Mam straszną pracę. Kiedyś miała ona sens. Gasilem latarnię rano, a zapalałem wieczorem. W dzień mogłem odpoczywać, a w nocy spałem...
  - A czy teraz zmienił się rozkaz?
  - Rozkaz się nie zmienił. Na tym polega tragizm sytuacji. Z roku na rok planeta obraca się coraz szybciej, a rozkaz się nie zmienia.
  - Więc? – zapytał Mały Książę.
  - Więc dzisiaj, gdy planeta robi obrót w ciągu minuty, nie mam chwili odpoczynku. W ciągu każdej minuty muszę zapalić ją i zgasić!
  - U ciebie dzień trwa jedną minutę! Jakie to zabawne!
  - To wcale nie jest zabawne – powiedział Latarnik. – Już minął miesiąc, odkąd rozmawiamy.
  - Miesiąc?
  - Tak. Trzydzieści minut – trzydzieści dni. Dobranoc.

Zapalił lampę.

Mały Książę przyjrzał się Latarnikowi i poczuł sympatię do tego człowieka, który tak wiernie wypełniał rozkaz.

Lampa uliczna (uliczna latarnia) – вуличний ліхтар

latarnik – ліхтарник

pożyteczny – корисний

wszehświat – всесвіт

wylądowanie – приземлення

wytłumaczyć – пояснити

Наказовий спосіб дієслів

Tryb rozkazujący

Накази в польській мові, подібно як і форми теперішнього часу, будуємо від інфінітива, відкидаючи від нього типове закінчення:

wyszurować   wychowywać
 (ty) wyszuruj   wychowuj
 ↓   ↓   ↓   ↓
 (my) wyszurujmy (wy) wyszurujcie   wychowujmy wychowujcie

zadbać
zadbaj
 ↓   ↓
zadbajmy zadbaicie

Винятки: brać – bierz   pisać – pisz   spać – śpij

zacząć   zająć   *подібно:* obejrzeć
zacznij   zajmij   obejrzyj
 ↓   ↓   ↓   ↓   ↓   ↓
zacznijmy zaczniacie   zajmijmy zajmiacie   obejrzyjmy obejrzyjcie

Виняток: wziąć – weźmij

zrobić   wierzyć
zrób   wierz
 ↓   ↓   ↓   ↓
zróbmy zróbcie   wierzmy wierzcie

Подібно, з нульовим початковим закінченням, відміняються у наказовому способі дієслів винятки дієслівної м'якої групи на –ić (-ieć), проте кінцева приголосна в них зберігає свою м'якість:

chodzić – **chodź**   **nosić** – **noś**   **myśleć** – **myśl**   **przynieść** - **przynieś**

Від коротких інфінітивів утворюємо наказ за допомогою літери **j**:

dać – **daj**   pić – **pij**   myć – **myj**   mieć – **miej**

Виняток: być - bądź

З III особю однини і множини будуємо наказ за допомогою частки **niech (niechaj)**. Це конструкції теперішнього і майбутнього доконаного часу:

niech on pójdzie

niechaj oni myślą

niech one zabierzą

niechaj ona śpiewa

Подібно: niech ono będzie zdrowe

Наказові форми в I особі однини знаходимо лише в класичних польських текстах:

Niech ja się oprawię.....

Zobaczysz, jak ja się poprawię!

(Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz*)

Порівняй: jechać – **jedź**

iść – **idź**

jeść – **jedz**

Zapamiętaj!

kazać – наказувати

порівняй: казати – mówić

kazanie – проповідь

skazać – винести смертний вирок

порівняй: сказати – powiedzieć

skazaniec – смертник

rozkazywać – наказувати

порівняй: розказувати – opowiadać

rozkażać – наказати

порівняй: розказати – opowiedzieć

zakaz – заборона (zakaz wjazdu, zakazano palić)

zakazać – заборонити

порівняй: замовити – zamówić

Справжній університет починається з бібліотеки
Prawdziwy uniwersytet tworzy biblioteka

Słowniczek tematyczny:

Biblioteka

Bibliotekarz, bibliotekarka

Fundusze

Książka, książeczka dla dzieci, księga

Prasa, media

Gazeta, czasopismo, magazyn

Ulotka, broszura

Pisarz, powieściopisarz

Poeta

Dziennikarz, dziennikarka, dziennikarstwo

Dziennik, tygodnik, miesięcznik, kwartalnik, rocznik

Wywiad

Recenzja

Redakcja

Wydawnictwo, edycja

Wydanie, rok wydania, miejsce wydania

Numer czasopisma

Artykuł

Esej

Powieść

Opowiadanie

Bajka

Baśń

Romans

Wiersz

Treść książki

Spis treści
Streszczenie
Karta czytelnika
Czytelnik (czytelniczy)
Czytelnia
Wypożyczalnia, wypożyczyć książkę
Literatura piękna (naukowa, naukowo-popularna)
Starodruki, dział starodruków
Archiwum, źródła archiwalne
Katalog, wypisać dane z katalogu (elektronicznego)
Kartoteka, folder
Pozycja książkowa, egzemplarz
Rewers, wypełnić rewers
Strona internetowa biblioteki
Zrobić odbitek (odbitki)
Szatnia, numer z szatni
Zwrot książki (w ciągu miesiąca)
Bibliografia, opis bibliograficzny

Wyrazy do dialogowania na temat „W bibliotece”:

- Poproszę o dwie książki i jedno czasopismo. To jest rocznik.
- Oczywiście!
- Ależ tak! Ależ oczywiście!
- Z przyjemnością. Z wielkim zadowoleniem.
- Ależ skąd? Skądże!
- Niestety, nie ma.
- Przepraszam pana (panią), ale tego nie ma.
- Proszę o czytelne wypełnienie rewersu.
- Podpis jest nieczytelny.
- Książka już została wypożyczona.

- Proszę poszukać w katalogach.
- Poproszę o kartę czytelnika.
- Przepraszam, ale może pan (pani) to poczytać tylko w czytelni.
- Proszę przyjść za miesiąc.
- Proszę o oddanie nakrycia do szatni.
- Proszę chwilkę zaczekać.
- Proszę wejść do wyszukiwarki komputerowej.
- Dziękuję (dzięki) / bardzo dziękuję
- Proszę bardzo.
- Proszę obejrzeć, czy to jest to.
- Proszę zgłosić się za pół godziny, teraz jest przerwa.

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Przeczytaj i przetłumacz tekst. Podaj jego krótki przekaz po polsku

WALKA O KSIĄŻKĘ

Zanim popędzisz do katalogów, czyli sali wypełnionej po brzegi kartami bibliotecznymi, musisz się pozbyć okrycia wierzchniego. Ale uwaga! Jeśli, o zgrozo, w twoim płaszczu brakuje wieszaczka, nawet nie próbuj się zbliżyć do szatni. Tracisz tylko cenny czas: swój, pań szatniarek i innych uczestników pogoni. Wróć, kiedy dokonasz poprawek w garderobie. Jeśli natomiast jest cenny wieszaczek, możesz spokojnie ustawić się w kolejce. Zdejmij płaszcz już wcześniej i trzymaj gotowy do podania. Dodatki schowaj osobno, do reklamówki, inaczej narazisz się na następującą wymianę zdań:

- Nie wpychać mi tu czapki, bo wypadnie i zniknie. A ja płacić nie będę.
- Nie ma takiego ryzyka, przecież tu jest napisane, że biblioteka nie ponosi żadnej odpowiedzialności za pozostawione rzeczy.
- Nie dyskutować, tylko schować czapkę. Dokąd?
- No... do biblioteki.
- Dokładnie muszę wiedzieć. Szybciej się zastanawiać, tu nie kawiarnia!

– Yyy... do katalogów, a potem może do czytelni czasopism.

– Daję numerek na katalogi, potem wymienić trzeba. Tylko nie zgubić, bo kary są! Proszę!

Ściskając w dłoni cenny numerek, wspinasz się na piętro krętymi schodami. Wchodzisz do działu katalogów i grzecznie czekasz na wolny komputer, żeby wybrać z menu to, co chcesz pożyczyć. Po godzinie udaje ci się wypełnić dwadzieścia rewersów. Wrzucasz je do pudła przypominającego skrzynkę na listy, a one lecą gdzieś w dół. Zawsze sobie wyobrażam, że spadają wąską rurą, powoli niczym liście. Osiadają na dnie skrzyni, która stoi w ogromnej piwnicznej hali pełnej półek z książkami. Między półkami krzątają się w milczeniu bibliotekarze. Każdy ma na głowie kask górniczy z latarką, a w dłoni trzyma pęk rewersów wybranych wcześniej ze skrzyni. Kiedy znajdzie się właściwy tom, ładuje go na jedną z kilku taśm fabrycznych, a te wynoszą książki na powierzchnię.

Cały proces wyszukiwania trwa dwie godziny, które trzeba jakoś spędzić. Najlepiej, bawiąc się w wypisywanie kolejnych sygnatur. Wreszcie udajesz się do wypożyczalni i zaczynasz od przeszukiwania zwróconych rewersów. Znajdujesz swoje, opatrzone następującymi napisami: „wypożyczona”, „źle wypełniony rewers”, „książka w oprawie”, „niewyraźne pismo”, „brak numeru legitymacji!!!”, „dostępna tylkow czytelni”.

Szesnaście rewersów odrzuconych. „Nie jest źle. Dostanę cztery książki” – myślisz, ustawiając się w kolejce. Podajesz swoją legitymację. Bibliotekarz przynosi książki.

– Jeszcze sprawdzę, czy nie ma jakichś obostrzeń.

Zabiera się do przeglądania.

– Ta tylko do czytelni, broszur nie pożyczamy – tłumaczy. – Tej też nie.

Wydana przed siedemdziesiątym rokiem.

– Dobrze, wezmę pozostałe dwie.

– Chwileczkę, co pani studiuje?

– Zarządzanie.

– A to jest powieść dla młodzieży. Tylko dla studentów pedagogiki i wychowania.

– Dobrze, proszę odłożyć – poddajesz się znurzona. – A ostatnia?

– Ta? – Twarz pracownika wypożyczalni rozjaśnia duma. – Tę możemy pani wypożyczyć.

(Fragment książki Izabeli Sowy Smak świeżych malin, Warszawa 2002, s. 166-168)

Ćwiczenie 2. Podaj tryb rozkazujący wyrazów:

wybrnąć	wstawać
zakosztować	odnaleźć
zobaczyć	wozić
pluć	położyć
hodować	czytać
kochać	spacerować

Ćwiczenie 3. Napisz jedno z opracowań o treści rozkazującej:

Jak znaleźć skarb

Jak wybudować dom

Jak pomyślnie zdać egzamin z języka polskiego

Jak zostać słynnym bohaterem

Jak znaleźć dobrą pracę

Jak należy się odchudzać

Ćwiczenie 4. Rozkazy pani przewodniczki w autobusie podczas podróży podaj w trybie rozkazującym:

- Zabrania się wysyłać SMS-sy, żuć gumę oraz wypijać powyżej trzech szklanek płynów dziennie, gdyż zmusza nas to do niezaplanowanych postojów lub korzystania z naszej nieskazitelnej toalety. A podczas przekraczania GRANICY, proszę państwa, obowiązuje stan mobilizacji. Bo GRANICA, proszę państwa, to nie przelewki. Dlatego na ten czas wprowadzam w pojeździe stan wyjątkowy, jednocześnie zakazując wszelkich ruchów, które mogłyby poirytować zmęczonego

celnika. Siadamy w pozycji wyprostowanej, kolana razem, stopy nieruchomo, dłonie na podołku, pępek przylega do kręgosłupa, głowa centralnie, nos niezadarty. Twarz upodabniamy do tej z fotografii w paszporcie. Uśmiech, westchnienie ulgi lub krótka drzemka dozwolone dopiero piętnaście kilometrów po przekroczeniu GRANICY. Zakazuje się również choroby lokomocyjnej, zatruc pokarmowych, ataków klaustrofobii i wyrostka robaczkowego, a nade wszystko niepotrzebnych dyskusji z pilotem pojazdu, czyli ze mną – dokończyła Aldona życząc pasażerom przyjemnej podróży.

(Fragment książki Izabeli Sowy „Pięć minut od centrum”)

Ćwiczenie 5. Wypełnij rewers wypożyczając w bibliotece książkę w języku polskim:

Rewers Archiwalno – Biblioteczny

Identyfikator kwerendzisty							

Sygnatura .....

Autor .....

Tytuł .....

.....

Tom - Rok .....

Nazwisko .....

Data zamówienia .....

Rewers Archiwalno – Biblioteczny

Identyfikator kwerendzisty							

Sygnatura .....

Autor .....

Tytuł .....

.....

Tom - Rok .....

Nazwisko .....

Data zamówienia .....

Gra komunikacyjna:

Odegraj z kolegami grę rólą: ułóż zasady zachowania się w bibliotece z wykorzystaniem form trybu rozkazującego.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

***Nie bądź za słodkim, bo cię zjedzą;
nie bądź za gorzkim, bo cię wyplują.***

Prysłowie polskie

Урок 15

Lekcja 15

„Nauka nie idzie w las”

Будова слова

Budowa wyrazu

Wyrazy podstawowe:

temat – основа слова
końcówka – закінчення
rdzeń – корінь слова
przedrostek, prefiks – префікс
przyrostek, sufix – суфікс
międzyrostek, interfiks – інтерфікс
zero morfologiczne – нульове закінчення
słowotwórstwo – словотвір
morfem – морфема

Budowa słowotwórcza rzeczowników

Za pomocą formantu rzeczowniki mogą być utworzone od:

- 1) innych rzeczowników (dom-ek, Stanisław-a, sąsiad-ka, księg-arnia)
- 2) czasowników (budz-ik, bad-acz, pis-arz, czyt-anie);
- 3) przymiotników (głupi-ec, prost-ak, dzik-us, siw-izna);
- 4) liczebników (piąt-ek, czwór-ka, pierwsz-ak);
- 5) zaimków (il-ość, jak-ość);
- 6) wyrażen przyimkowych (pod-ręcz-nik, po-ziom-ka, po-bocz-e);
- 7) skrótowców (pegeerowiec).

Ponadto, wyróżniamy **rzeczowniki złożone, skróty i skrótowce**.

Rzeczowniki oparte na dwóch lub więcej podstawach słowotwórczych to są **rzeczowniki złożone**: 1) zestawienia, które zawsze piszemy rozdzielnie (wielbłąd jednogarbny, aparat fotograficzny, dwa tysiące jeden, Rzeczpospolita

Polska, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Boże Narodzenie, Gazeta Wyborcza); 2) zrosty, które wyróżniają się jednym akcentem wyrazowym (pięćdziesiąt, Wielkanoc, Białystok, maminsynek, wtenczas); 3) złożenia, połączone przy pomocy międzyrostków –o-, -y-, -i- (cudzoziemiec, samolot, woziwoda, męczydusza).

Pisownia skrótów. Skróty rzeczowników, w których używamy ostatniej głoski, kropki nie stawiamy (mgr – magister, dr – doktor, mjr – major). W skrótach bez ostatniej głoski stawiamy kropkę (p. – pan, ob. – obywatel, prof. – profesor, gen. - generał).

Skrótowce dzielą się na: 1) literowe (RP [er-pe], PKP [pe-ka-pe], PKO [pe-ka-o]); 2) głoskowe (PAN [pan], ZUS [zus], KUL [kul]); 3) sylabowe (żelbet – żelazobeton, Pafawag – Państwowa Fabryka Wagonów); 4) mieszane (Cepelia – Centrala Przemysłu Ludowego i Artystycznego).

Budowa słotwórcza przymiotników

Za pomocą formantu przymiotniki mogą być utworzone od:

- 1) innych przymiotników (arcy-ciekawy, nad-wrażliwy, rud-awy, mal-utki);
- 2) rzeczowników (srebr-ny, metal-owy, wilcz-y, ps-i, ojc-owski);
- 3) czasowników (łącz-ny, chrup-ki, życz-liwy, niezauważ-alny);
- 4) wyrażen przyimkowych (bez-nog-i, bez-dom-ny, pod-miej-ski, bez-ogon-owy);
- 5) przysłówków (jutrz-ejszy, wstecz-ny, tymczas-owy).

Budowa słotwórcza liczebników

Liczebniki dzielą się na:

- 1) proste, czyli główne (dwa, pięć, siedem, sto);
- 2) rozwinięte, czyli porządkowe (piąt-y, set-ny), zbiorowe (dw-oje, czw-oro), wielorakie (dwoj-aki) i mnożne (po-dwój-ny);
- 3) złożone, czyli liczebnikowe – zestawienia (dwadzieścia osiem) i zrosty (dwieście, półtora).

Budowa słowotwórcza zaimków

Pod względem słowotwórczym zaimki dzielimy na:

- 1) proste, czyli rdzenne (ja, my, twój, nasz, to, ów);
- 2) rozwinięte (j-aki, t-aki, któ-ry);
- 3) złożone (byle co, ktoś, jakikolwiek, niczyj).

Budowa słowotwórcza czasowników

Za pomocą formantu przymiotniki mogą być utworzone od:

- 1) innych czasowników (wy-jechać, kup-ować, zawiąz-ywać, mawi-ać, da-wać, kop-nać);
- 2) rzeczowników (głos-ić, krzycz-eć, lęk-ać, król-ować);
- 3) przymiotników (susz-yć, starz-eć, chud-nać, chor-ować);
- 4) liczebników (po-dwaj-ać, dwo-ić);
- 5) wykrzykników (puk-ać, cap-nać).

Budowa słowotwórcza przysłówków

Przysłówki mogą być utworzone od:

- 1) rzeczowników (czasami, z rana);
- 2) przymiotników (cich-o, dawn-o);
- 3) liczebników (dwojak-o, dwukrotni-e, dwa razy, drugi raz);
- 4) zaimków (jako, tako, wszelako).

Чергування звуків

Oboczności fonetyczne

Oboczność fonetyczna jest to wymiana jednej głoski (spółgłoski lub samogłoski) na inną.

Oboczności samogłoskowe:

- 1) jakościowe (a – e: las – leśny, ą – ę: ząb – zębny, o – a: robić – wyrabiać, o – e: płot – pleść, ó – a: mówić – mawiać, ó – e: kościół – kościelny, ó – o: stół – stołowy);
- 2) ilościowe (brać – zbierać, brać – biorący, brać – zbór).

Oboczności spółgłosek:

- 1) wymiana twardej spółgłoski na miękką (b - b': żaba – żabi, d – dź: rada – radzić, k - k': okno – okienko, m – m': jarzmo – jarzmić, p – p': sęp – sępi, n – n': pan – pański, s – ś: rosa – rosić, t – ć: światło – świecić, w – w': strawa – strawić, z – ź: wóz - wozić);
- 2) wymiana twardej spółgłoski na historycznie miękką *c, cz, sz, dz, dź, rz, ź, /* (ch – sz: mucha – muszka, s – sz: pasać – pasza, k – cz: kruk – kruczek, k – c: piekarz – piec, t – c: światło – świeca, z – ź: wóz – wożę, g – ż: stóg – stożek, d – dz: władać – władza, r – rz: miara – mierzyć, ł – l: dół – dolina).

Правопис польських префіксів

Pisownia polskich przedrostków

1. У префіксах „roz-” і „bez-” завжди пишеться літера – **z** незалежно від вимови, напр.: **roztwór**, **rozśpiewać**, **roztanie**, **rozsądek** **rozchmurzyć**, **bezcelowy**, **beztroski**, **bezbronny**.

2. Префікси „wz-” та „wez-” пишуться перед дзвінким приголосним, напр.: **wznieść**, **wzdychać**, **wzbronić**, **wzbogacić się**, **wezbrać**, **wezwanie**.

3. Префікси „ws-” та „wes-” пишуться перед глухим приголосним, напр.: **wschodzić**, **wskazać**, **wstrzymać** **wesprzeć**.

4. Префікс „z-” пишеться:

1) перед голосними, напр.: **zignorować**.

2) перед дзвінкими приголосними, напр.: **zbadać**, **zmańdrzeć**, **zgubić**.

3) перед приголосними – **s (si)**, **sz**, **h**, напр.: **zsunąć**, **zsinieć**, **zszagać**, **zharmonizować**, **zhardzieć**.

5. Префікс „s-” пишеться перед глухими приголосними **p**, **t**, **f**, **k**, **c**, **cz**, **ch**, напр.: **spalić**, **stoczyć**, **sfilmować**, **skupić**, **scalić**, **szczepić**, **schować**.

6. Префікс „ś-” пишеться перед буквосполученням – **ci**, напр.: **ścierać**, **ściąć**, **ścisk**.

Комп'ютер. Сиджу в інтернеті

Komputer. Surfuję w Internecie

Wyrazy podstawowe:

komputer – комп'ютер	przeгляд – перегляд
laptop – ноутбук	przeглядarka – браузер
surfować – «сидіти» в Інтернеті	użytkownik – користувач
sieć – мережа	odbitki – ксерокопії
mail, e-mail – електронний лист	kliknąć – натиснути
drukarka – принтер	panel sterowania – панель управління
plik – файл	ładowanie – завантаження
folder – папка	zalogować się – увійти в мережу
ikonka – значок, елемент GUI	wylogować – вийти з мережі
wirus komputerowy – вірус	płyta CD, dysk – диск CD
wygaszacz ekranu – заставка	pendrajw – флешка
wyszukiwarka – пошукова система	login – логін
ściągnąć – завантажити	hasło – пароль

Rola ICQ

ICQ melduje obecność przyjaciół i pozwala wymieniać z nimi wiadomości. Bez opóźnień. Natychmiast. Taka rozmowa z użyciem klawiatury. Wysyłanie krótkich e-maili, które natychmiast docierają. To faktycznie symuluje rozmowę.

Ale ICQ to nie tylko wymiana krótkich wiadomości. To o wiele więcej. To na przykład Chat. Angielskie słowo, które przyjęli nawet Francuzi, dla których komputer nie nazywa się komputer. Ale Chat przyjęli, bo Chat można tylko tak nazwać, aby to znaczyło, co znaczy. Znaczy „pogawędka”, ale w Internecie jest to autentyczna rozmowa. Bez granic. W przypadku ICQ polega to na tym, że ekran komputera dzieli się na dwie części. Rozmówcy dostają po połowie ekranu i piszą swoje teksty. Każdy widzi proces pisania

drugiego. Jego nerwowość, jego błędy, jego oczekiwanie. Może to nie to samo, co drżenie głosu, ale to też jest emocjonalne. I na dodatek nie można się z niczego wycofać. Niczemu zaprzeczyć prostackim „ja tego przecież nie powiedziałem”. Wszystko jest zarejestrowane. Można wrócić na początek ekranu i zacytować wszystko. A na końcu przebieg Chatu można zapisać na dysku komputera, wydrukować lub nawet przesłać jako e-mail na dowolny adres w świecie. Dlatego Chat jest dla wielu rozmową ostateczną. Autoryzowaną z definicji. Jak zapis zeznania lub nagranie wywiadu. Każde wyznanie, każde kłamstwo, każda obietnica może być przywołana ponownie. Poza tym, aby rozpocząć Chat, można być gdziekolwiek. Wystarczy komputer, Internet i program, który taki Chat umożliwi. Takim programem jest na przykład ICQ. Są także inne. Wiele innych. Odległość nie gra roli. Sygnały w Sieci rozchodzą się z prędkością światła.

Janusz Wiśniewski Fragment książki „S@motność w sieci”

meldować – рапортувати, доповідати

wymieniać – обмінюватися

natychmiast – відразу, у цю ж мить

docierać – доходити

drżenie – тремтіння

na dodatek – до того всього

wycofać – повернути

z definicji – за своєю природою

gdziekolwiek – де завгодно

z prędkością światła – із швидкістю світла

ВПРАВИ. ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Skróty klawiaturowe w tekście wpisz w postaci słownej:

W celu kopiowania tekstu Ctrl+O _____ potrzebny folder na dysku D i znaleźć tam plik pierwotny. Ctrl+A _____ i Ctrl+C _____. Tekst

pierwotny Ctrl+W _____ . Później na pulpicie stwórz nowy plik o takiej samej nazwie, Ctrl+O _____ go i Ctrl+V _____ skopiowany wcześniej materiał pomocniczy. Dla tego, aby tekst został w całości zachowany, Ctrl+S _____ go i dopiero wtedy Ctrl+W _____ .

Ćwiczenie 2. Zapoznaj się z tekstem. Postaw do niego 5 pytań, ułóż słowniczek tematyczny:

jak: albumy ze zdjęciami, blog, notes, książka adresowa, lista znajomych, grupy użytkowników, blokowanie użytkowników, poczta wewnętrzna.

Jednocześnie rozwój funkcji serwisu i wzrost jego popularności spowodował, że niektórzy naukowcy zaczęli ostrzegać przed możliwością uzależnienia od Facebooka. Problem ten dotyczy przede wszystkim młodych ludzi, którzy spędzają na Facebooku kilka godzin dziennie. Według naukowców nie mogą oni poradzić sobie z rosnącym zaangażowaniem w to, co dzieje się aktualnie na Facebooku. Presja zalogowania się i sprawdzenia informacji dotyczących znajomych, obejrzenia ich najnowszych zdjęć oraz porównania wyników gier, czy testów, jest tak silna, że zapominają oni o innych obowiązkach.

FACEBOOK

Facebook – serwis społecznościowy, w ramach którego zarejestrowani użytkownicy mogą tworzyć sieci i grupy, dzielić się wiadomościami i zdjęciami.

Facebook posiada także wiele typowych funkcji obecnych w innych serwisach społecznościowych, takich

Utworzenie

Zuckerberg, jako student Uniwersytetu Harvarda, 4 lutego 2004 stworzył wraz z grupą studentów serwis społecznościowy on-line Facebook, w ramach którego zarejestrowani użytkownicy mogą odszukiwać i kontynuować szkolne znajomości oraz dzielić się wiadomościami i zdjęciami. Utworzenie kodu źródłowego strony zajęło mu 2 tygodnie. Serwis bardzo szybko uzyskał ogromne zainteresowanie wśród studentów i osiągnął sukces na Harvardzie. Ponad 2/3 studentów zarejestrowało się na nowo powstałej stronie już w pierwszych 2 tygodniach jej funkcjonowania.

Wówczas Zuckerberg zdecydował się rozszerzyć zasięg serwisu na inne szkoły. Rozpoczął współpracę ze swym współlokatorem Dustinem Moskovitzem. Kolejnymi uniwersytetami, które objęto zasięgiem serwisu były: Stanford, Columbia oraz Yale, a następnie pozostałe uczelnie z *Ligi Bluszczowej* (ang. *Ivy League*) oraz inne bostońskie szkoły.

Ćwiczenie 3. Przeczytaj wpisy Marcina na FACEBOOK. Jakie on ma zainteresowania?

Ze wpisów Marcina

Zainteresowania   Alessandro Nesta, Dariusz Szpakowski   Alessandro
Nesta

Muzyka   DAGADANA, Gabriela Kulka, Czesław Śpiewa, Marek Grechuta, Męskie Granie, Orkiestra Świętego Mikołaja, Voo Voo, KARIMSKI CLUB WORKSHOP, Zakopower, Nirvana, Wołosi & Lasoniowie, Renata Przemyk, Gitarzysci.pl, DAGADANA Wojtek Waglewski VooVoo, Gaba kulka, Katarzyna Nosowska, Kurt Cobain, Jazzpospolita, Shockolad, Kazik Staszewski, POLA, Lidia Pospieszalska, Sigur Rós, U2, The Doors, Irene

Filmy

SIEMIANY, Sztuczki, Zmruż Oczy

SIEMIANY

Marcin: i tak właśnie miało być ;) !!!!!!!!!!!!!

PlusLiga -ZAKSA - Tytan 2:3

www.plusliga.pl

ZAKSA Kędzierzyn-Koźle przegrała z Tytanem AZS Częstochowa 2:3 (25:16, 18:25, 25:22, 19:25, 11:15). MVP meczu Piotr Nowakowski. - PlusLiga - Oficjalna strona ligi siatkówki mężczyzn. Informacje dla kibica: terminarz, drużyny, zawodnicy, mecze, forum. Siatkówka i siatka.

Marcin: od siemiu nocy, siedmiu dni...

człowiek wózków Voo voo

www.youtube.com

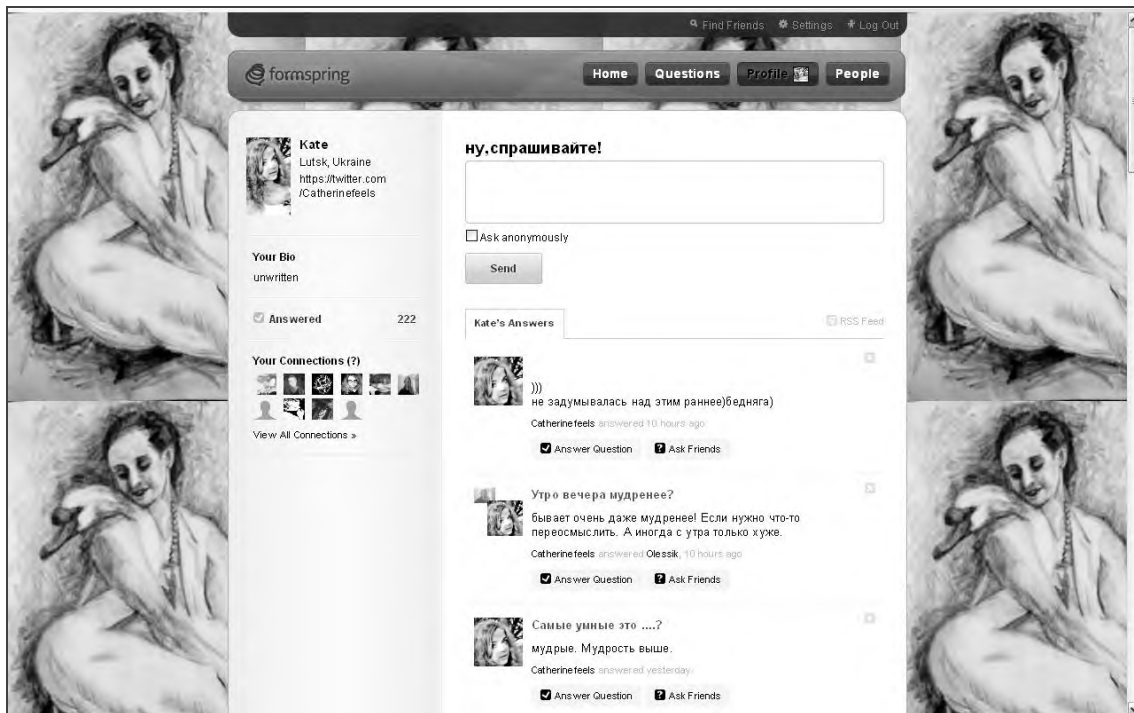
"Człowiek wózków" Voo voo do filmu Mariusza Malca: "Człowiek wózków" (2000), zdjęcia: Jacek Petrycki, muzyka: Wojciech Waglewski, obsada: Adam Leniec, Kamila Samler, Marta Nieradkiewicz, Paulina Witkowska, Katarzyna Godlewska, Redbad Klynstra, Lech Dyblik, Marcel Szytenchelm, Lech Mackiewicz.

Ćwiczenie 4. Po zapoznaniu się z ogólną informacją o Formspring.me przetłumacz na język ukraiński wpisy Eweliny. Powiedz, co dla niej jest najważniejsze, a czego nie lubi. Według schematu ulóż własną listę zainteresowań:

FORMSPRING.ME

Formspring.me. Sens strony internetowej polega na tym, żeby więcej dowiadywać się o znajomych ludziach. Jakikolwiek użytkownik może zapytać innego użytkownika, nawet anonimowo. Inny użytkownik musi odpowiedzieć na pytanie i postawić odpowiedź na ogólny przegląd. Odpowiadać niekoniecznie, również można odpowiedzieć anonimowo. Strona internetowa nie żąda rejestracji, że wyraźnie ułatwia przegląd pytań, ponieważ żeby zapytać nie trzeba rejestrować się.

Formspring jest związany z prowadzonymi światowymi socjalnymi sieciami, takie jak *Facebook* i *Twitter*.)

Ze wpisów Eweliny

O sobie:

Szalona, twórcza, zwariowana, mająca swoje własne zdanie, ostatnie słowo musi należeć do niej, nigdy się nie poddaje.

Tak, to ja Ewelina xD urodzona pięknej wiosny:) roku 93 wieku XX. Ostatniego dnia marca wyskoczyła sobie na ten świat. Chcesz ją poznać? A poznawaj, zostaniesz ciepło przyjęty, ale potem sobie sam pracujesz na punkty plusowe lub minusowe. Wyjątkowa? Na swój sposób. Kocha naturę i wszystko co jest naturalne. Największą jej pasją jest siatkówka. Gdy wyznacza sobie cel z uporem do niego dąży :)... Jeżeli ktokolwiek to przeczytał to mi miło :PP

Nie lubię, nie szanuję, nienawidzę:

Brak szacunku do innych (*jeśli Ty go nie masz dla mnie, nie liczy, że ja będę mieć go dla Ciebie*)

Osób rozwiązujących wszystko siłą (*i tak Ci kiedyś ktoś nakopie, nie jesteś najsilniejszym człowiekiem na świecie*)

Pustych dziewczyn (*myślisz, że go zdobędziesz, bo jesteś piękna? Mylisz się, bez pięknego "wnętrza" nic nie zdobędziesz, a uroda przemija, moja droga*)
T4k!eG0 P!\$m@ (*kochani idźcie do szkoły, a nie krzywdzicie nasz piękny język polski*)

Egoizmu (*nie jesteś sam na świecie, idealny nie jesteś*)
Braku reakcji na krzywdę innych (*kiedyś Ty będziesz potrzebował pomocy, a nie dostaniesz jej*)

Rasizmu (*są inni, bo mają inny kolor skóry? Dla nich Ty jesteś inny, lecz oni Cię akceptują... Pomyśl trochę nad sobą*)

Damskich bokserów (*kiedyś dostaniesz za swoje*)

Plotkowania (*masz coś do mnie? Powiedz mi to prosto w oczy*)

O miłości krótko mówiąc

W szczęśliwych chwilach Twojego życia... w smutku... w zamyśleniu... w chwilach spędzonych razem... na spacerach... w chwilach zmęczenia... gdy będziemy leżeć obok siebie... w chwilach niebezpieczeństwa... w poszukiwaniu nowych rzeczy... gdy zasypiasz słodko... oraz w romantycznych chwilach spędzonych razem...

Nie jestem królewną śnieżką - nie szukam krasnoludka :D (wzrost powyżej 177 cm)

Nie interesują mnie wykopaliska :D (Chłopcom powyżej 23 lat dziękuję ;)

Nie pijam kawy :D odpuść sobie ;]

Nie lubię bajek :] wyszłam już z przedszkola :)

Nie brakuje mi forsy ;] chcesz mnie "kupić" ? heh nie stać Cie na to ;)

Miłości pragnę smak poznać, i oddać się jej w pełni.

Usłyszeć szczerze słowa "Kocham Cię " to największy skarb na świecie.

Ćwiczenie 5. Podaj w skrócie charakterystykę TWITTERA:

TWITTER

Twitter (od ang. tweet – «kwilić», «gaworzyć») – strona internetowa, która wygląda jako system mikroblogów, pozwala użytkownikom odprawiać krótkie

tekstowe adnotacje (do 140 symboli), wykorzystując serwer-interfejs, SMS albo programy poboczne. Chociaż to jest usługa bezpłatna, dostęp do niej przez SMS może znacznie zwiększyć telefoniczne rachunki. Strona internetowa znajduje się w San-Bruno, Kalifornia w pobliżu San Francisco (gdzie ta strona była założona). Twitter jeszcze nazywają "SMS z Internetu".

Z artykułu internauta:

Jako właściciel dwóch profili na Twitterze, polskiego i angielskiego, dostrzegam parę zjawisk, które powodują, że korzystanie z tego serwisu jest specyficzne, a specyfika ta pozostaje w związku z językiem, jakim się posługujemy.

Gdy zaczynałem działać na Twitterze pół roku temu, dołączałem do czytających te profile, które wyszukałem z fraz "czytam", "książka" lub podobnych. Pierwsze doświadczenia były mocno zniechęcające – jedynie jakieś 20% użytkowników odwzajemniało się dołączeniem do moich czytających. Powtarzałem później jeszcze dwa albo trzy razy tę samą próbę, ale z podobnym skutkiem, chociaż tendencja była rosnąca, tzn. więcej osób dołączało do moich czytających. W grupach które rozkręcają polskiego Twittera, czyli ludzi związanych z technologiami, Internetem i marketingiem społecznościowym stopień otwartości pewnie jest dużo większy, ale jeśli chodzi o literaturę i e-booki, aktywność kogoś tak mało zdefiniowanego jak pisarz 2.0 może budzić wątpliwości. Odnosi się to pewnie do każdego mniej związanego z Internetem zawodu lub aktywności życiowej, ale mam nadzieję, że wkrótce nikogo nie będzie dziwiła aktywność na polskim Twitterze cukiernika lub właściciela gospodarstwa agroturystycznego. Twitter wciąż używany jest zgodnie z jego pierwotnym przeznaczeniem – polscy użytkownicy piszą o tym, co w danej chwili robią, co czują, co im się podoba.

Ćwiczenie 6. Proszę przeczytać i przetłumaczyć tekst znanej polskiej piosenki na język ukraiński oraz nauczyć się go na pamięć. O jakiej sieci w nim chodzi? Co oznacza wyraz K.I.?

TAKA SIEĆ

Chciałbym mieć
Taką sieć
By w nią wpleść
Życia treść
By nią kraść księżycowe światło
Albo róż
Rannych zórz
Taką sieć
Chciałbym mieć
By w nią wpaść i nie wypaść łatwo.
Chciałbym trwać
Żeby znać
Zapach łąk
Czułość rąk
W ustach mieć kosmyk twoich
włosów
Dłonie spleść
Oczy wznieść
Zapaść hen
W piękny sen
Pośród traw i rozkwitłych wrzosów
Być w siódmym niebie
Czuwać kiedy licho śpi
Nucić dla ciebie
Pisać pieśni jak K.I.
Chcę dać ci
Jasne sny
Ranne mgły

Wonne bzy
Nocne ćmy ptaki i zwierzęta
Letni sad
Świat bez wad
Stary płot
Ptasi lot
Wszystko co pamięć zapamięta
W pustych drzwiach
Staje Bach
Strząsa szron
Daje ton
Gra nam pieśń na soplekach lodu
Pragnąłbym
Znaleźć rym
Śpiewać z nim
Słońca hymn
Sławić cud porannego chłodu
Wzrok mieć spokojny
Liczyć tylko dobre dni
Wyrzec się wojny
Śpiewać pieśni jak K.I.
Chciałbym mieć
Taką sieć
Schwytać w nią
Nudę złą
Blaskiem ją rozpromienić w jasność
Potem nieść
Dobrą wieść

Zmienić łąk
W piękny dźwięk
Taką sieć chciałbym mieć na
własność
Mógłbym też
Jeśli chcesz
W strofach skryć
Życia nieć
Wtedy już zawsze będziesz ze mną

Może świat
Za sto lat
Będzie trwał
Tak bym chciał
Złović go w moją sieć tajemną
By każda wiosna
Niosła same dobre dni
Ty nam błogosław
Wiecznym piórem swym K.I.

CHCIAŁBYŚ MIEĆ TAKĄ SIEĆ ? :)

Roman Kołakowski, wyk. Michał Bajor

Zapamiętaj!

Skróty klawiaturowe:

otwórz – Ctrl+O

zamknij – Ctrl+W

zapisz – Ctrl+S

wytnij – Ctrl+X

kopiuj – Ctrl+C

wklej – Ctrl+V

cofnij – Ctrl+Z

zaznacz wszystko – Ctrl+A

wstaw przypis na dole strony – Ctrl+Alt+J

Gra komunikacyjna:

Zespół dzieli się na grupy. Każda z grup otrzymuje tekst do tłumaczenia, tłumaczy go na język polski przy pomocy tłumacza internetowego i wspólnym wysiłkiem poprawia komputerowe błędy. Wygrywa ta grupa, tłumaczenie której jest:

1) bardziej poprawne; 2) szybciej zrobione.

JEDNO ZDANIE NA ZAPAMIĘTANIE!

***Prawdziwe studiowanie zaczyna się w miejscu,
gdzie Google nie wie o co chodzi.***

Killed by Google

Модульний тест 5

Sprawdzian modułow 5

1. Od czasowników utwórz imiesłowy przymiotnikowe strony czynnej i biernej:

dbać (zadbać) – _____, _____

myśleć (przemyśleć) – _____, _____

widzieć – _____, _____

szkodzić (uszkodzić) – _____, _____

lepić (ulepić) – _____, _____

zajmować (zająć) – _____, _____

brać (zabrać) – _____, _____

2. Przetłumacz zdania na język polski:

Якби ти не був поряд, мені було б набагато важче.

_____

Пошукаю місця, де б я міг відпочити.

_____

Що б ми не вибрали, нам це завжди личить.

_____

Коли б ви не повернулися, будемо вас чекати.

_____

3. Wyrazy frazeologiczne z powieści Izabeli Sowy „Smak świeżych malin” przetłumacz na język ukraiński:

On wyszedł, zabijając mnie wzrokiem.

_____

Chciałbym porozmawiać ze studentką w cztery oczy... co to za hece z tym podpisem?

_____

Ja przymknę oko na całą sprawę.

_____

Sesja za pasem, więc trzeba się wyluzować.

Postanowił kuć żelazo, póki gorące.

Przecież to proste, jak kilo sznurka w kieszeni.

Spłynęło po mnie, jak po kacze.

Widzę, że pan doktor ma urwanie głowy.

---

4. Określ imiesłowy przymiotnikowe:

Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną
Do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych,
Szeroko nad błękitnym Niemnem rozciągnionych;
Do tych pól malowanych zbożem rozmaitem,
Wyłaczanych pszenicą, posrebrzanych żytem;
Gdzie bursztynowy świerzop, gryka jak śnieg biała,
Gdzie panińskim rumieńcem dzięcielina pała,
A wszystko przepasane jakby wstęgą, miedzą
Zieloną, na niej z rzadka ciche gruszy siedzą.

(Adam Mickiewicz)

5. Wybierz odpowiednią formę czasowników używanych z imiesłowami biernymi:

(był, został) postawiony

(był, został) malowany

(był, został) zamówiony

(był, został) naprawiany

(był, został) naprawiony

(był, został) postrzegany

(był, został) znaleziony

(był, został) uznany

6. Od bezokoliczników utwórz formy na –no, -to:

nakarmić

skombinować

wybrać

uwielbiać

wylosować

uregulować

naprawić

uszanować

uzdrowić

7. Utworzone formy na -no, -to z poprzedniego zadania przetłumacz na język ukraiński.

_____, _____, _____,
_____, _____, _____,
_____, _____, _____.

8. Dopasuj wyrazy polskie do ich ukraińskich odpowiedników:

nadawać paczkę	висилати телеграму
kupować znaczki	відповідати на телефонні дзвінки
bić depeszę	висилати посилку
wysłać list polecony	купувати марки
odbierać telefony	вислати рекомендований лист

9. Określ tryb rozkazujący czasowników:

Nie (być) _____ leniwy w studiach. (Uczyć się) _____ rzetelnie i systematycznie, dużo (czytać) _____ literatury poleconej, (notować) _____ wszystko, co podaje się na wykładach. (Interesować się) _____ nową informacją w zakresie wybranego przez siebie kierunku. (Zadawać) _____ dodatkowe pytania w celu głębszego poznania przedmiotu studiów. (Wybrać) _____ interesujący cię temat przyszłej

pracy magisterskiej i (opracować) _____ dużo pozycji naukowych.
(Określić) _____, co z praktyki jest dla ciebie najważniejsze w toku studiów. (Nie zapominać) _____ czasem się rozluźnić i (być) _____ koleżeński, bo studia to nie tylko praca, lecz też wypoczynek i dużo nowych wrażeń. (Spędzić) _____ swoje młode lata jak najlepiej.

10. Czasowniki trybu rozkazującego z poprzedniego zadania podaj w I i II osobie liczby mnogiej:

_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____
_____ – _____, _____

ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 2

PODSUMUJĄCA PRACA KONTROLNA 2

Część I

1. Użyty w zdaniach tryb oznajmujący zamień na tryb warunkowy:

1) Dzisiejsza przygoda wywołała we mnie dużo wspomnień.

---

2) Drzwi do kraju bajek nagle zostały otwarte.

---

3) W przyszłości każda praca będzie zamieniona na automatyczną.

---

4) Po krótkim posiedzeniu poszliśmy z kolegami na kawę.

---

2. Podaj zmienione zdania z poprzedniego zadania w tłumaczeniu ukraińskim:

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

---

3. Przetłumacz po polsku:

1) Дім з багатьма вікнами _____

- 2) Людина з доброю душею _____
- 3) Народ з глибокими традиціями _____
- 4) Жінка з гарними очима _____
- 5) Комаха з вісьмома ніжками _____
- 6) Тест з декількома завданнями _____

4. Podaj prawidłowe tłumaczenie po polsku wyrazów zawierających imiesłowy przymiotnikowe o stronie biernej:

1) Обід буде принесений через годину

_____

2) Лист був висланий нами вчора ввечері, але дуже пізно.

_____

3) Його поведінка була висміювана багатьма співпрацівниками.

_____

4) Відпустка була перенесена мною на липень.

_____

5. Odmień przez przypadki zrost Rzeczpospolita odmieniając obok rzeczownik Polska.

M. Rzeczpospolita

Polska

D.

C.

B.

N.

Ms.

W.

6. Dopisz zdania:

Siedzący _____

Maszerujący _____

Wiszący _____

Mówiący _____

Zdając _____

Zamknięty _____

7. Od bezokoliczników utwórz wszystkie możliwe formy rozkazów:

1) wymienić

lp		lm	
I		I	
II		II	
III		III	

2) spacerować

lp		lm	
I		I	
II		II	
III		III	

3) zdawać

lp		lm	
I		I	
II		II	
III		III	

4) myśleć

lp		lm	
I		I	
II		II	
III		III	

8. Ułóż zdania z wyrazami:

Gdybyś ..., tobyś ...:

_____

_____

Ilebyśmy:

Którebym:

Czyjby:

---

9. Zapisz wyrazy polskie w trybie warunkowym (w pierwszej osobie lp):

biegać

woleć

podziwiać

uśmiechać się

rysować

walczyć

porównywać

udawać

przekonać

zacząć

Część II

1. Czasownik

- a) odmienia się przez czasy
- b) ma czas
- c) odmienia się przez tryby
- d) ma tryb

2. Bierna forma imiesłowa przymiotnikowego uzgadnia się z

- a) Narzędnikiem
- b) Biernikiem
- c) Miejscownikiem

3. Litera h

- a) odpowiada ukraińskiej г
- b) odpowiada ukraińskiej х
- c) nie odpowiada żadnej ukraińskiej literze

4. W zdaniu *Wysoki, uśmiechnięty mężczyzna okazał się dyplomata* przymiotnikiem jest

- a) uśmiechnięty
- b) wysoki
- c) mężczyzna
- d) dyplomata

5. Wskaż wyrazy na temat *Zwierzęta*

- a) ogrody
- b) gady
- c) foki

6. Określ czasowniki czasu przyszłego

- a) będą śpiewali
- b) tańczyliśmy
- c) słucham

7. Określ rzeczownik w rodzaju męskoosobowym

- a) malarze
- b) kałuże
- c) noce

8. Określ Narzędnik

- a) ogniem
- b) okienka
- c) przyrodę

9. Podaj bezokolicznik wyrazu *mogłem*

- a) mieć
- b) móc
- c) mówić

10. W języku polskim istnieje

- a) 5 przypadków
- b) 6 przypadków
- c) 7 przypadków

Післямова. Польська мова

Posłowie. Język polski

Język polski należy do grupy języków słowiańskich pochodzącej z rodziny języków indoeuropejskich.

Najdawniejsze zabytki piśmiennictwa w języku polskim dochowały się od wieku XIV. Wcześniejsze dokumenty pisane były po łacinie ze względu na silny związek kultury i nauki z Kościołem.

Język polski literacki ukształtował się w wieku XVI – w dobie Odrodzenia. Trudno jest dziś odpowiedzieć na pytanie, który z ówczesnych dialektów polskich stał się jego podstawą, gdyż stolicą państwa polskiego były kolejno miasta: Gniezno, Kraków, Warszawa. W dzisiejszym polskim języku literackim można wykazać wpływy dialektów wszystkich tych dzielnic, największy wpływ miał jednak dialekt małopolski, ponieważ w okresie kształtowania się polskiego języka literackiego siedzibą władz państwowych i najbardziej rozwiniętym ośrodkiem życia naukowego i kulturalnego był Kraków.

Obecnie terytorium Polski przedstawia się pod względem językowym jednolicie. Odsetek mniejszości narodowych, mówiących innymi językami jest nieznaczny. Obok języka literackiego istnieje na terenie Polski wiele dialektów regionalnych, którymi posługuje się tylko ludność wiejska w poszczególnych dzielnicach kraju. Najwięcej odrębności w stosunku do języka literackiego i innych dialektów zachował dialekt Kaszubów oraz dialekt górali tatrzańskich.

W ostatnich latach daje się zaobserwować duże nasilenie procesu integracji regionalnych odmian języka i zanikania gwar ludowych.

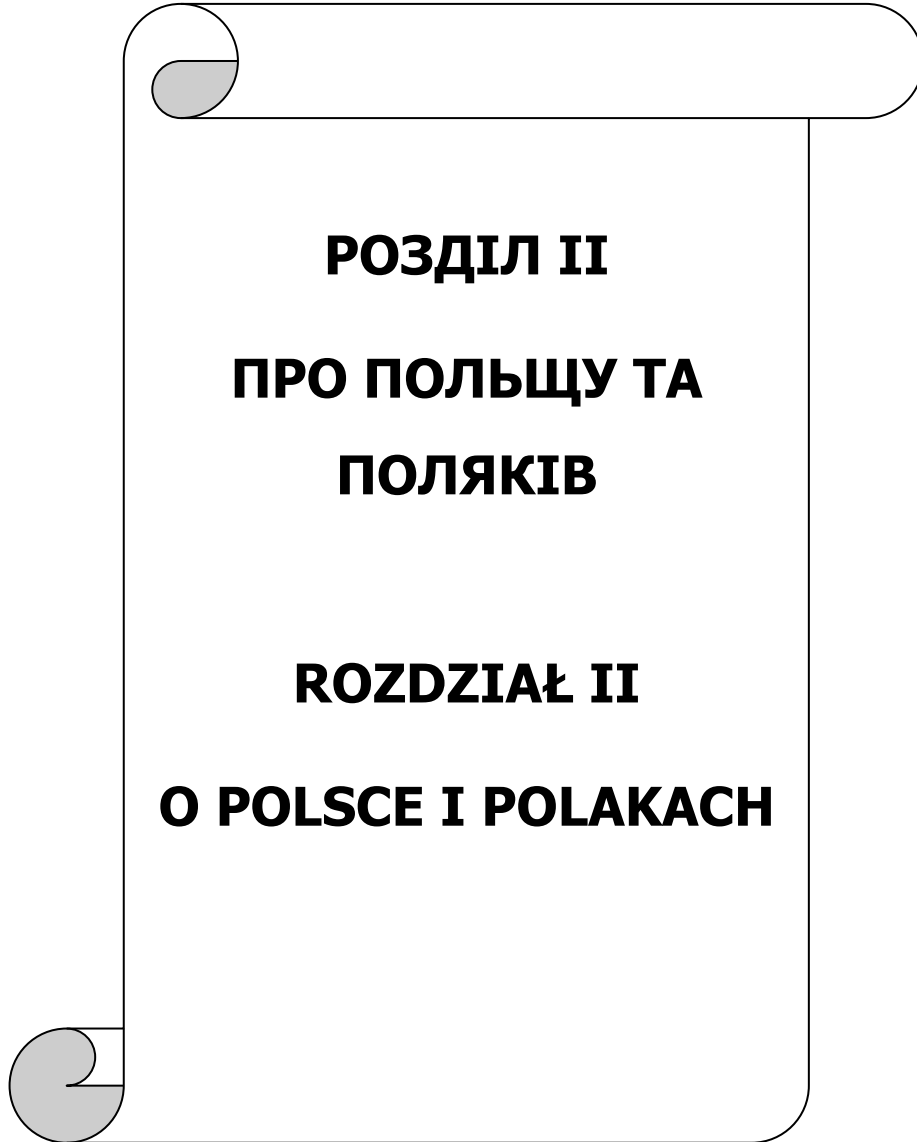
W swoim rozwoju historycznym język polski zatracił niektóre cechy wspólne językom słowiańskim (np. ruchomy akcent ustabilizował się na przedostatniej sylabie wyrazu), zachował natomiast samogłoski nosowe, które zanikły w pozostawych językach słowiańskich.

Pod względem swojej budowy gramatycznej język polski jest dobrym reprezentantem typu strukturalnego języków fleksyjnych. Zachował rozwinięty

system deklinacyjny (7 przypadków), natomiast znacznie uprościł w porównaniu z językiem prasłowiańskim swój system koniugacyjny (trzy czasy, trzy tryby). Innowacją języka polskiego jest historyczne wykształcenie się kategorii znaczeniowej męskoosobowości, znajdującej swoje odbicie w odrębnych formach rzeczowników, towarzyszących im przydawek przymiotnych i w niektórych formach czasownikowych.

Wszystkie ważniejsze procesy rozwojowe w dziedzinie gramatyki języka polskiego zachodziły w okresie średniowiecza. Od okresu odrodzenia aż do czasów dzisiejszych obserwujemy w systemie gramatycznym polszczyzny tendencje do kształtowania się ogólnopolskich norm językowych i ich stabilizacji.

*Wg B. Bartnicka, H. Satkiewicz, Gramatyka języka polskiego dla cudzoziemców,
Warszawa 1990.*

РОЗДІЛ ІІ

**ПРО ПОЛЬЩУ ТА
ПОЛЯКІВ**

ROZDZIAŁ II

O POLSCE I POLAKACH

Rozповідь 1. Оповіді 1

Jest taki kraj

Polska, Rzeczpospolita Polska – państwo położone w Europie Środkowej nad Morzem Bałtyckim. Graniczy z Niemcami (na zachodzie), Czechami, Słowacją (na południu), Ukrainą, Białorusią, Litwą (na wschodzie) i Rosją (obwodem kaliningradzkim, na północy), a poprzez granicę morską (granice wyłącznej strefy ekonomicznej) z Danią oraz Szwecją. Jest członkiem Unii Europejskiej, NATO, ONZ, OECD, WTO, Grupy Wyszehradzkiej, Trójkąta Weimarskiego, G6, G20 w ramach Unii, OBWE, CENELEC, Rady Państw Morza Bałtyckiego, Inicjatywy Środkowoeuropejskiej i wielu organizacji międzynarodowych.

Od dnia 1 stycznia 1999 roku obowiązuje w Polsce tzw. nowy podział administracyjny. Kraj został podzielony na: 16 województw (dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie), 314 powiatów ziemskich, 65 powiatów grodzkich i 2478 gmin.

Pochodzenie nazwy kraju. Nie wiadomo na pewno jakie jest pochodzenie nazwy Polska. Według najbardziej rozpowszechnionej teorii nazwa ta wywodzi się od plemienia Polan, zamieszkującego tereny obecnej Wielkopolski. Słowo Polanie szeroko przyjęta teoria wywodzi od słowa pole, gdyż przypuszcza się, że głównym zajęciem plemienia Polan była uprawa roli lub dlatego, że po prostu żyli na niezalesionych terenach, w odróżnieniu od innych plemion np. Wiślan czy

Mazowszan, zamieszkujących tereny lesiste (taką opozycję LAS-POLE [step] spotykamy u wschodnich Polan i ich sąsiadów Drzewian). Niektórzy lingwiści twierdzą, że być może jest to związane z pierwotną formą organizacji plemiennej – opola, będącego pewną odmianą ludowładztwa z obieralnym władcą, wspólną własnością ziemi i rodem jako podstawą społeczną. Według mniej popularnej teorii, nazwa Polanie wywodzi się od słowa plemię – współplemiennik, człowiek związany więzami krwi, mający te same wierzenia.

Istnieje także teoria wyjaśniająca pochodzenie nazwy kraju tym, iż dawno temu ziemia Polan była nazywana ziemią polską, czyli znaczyło to nic innego, jak ziemią polną. W ten sposób powstała nazwa Polska. Rzeczpospolita Polska znaczy to samo co Rzeczpospolita Polna.

W przeszłości używano łacińskich określeń terra Poloniae – ziemia Polska lub Regnum Poloniae. Nazwa Polska zaczęła być używana w odniesieniu do całego państwa w XI w. Ziemie Polan od XIV w. nazywano Staropolską, a później Wielkopolską, a dla kontrastu ziemie południowe – Małopolską.

Inne nazwy Polski (Lechia, perskie Lachistan, litewskie Lenkija) i Polaków (tureckie Lehce, ruskie Lach, węgierskie Lengyel) wywodzi się najprawdopodobniej od nazwy plemienia Lędzian, które, jak się przypuszcza, zamieszkiwało w obecnej południowo-wschodniej części Polski.

Słowo rzeczpospolita oznacza rzecz publiczną lub państwo i pochodzi od rzymskiego słowa res publica. Warto zauważyć, że zgodnie z obowiązującym porządkiem prawnym jedyną urzędową nazwą kraju jest Rzeczpospolita Polska, a nazwa „Polska” nie pojawia się w żadnym obecnie obowiązującym polskim akcie prawnym.

<http://www.polska.gsi.pl/>

najprawdopodobniej - найімовірніше
pierwotny - первинний
powstać – виникнути
publiczny - громадський

rzeczpospolita – республіка
Unia Europejska – Європейський
Союз
uprawa roli – землеробство

Розповідь 2. Оповідь 2

Polskie symbole narodowe

Polska flaga składa się z dwóch poziomych pasów – białego na górze, czerwonego na dole. Poza flagą, ważnymi polskimi symbolami narodowymi są godło i hymn.

Używane od stuleci godło Polski przedstawia białego orła w koronie. Jak mówi legenda, Lech – rzekomy założyciel państwa polskiego – zobaczył na swej drodze gniazdo orła i postanowił wybudować w tym miejscu miasto. Od słowa „gniazdo” pochodzi nazwa najstarszej polskiej stolicy – Gniezna, zaś orzeł został symbolem państwa. Wizerunek orła ulegał pewnym modyfikacjom na przestrzeni wieków. W okresie PRLu orła pozbawiono korony, by zatrzeć pamięć o polskiej historii.

Początki polskiej flagi sięgają końca XVIII wieku, kiedy to po rozbiorach patrioci i powstańcy potrzebowali łatwo rozpoznawalnego symbolu. Wybrano do tego kolory czerwony i biały, zaczerpnięte z godła. Oficjalnie flaga została przyjęta w 1831 roku, ale już w 1792 roku podczas obchodów pierwszej rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja noszono biało-czerwone stroje i szarfy, symbolizujące wierność ojczyźnie. Zakazana przez carów rosyjskich, polska flaga powróciła jako oficjalny symbol Polski w 1918 roku po odzyskaniu niepodległości.

Po II wojnie światowej władze komunistyczne wprowadziły wiele restrykcji dotyczących stosowania polskiej flagi i innych symboli narodowych, zaś flaga była uważana za symbol protestu przeciwko reżimowi. Wywieszano ją podczas strajków, a „Solidarność” umieściła ją w swym słynnym symbolu. Dziś flaga wywieszana jest obowiązkowo 1 maja (Święto Pracy), 2 maja (Dzień Flagi), 3 maja (Święto Konstytucji) i 11 listopada (Święto Niepodległości).

Co ciekawe, historyczna flaga czeska miała te same kolory, co dzisiejsza polska. Obecnie najbardziej zbliżoną do polskiej flagę mają Monako i Indonezja, jednakże pasy bieli i czerwieni ułożone są w odwrotnej kolejności.

Hymnem Polski jest Mazurek Dąbrowskiego, oficjalnie przyjęty w 1927 roku. Pieśń powstała pod koniec XVIII wieku, a używał jej założony we Włoszech Legion Dąbrowskiego, który miał walczyć pod wodzą Napoleona o niepodległość Polski.

http://www.staypoland.com/polska_symbole_narodowe.html

flaga – прапор

rzekomy – загальноприйнятий

godło – герб

zakazany – заборонений

niepodległość – незалежність

założyciel – засновник

restrykcja – обмеження

wizerunek – зображення

Mazurek Dąbrowskiego

Hymn Polski (tekst oficjalny)

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

*Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski,
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.*

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami,
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Mówi ojciec do swej Basi
Cały zapłakany:
“Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.”

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Według tekstu „Pieśni Legionów Polskich we Włoszech”

Józefa Wybickiego,

autor melodii nieznanym

Rozповідь 3. Opowieść 3

Stolice Polski

Stolicą kraju nazywamy miasto będące siedzibą najwyższych władz, centralnych instytucji i urzędów państwowych. Polska miała trzy najważniejsze stolice historyczne – Gniezno, Kraków i Warszawę, chociaż w niedługim okresie misję stolicy państwa polskiego pełniły również miasta Płock, Łowicz, Lublin, Łódź, a na początku – jak twierdzą historycy – wieś Giecz.

Gniezno

Miasto w województwie wielkopolskim, położone na siedmiu wzgórzach, otoczone jeziorami. W najstarszym okresie państwowości polskiej miasto odegrało znaczącą rolę jako stolica państwa Polan. W wyniku badań archeologicznych odkryto fragmenty potężnego grodu i podgrodzia z końca VIII wieku.

Gniezno (<http://gniezno.eu/strona32wqf435ge/content/view/1588/203/>)

W 1000r. odbył się w Gnieźnie zjazd, w którym uczestniczył Bolesław Chrobry i cesarz niemiecki Otton III. Utworzono arcybiskupstwo gnieźnieńskie. W 1025 roku koronował się tu na pierwszego króla Polski Bolesław Chrobry.

W pierwszej połowie XIII w. Gniezno uzyskało prawa miejskie. Wiek później uległo zniszczeniu w wyniku najazdu Krzyżaków. W kolejnych stuleciach przeżywało okres pomyślnego rozwoju jako ośrodek handlu suknem, zbożem i bydłem.

W okresie rozbiorów było pod zaborem pruskim. Po II wojnie światowej nastąpiła rozbudowa i dynamiczny rozwój miasta. Obecnie Gniezno jest ważnym ośrodkiem kulturalnym. Posiada bogate zaplecze turystyczne.

Najcenniejszym zabytkiem jest gotycki kościół archikatedralny NMP (katedra gnieźnieńska), wybudowany przez Mieszka I w X w. W katedrze tej znajdują się groby m.in. Dąbrówki, św. Wojciecha, a także Drzwi Gnieźnieńskie z 1170r wykonane w brązie, w stylu romańskim. Przedstawiają 18 scen z życia świętego Wojciecha oraz jego męczeńską śmierć. W katedrze są też relikwie św. Wojciecha oraz skarbiec.

badanie – дослідження

okres – період

handel – торгівля

pod zaborem pruskim – під пруською окупацією

Krzyżak – хрестоносець

pomyślny – успішний

Kraków

Miasto w województwie małopolskim, położone w dolinie Wisły. Rozwój osadnictwa rozpoczął się tu już około 50 tysięcy lat temu. Pierwszy dokument pisany, gdzie pojawia się nazwa miasta, pochodzi z X wieku. Wtedy osada została włączona do państwa Mieszka I.

W 1000 roku utworzone zostało biskupstwo krakowskie. Rola Krakowa wzrasta, gdy książę Kazimierz I Odnowiciel czyni go swoją główną siedzibą w 1038 roku. Miasto staje się stolicą Polski. Wtedy na wzgórzu wawelskim powstają ważne obiekty: katedra, siedziba biskupstwa oraz zamek królewski. Koronacja Władysława Łokietka na króla Polski w 1320 r. w katedrze na Wawelu potwierdziła rangę Krakowa jako stolicy zjednoczonego Królestwa Polskiego. Była to pierwsza koronacja polskiego władcy w Krakowie.

Wieża Mariacka. Artur i Konrad Turyna (http://www.wawel.net/kosciol_mariacki.htm)

W 1364 r. król Kazimierz Wielki ufundował w mieście pierwszą polską wyższą uczelnię – Akademię Krakowską. XV i XVI wieki to okres największego rozwoju miasta – czasy panowania dynastii Jagiellonów. Dzięki testamentowi królowej Jadwigi możliwe było odnowienie w XV wieku. Akademii Krakowskiej. W mieście osiedlają się wybitni uczeni i artyści. Jednym z nich był Wit Stwosz – autor słynnego ołtarza w kościele Mariackim. XVII i XVIII

wieki przyniosły powolny upadek miasta. W 1596 roku siedziba królewska zostaje przeniesiona do Warszawy. Kraków przestaje być stolicą.

Ważnym momentem w dziejach Krakowa był rok 1794, kiedy to 24 marca rozpoczęło się tu powstanie kościuszkowskie.

W latach 1820-1830 zburzone zostają mury obronne miasta. Na ich miejscu powstają planty. Tak nazywa się pas zieleni wokół miasta. Planty krakowskie mają długość około 4 km i należą do największych w Europie.

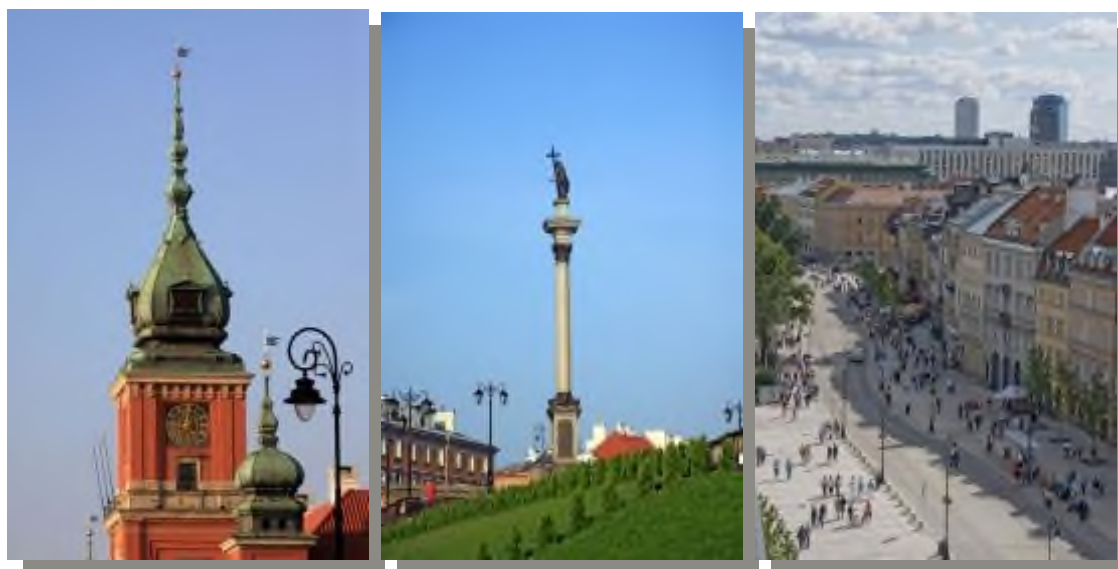
Główne zabytki Krakowa: Kościół Mariacki, w którym znajduje się, wykonany przez Wita Stwosza ołtarz Zaśnięcia Matki Boskiej; Sukiennice; arras wawelskie; barbakan z Bramą Floriańską ; zamek królewski, katedra wawelska i inne.

Warszawa

Na Nizinie Mazowieckiej, nad Wisłą, leży Warszawa, stolica i największe miasto Polski. Wiadomo, że już w X wieku na prawym brzegu Wisły istniał gród, a około 1285 roku powstało w pobliżu nowe osiedle miejskie – Stara Warszawa. W 1413 roku książę Janusz Mazowiecki przeniósł z Czerska do Warszawy stolicę Księstwa Mazowieckiego. Od 1564 roku odbywały się w Warszawie sejmy, a od 1574 roku – elekcje królów polskich. Rok 1596 jest uważany za datę przeniesienia stolicy z Krakowa do Warszawy przez króla Zygmunta III Wazę. Wprawdzie nie ma aktu prawnego dokonującego zmiany stolicy, ale praktycznie od tego momentu Warszawa zaczęła pełnić funkcję najważniejszego miasta w Polsce. Od tego czasu rozpoczęła się przebudowa i rozbudowa miasta. Powstają kościoły, pałace, budynki mieszkalne.

Wspaniale rozwijała się Warszawa za czasów ostatniego króla Polski, Stanisława Augusta Poniatowskiego, który był mecenasem nauki, kultury i sztuki. Rozwijał się też handel, przemysł, banki; powstawały piękne kamienice mieszczańskie, nowe pałace.

Rozbiory Polski zapoczątkowały tragiczne dzieje Warszawy. Po powstaniach: listopadowym (1830-31) i styczniowym (1863) wzrósł ucisk polityczny i narodowy. Miasto mogło rozwijać się jedynie gospodarczo; kultura i wszystkie oznaki polskości były systematycznie niszczone przez Rosję.

Widoki Warszawy (<http://www.warsawtour.pl/warszawa-dla-kazdego/trakt-krolewski-2965.html>)

Po pierwszej wojnie światowej i po odzyskaniu niepodległości Polski w 1918 roku Warszawa znowu stała się stolicą państwa i przez dwadzieścia lat rozwijała się dynamicznie.

Druga wojna światowa to najtragiczniejszy okres w dziejach miasta, które mimo wszystko przetrwało i stało się symbolem walki i bohaterstwa. Obrona stolicy we wrześniu 1939 roku, a potem Powstanie Warszawskie w 1944 roku są dowodem ogromnego patriotyzmu i siły mieszkańców Warszawy. Straty, jakie poniosła stolica w czasie wojny były olbrzymie. Zginęło około 50% stałych mieszkańców, zniszczone zostały zabytki, dzieła sztuki, księgozbiory. Po wojnie tylko 7% budynków nadawało się do zamieszkania.

Kiedy patrzy się na dzisiejszą Warszawę, wydaje się to nieprawdopodobne, a przecież Warszawa istnieje, jest nadal stolicą, jest dużym miastem pełnym ciekawych miejsc. Stare Miasto, Plac Zamkowy z Zamkiem Królewskim i kolumną Zygmunta III, Teatr Wielki na Placu Teatralnym, przepiękny park Łazienkowski

z Pałacem na Wodzie – to tylko część obiektów, które powinno się w stolicy obejrzeć. Trzeba przejść się Traktem Królewskim od Zamku przez Krakowskie Przedmieście, Nowy Świat, plac Trzech Krzyży i Aleje Ujazdowskie do Belwederu, a potem odpocząć w Łazienkach.

Ale obecna Warszawa to przede wszystkim tętniące życiem duże miasto o szerokich ulicach pełnych nowoczesnych budynków, hoteli, sklepów, banków i ambasad. To Pałac Kultury i Nauki, powojenny „prezent” od Związku Radzieckiego, nie lubiana pamiątka ówczesnej architektury, a przecież jeden z symboli polskiej stolicy. Prawdziwym symbolem jest jednak legendarna Syrenka, która jest herbem Warszawy, a której postać, zaklętą w kamień, można zobaczyć, nad Wisłą.

<http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU9991>

I., J. Kostrowiccy

dzieje – історія

syrenka – русалка

gruzy – розвалини

prezent - подарунок

Syrenka – symbol Warszawy

(http://www.warsawtour.pl/sites/default/files/resize/repozytorium/zdjecia/pomniki/pomnik_syrenki_-_rynek-180x240.jpg)

Rozповідь 4. Oповідь 4

Kazimierz Wielki

Kazimierz Wielki, ostatni król Polski z rodu Piastów (lata życia –1310-1370, lata panowania – 1333-1370), był synem Władysława Łokietka i Jadwigi, córki Bolesława Pobożnego. W roku 1331 ojciec ustanowił go namiestnikiem w Wielkopolsce, na Kujawach i w Sieradzkim.

Niemal jednocześnie z koronacją przedłużono rozejm z Krzyżakami. Polska w 1333 r. nie była w stanie prowadzić wojny z Zakonem, Kazimierz chciał rozwiązać konflikt na drodze dyplomatycznej. W taki sam sposób pragnął znormalizować stosunki polsko-czeskie. Problemom tym był poświęcony zjazd w Wyszehradzie, w 1335 r., na którym król polski spotkał się z królami Czech i Węgier. Wyrok obu królów w sprawie konfliktu polsko-krzyżackiego nie był dla Polski korzystny. Mediatorzy orzekli, że Krzyżacy muszą zwrócić Polsce ziemię dobrzyńską i Kujawy, ale mogą zatrzymać Pomorze.

Udało się Kazimierzowi doprowadzić do odmowy uznania wyroku przez papieża oraz do wszczęcia procesu polsko-krzyżackiego przed sądem papieskim. Proces toczył się w 1339 r. w neutralnej Warszawie. Jego wynik całkowicie satysfakcjonował Kazimierza. Do podpisania pokoju doszło w 1343 r. w Kaliszu. Polska odzyskała Kujawy i ziemię dobrzyńska, Pomorze zostało przy Krzyżakach. Zysk Kazimierza polegał na uznaniu, że ziemia ta jest "jałmużną" króla polskiego, który mógł zachować tytuł "pana i dziedzica Pomorza".

W 1345 r. król Kazimierz rozpoczął wojnę o Śląsk z Czechami. Wojna ta nie przyniosła zmiany granic, zawarty w 1348 r. traktat w Namysłowie zatwierdzał stan sprzed jej wybuchu. Udało się za to Kazimierzowi zachować przynależność Wrocławia do archidiecezji gnieźnieńskiej.

Tymczasem otworzyły się możliwości na wschodzie. W 1340 r. zmarł książę Rusi Halicko-Włodzimierskiej, Bolesław Jerzy Trojdenowicz, pozostawiając swe księstwo w spadku Kazimierzowi. Król polski natychmiast wyruszył na Ruś. Jednak

do walki o Ruś wystąpili również Tatarzy, z którymi sprzymierzyła się część ruskich bojarów, przeciwnikami okazali się także Litwini. Wojna, w której Kazimierza poparli Węgrzy, toczyła się z przerwami do roku 1366. W jej wyniku Polsce przypadła cała Ruś Halicka i część Włodzimierskiej.

W ostatnich latach życia udało się Kazimierzowi rozszerzyć stan posiadania na zachodzie. W 1365 r. złożyli mu hołd panowie von Osten, dzierżący Santok i Drezdenko, natomiast w 1368 r. król przyłączył Wałcz, Drabim i Czaplinek, wcześniej pozostające pod władzą Marchii Brandenburskiej. Sukcesy te były możliwe dzięki przymierzom z książętami zachodniopomorskimi, z których jeden, Bogusław wołogoski, ożenił się z Elżbietą, córką Kazimierza.

Kazimierzowi zależało bardzo, by królem Polski został jego potomek. W 1368 r. usynowił swego wnuka, księcia słupskiego Kazimierza, syna córki z pierwszego małżeństwa. Sprawa sukcesji wnuka królewskiego upadła wraz z jego śmiercią w 1377 r.

Polityka wewnętrzna Kazimierza cechowała się dążeniem do wzmocnienia i unifikacji państwa. Przez całe swoje panowanie rozwijał on osadnictwo na terenach do niego należących i popierał zagospodarowywanie majątków możnych i Kościoła. Za jego rządów kolonizacja prowadzona była głównie w Polsce środkowej w rejonie Gór Świętokrzyskich, na Podkarpaciu i na pograniczu z Rusią. Kazimierz dbał także o rozwój dużych miast. Poza nowymi lokacjami nadawał miastom istniejącym przywileje, wśród których najważniejszymi były zwolnienia celne, prawo składu i przymus drożny. Czternastowieczny rozwój miast polskich wiązał się z dalekosiężnym handlem, którego szlaki przechodziły przez Polskę. W celu ujednoczenia prawa polskiego wydał Kazimierz w Wiślicy statut dla Małopolski, a w Piotrkowie - dla Wielkopolski. Statuty te kodyfikowały prawo ziemskie. Utworzył także dla miast Sąd Wyższy Prawa Niemieckiego na zamku krakowskim.

Kazimierz Wielki nie zostawił po sobie Polski murowanej, długie wieki była ona jeszcze w przeważającej mierze drewniana. Wybudował natomiast kilkadziesiąt zamków, wiele miast otoczył murami. Podniosło to znacznie obronność kraju. Był też

fundatorem wielu kościołów. Za czasów ostatniego Piasta powstawały też inne budowle użyteczności publicznej, wznoszone przez bogacące się miasta, jak na przykład ratusze.

Za panowania Kazimierza nastąpiło ponad dwukrotne w stosunku do czasów Łokietka powiększenie obszaru Królestwa Polskiego, podniesienie poziomu gospodarki, wzrosła zamożność mieszkańców, rozwijało się szkolnictwo. W 1364 r. król utworzył nawet uniwersytet w Krakowie. Rozwój gospodarczy i zwiększenie możliwości militarnych zostały dostrzeżone przez Europę, czego wyrazem stał się zjazd monarchów w Krakowie (1364 r.). Wzięli w nim udział: cesarz i król czeski w jednej osobie, królowie - węgierski, duński i cypryjski, a także wielu książąt. Na zjeździe tym Kazimierz był mediatorem w sporze między monarchami Czech i Węgier.

Kazimierz zmarł w roku 1370. Chociaż nie udało mu się zrealizować wszystkich postawionych sobie celów, to zdołał doprowadzić do tego, że przez kilka następnych wieków stanowiła Polska istotny czynnik polityki europejskiej.

<http://www.plastowie.kei.pl/piast2/wielki.htm>

poziom – рівень

zakon – чернечий орден

Krzyżak – хрестоносець

satysfakcjonować – задовольняти

jałmużna – милостиня, дар

dziedzic – спадкоємець

sprzymierzyć się –

popierać – підтримувати

Розповідь 5. Оповідь 5

Akademia Krakowska

Dziedziniec dawnej Akademii Krakowskiej
(<http://www.zostanstudentem.pl/uploads/13377807687635.jpg>)

Po reformie ustawodawstwa krajowego król Kazimierz odczuwał brak wykształconych prawników. Powstała więc potrzeba utworzenia najwyższej uczelni krajowej. Dla urzeczywistnienia zamiaru był jednak nieodzowny autorytet papieski, jeśli stopnie akademickie miały mieć walor europejski. Papież był najwyższą instancją we wszelkich sprawach szkolnych. Po dłuższych staraniach 12 maja 1364 roku wystawił król dyplom fundacji uniwersytetu, a papież go potwierdził. Król też dostarczał środków materialnych na utrzymanie uczelni, która z początku miała jedenaście katedr, w tym osiem prawniczych, dwie medyczne i jedną filozoficzną. Rychła śmierć króla uniemożliwiła dalszy rozwój uniwersytetu, ale już dzięki staraniom Jadwigi i Jaggieli w 1397 roku podniesiono z upadku Akademię.

Akademia Krakowska, podobnie jak inne uniwersytety, była zrzeszeniem uczących się, którzy sami powoływali mistrzów i sami się zarządzili wybierając pośród siebie rektora. Każdy fakultet był autonomiczny, wybierał swego dziekana co pół roku. Tak samo wybierano rektora, który z trzema dziekanami rządził uniwersytetem i był także sędzią.

Życie profesorów, jak i studentów, było niemal zakonne. Nosili stroje zakonne, mieszkali i jadali wspólnie. Były ściśle przypisy co do obowiązujących wykładów, ćwiczeń – powtarzań i dysput. Po dwuletnim studium zdawano egzamin na bakałarza, a po następnych dwóch latach na magistra atrium, czyli filozofii. Tylko magistr atrium mógł się w dalszym ciągu ubiegać o doktorat, który wymagał dalszych ośmiu lat studiów. Egzaminy były trudne i kosztowały wiele.

Nauka przerywana niedzielami i licznymi świętami (około 126 dni) trwała cały rok. Nauczyciele czytali i objaśniali tylko przepisane księgi. Oryginałów nikt nie znał. Jedynie astronomia z astrologią stała na wysokim poziomie, bo wykładał je mistrz fachowiec. Tu słuchał wykładów Mikołaj Kopernik. Na innych fakultetach na początku półrocza nauczyciele losowali, które księgi wykładać będą, i w ten sposób każdy wykładał raz poetykę, to znów arytmetykę, to dekrety. Po obiedzie mistrz powtarzał z uczniami to, co wyłożył rano.

Uczniowie mieszkali w bursach. Życie to było klasztorne. Ciszę jego przerywały dzwonki do mszy i posiłków. Wieczorem wcześniej bursy zamykano. Cały tryb życia był jednostajny. Między uczniami a mistrzami nie było dużej różnicy, bo każdy uczący sam też się uczył, by przejść do wyższego fakultetu.

Świętami radosnymi dla żaków był mięsopust i przyjmowanie nowicjuszy – beanów, tak zwane „otrząsiny”, które biciem i piciem kończyły się w karczmie. Młodzież chętnie bawiła się, swawoliła, a i kłóciła między sobą. Noszenie broni było surowo wzbronione. Zakazywano również chodzenia po gospodach, nadmiernego picia i gry w kości. Senior bursy odpowiadał za moralne prowadzenie się żaków.

Już myślano w miastach o nauce dziewcząt, oddawano je zakonom dla nauki początkowej i robót ręcznych. Zanotowano nawet, że około roku 1415 jakaś Wielkopolanka, którą ojciec-rektor wyuczył początków, wybrała się po jego śmierci dla dalszej nauki do Krakowa w przebraniu męskim i już była bliska stopnia bakałarza, gdy przypadek ją zdradził. Tylko jej skromne życie uratowało ją przed stosem. Oddano ją do klasztoru, gdzie uczyła i w końcu została ksienią.

Aleksander Brückner

bakałarz – бакалавр, давня назва
вчителя початкової школи

bursa – інтернат, гуртожиток

Jadwiga i Jagiełło – королева Ядвіга і
король Ягайло

jednostronny – одноманітний

klasztorny – монастирський

ksieni – настоятельница монастиря

mistrz – наставник, майстер

nowicjusz – новий студент

prowadzenie się – поведінка

stos – спалення на вогнищі

Rozповідь 6. Оповіді 6

Миколай Коперник

Mikołaj Kopernik. Obraz Jana Matejki (<http://www.torun.webd.pl/kopernik/kopernikd.jpg>)

Polski astronom, urodzony w 1473 roku w Toruniu przy ulicy świętej Anny (obecnie: Kopernika). W latach 1491-1495 studiował w Krakowie, a następnie we Włoszech (Bologna, Padwa, Ferrara). W 1503 doktoryzował się z prawa kanonicznego. Po powrocie do Polski mieszkał w Lidzbarku Warmińskim, Fromborku (1510), Olsztynie (1520-1521, w czasie wojny polsko-krzyżackiej).

Opracował heliocentryczny model Układu Słonecznego, według którego Słońce znajduje się w centrum, Ziemia jest planetą i podobnie jak pozostałe planety obiega Słońce po orbicie kołistej. Jego teoria została opublikowana w 1543 r. w książce *De revolutionibus orbium coelestium* (O obrotach sfer niebieskich). Mimo zadedykowania dzieła ówczesnemu papieżowi, nie została przychylnie przyjęta przez Kościół, a nawet umieszczono ją w 1616 r. w indeksie ksiąg zakazanych.

Teoria Kopernika wpłynęła na sposób patrzenia na miejsce Ziemi i człowieka we Wszechświecie i stała się podstawą rozwoju nauk ścisłych. Określa się ją mianem

"rewolucji kopernikańskiej". Z idei Kopernika wywodzi się późniejsza *zasada kosmologiczna*, zwana także *zasadą kopernikańską*, według której część Wszechświata dostępna obserwacjom nie różni się od jego pozostałych części. W wersji uogólnionej przyjmuje się, że żaden punkt we Wszechświecie nie jest wyróżniony.

Kopernik był także matematykiem, lekarzem, prawnikiem, ekonomistą, publikował prace o reformie monetarnej i sformułował prawo, iż "gorszy pieniądz wypiera z rynku lepszy".

Imię Kopernika nadawano sondom kosmicznym, instytucjom i obiektom na ciałach niebieskich. Noszą je:

- duży krater na Księżycu (107 km średnicy);
- duży krater na Marsie (292 km średnicy);
- planetoida nr 1322 (orbita 1.86 - 2.99 j.a., okres obiegu 3.77 lat);
- OAO-3 Copernicus (1972-065A) - amerykański satelita do obserwacji w promieniach nadfioletowych i rentgenowskich, działał w latach 1972-1980;
- Kopernik 500 (Interkosmos 9; 1973-022A) - satelita radziecko-polski do badania promieniowania Słońca i jonosfery, działał w roku 1973;
- Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu;
- Centrum Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika Polskiej Akademii Nauk (CAMK);
- w Toruniu znajduje się Dom Kopernika będący muzeum poświęconym astronomowi.

<http://kopernik.pl/index.php?id=1>

doktoryzować się – захищати дисертацію

ówczesny – тогочасний

satelita – супутник

sond kosmiczny – космічний зонд

uogólniony – узагальнений

Wszechświat – Всесвіт

wypierać – витіснити

zadedykowany – присвячений

Rozповідь 7. Оповідь 7

Fryderyk Chopin

Fryderyk Chopin (czytaj: Szopen) przyszedł na świat w Żelazowej Woli, miejscowości leżącej niedaleko Warszawy, 1 marca 1810 roku (przyjmuje się również datę 22 lutego). Jego ojcem był rodowity Francuz pochodzący z Lotaryngii i przebywający w Polsce od 1787 roku – Mikołaj Chopin. Matka natomiast – Justyna z Krzyżanowskich – była Polką, szlachcianką z Kujaw. Jesienią tegoż roku rodzina Chopinów przeniosła się do Warszawy, gdzie ojciec Fryderyka otrzymał posadę nauczyciela języka francuskiego w Liceum Warszawskim.

Muzyka zawsze gościła w domu Chopina; matka grała na fortepianie, ojciec – na flecie i skrzypcach. Zresztą jego starsza siostra Ludwika sama stwierdziła, że „dzieci płaczem rychło okazywać zaczęło miłość na wrażenie muzyki”. Podobno

istnieje legenda, że Fryderyk przyszedł na świat przy grze skrzypiec swojego ojca.

Fryderyk od najmłodszych lat próbował grać na fortepianie, najchętniej w duecie ze swoją siostrą Ludwiką. W wieku 6 lat rozpoczął regularną naukę gry na fortepianie u Wojciecha Żywnego – Czecha z pochodzenia.

Fryderyk Chopin
(<http://vkontakte.dj/cat/artist/1676515>)

Już po roku nauki, jako 7-latek stworzył własne, pierwsze, dziecięce kompozycje – marsze,

wariacje i polonezy. W pierwszych polonezach słyhać nawiązanie do gatunku tańca narodowego.

W wieku 13 lat wstąpił do IV klasy Liceum Warszawskiego, w którym zdobył wszechstronne wykształcenie. Był też bardzo chorowity, lekarze wykryli u niego chorobę płuc, dlatego wakacje spędzał u przyjaciół w wiejskich majątkach i w kurortach. Tam pasjonował się folklorem, ludowymi zwyczajami, obrzędami, a przede wszystkim muzyką ludową. Tak powstały korzenie jego stylu.

W wieku 16 lat rozpoczął ostatni okres edukacyjny – został studentem Szkoły Głównej Muzyki w Warszawie. To tu powstały jego pierwsze poważne utwory. Były to utwory na fortepian z orkiestrą, z elementami ludowymi i w stylu brillant, czyli charakteryzujące się ogromną ruchliwością, figuracyjną melodyką.

W 1829 roku Chopin ukończył studia i wyjechał z Polski. W ten sposób rozpoczął się kolejny etap w jego życiu – lata wędrówki. Najpierw wyruszył do Wiednia, gdzie koncertował na dworach. Zwiedził Pragę, Drezno; wrócił do Warszawy, gdzie prowadził ożywione życie artystyczne – grywał w salonach i w Teatrze Narodowym. W tym okresie głównie pisał walce i mazurki. 11 października 1830 roku Chopin zagrał na pożegnalnym koncercie w Teatrze Narodowym, po czym ponownie opuszcza Warszawę, jak się później okazało – na zawsze, zyskując na obczyźnie status emigranta. Do tej decyzji zmusiła go sytuacja polityczna w kraju.

Dotarł do Wiednia i tam zatrzymał się na dłużej. Tam też dopadła go wiadomość o wybuchu Powstania Listopadowego w Warszawie 29/30 listopada 1830 roku. Najprawdopodobniej wtedy zrodził się pomysł napisania utworu, który był odpowiedzią na wydarzenia w ojczyźnie – Scherza h-moll. Wszystkie scherza Chopina posiadają zupełnie inny charakter, niż pisane do tej pory; dawniej scherzo było utworem humorystyczno-żartobliwym, dosłownie oznaczającym „żart”. Jeszcze ciekawostka na temat etiud Chopina – dotychczas etiuda miała znaczenie tylko techniczne i była traktowana jako ćwiczenie dla młodych pianistów. Chopin stworzył wirtuozowski utwór popisowy, wymagający bardzo wysokiej sprawności technicznej.

We wrześniu 1831r. Chopin przybył do Paryża, gdzie osiadł na stałe. Miasto to stało się dla Chopina miejscem jego życia artystycznego – rozwinął ożywioną działalność koncertową, wykonywał własne utwory, czym coraz silniej utrwalał

swoją pozycję kompozytora i pianisty. Oprócz działalności pianistycznej i kompozytorskiej prowadził również działalność pedagogiczną – udzielał prywatnych lekcji i to one stanowiły główne źródło jego utrzymania.

Chopin będąc w Paryżu bardzo tęsknił za bliskimi, dlatego gdy w sierpniu 1835r. rodzice Chopina przyjechali na leczenie do Karlsbadu, również on tam pojechał. Były to ostatnie chwile spędzone razem z rodzicami.

Chopin marzył o założeniu własnej rodziny, oświadczył się córce znajomych, 17-letniej Marii Wodzińskiej – znanej malarce okresu Romantyzmu. Do małżeństwa jednak nie doszło. Rodzice Marii uznali Fryderyka za nieodpowiedniego kandydata na męża. Ponieważ chciał się oderwać od przykrych wspomnień, wyjechał do Londynu w lipcu 1837 roku, gdzie oprócz mazurków i nokturnów komponował Impromptus – utwory o charakterze improwizacyjnej swobody.

Najpiękniejszym okresem życia Chopina na obczyźnie to czas kiedy poznał pisarkę Aurorę Dudevant, znaną pod pseudonimem George Sand. Wtedy, mimo pogarszającego się stanu zdrowia, powstały najwybitniejsze i najbardziej dojrzałe dzieła; czuł się szczęśliwy, natchniony i spełniony twórczo.

Rozstanie z G. Sand w 1847 roku wpłynęło na pogorszenie się stanu zdrowia kompozytora. W zasadzie później już nie komponował, zaledwie parę miniatur. 16 listopada 1848 roku zagrał swój ostatni publiczny koncert w Londynie. Wysięk i męcząca podróż do Londynu sprawiła, że bardzo zaniemógł. Wrócił do Paryża, ale zdrowia już nie odzyskał. Ostatnie dni spędził w swoim mieszkaniu, odwiedzany przez przyjaciół i znajomych.

Chopin zmarł 17 października 1849r. w swoim mieszkaniu, otoczony przyjaciółmi. Został pochowany na cmentarzu Père-Lachaise w Paryżu. Zgodnie z ostatnią wolą Chopina, wyjęte po śmierci serce siostra przywiozła do Warszawy, gdzie zostało złożone w urnie, w kościele św. Krzyża na Krakowskim Przedmieściu. Norwid jest autorem nekrologu Chopina, który ukazał się po śmierci kompozytora w „Dzienniku Polskim”. Jego pierwsze słowa to „Rodem Warszawianin, sercem Polak, a talentem świata obywatel...” Te słowa ukazują Chopina jako patriotę i wspaniałego

artystę, obrazują jego wielkość; twórczość jego natomiast to synonim polskości o specjalnej wymowie patriotycznej.

<http://www.edukacja.edux.pl/p-6148-fryderyk-chopin-rodem-warszawianin-sercem.php>

dojrzały – зрілий

wysiłek – зусилля

okres edukacyjny – навчальний
період

w zasadzie – в принципі

zaniemóć – занедужати

skrzypce – скрипка

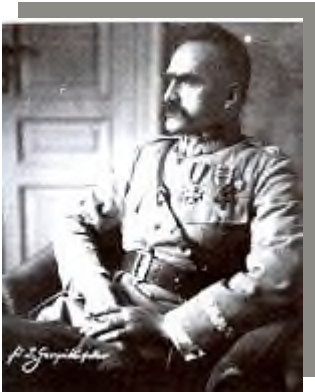
Pomnik Fryderyka Chopina w Łazienkach (Warszawa)

(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pomnik_Fryderyka_Chopina_w_%C5%81azienkach_%281_of_1%29.jpg)

Розповідь 8. Оповідь 8

Dzień Niepodległości Polski

Jesienią 1918 roku dobiegała końca I wojna światowa, która przyniosła klęskę wszystkim trzem zaborcom. Rosja pogrążyła się w zamęcie rewolucji i wojnie domowej, wielonarodowa monarchia austro-węgierska rozpadała się i chyliła ku upadkowi, a Niemcy ugięły się pod naporem wojsk Ententy. Dla Polaków była to niepowtarzalna szansa, aby móc odzyskać utracony byt państwowy.

Rankiem 10 listopada 1918 roku, uwolniony przez Niemców po 15-tu miesiącach pobytu w twierdzy magdeburskiej Józef Piłsudski wrócił do Warszawy. Jego powrót z twierdzy wywołał entuzjastyczne demonstracje oraz wyzwolił długo tłumioną wolę pozbycia się z miasta 30-tysięcznego garnizonu niemieckiego.

10 i 11 trwało rozbijanie Niemców, w czym szczególną rolę odegrała młodzież Warszawy, skupiona w szeregach Polskiej Organizacji Wojskowej, milicji, socjalistów oraz niezrzeszona.

Po kilkudziesięciu zaledwie godzinach, dawna oraz przyszła stolica Polski była znów w polskim posiadaniu. 11 wieczorem Rada Regencyjna (tymczasowa forma najwyższej władzy w Królestwie Polskim), która 7 października proklamowała niepodległość Polski, zdecydowała się przekazać Józefowi Piłsudskiemu władzę wojskową, oraz w trzy dni później, tj. 14 listopada, Regenci zrzekli się na jego rzecz całej władzy cywilnej. Tego samego dnia Józef Piłsudski, rzeczywisty, choć nieformalny jeszcze przywódca odradzającej się Polski, wydał swój pierwszy urzędowy akt: „Wyszedłszy z niemieckiej niewoli, zastałem wyzwalającą się Polskę w najbardziej chaotycznych stosunkach wewnętrznych i zewnętrznych, wobec zadań niezmiernie trudnych, w których lud polski sam musi wykazać swoją zdolność organizacyjną”. 16 listopada 1918 roku Piłsudski wysłał, datowaną na 11 listopada,

depeszę do USA, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch i Niemiec informującą o powstaniu niepodległego państwa polskiego.

Tak właśnie jesienią 1918 roku Polska – jak się wówczas potocznie mówiło – „wybuchła”. Jędrzej Moraczewski, świadek tamtych wydarzeń, pisał: „Niepodobna oddać tego upojenia, tego szału radości, jaki ludność polską w tym momencie ogarnął. Po 120 latach przysły kordony (...) Wolność! Niepodległość! Zjednoczenie! Własne państwo (...) Cztery pokolenia nadaremno na tę chwilę czekały, piąte doczekało”.

Polska „wybuchła” 11 listopada, ale były to dopiero początki niepodległego państwa. Wtedy u progu niepodległości, w zasięgu władzy polskiej znajdowały się ziemie b. Królestwa Polskiego i Galicji - a i to nie wszystkie. Powstające państwo polskie nie było jeszcze w pełni zjednoczone, nie miało ustalonych granic, obejmowało obszar zaledwie około 140 tys. km², na których mieszkało około 14,5 mln ludności.

Obchody Dnia Niepodległości

(http://www.mmgrudziadz.pl/sites/igc3/files/imagecache/600-wide/images/wwwmmgrudziadzpl/16249/odsl._2-1.jpg?mem6x4)

Odzyskanie niepodległości przez Polskę po 123 latach zaborów stanowi jedno z najważniejszych wydarzeń w dziejach państwa polskiego. Był to akt historyczny wprowadzający Polskę po długim okresie nieobecności do grona suwerennych państw.

Dzień 11 listopada został ustanowiony - ustawą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1937 r. - polskim świętem narodowym i pozostawał oficjalnie świętem państwowym RP do roku 1944. W roku 1945 komunistyczne władze PRL jako święto państwowe ustanowiły dzień 22 lipca. Święto Niepodległości, obchodzone w dniu 11 listopada, zostało przywrócone przez Sejm RP dopiero w roku 1989.

<http://www.emkom.republika.pl/niepodleglosc.html>

depesza – телеграмма

obchodzić - святкувати

szereg – ряд

twierdza – фортеця

tj. (to jest) – тобто

upadek – крах, падіння

Grób Nieznanego Żołnierza

(http://www.warsawtour.pl/sites/default/files/resize/repozytorium/zdjecia/pomniki/grob_nieznanego_zolnierza_1_pw-267x178.jpg)

Розповідь 9. Оповідь 9

Konstytucja Trzeciego Maja

Jan Matejko. Konstytucja 3 Maja 1791 roku

(http://edukacja.sejm.gov.pl/_layout/gfx/obrazki/konstytucja-1.jpg)

3 maja 1791 roku Sejm Czteroletni po burzliwej debacie przyjął przez akklamację ustawę rządową, która przeszła do historii jako Konstytucja 3 Maja. Była to druga na świecie i pierwsza w Europie ustawa regulująca organizację władz państwowych, prawa i obowiązki obywateli.

Konstytucja 3 Maja, będąca skutkiem dążeń do naprawy stosunków wewnętrznych w Polsce po I rozbiórce (1772), pozostawiała w Polsce ustrój stanowy, wprowadzając jednak pewne zmiany. Zmniejszono wpływy polityczne magnaterii na zarząd kraju poprzez wykluczenie z sejmików szlachty nie posiadającej ziemi, będącej warstwą najbardziej podatną na wpływy i przekupstwo. W prawie wyborczym feudalny cenzus urodzenia szlacheckiego zastąpiono cenzusem posiadania.

Mieszczanom zatwierdzono prawo nabywania dóbr ziemskich i uzyskiwania szlachectwa.

Utrzymując poddaństwo chłopów konstytucja pozbawiała jednak szlachtę prawa najwyższej zwierzchności wobec poddanych, przyjmując ich "pod opiekę prawa i rządu krajowego". Indywidualne umowy chłopów z dziedzicami o zamianę pańszczyzny na czynsz nie mogły już być samodzielnie unieważniane przez szlachtę.

Postanowienia konstytucji centralizowały państwo, znosząc odrębność między Koroną i Litwą, wprowadzając jednolity rząd, skarb i wojsko. Za religię panującą uznano katolicyzm, przy tolerancji dla innych uznawanych przez państwo wyznań. Konstytucja wprowadziła trójpodział władzy: władzę ustawodawczą miał sprawować dwuizbowy parlament, składający się z sejmu - 204 posłów spośród szlachty-posesjonatów i 24 plenipotentów miast - oraz senatu (złożonego z biskupów, wojewodów, kasztelanów i ministrów pod prezydencją króla), którego rolę znacznie zmniejszono.

Zniesiono instrukcje poselskie, konfederacje i liberum veto, decyzje miały zapadać zwykłą większością głosów. Kadencja Sejmu trwała dwa lata, posiedzenia zwoływane były w razie potrzeby, co 25 lat miano zwoływać Sejm w celu „poprawy konstytucji”.

Władzę wykonawczą przyznano królowi wraz z Radą – Strażą Praw, złożoną z prymasa i pięciu ministrów: policji, pieczęci (spraw wewnętrznych), interesów zagranicznych, wojny i skarbu, mianowanych przez króla. Ministrowie odpowiadali przed Sejmem za podpisane przez siebie akty. Król był przewodniczącym Straży, miał prawo nominacji biskupów, senatorów, ministrów, urzędników i oficerów, w razie wojny sprawował naczelne dowództwo nad wojskiem.

Zniesiono wolną elekcję; po śmierci Stanisława Augusta Poniatowskiego tron miał być dziedziczny, tylko w razie wymarcia rodziny królewskiej szlachta miała wybierać nową dynastię.

Konstytucja zapowiadała reorganizację sądownictwa, przewidując stworzenie stale urzędujących sądów ziemskich i miejskich oraz sprawujących nad nimi nadzór w drugiej instancji Trybunału Koronnego i sądów asesorskich.

<http://niezalezna.pl/27735-swieto-konstytucji-3-maja>

aklamacja – одностайне схвалення

biskup – єпископ

dziedziczny – спадковий

elekcja – вибори

magnateria – дворянство

nadzór – нагляд

obywatel – громадянин

odrębność – відособлення

posiadanie – володіння

przewodniczący – керівник, голова

sądowność – судочинство

urzędnik – службовець

Obchody rocznicy uchwalenia Konstytucji Trzeciego Maja
(http://d.naszemiasto.pl/k/r/03/fd/4fa2a730bee78_o.jpg)

Rozповідь 10. Opowieść 10

Polscy Nobeliści

Kilka słów wstępu o Nagrodzie. Alfred Nobel – chemik, wynalazca i filantrop. Jego najbardziej znanym i najważniejszym osiągnięciem było wynalezienie dynamitu, który opatentował w 1867 roku. Niestety nie przewidział, że dynamit będzie wykorzystywany nie tylko w celach pokojowych.

Aby zrekompensować światu szkodliwość swego wynalazku w swej ostatniej woli Nobel przeznaczył cały majątek o wartości około 31,5 mln koron szwedzkich na nagrody dla naukowców, artystów i polityków działających na rzecz ludzkości i pokoju.

Każdy z laureatów otrzymuje złoty medal i dyplom honorowy. Nagroda Nobla ma także wymiar finansowy. Laureat otrzymuje znaczną sumę pieniędzy, obecnie 10 milionów koron szwedzkich, aby mógł kontynuować swoje badania lub prace.

Nagrody Nobla przyznane Polakom i Polkom:

- 1903 — Maria Skłodowska-Curie - w dziedzinie fizyki łącznie z Henri Becquerelem i Piotrem Curie
- 1905 — Henryk Sienkiewicz - w dziedzinie literatury
- 1911 — Maria Skłodowska-Curie - w dziedzinie chemii
- 1924 — Władysław Reymont - w dziedzinie literatury
- 1980 — Czesław Miłosz - w dziedzinie literatury
- 1983 — Lech Wałęsa - Pokojowa Nagroda Nobla
- 1995 — Józef Rotblat - Pokojowa Nagroda Nobla łącznie z ruchem Pugwash
- 1996 — Wisława Szymborska - w dziedzinie literatury

Maria Skłodowska–Curie

Urodziła się 7 listopada 1867 r. w Warszawie, zmarła 4 lipca 1934 r. w klinice Sallanches. Wybitna uczona urodzona w Polsce, większość życia i kariery naukowej spędziła we Francji. Zajmowała się badaniami z zakresu fizyki i chemii. Do jej największych dokonań należą: opracowanie teorii promieniotwórczości, technik rozdzielania izotopów promieniotwórczych oraz odkrycie dwóch nowych pierwiastków: radu i polonu. Pod jej osobistym kierunkiem prowadzono też pierwsze w świecie badania nad leczeniem raka za pomocą promieniotwórczości. Była prekursorem nowej gałęzi chemii – radiochemii.

Dwukrotnie wyróżniona Nagrodą Nobla za osiągnięcia naukowe. Po raz pierwszy w roku 1903 z fizyki wraz z mężem Piotrem Curie za badania nad odkrytym przez Antoine Henri Becquerela zjawiskiem promieniotwórczości, a drugi raz w roku 1911 z chemii za wydzielenie czystego radu. Do dziś pozostaje jedyną kobietą, która tę nagrodę otrzymała dwukrotnie.

Henryk Sienkiewicz

Henryk Adam Aleksander Pius Sienkiewicz pseudonim Litwos urodził się 5 maja 1846 w Woli Okrzejskiej. Zmarł 15 listopada 1916 w Vevey w Szwajcarii. Polski powieściopisarz i publicysta. Studiował prawo i nauki filologiczno-historyczne w Warszawie, współpracował jako reportażysta i felietonista ze stołecznymi gazetami – m.in. „Niwą”, „Słowem” i „Gazetą Polską”. Dwa lata spędził w Ameryce Północnej, gdzie ze znajomymi – m.in. Heleną Modrzejewską – chciał założyć komunę rolną. Nie udało się, ale „Listy z podróży do Ameryki” pozostały... Sienkiewicz dużo podróżował – głównie po Europie Zachodniej, był jednak także na wyprawie myśliwskiej w Zanzibarze. Laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w roku 1905 za „całokształt twórczości”.

Lech Wałęsa

Urodził się 29 września 1943 roku w Popowie. Polski działacz związkowy, polityk, wykształcenie zawodowe, z zawodu elektryk. Absolwent Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Lipnie. Był członkiem stocznioowego komitetu strajkowego w czasie tzw. wydarzeń grudniowych na Wybrzeżu w 1970 r. W latach 1977-1980 współtworzył Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża, za co był prześladowany. Od 1980 r. do 1990 r. był przewodniczącym NSZZ "Solidarność". W czasie stanu wojennego był internowany. Przewodniczył stronie solidarnościowej podczas obrad „okrągłego stołu”.

W latach 1990-1995 był prezydentem RP, laureat Pokojowej Nagrody Nobla. W 1998 r. został przewodniczącym Chrześcijańskiej Demokracji III Rzeczypospolitej Polskiej.

Józef Rotblat

Urodził się 4 listopada 1908 w Łodzi. Zmarł 31 sierpnia 2005 w Londynie. Polski fizyk i radiobiolog, współzałożyciel i lider pacyfistycznego ruchu naukowców Pugwash, laureat Pokojowej Nagrody Nobla w 1995 roku. Przyczynił się do budowy bomby atomowej, a całe życie poświęcił walce o pokój.

Zawsze podkreślał, że zaangażował się w projekt budowy broni jądrowej, ponieważ obawiał się, że Hitler może ją zbudować pierwszy. Kiedy jednak okazało się, że Niemcy nie są w stanie skonstruować bomby atomowej, profesor Rotblat wycofał się z prac nad bombą w Stanach Zjednoczonych i powrócił do Wielkiej Brytanii.

Zrzucenie bomby atomowej na Hiroszimę i Nagasaki uznał za największą klęskę ludzkości. Był zdecydowanym przeciwnikiem zbrojeń nuklearnych.

Wisława Szymborska

Urodzona 2 lipca 1923 – polska poetka, eseistka i krytyk literacki, a także tłumaczka literatury francuskiej. Od 1931 mieszka w Krakowie. W 1988 współzakładała Stowarzyszenie Pisarzy Polskich. Członek Polskiej Akademii Umiejętności. Twórczość Szymborskiej cechuje precyzja i oszczędność słowa, język potoczny, posługiwanie się ironią i paradoksem, treści filozoficzne. Jest m.in. laureatką Nagrody Fundacji im. Kościelskich (1960), nagród Polskiego PEN Clubu (1980, 1996), Nagrody Goethego (1991), Nagrody Herdera (1995). W 2001 r. otrzymała dyplom honorowego członka Amerykańskiej Akademii Sztuki i Literatury.

Nagrodę Nobla otrzymała w 1996 roku za "poezję, która z ironiczną precyzją odsłania prawa biologii i działania historii we fragmentach ludzkiej rzeczywistości".

Aleksandra Mucha (<http://dumnizpolski.pl/content/view/81/37/>)

broń – зброя

całokształt twórczości – творчі досягнення

dwukrotnie – двічі

działacz związkowy – профспілковий

активіст

dziedzina – галузь

klęska – поразка

niepowetowana strata – непоправна втрата

pierwiastek – елемент

precyzja – точність

prekursor – попередник

promieniotwórczość – радіоактивність

spędzać – проводити

większość – більшість

wydarzenie – подія

zjawisko – подія

Розповідь 11. Оповіді 11

Bitwa pod Grunwaldem

Jan Matejko. Bitwa pod Grunwaldem (<http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Images/Grunwald.jpg>)

Bitwa pod Grunwaldem została stoczona 15 lipca 1410 r. Na polach pod Grunwaldem stoczono największą w historii średniowiecznej Europy (pod względem liczby uczestników), bitwę między siłami Zakonu krzyżackiego (ok. 21 tys.), pod dowództwem Wielkiego Mistrza Ulricha von Jungingena, a połączonymi siłami polskimi, litewsko-ruskimi i oddziałami czeskimi, pod dowództwem króla Władysława II Jagiełły, liczącymi w sumie ponad 34 tysiące żołnierzy.

Rozpoczęta późnym przedpołudniem przez atak krzyżackiej jazdy, odepchnięty w zażartej walce przez wojska sprzymierzonej koalicji w kierunku gęstego lasu, gdzie - oprócz zażartej walki na głównym polu bitwy - związała poważne siły zakonne oraz umożliwiła później decydujący atak polskiej jazdy ciężkozbrojnej, która rozerwała zasadniczy korpus Krzyżaków oraz umożliwiła przeprowadzenie decydującego ataku lekkiej jazdy i ukrytej w zaroślach i lesie piechoty. Bój trwał osiem godzin i oprócz początkowej fazy, kiedy nieco zaskoczone siły zbrojne unii polsko-litewsko-ruskiej dały się zepchnąć do defensywy, przewagę na placu boju miały wojska dowodzone przez króla Polski i Litwy.

W literaturze podawane są różne - dość rozbieżne - szacunki liczebności wojsk (mówi się niekiedy nawet o sumie do 38 tysięcy wojsk zakonnych i do 43 tysięcy sprzymierzonych), ale przez większość historyków i badaczy są one poddawane w wątpliwość. Przewaga liczebna wojsk unii nie jest kwestionowana, za to w wielu źródłach kwestionuje się poważne zagrożenie dla głównego obozu Jagiełły wskutek straceńczej szarzy lekkobrodzkiej jazdy krzyżackiej - wątek opisany przez Sienkiewicza.

Wynik bitwy miał zasadniczy wpływ na stosunki polityczne w ówczesnej Europie. Nie tylko ostatecznie załamał potęgę Zakonu, ale również wyniósł dynastię jagiellońską do rangi najważniejszych na kontynencie. Według niektórych badaczy (np.: Stefana Kuczyńskiego albo Pawła Jasienicę) - fenomenalny i dość niespodziewany generalny sukces odniesiony głównie siłami polskimi, spowodował poważny kryzys w stosunkach polsko-litewskich i zadecydował o kunktatorskiej postawie króla, który obawiając się nazbyt mocnego wzrostu znaczenia Polski w unii (która i tak była stroną silniejszą) opóźnił pościg za niedobitkami wojsk krzyżackich i ostatecznie nie zdobył osłabionego Malborka. Sama bitwa nie wniosła żadnych istotnych nowinek taktycznych (nie licząc użytego w przeprawie przez Wisłę mostu pontonowego). Po niej samej nastąpił natomiast powolny upadek znaczenia zagranicznych wojsk zaciężnych (wielu zaproszonych przez Zakon znamienitych rycerzy z Europy Zachodniej widząc dysproporcję sił i przeczuwając niechybną klęskę nie przyjechało na pole bitwy); rzeczą bez precedensu był natomiast wspaniałomyślny gest króla, który kazał odnaleźć zwłoki Wielkiego Mistrza Ulricha von Jungingena i co ważniejszych braci oraz odesłać je z honorami do Malborka.

http://www.sciaga.pl/tekst/30566-31-bitwa_pod_grunwaldem

dowództwo – командування

kwestionować - брати під сумнів

obóz – табір

straceńczy – відчайдушний

walka – боротьба

wątek – сюжет

Розповідь 12. Оповідь 12

Powstanie Warszawskie

Patrol uliczny (http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d8/Powstanie_Warszawskie_Patrol_Agatona.jpg)

Wobec doświadczeń ze wschodu i obaw, że walki w Warszawie będą oznaczały zniszczenie miasta i straty ludności cywilnej, wahano się czy objąć ją „Burzą”. Przeważyło jednak przekonanie, iż bitwa o Warszawę ma znaczenie nie tylko wojskowe, ale także polityczne, ponadto brano pod uwagę napięcie emocjonalne panujące wśród mieszkańców stolicy i gorącą chęć walki wyrażaną przez żołnierzy AK.

Ostatecznie rozkaz o rozpoczęciu powstania w Warszawie wydany został – z udziałem Delegata Rządu i przewodniczącego RJN – 31 lipca, gdy czołowe jednostki Armii Czerwonej docierały do położonej na wschodnim brzegu Wisły

dzielnicy Praga. Do akcji, która rozpoczęła się po południu 1 sierpnia – pod dowództwem komendanta warszawskiego okręgu płk Antoniego Chruściela (pseudonim „Monter”) – przystąpiło około 23 tys. żołnierzy AK, z których tylko część była uzbrojona.

Aczkolwiek w ciągu pierwszych dnia walk powstańcy zdobyli wiele ważnych strategicznie obiektów, a z biegiem dni zwiększała się liczba powstańców (łącznie walczyło około 34 tys. żołnierzy) nie udało się całkowicie wyprzeć Niemców z centrum miasta, ani opanować głównych arterii i mostów. 16-tysięczny garnizon niemiecki został poważnie wzmocniony przez jednostki przeznaczone do walk z partyzantami i 5 sierpnia Niemcy rozpoczęli kontrataki z użyciem czołgów, ciężkiej artylerii i lotnictwa szturmowego. W pierwszej ze zdobytych dzielnic (Wola) dokonano masowych rzezi mieszkańców, co powtórzyło się jeszcze kilkakrotnie. atakujące kolumny niemieckie podzieliły Warszawę na „powstańcze wyspy”, między którymi utrzymano łączność przez przejścia w piwnicach i kanałami. Na terenach tych władzę objęła polska administracja, ukazywały się gazety, działało radio („Błyskawica”) i służby miejskie.

Przewidywano, że walki będą trwały kilka dni, tj. do nadejścia Armii Czerwonej, ale przed 8 sierpnia Stalin – mimo apeli m.in. premiera rządu RP, który od 31 lipca przebywał z wizytą w Moskwie - wydał rozkaz o wstrzymaniu działań zaczepnych w rejonie Warszawy. Nie zgodził się nawet na lądowanie alianckich samolotów transportowych na sowieckich lotniskach, co praktycznie uniemożliwiło dostarczanie pomocy z powietrza, gdyż najbliższe bazy znajdowały się w południowych Włoszech i w Anglii. Dopiero w połowie września, gdy powstanie było w przededniu klęski, możliwy był masowy zrzut, z którego jednak powstańcy przejęli tylko około 47 ton. Walki przedłużały się, rosła liczba ofiar wśród ludności cywilnej, brakowało żywności, medykamentów, wody. Nie zmieniło tej sytuacji zajęcie przez Armię Czerwoną Pragi, ani - nieudane - próby wojska polskiego dowodzonego przez gen. Berlinga zdobycia przyczółków w Warszawie. 2 października powstańcy skapitulowali. Zginęło około 150 tys. ludności cywilnej, większość miasta była zrujnowana (później specjalne ekipy niemieckie niszczyły

ocalałe budynki), około 520 tys. mieszkańców zostało wypędzonych z miasta. 17 tys. powstańców dostało się do niewoli.

Powstanie Warszawskie było największą bitwą stoczoną przez wojsko polskie w czasie II wojny światowej: zginęło 10 tys. powstańców a 7 tys. zaginęło; znaczne straty ponieśli Niemcy - zginęło około 10 tys. żołnierzy, zaginęło około 6 tys., wojska niemieckie straciły 300 czołgów, dział i samochodów pancernych.

Powstanie nie osiągnęło celów ani wojskowych, ani politycznych, ale dla kolejnych pokoleń Polaków stało się symbolem męstwa i determinacji w walce o niepodległość.

<http://www.wv2.pl/Powstanie,Warszawskie,94.html>

czołg – танк

męstwo – мужність

determinacja – рішучість

wypędzać – виганяти

lądowanie – приземлення

zaginać – пропасти безвісти

lotnictwo szturmowe – повітряний

żołnierz – солдат

десант

Розповідь 13. Оповідь 13

Kościuszko – bohater z prawosławnego rodu

4 lutego 1746 r. urodził się Tadeusz Kościuszko – przywódca powstania przeciw Rosji i Prusom w Rzeczypospolitej, polski i amerykański generał, uczestnik wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych. „Był najczystszy synem wolności jakiego poznałem i to wolności dla wszystkich, a nie tylko dla nielicznych i bogatych” – mówił o polskim bohaterze trzeci prezydent USA Thomas Jefferson.

Portret Tadeusza Kościuszki

(http://www.kuriergalicyjski.com/images/news/568-3_A.jpg)

Na pytanie kim był Tadeusz Kościuszko każdy bez zastanowienia powie, że to wybitny patriota, polski generał i bohater wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Wzniecił antyrosyjskie powstanie w Rzeczypospolitej, Najwyższy Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej w insurekcji 1794. Ktoś bardziej historii obeznany może dodać, że Kościuszko zasłynął jako inżynier-fortyfikacji Saratogi, gdzie po raz pierwszy zastosował fortyfikacje typu fortowego. Był też więźniem carskim i zmarł w dalekiej szwajcarskiej Solurze. To wiadomości podręcznikowe, ale warto spojrzeć w głąb wieków i poznać korzenie tego „bohatera północy”, jak mówił o nim Napoleon.

O jego miejscu urodzenia i przodkach wie się jednak niewiele. Mereczowszczyzna czy Siechnowicze – to przecież polskie kresy, a Kościuszkowie – to jeden z wielu polskich rodów ziemiańskich tu zamieszkujących, o białoruskich i prawosławnych korzeniach, mających też koligacje z rodziną królewską. Przodków

Tadeusza szukać trzeba wśród rycerstwa Ziemi Brzeskiej i Kamienieckiej, które wiernie służyło książętom ruskim i litewskim. Za swe zasługi jeden z nich – Fiodor – w 1458 r. otrzymał od Kazimierza Jagiellończyka prawa szlacheckie oraz posiadłość ziemską Siechnowicze w powiecie kamienieckim. Tu urodził się syn Fiodora – Konstanty, którego zdrobniale nazywano Kostiuszką. Po latach imię to stanie się rodowym nazwiskiem. Do polonizacji rodu wydatnie przyczyniła się unia brzeska i niezbyt tolerancyjna polityka Zygmunta III Wazy.

Aleksander Jan Kościuszko, sędzia skarbowy brzeski, był pradziadkiem Tadeusza. Dziadek Ambroży Kazimierz odziedziczył majątek w Siechnowiczach. Synem Ambrożego Kazimierza był Ludwik Tadeusz Kościuszko (1700-1758), któremu ojciec pozostawił majątek zaniedbany i zadłużony. W takiej sytuacji Ludwik zdecydował się przekazać Małe Siechnowicze ze Stepankami, Nowosiólkami i Konotopami swemu wujowi Faustynowi Benedyktowi. Sam natomiast wziął w dzierżawę od Sapiechów folwark Mereczowszczyznę koło Kosowa Poleskiego. Tu w 1740 r. ożenił się z Teklą Ratomską, białoruską szlachcianką wyznania prawosławnego. W końcu 1745 r. urodził się im syn, którego ochrzczono potrójnym imieniem Andrzej Tadeusz Bonawentura.

Według tradycji, starszy syn Józef obejmował po ojcu gospodarkę, a młodszy musiał sobie radzić w życiu sam. Tadeusz wybrał karierę wojskowego. Dzięki wsparciu Czartoryskich Kościuszko wstąpił 18 grudnia 1765 r. do Korpusu Kadetów Szkoły Rycerskiej, gdzie wyróżniał się spośród innych. Szkołę ukończył w stopniu kapitana.

Dzięki wsparciu Adama Kazimierza Czartoryskiego, jako królewski stypendysta, wyjechał do Paryża. Nie mógł jednak myśleć o wstąpieniu do jednej z paryskich szkół wojskowych, gdyż był cudzoziemcem i nie miał dość pieniędzy. Uczył się więc sam i chodził na prywatne wykłady profesorów ze szkół wojskowych. Pięcioletni pobyt Kościuszki we Francji, która była w przededniu rewolucji, wywarł poważny wpływ na jego przekonania polityczne i społeczne.

Latem 1775 wrócił do kraju. Nie znalazł zatrudnienia w wojsku Rzeczypospolitej, ówczesnie zredukowanym do 10 000 żołnierzy. Jesienią 1775 roku

wyjechał do Drezna. Nosił się z zamiarem wstąpienia do służby na dworze saskim lub armii elektora. Starania o wstąpienie do służby w Dreźnie nie powiodły się, dlatego podjął dalszą podróż do Paryża. Tam dowiedział się o wojnie w Ameryce, gdzie kolonie podjęły walkę z Wielką Brytanią o swoją odrębność oraz niepodległość. Kościuszko w Paryżu zatrzymał się na krótko. Prawdopodobnie już w czerwcu wyruszył w daleką i niebezpieczną podróż do Ameryki.

Przez wiele miesięcy Kościuszko fortyfikował różne obozy wojskowe. Rozgłos przyniósł mu wkład jego fortyfikacji w amerykańskie zwycięstwo w bitwie pod Saratogą. W uznaniu zasług, uchwałą Kongresu, Tadeusz Kościuszko awansowany został 13 października 1783 r. na generała brygady armii amerykańskiej. Otrzymał też specjalne podziękowanie, nadanie gruntu (około 250 ha) oraz znaczną sumę pieniędzy. Kiedy Kongres wypłacił mu zaległe pobory w 1798 r., mimo trudnej sytuacji finansowej, natychmiast przeznaczył te pieniądze na wykupienie wolności i kształcenia Murzynów.

W lipcu 1784 wrócił do Polski. Sytuacja w kraju była bardzo zła. Po raz kolejny powrócił więc Kościuszko do rodzinnych Siechnowicz, gdzie spędzić miał bez mała pięć lat. Obradujący w latach 1788-1792 Sejm Czteroletni podjął dzieło naprawy Rzeczypospolitej. Jedną z pierwszych jego uchwał podnosiła liczbę wojska do 100 tysięcy. 12 października 1789 Tadeusz Kościuszko otrzymał podpisaną przez króla nominację na generała majora wojsk koronnych.

Dążenia Polaków do wzmocnienia ojczyzny wywołały niepokój Rosji oraz Prus, a także części rodzimej magnaterii związanej z obcymi mocarstwami. Akt konfederacji ogłoszony został 14 maja 1792 r., w pogranicznej miejscowości Targowica, a w kilka dni później armia rosyjska, na prośbę targowiczów, przekroczyła granice Rzeczypospolitej. W Polsce rozpoczęły się przygotowania do spodziewanej interwencji. Dowódcą jednej z trzech dywizji, tworzących armię koronną, został Tadeusz Kościuszko. 18 maja wojska rosyjskie wkroczyły na terytorium Rzeczypospolitej, rozpoczęła się wojna polsko-rosyjska 1792 r.

Kościuszko odznaczył się w bitwach pod Włodzimierzem (7 lipca), pod Dubienką (18 lipca 1792) i Zieleńcami, za co otrzymał order *Virtuti Militari*.

Po walkach na linii Bugu, w których odparto około trzykrotnie silniejsze wojska rosyjskie, zostaje odznaczony Orderem Orła Białego. Po porażce politycznej, jaką było przystąpienie króla Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej, Kościuszko wyjeżdża przez Lipsk do Paryża. Starł się tam o uzyskanie pomocy Francji dla planowanego powstania, ale konkretnych zobowiązań nie uzyskał.

13 stycznia 1793 r. Prusy podpisały z Rosją porozumienie w sprawie drugiego rozbioru Polski. Zwołany 17 czerwca sejm grodzieński, z pewnymi oporami, ratyfikował układy rozbiorowe z dwoma państwami zabórczymi. Polska stała się krajem o powierzchni niewiele przekraczającej 200 tys. kilometrów kwadratowych, z liczbą ludności około 4 milionów. Po powrocie z Paryża do Drezna w czerwcu 1793 r. Kościuszko opracował koncepcję organizacji powstania narodowego. W formie instrukcji trafiła ona do kraju, gdyż tu miały być przeprowadzone odpowiednie przygotowania. Rosyjskie władze okupacyjne wpadły na trop warszawskiej organizacji spiskowej. W tej sytuacji Kościuszko zdecydował się na rozpoczęcie insurekcji mimo niewykonania jego instrukcji. 24 marca 1794 roku na rynku krakowskim złożył narodowi uroczystą przysięgę i objął formalnie przywództwo insurekcji jako Najwyższy Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej.

10 października 1794 w bitwie pod Maciejowicami ranny Kościuszko dostał się do niewoli, po czym został uwięziony w twierdzy Pietropawłowskiej w Petersburgu. W 1796 cesarz Paweł I Romanow wypuścił Kościuszkę, który zgodził się złożyć wiernopoddańczą przysięgę, w zamian za co car wypuścił 20 000 Polaków. Kościuszko wyjechał na krótko do Stanów Zjednoczonych, po czym powrócił do Europy. W latach 1798–1815 mieszkał w Breville, pod Paryżem i wziął udział w tworzeniu Legionów polskich, ale był przeciwnikiem wiązania sprawy polskiej z Napoleonem, któremu nie ufał.

W 1808 wyjechał do Solury (Solothurn) w Szwajcarii. Zmarł 15 października 1817 r. W domu, w którym mieszkał od 1836 r., znajduje się Muzeum Kościuszki. W 1818 r. zwłoki Tadeusza Kościuszki sprowadzone zostały do Polski i pochowane w krypcie św. Leonarda Katedry Wawelskiej. Serce Naczelnika spoczywa w urnie

na Zamku Królewskim w Warszawie. Na jego cześć usypano w latach 1820–1823 Kopiec Kościuszki w Krakowie, na wzór istniejących w mieście kopców Wandy i Krakusa.

Krzysztof Szymański

elektor – виборець

koligacje – спорідненість

kopiec – курган

posiadłość – власність, маєток

zredukowany – скорочений, зменшений

wzniesić – розпалити

Wojciech Kossak. Przysięga Kościuszki na Rynku w Krakowie

(http://www.kuriergalicyjski.com/images/2011/HISTORIA/Biografie/Przysiega_Kosciuszki_A.jpg)

Розповідь 14. Оповідь 14

Literatura polska i jej zabytki

Literatura polska tradycyjnie dzieli się na następujące epoki (okresy) literackie:

- ✓ *średniowiecze* – wieki X–XV (Autorstwo większości dzieł średniowiecznych jest anonimowe. Najbardziej rozpowszechnione gatunki literackie: hymny religijne, lamenty, roczniki, hagiografia, kroniki. Myśl ludzka głównie jest skierowana ku Bogu i wartościom pozaziemskim);
- ✓ *renesans* – wieki XVI–XVII (Przedstawiciele: Jan Kochanowski, Mikołaj Rej, Andrzej Frycz Modrzewski, Piotr Skarga i inni. Twórcom renesansowym przyświecało powiedzenie Terencjusza: „Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce”. Głównym motywem „złotego wieku” był człowiek w centrum wszechświata);
- ✓ *barok* – wiek XVII (Przedstawiciele: Zbigniew Morsztyn, Jan Andrzej Morsztyn, Jan Chryzostom Pasek, Daniel Naborowski i inni. Głównym motywem był zwrot ku Bogu i religii. U podłoża dzieł barokowych leżało poczucie kruchości istoty ludzkiej i przemijania życia);
- ✓ *oświecenie* – wiek XVIII (Przedstawiciele: Ignacy Krasicki, Adam Naruszewicz, Julian Ursyn Niemcewicz i inni. „Oświecenie” miało znaczyć „wiek rozumu”, „wiek filozofów”. Głównym motywem był powrót do ideałów klasycznych w nurcie racjonalistycznym. W tym okresie rozwinął się też ateizm);
- ✓ *romantyzm* – wiek XIX, formalnie do 1863 roku (Przedstawiciele: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński i inni. Nastąpiło rozczarowanie wobec rozumu i wiedzy. Romantyzm to epoka rozwoju poezji i ekspresji uczucia wprowadzająca w dzieła sztuki wątek historyczny. Jednym z głównych tematów była walka o wolność);

- ✓ *pozytywizm* – od połowy XIX wieku do lat 90. XIX wieku (Przedstawiciele: Henryk Sienkiewicz, Eliza Orzeszkowa, Bolesław Prus, Maria Konopnicka i inni. To epoka prozy, odrzucająca tradycje romantyzmu. Wyodrębnia się publicystyka i literatura piękna. Powrót do wiary w naukę i postulaty scjentyzmu);
- ✓ *Młoda Polska* – 1890 –1918 (Przedstawiciele: Stefan Żeromski, Leopold Staff, Gabriela Zapolska, Władysław Stanisław Reymont i inni. Nazwa epoki została utworzona przez analogię do ruchów artystycznych w Europie: Młode Niemcy, Młoda Skandynawia itp. Dominowała idea „sztuka dla sztuki”. Główne nurty literackie tego okresu: neoromantyzm, modernizm, dekadentyzm, symbolizm, ekspresjonizm, impresjonizm);
- ✓ *Dwudziestolecie Międzywojenne* – 1918–1939 (Przedstawiciele: Julian Tuwim, Czesław Miłosz, Konstanty Ildefons Gałczyński i inni. Dużą rolę odegrały pragmatyzm i katastrofizm. Nastąpił odwrót od ideałów romantycznych, czyli „zrzucenie poezji z piedestału”. Jest to też okres rozwoju fenomenologii);
- ✓ *literatura współczesna* – od połowy XX wieku do czasów obecnych (Przedstawiciele: Tadeusz Różewicz, Czesław Miłosz, Jan Twardowski, Wisława Szymborska i inni. W tej epoce wyodrębnia się okres wojenny, powojenny, czasy do 1989 roku i czasy nowożytne. Głównym motywem w XX wieku było powszechne uzależnienie literatury od linii politycznej i wpływ totalitaryzmu. Nie zabrakło też w tym literatury emigracyjnej. Po materializmie nastąpił powrót do wartości religijnych).

Pierwsze teksty literackie pisane po polsku. Chronologicznie pierwszym zabytkiem jest geograficzno-historyczny opis anonimowego autora, sporządzony w Bawarii i dlatego skrótowo nazwany Geografem Bawarskim. Rękopis ten pochodzi z IX w. Zawiera nazwy plemion polskich. Drugi zabytek to najdawniejszy polski dokument, tzw. Dagome iudex, w którym Mieszko I oddawał państwo pod opiekę papieża. Dokument ten został sporządzony najprawdopodobniej ok. 990 r. Trzeci

chronologicznie zabytek to Kronika merseburskiego biskupa Thietmara, zawierająca m. in. opis walk niemiecko - polskich w latach 1000, 1010, 1015. Thietmar wymienia nazwy niektórych plemion polskich, grodów i rzek, wymienia także imię Bolesława Chrobrego. Kolejnym i o wiele obszerniejszym jest zabytek z XII wieku. Bulla gnieźnieńska pochodzi z 1136 roku i została sporządzona w kancelarii papieskiej. Rękopis zawiera rejestr dóbr arcybiskupa gnieźnieńskiego zatwierdzonych przez papieża. W treść zostało wplecionych 410 wyrazów polskich, tzw. nazw miejscowych i osobowych. Księga henrykowska zawiera dzieje klasztoru cystersów, a także wśród zapisków z 1270 r. znajduje się pierwsze polskie zdanie po polsku: „daj, ac ja pobruszę, a ty poczywaj” (daj, niech ja pomieję, a ty odpoczywaj).

Za pierwszy zachowany w całości polski tekst literacki z tego czasu uznawana jest pieśń rycerstwa polskiego – **Bogurodzica** (pierwsze dwie zwrotki datuje się na XII wiek, *por. Najstarsze zabytki muzyki polskiej*). Jej wersja pochodząca z 1407 roku, to tekst opublikowany drukiem w tzw. Statucie Łaskiego (Kraków, 1506). Jest to najstarszy drukowany polski tekst poetycki.

Najstarsze zabytki rękopiśmienne. Do najcenniejszych zachowanych zabytków rękopiśmiennych zaliczne są rękopisy Jana Długosza, Kazania Świętokrzyskie i Psalterz Floriański. Bogato ilustrowane dzieła historyka i dziejopisarza Jana Długosza: *Annales seu Cronicae Regni Poloniae* (Kroniki Sławnego Królestwa Polskiego), uchodzą za jedno z najwybitniejszych osiągnięć średniowiecznej historiografii europejskiej. *Psalterz Floriański*. fot. Roman Stasiuk – Biblioteka Narodowa (www.bn.org.pl)

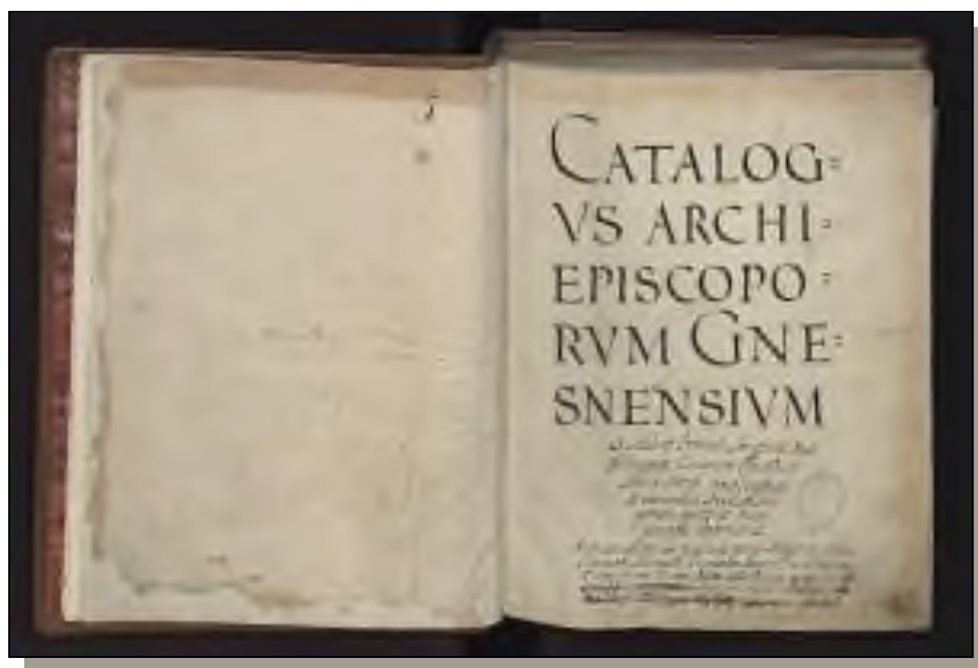
Najstarszym zabytkiem prozy polskiej są Kazania świętokrzyskie (XIV w.). Zachowały się we fragmentach na 18 skrawkach pergaminu. Zawierają zbiór sześciu kazań na uroczystości świętych. Jeszcze innym wspaniałym rękopisem jest pochodzący z XV wieku

Psałterz Floriański, najstarszy zachowany polski przekład psalmów Dawida ze Starego Testamentu. Nazywany także Psałterzem Jadwigi, ponieważ prawdopodobnie pisany był dla Królowej Jadwigi. Floriańskim określanym jest od opactwa św. Floriana w Austrii, gdzie był przechowywany.

Między XV a schyłkiem XVIII stulecia polska literatura przeżywa wszystkie przygody i przemiany literatury europejskiej. W XVI w., państwo polskie będąc mocarstwem równym największym ówczesnym monarchiom, wydaje epokowej miary poetów w niczym nie ustępującym największym ówczesnym mistrzom.

Do europejskiej czołówki twórców renesansu, baroku i oświecenia zaliczani są Jan Kochanowski, Mikołaj Sęp Sarzyński, Ignacy Krasicki. Ich dzieła zachowały swą aktualność do dziś.

Catalogus archiepiscoporum Gnesnensium; Vitae episcoporum Cracoviensium s.1

<http://www.poland.gov.pl/Zabytki,literatury,polskiej,10857.html>

gatunek literacki – літературний жанр
literatura piękna – художня література
nurt – течія

powiedzenie – вислів
skrawek pergaminu – шматок пергаменту
wszechświat – всесвіт

Rozповідь 15. Оповіді 15

Wrocław: Wenecja Północy

Starówka Wrocławia (zdjęcie Piotra Nalepki)

wielbicieli dobrej zabawy. Znajdują tu coś dla siebie zarówno ci, którzy lubią zwiedzać z przewodnikiem, jak i miłośnicy samodzielnego odkrywania miasta „od podszewki”.

Niektórzy nazywają Wrocław Wenecją Północy. Na pierwszy rzut oka to porównanie może nam się wydać mocno przesadzone (no bo właściwie gdzie te kanały?), jednak wkrótce przekonamy się, że w pełni oddaje atmosferę miasta. Dzieje Wrocławia rozpoczęły się już w średniowieczu, gdy znalazł się on na trasie jednego z największych traktów kupieckich – Bursztynowego Szlaku. Dziś znajduje się tutaj drugi co do wielkości w Polsce Rynek (na pierwszym miejscu jest Kraków), dziesiątki imponujących gotyckich kościołów, dokładnie sto dwadzieścia mostów (w tym świeżo wybudowany Most Milenijny) i ogromna ilość parków.

Na początek spaceru po Wrocławiu warto wybrać pięknie odrestaurowane Stare Miasto. Stamtąd, po przekroczeniu rzeki Odry dotrzemy na wrocławskie wyspy. Najstarszą z nich jest Ostrów Tumski - pełen zieleni, wspaniałej architektury kościelnej i uroczych zaułków, po których można błądzić godzinami.

Chociaż co do ilości i rozmachu turystycznych atrakcji Wrocław z pewnością nie może konkurować z wielkimi europejskimi stolicami, takimi jak Paryż czy Barcelona, jednak z roku na rok staje się miejscem spotkań podróżników, biznesmenów i – przede wszystkim – wszystkich

Jeśli trafimy tutaj na dłużej niż weekend, warto zorganizować wyprawę do wschodniej części miasta. Leżący na prawym brzegu Odry Plac Grunwaldzki nie jest może najurokliwszym miejscem w mieście, ale warto zapoznać się z jego burzliwą historią (podczas drugiej wojny światowej pełnił on funkcję pasa startowego). Jeszcze dalej na południe odnajdziemy wybudowaną w latach trzydziestych ubiegłego wieku Halę Stulecia (Ludową), wpisaną na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Inną budowlą z okresu Trzeciej Rzeszy, na którą natrafimy w tej okolicy, jest gigantyczny Stadion Olimpijski wybudowany w 1936 roku i od tego czasu cierpliwie czekający na swoje Igrzyska. Z kolei tuż za Halą znajduje się Park Szczytnicki, a w nim malowniczy Ogród Japoński z oryginalną roślinnością sprowadzoną z Kraju Kwitnącej Wiśni. A dla małych i dużych dzieci wielką atrakcją pozostaje Wrocławski Ogród Zoologiczny.

Dzięki swojej barwnej historii Wrocław stał się miastem wielokulturowym, w którym przenikają się wpływy niemieckie (odziedziczone po przedwojennym mieście Breslau) oraz polskie, a właściwie kresowe: spora część wrocławian to potomkowie mieszkańców polskiego Lwowa, przewieziono tu także większość dorobku kulturowego tego miasta. Na czele plasuje się Biblioteka Ossolineum i Panorama Raławicka.

Oczywiście, nawet jeśli nie jest dla Ciebie tak istotna historia i kultura Wrocławia, i tak znajdziesz tu mnóstwo rozrywek...

<http://www.e-wroclaw.com/miasto/przewodnik.php>

burzliwy – бурхливий

najurokliwszy – найчарівніший

na pierwszy rzut oka – на перший погляд

„od podszewki” – зсередини

Trzecia Rzesz – III Річ Посполита

plasować się – розміщатися

świeżo wybudowany – новозбудований

wielbiciel – шанувальник

Rozповідь 16. Opowieść 16

Poznań

Na przełomie VIII i IX wieku powstał na Ostrowie Tumskim gród obronny, który w X wieku stał się obok Gniezna jednym z głównych ośrodków państwa Piastów. Właśnie tutaj odbył się chrzest Polski, a w 968 roku założono pierwsze na ziemiach polskich biskupstwo i zbudowano Katedrę, w której pochowani są Władcy Polski z dynastii Piastów.

Poznaniacy zawsze traktowali naukę i wiedzę z szacunkiem. W 1518 roku powstała pierwsza w mieście wyższa uczelnia – Akademia Lubrańskiego. Obecnie w Poznaniu mieści się ponad dwadzieścia szkół wyższych, na których uczy się ponad 140 tysięcy studentów. Ośrodek

Nauki PAN, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, liczne towarzystwa, stowarzyszenia i związki sprzyjają rozwojowi wiedzy. Dzięki

przedsiębiorczości i zapobiegliwości poznaniacy rozwinęli rzemiosło i handel. Położone w centrum miasta

tereny Międzynarodowych Targów Poznańskich, największy kompleks targowy w Europie Środkowej, to miejsce targów, wystaw i konferencji. Kalendarz targowy obejmuje corocznie blisko 80 imprez targowych o charakterze międzynarodowym.

W mieście chętnie rozpoczynają swoją działalność krajowi i zagraniczni inwestorzy. Bogactwo życia kulturalnego tworzą oferty teatrów, filharmonii, galerii, liczne instytucje, m.in. Polski Teatr Tańca czy znany na całym świecie chór męski i chłopięcy „Poznańskie Słowiki”. W Poznaniu organizowane są m.in. Maltafestiwal Poznań, Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. Henryka Wieniawskiego, Festiwal i Warsztaty Tańca Współczesnego.

Atutem miasta jest oferta sportowo-rekreacyjna. Czynnemu wypoczynkowi służą jeziora, w tym Jezioro Maltańskie, wraz z położonymi nad nim obiektami,

liczne korty tenisowe, baseny. Organizacja dużych imprez sportowych i nie tylko jest możliwa dzięki nowoczesnym obiektom, takim jak chociażby Stadion Miejski – w czerwcu 2012 r. arena Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012. Największa w Polsce Palmiarnia, Ogród Zoologiczny czy Ogród Botaniczny są zawsze pełne zwiedzających.

Poznań jest miastem dostępnym pod względem komunikacyjnym. Krzyżują się tu szlaki kolejowe o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym, miasto posiada sieć połączeń autobusowych z głównymi miastami Europy i Polski, a także międzynarodowy port lotniczy Poznań–Ławica, położony jedynie 7 km na zachód od centrum.

Poznań to miasto nietuzinkowe, pełne urokliwych miejsc, zaskakujące swoją atmosferą, jednocześnie dynamiczne i otwarte. To miasto ma swój specyficzny charakter, tak jak jego mieszkańcy.

<http://www.poznan.pl/mim/turystyka/pobierz-folder-publicacje,p,16577.html>

atut – козир, перевага

biskupstwo - єпископство

chrzest – хрещення

liczny – численний

Mistrzostwa Europy – чемпіонат Європи

nietuzinkowy – незаурядний, надзвичайний

oferta – пропозиція

port lotniczy – аеропорт

Poznańskie koziołki (<http://www.antropo.uni.wroc.pl/0/0/174.htm>)

Розповідь 17. Оповідь 17

Zakopane – przedsionek Tatr

Widoki na jeziora tatrzańskie (<http://mmcentr.ru/blog/page/zakopane.html>)

Zakopane jest jedną z największych i najstłynniejszych miejscowości turystycznych, sportowych i uzdrowiskowych. Jest najwyżej położonym miastem w Polsce (800-1100 m). Liczy ok. 30 000 mieszkańców. Okolice Zakopanego stwarzają niezliczone możliwości odbywania bliższych i dalszych, łatwych i trudnych wycieczek w doliny lub góry i to zarówno latem, jak i zimą.

W Zakopanem znajduje się dużo ciekawych obiektów muzealnych, sakralnych i architektonicznych; organizowanych jest także wiele ciekawych wystaw i imprez kulturalnych.

Zakopane stanowi główny ośrodek narciarstwa w Polsce. Znajdują się tam liczne narciarskie tereny ćwiczebne z wyciągami. Przez stoki Gubałówki (1123 m) wiodą trasy zjazdowe, a kolej na Kasprowy Wierch (1985 m) udostępnia narciarzom

tereny wysokogórskie. W Zakopanem znajdują się 4 skocznie narciarskie, stok slalomowy z wyciągiem narciarskim, tor łyżwiarski do jazdy szybkiej, lodowiska.

Dla przybysza z innych części Polski bardzo interesująca jest ludność Podhala, odznacza się niezwykle oryginalną twórczością w sposobie budowania i zdobienia. Zachowała ona do dziś dawną gwarę, autentyczną muzykę, śpiewy i tańce. Najbardziej rzuca się w oczy strój góralski, który można jeszcze do dziś oglądać podczas różnych uroczystości (głównie na weselach), w okolicznych wsiach w dni świąteczne, a przede wszystkim w czasie trwania imprez regionalnych.

Dla rozwoju kultury regionalnej najistotniejszą okazała się „Tatrzańska Jesień” organizowana corocznie we wrześniu od 1962 r. Od 1968 r. w ramach „Jesieni” odbywa się Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich, podczas którego można się zapoznać z bogactwem muzyki, pieśni i tańca grup regionalnych, reprezentujących polskie i zagraniczne krainy górskie i podgórskie.

Na przełomie wieków do Zakopanego przyjeżdżała „cała Polska”, a dokładniej mówiąc intelektualna i artystyczna elita kraju. Trudno wyobrazić sobie młodopolską kulturę, odartą ze specyficznej duchowej atmosfery, jaka rodziła się u podnóża Tatr. Niektórzy z twórców, urzeczeni Tatrami, osiedlali się tu na stałe – np. Jan Kasproicz, w którego domu na Harendzie jest dziś muzeum. W willi „Atma” mieszkał Karol Szymanowski, także oczarowany kulturą Podhala.

Tatrzańska przyroda i góralski folklor były źródłem inspiracji dla Stanisława Witkiewicza, twórcy zakopiańskiego stylu w architekturze. Zachowały się wille przez niego zaprojektowane, jak np. dom „Pod Jedłami” czy kaplica w Jaszczurówce.

Lidia Długolecka, Maciej Pinkwart

skocznia – трамплін

stok – схил

lodowisko – каток

narciarz – лижник

teren ćwiczebny – навчальна територія

wyciąg narciarski – підйомник

Rozповідь 18. Оповіді 18

Lublin

Zamek w Lublinie (<http://wikitravel.org/en/Lublin>)

W XII wieku, na terenie dzisiejszego Lublina istniał gród, a przy nim osada. W 1317 roku Władysław Łokietek nadał Lublinowi prawa miejskie, a w 1341 roku wystawił, na górującym nad miastem wzniesieniu zamek, który oprócz funkcji obronnej pełnił rolę więzienia dla szlachty.

XVI wiek wpisał na trwałe, w historię miasta, dwa wielkie wydarzenia:

– 1569 roku podpisano tu unię polsko-litewską, a dziesięć lat później król Stefan Batory ustanowił Lublin miejscem corocznych posiedzeń Trybunału Koronnego.

Od tego czasu nastąpił szybki rozwój miasta. Kamienice na rynku otrzymały wspaniałe renesansowe attyki i ozdobne fasady, a w XIX wieku wiele z nich przebudowano w stylu klasycystycznym.

W niepodległej Rzeczypospolitej Lublin został miastem wojewódzkim. Okres ten cechuje nierównomierny, przerywany kryzysami rozwój ekonomiczny. Porządkowano miasto, wyposażając je w konieczne urządzenia komunalne, wytyczano nowe ulice i rozbudowywano dzielnice.

II wojna światowa tragicznie zapisała się w dziejach Lublina, towarzyszyły mu: prześladowania, terror i męczeństwo. Niemcy wkroczyli do miasta 18 września, a symbolem okupacji stało się dla Lublinian więzienie na Zamku i siedziba gestapo „Pod Zegarem”. Hitlerowski okupant, po zagładzie lubelskich Żydów, całkowicie zniszczył zamieszkiwane przez nich dzielnice – Podzamcze, Wieniowę i Majdan Tatarski.

Pomimo dużych strat Lublin stał się po wojnie ważnym centrum administracyjnym i ośrodkiem kulturalno-oświatowym regionu. Znacznie powiększył się obszar miasta i liczba mieszkańców. Wzmocnił się jego potencjał przemysłowy, rozwijano współdzielcze budownictwo mieszkaniowe. Powołano do życia nowy uniwersytet – im. Marii Curie-Skłodowskiej. Muzea, stałe sceny teatralne, filharmonia i operetka, zespoły artystyczne i folklorystyczne, towarzystwa naukowe i liczne wydawnictwa – dopełniały i dopełniają kulturalny obraz miasta.

Dzisiejszy Lublin zajmuje obszar ponad sześć razy większy niż wówczas, gdy w 1317 roku uzyskał prawa miejskie.

Jest największym we wschodniej Polsce ośrodkiem administracyjnym, naukowym i przemysłowym.

Działa tu pięć wyższych uczelni. Zachowany został historyczny układ urbanistyczny z rynkiem, ratuszem, fragmentem murów obronnych i pięknymi domami z XVI-XIX wieku.

Związki z przeszłością są czytelne w zabudowie miasta – gotycka kaplica z freskami bizantyjsko-ruskimi z 1418 roku, renesansowe Stare Miasto, barokowe kościoły i klasztory, architektura lat międzywojennych przy ulicy Chopina – to tylko krótki opis stylów i epok.

Na szczególną uwagę zasługuje lubelska Starówka, na którą dostać się można przez Bramę Grodzką, dawniej połączoną z zamkiem – mostem zwodzonym.

Stare miasto nadal zachowuje swój niepowtarzalny urok i koloryt. Z placu „Po Farze” można podziwiać Zamek oraz północną i wschodnią część Lublina. W tym miejscu stał kiedyś kościół św. Michała, wzniesiony w II połowie XII wieku przez księcia Leszka Czarnego.

W dni targowe ulica Ruska, przypomina czasy, gdy u stóp lubelskiego Zamku rozciągała się dzielnica żydowska.

Na uwagę zasługuje kościół Dominikanów, którego fundatorem był król Kazimierz Wielki. To w nim podpisano unię polsko-lubelską. Stare Miasto opuszczamy przez XIV-wieczną Bramę Krakowską. Jest ona dziś nie tylko wspaniałym punktem widokowym, ale również siedzibą Muzeum Historii Lublina. W południe rozlega się z niej hejnał, którego zapis nutowy pochodzi z XVII wieku.

Przez Bramę Krakowską wchodzimy na plac Wł. Łokietka. Z jednej strony podziwiamy architekturę, a z drugiej widzimy Krakowskie Przedmieście. Od placu Łokietka do placu Litewskiego rozciąga się reprezentacyjny deptak.

Dzisiejszy Lublin zachowuje swoistą harmonię z dawnymi dzielnicami. Uroku dodają mu liczne parki i skwery. Na terenie miasta znajduje się również ogród botaniczny oraz Muzeum Wsi Lubelskiej.

Niewątpliwie Lublin jest „miastem historycznym”, a obecnie ma olbrzymie szanse stać się dużym ośrodkiem turystycznym. Po dokonaniu rewaloryzacji Starego Miasta i uzupełnieniu bazy hotelowej należy mieć nadzieję, że będzie jeszcze liczniej i chętniej odwiedzany przez turystów, nie tylko krajowych, ale i zagranicznych.

Artur Orłowski

deptak – стометрівка, пішохідна вулиця

olbrzymi – гігантський, величезний

fundator – засновник

podziwiać – захоплюватися

niewątpliwie – безсумнівно

wzniesienie – узгір'я

Rozповідь 19. Оповіді 19

Tragedia Katyńska: wymiar podwójny

GUZIKI

(Pamięci kapitana Edwarda Herberta)

*Tylko guziki nieugięte
Przetrwały śmierć świadkowie zbrodni
Z głębin wychodzą na powierzchnię
Jedyny pomnik na ich grobie
Są aby świadczyć Bóg policzy
I ulituje się nad nimi
Lecz jak zmartwychwstać mają ciałem
Kiedy są lepką cząstką ziemi
Przeleciał ptak przepływa obłok
Upada liść kielkuje śluz
I cisza jest na wysokościach
I dymi mgłą katyński las
Tylko guziki nieugięte
Potężny głos zamilkłych chorów
Tylko guziki nieugięte
Guziki z płaszczy i mundurów.*

Zbigniew Herbert

Zdjęcie Wołodymyra Chomycza

(http://monitor-press.com/phocadownload/2010/mw_15.04.2010.pdf)

Wymiar pierwszy. Katyń – to nazwa symbolizująca kaźń blisko 22.000 polskich oficerów, zamordowanych przez NKWD wiosną 1940 roku. Agresja sowiecka 17. września była nieoczekiwana dla walczącego z Niemcami Wojska Polskiego.

Spółród wszystkich wziętych do niewoli sowieckiej żołnierzy polskich specjalnie wyselekcjonowano kadre oficerską – stanowiła ona połowę całej kadry oficerskiej ówczesnego Wojska Polskiego. Wśród oficerów zawodowych – wojskowych, straży granicznej i policjantów znajdował się kwiat polskiej inteligencji – oficerowie rezerwy, tj. lekarze, nauczyciele, inżynierowie, pracownicy sądownictwa, pracownicy naukowci (w tym wielu wybitnych profesorów), a także kapelani i właściciele ziemscy. Rozmieszczono ich w trzech obozach – Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku. Uwięzieni oficerowie byli stale infiltrowani przez NKWD. Na współpracę prawdopodobnie zgodziło się kilka procent i ci uratowali się – później zostali wcieleni do Armii Berlinga. Natomiast pozostali – około 96% – współpracy takiej zdecydowanie odmówili.

Echa tych wydarzeń zostały w strzępach notatek pisanych po kryjomu przez niektórych oficerów – notatek znalezionych potem przy ekshumacji. Treść większości zapisków świadczy o tym, że oficerowie nie wiedzieli, jaki los ich czeka i gdy rozpoczęły się wywózki do miejsc kaźni – ci, którzy pozostawali w obozie w przekonaniu, że Sowieci wywożą ich na front, by mieli walczyć – szykowali się do drogi. By nie zapanowała panika w obozach i by uspić czujność Polaków, Sowieci specjalnie wszystkich jeńców szczepili na tyfus.

Wniosek Berii do kierownictwa partii komunistycznej i rządu sowieckiego z 05. marca 1940 roku brzmiał: W obozach dla jeńców wojennych i w więzieniach NKWD zachodniej Białorusi i Ukrainy znajduje się duża liczba oficerów Armii Polskiej i organów wywiadu, straży granicznej i polskiej policji, żandarmów i pracowników państwowych oraz właściciele ziemskich. W związku z tym, że wszyscy są zatwardziały i nieprzejednanymi wrogami władzy radzieckiej polecić NKWD ZSRR zastosować wobec tych osób najwyższy wymiar kary – rozstrzelania – bez wzywania aresztowanych i przedstawiania im zarzutów i aktu oskarżenia. /podpisali: Stalin, Woroszyłow, Mołotow, Mikojan, Kalinin, Kaganowicz/

Ta data wyznacza początek trwającej przez blisko dwa miesiące kaźni oficerów. By nie wzbudzać podejrzeń, byli codziennie wywożeni w kilkusetosobowych grupach – jeńcy ze Starobielska byli mordowani

w Piatichatkach k. Charkowa, jeńcy z Ostaszkowa w miejscowości Miednoje k. Kalinina (dzisiejszy Twer), a jeńcy z Kozielska w lesie w miejscowości Katyń k. Smoleńska. Nie znamy losów około 6000 polskich działaczy państwowych, duchownych i przemysłowców, zamordowanych w tym czasie przez NKWD w kilkudziesięciu więzieniach na terenach dzisiejszej zachodniej Białorusi i Ukrainy.

Rząd Polski na Uchodźstwie na próżno poszukiwał połowy swej kadry. W 1943 roku posuwający się front niemiecki odkrył mogiły katyńskie. Masowy mord na Polakach propaganda niemiecka wykorzystała przeciwko Sowietom, ci zaś oskarżyli o niego Niemców, wskazując na zafałszowaną datę mordu jako na jesień 1941 roku (to znaczy już po wybuchu wojny między III Rzeszą a ZSRR). Kłamstwo Sowietów – jako sojusznika aliantów zostało przez nich przyjęte i podane do wiadomości publicznej. O Katyń oskarżono Niemców. Po wojnie w komunistycznej Polsce o Katyniu (jako symbolu kaźni wszystkich oficerów, także z innych obozów w ZSRR) nie można było mówić. Rodziny pomordowanych były wywożone w głąb ZSRR, wtrącane do więzień za tak zwaną „szeptaną propagandę”, zwalniane z pracy, eksmitowane z mieszkania, nie przyjmowane na wyższe uczelnie, pozbawiane praw publicznych.

Rodziny ofiar, często zaprzyjaźnione ze sobą jeszcze przed wojną, utrzymywały ze sobą stały kontakt i pielęgnowały pamięć ojców, synów, braci i mężów. Pod koniec lat osiemdziesiątych, u kresu komunizmu, w Polsce zaczęły zawiązywać się oficjalne stowarzyszenia – Rodzina Katyńska, skupiające krewnych zamordowanych oficerów. Obecnie w wielu miastach Polski działa kilkanaście takich oddziałów.

Zbrodnia ta miała daleko idące konsekwencje – katastroficznego w skutkach osłabienia moralnego narodu przez wiele dziesiątków lat. Na skutek wycięcia narodowego korzenia po wojnie Polska stała się niemal bezwolnym narzędziem w rękach totalitarnego systemu. I to jest najtragiczniejsza konsekwencja Katynia.

Justyna Jancz

Wymiar drugi. 10 kwietnia 2010 roku w godzinach porannych przy podchodzeniu do lądowania prezydenckiego samolotu Tu-154 pod Smoleńskiem doszło do jednej z największych tragedii w historii Polski. W drodze na uroczystości 70. rocznicy Zbrodni Katyńskiej w wypadku lotniczym śmierć ponieśli Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński, jego żona Maria Kaczyńska, przedstawiciele najwyższych władz państwowych

(posłowie, senatorowie, ministrowie, generałowie, dyrektorzy), elita polskiego państwa. Praktycznie te 96 ofiar stanowiło cały przekroj polskiego społeczeństwa. 10 kwietnia 2010 r. zginęła reprezentacyjna część narodu polskiego.

Kondolencje złożone przez Prezydenta USA Baracka Obamę: „W chwilach takiej tragedii i takiego bólu wszyscy jesteśmy Polakami”.

„Monitor Wołyński” z dnia 15. 04. 2010

ekshumacja zwłok – ексгумація трупів

jeniec – в’язень

kondolencje – співчуття

oskarżać – звинувачувати

selekcja – відбір

szczepić – провести вакцинацію

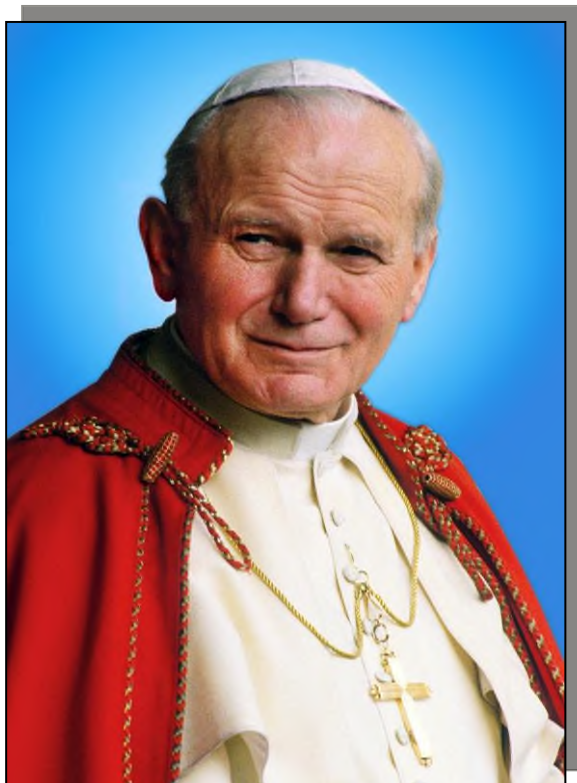
szykować się – збиратися

u kresu – наприкінці

uśpić – приспати

Rozповідь 20. Оповіді 20

Jan Paweł II w szeregu polskich świętych

*Pośród niesnasków - Pan Bóg uderza
W ogromny dzwon,
Dla Słowiańskiego oto Papieża
Otwarty tron.
Ten przed mieczami tak nie uciecze
Jako ten Włoch,
On śmiało jak Bóg pójdzie na miecze;
Świat mu – to proch.
Twarz jego, słońcem rozpromieniona,
Lampą dla sług,
Za nim rosnące pójdą plemiona
W światło – gdzie Bóg. [...]*

Juliusz Słowacki

Jan Paweł II (<http://t1.gstatic.com/images>)

Życiorys

Jan Paweł II (łac. Ioannes Paulus II) – wł. Karol Józef Wojtyła. Urodzony 18 maja 1920 w Wadowicach. Syn Karola Wojtyły i Emilii z Kaczorowskich. Był chłopcem bardzo utalentowanym i wysportowanym. Regularnie grał w piłkę nożną oraz jeździł na nartach. Bardzo ważnym elementem życia Karola były wycieczki krajoznawcze i spacerunki po okolicy Wadowic. Jego matka zmarła 13 kwietnia 1929 roku, w wieku 45 lat. Trzy lata później, 1932 roku, zmarł na szkarlatynę w wieku 26 lat brat Edmund.

Od września 1930 roku Karol Wojtyła rozpoczął naukę w 8-letnim Państwowym Gimnazjum Męskim im. Marcina Wadowity w Wadowicach. W pierwszej klasie zachęcony przez ks. Kazimierza Figlewicza K.W. przystąpił do kółka ministranckiego, którego stał się prezesem. Podczas nauki w gimnazjum Karol zainteresował się teatrem. 14 maja 1938 Karol Wojtyła zakończył naukę

w gimnazjum otrzymując świadectwo maturalne z oceną celującą. Następnie Karol Wojtyła rozpoczął studia w październiku 1938 roku - Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dnia 18 lutego 1941 roku po długiej chorobie zmarł jego ojciec.

Wybuch wojny odebrała Karolowi Wojtyłe możliwość kontynuowania studiów. Jesienią roku 1941 Karol wraz z przyjaciółmi założył Teatr Rapsodyczny, który swoje pierwsze przedstawienie wystawił 1 listopada 1941. Rozstanie Wojtyły z teatrem nastąpiło nagle w roku 1942, gdy postanowił on studiować teologię i wstąpił do tajnego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Krakowie gdzie 1 listopada 1946 otrzymał święcenia kapłańskie. W tym samym czasie rozpoczął w konspiracji studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W okresie od kwietnia 1945 do sierpnia 1946 roku Karol Wojtyła pracował na uczelni jako asystent i prowadził seminaria z historii dogmatu.

1 listopada 1946 roku kardynał Adam Stefan Sapieha wyświęcił Karola Wojtyłę na księdza. 15 listopada Karol Wojtyła wraz z klerykiem Stanisławem Starowieyskim poprzez Paryż wyjechał do Rzymu, aby kontynuować studia na uczelni Instituto Internazionale Angelicum.

W roku 1958 Karol Wojtyła został mianowany biskupem tytularnym Ombrii, a także biskupem pomocniczym Krakowa. Na okres biskupstwa Karola Wojtyły przypadły także obrady Soboru Watykańskiego II, w których aktywnie uczestniczył. 30 grudnia 1963, półtora roku po śmierci swego poprzednika, arcybiskupa Eugeniusza Baziaka, Karol Wojtyła został mianowany arcybiskupem metropolitą krakowskim. Na zwołanym po śmierci Jana Pawła I drugim konklawe w roku 1978 Wojtyła został wybrany na papieża i przybrał imię Jana Pawła II. Wynik wyboru ogłoszono 16 października o 16:16. Od 16 października 1978 do 2 kwietnia 2005, czyli dnia śmierci, pozostawał papieżem.

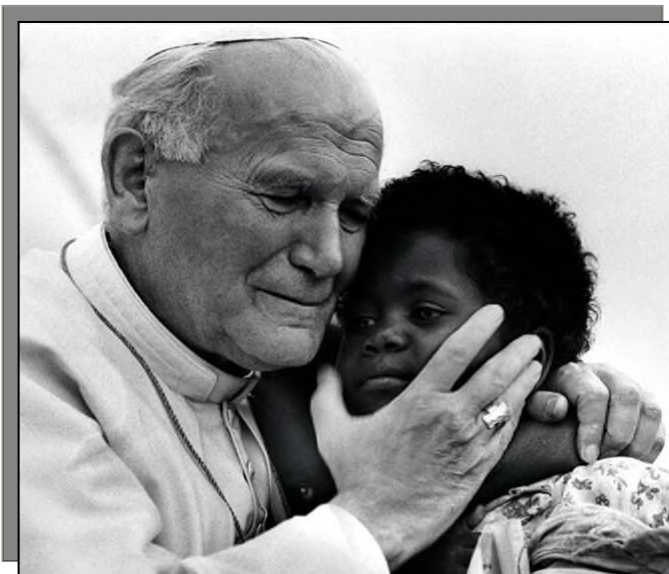
<http://www.papiez-polak.ovh.org/zyciorys.html>

Niezwykły pontyfikat

Papież Jan Paweł II był pierwszym Polakiem, który został wybrany głową Kościoła Katolickiego. Dla ludzi na całym świecie był osobą godną naśladowania, ogromnym autorytetem. Cały pontyfikat papieża-Polaka, trwający 27 lat, wypełniony był pielgrzymkami apostolskimi, które swoim zasięgiem mogłyby zadziwić niejednego podróżnika. Poprzednicy Jana Pawła podróżowali niewiele lub nawet wcale – papieże przebywali za murami Watykanu i byli niedostępni dla ogółu wiernych. Karol Wojtyła przełamał ten zwyczaj pielgrzymując na wszystkie chyba kontynenty i do ogromnej liczby krajów. Statystyki podają, że odbył 104 podróże apostolskie, najczęściej odwiedzając oczywiście ukochaną Polskę (8 razy), USA i Francję (po 7 razy). Żadne bariery nie były dla niego przeszkodą, udowodnił to np. odwiedzając Kubę rządzoną przez reżim generała Castro. Z równym zapalem pielgrzymował do bogatych krajów Europy Zachodniej jak i do wstrząsanych nędzą i konfliktami krajów afrykańskich.

W każdym z tych krajów ogłaszał swoje posłannictwo.

Jan Paweł II na kontynencie afrykańskim
(http://s1650.chomikuj.pl/ChomikImage.aspx?e=ZZqdAbNNtShBF4T1blu-8l2vc4JtotZY3Vkp5p6_Qx40jvy087Ym6dej p4eWxGjK54Y17SM1Z4XEetsnqkQZpeQQnrJoz5gKE60U-bub-dA&pv=2)

Bardzo wiele robił też na rzecz ekumenizmu i pojednania chrześcijan. Zdecydowanie sprzeciwiał się antysemityzmowi, jako pierwszy papież w historii odwiedził synagogę i modlił się przed świętą dla Żydów jerozolimską Ścianą Płaczu. Wielokrotnie podkreślał wkład judaizmu w rozwój chrześcijaństwa, a samych Żydów nazywał „braćmi starszymi w wierze”. Starał się także o jak najlepsze stosunki z muzułmanami: w 1999 roku ucałował Koran, który dostał w darze od islamskich duchownych. Wszędzie gdzie się pojawiał szukał porozumienia

i dialogu. Ze względu na nieprzychylność patriarchatu moskiewskiego nie udało mu się jedynie odbyć pielgrzymki do Rosji, nad czym zresztą do końca swoich dni bardzo bolał.

Mimo tego, że Jan Paweł II był człowiekiem „przedwojennej daty” potrafił zrozumieć problemy współczesnego świata, starał się być mediatorem w wielu konfliktach, tych między państwami i tych wewnątrz państw. Doskonale znał i rozumiał ekonomiczne problemy współczesności. Wielokrotnie w swoich encyklikach i kazaniach podkreślał prawo człowieka do godnego zaspokojenia podstawowych potrzeb. Mówił o prawie do pracy, o tym że człowiek powinien ją szanować, ale i o tym, że ludzie powinni być szanowani jako pracownicy.

„Piotr naszych czasów” jak często nazywano papieża, był osobą niezwykle ugruntowaną w swojej drodze apostolskiej. Żadne trudności i problemy natury np. zdrowotnej nie mogły go zatrzymać w służbie Bogu. Z obranej drogi nie zawrócił go nawet zamach na jego życie, który miał miejsce na Placu Św. Piotra w Rzymie. Mimo, że został ciężko postrzelony, wrócił do zdrowia i z nową siłą i optymizmem nauczał świat. Zdobył się też na pełen chrześcijańskiego miłosierdzia gest przebaczenia swojemu winowajcy. Po dojściu do zdrowia spotykał się w więzieniu z tureckim zamachowcem Ali Agcą, a także modlił się w jego intencji. Nigdy nie ukrywał swojego stanu zdrowia i cierpienia, czym pokazał, że nawet człowiek schorowany i w podeszłym wieku może działać i być skuteczny.

Już jako młody ksiądz i biskup krakowski był osobą o wielkiej charyzmie, którą przyciągał do siebie ludzi. Był człowiekiem ogromnej wiedzy filozoficznej, literackiej, teologicznej. Znał się i potrafił docenić piękno poezji i sztuki. W młodości sam próbował działalności artystycznej - razem z przyjaciółmi założył teatr i występował w nim jako aktor-amator. Był także wrażliwy na piękno przyrody, wielokrotnie już jako biskup i papież odwiedzał Alpy i polskie Tatry.

Papież potrafił w cudowny sposób przemawiać do młodzieży, organizował wiele spotkań poświęconych tylko jej. Uważał, że młodzi ludzie są przyszłością świata. Gdy przemawiał do nich czuło się nadzwyczajne porozumienie między nimi,

każde jego słowo było wysłuchiwane w ciszy i skupieniu. Młodzież reagowała spontanicznie na to co mówił i cieszyła się z jego obecności.

Karol Wojtyła, papież Jan Paweł II pozostawił po sobie ogromne dziedzictwo, jego nauka zapisała się w sercach milionów osób na całym świecie. Pozostawił po sobie wiele pism, np. 14 encyklik, w których zawarta jest odpowiedź na problemy wiary i problemy współczesności. Niemniej ważne są też książki takie jak: „Pamięć i tożsamość”, „Wstańcie chodźmy”, „Przekroczyć próg nadziei”. Jan Paweł był też autorem poezji - "Tryptyk rzymski" i dramatów, z których najbardziej znane to „Przed sklepem jubilera” i „Brat naszego Boga”.

Proces beatyfikacyjny Jana Pawła II rozpoczął się właściwie żądaniem *santo subito* (wł. „święty natychmiast”), który był zwrotem pojawiającym się na transparentach zgromadzonych osób podczas uroczystości pogrzebowych papieża Jana Pawła II na Placu św. Piotra w Watykanie 8 kwietnia 2005 roku. W ten sposób wierni Kościoła katolickiego domagali się od przyszłego papieża, jeszcze przed jego wyborem, aby niezwłocznie po rozpoczęciu nowego pontyfikatu podjął procedurę zmierzającą do kanonizacji Jana Pawła II. Po sześciu latach, 1 maja 2011 roku na Placu św. Piotra Jan Paweł II został ogłoszony błogosławionym przez swego następnika – papieża Benedykta XVI. Uroczystość beatyfikacyjna zgromadziła ponad półtora miliona ludzi, w tym kilkadziesiąt tysięcy Polaków*.

http://www.bryk.pl/teksty/liceum/pozosta%C5%82e/religia/14452-charakterystyka_pontyfikatu_jana_paw%C5%82a_ii.html

kazanie – проповідь

kontynuowanie – продовження

niezwłocznie – без зволікань

pielgrzymka – паломництво

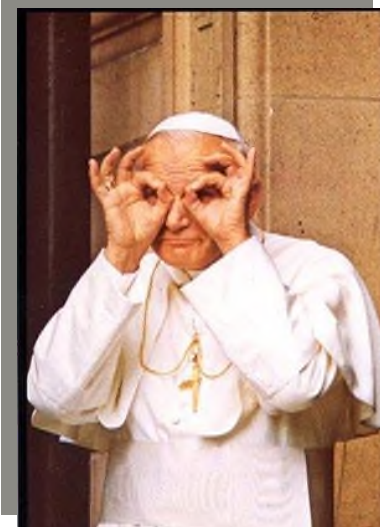
pontyfikat – понтифікат

przekroczyć – переступити

* 27 kwietnia 2014 roku papież Jan Paweł II został ogłoszony świętym. Wspomnienie o nim obchodzimy w dniu 16 października.

Ciekawostki i dowcipy z życia Jana Pawła II

- **Jako pierwszy.** Jan Paweł II był pierwszym papieżem czytającym bez okularów. Był również pierwszym papieżem noszącym zegarek na rękę. Poza tym Karol Wojtyła był również pierwszym papieżem jeżdżącym na nartach, uprawiającym wspinaczkę górską, pływającym kajakiem. Pierwszym, który czysto odśpiewał "Ite, missa est" i pierwszym w dziejach Słowianinem wybranym na głowę Kościoła. Był również największym podróżnikiem wszechczasów spośród wszystkich papieży.

- **Jakoś człapię.** Podczas czwartej pielgrzymki do Ojczyzny, w Olsztynie, dziennikarzowi "Gazety Wyborczej" udało się wychylić głowę ponad tłum i zapytać Jana Pawła II o zdrowie.
- "A jakoś człapię" - odpowiedział Papież.
- **Kurczę jest tańsze.** Ksiądz Mieczysław Maliński, przyjaciel Ojca Świętego, podczas jednej ze swoich wizyt w domu papieskim nie posiadał się ze zdumienia, kiedy siostra usługująca do stołu papieżowi, przyniosła gospodarzowi na kolację rybę, a jemu podała na talerzu kurczaka. Ksiądz Mieczysław zapytał: „Dlaczego?”
- Dostałeś kurczę, bo kurczę jest tańsze – oznajmił z uśmiechem Ojciec Święty.
- **Był też nauczycielem.** Była sesja zimowa. Czekaliśmy na ks. prof. K. Wojtyłę, który miał egzaminować z etyki. Po dwóch godzinach wszyscy rozeszli się do domów, poza jednym kolegą księdzem, który przez cały semestr nie był na ani jednym wykładzie ks. prof. Wojtyły, gdyż w tym czasie wyjeżdżał na wystawę malarstwa do Warszawy. Ksiądz profesor prosto z opóźnionego pociągu przyszedł pod salę egzaminacyjną. Wyglądał bardzo młodo, nie wyróżniał się wizualnie wśród księży studentów, którzy byli parę lat młodszy

od niego. Ksiądz student pyta K. Wojtyłę, którego wcześniej nie widział:

- Stary, ty też na egzamin?

- Tak – odpowiedział zgodnie z prawdą ksiądz profesor, nie dodając ważnego szczegółu, że w charakterze egzaminatora. Ksiądz student zaczął ubolewać nad spóźnieniem egzaminatora, a tenże w mig zorientował się, że czekający nie uczęszczał na wykłady. Usiadł obok niego i zaczęli godzinną rozmowę związaną z zagadnieniami etyki, które były przedmiotem wykładów. Ksiądz student z podziwem popatrzył na ks. Wojtyłę i stwierdził:

- Stary, jak ty jesteś obkuty! Proszę cię, jeśli przyjdzie ksiądz profesor, to nie wchodź przede mną na egzamin, bo z pewnością obleję!

- Dobrze – zgodził się pokornie ks. Wojtyła – ale powiedz mi szczerze, dlaczego nie byłeś na ani jednym wykładzie?

- Bo wiesz, panuje powszechna opinia, że jego wykłady są bardzo trudne i wręcz abstrakcyjne, ale gdyby miał taki dar przekazywania wiedzy jak ty, to słuchałbym go z największą przyjemnością.

- Dobrze, to daj indeks – powiedział ksiądz profesor.

- Co ty, żarty sobie stroisz? – zapytał ksiądz student, na co usłyszał:

- Daj indeks, jestem Wojtyła – i ksiądz profesor wpisał oniemiałemu z przerażenia koledze 4+, z uwagą, by jednak w przyszłym semestrze zaczął uczęszczać na wykłady, by samemu wyrobić sobie sąd o wykładowcy.

<http://www.psp5.pionki.pl/patron/ciekawe/ciekawe.html>

człapać – чалапати

kajak – байдарка

szczęgół – деталь, детальний опис

zagadnienie – проблема, питання

zdumienie – подив, здивування

wspinaczka – альпінізм

Рекомендована література

Literatura polecona

1. Вакуленко С., Піддубна В. Засади польської вимови та письма: навч. посіб. Харків : Ксілон, 2000.
2. Васейко Ю. Практичний курс польської мови: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011.
3. Ковалевський Є., Кравчук А. Методика викладання польської мови. Київ : Інкос, 2017.
4. Кравчук А. Лексикологія і культура польської мови. Київ : Інкос, 2017.
5. Кравчук А. Польська вимова з елементами правопису: для українців, що вивчають польську мову. Київ : Інкос, 2015.
6. Кравчук А. Польська граматики в таблицях. Київ : Інкос, 2018.
7. Кравчук А. Польська мова. Граматика з вправами. Київ : Інкос, 2015.
8. Макар Ю., Макар В. та ін. Польська мова. Посібник для студентів-міжнародників. Чернівці, 2005.
9. Пучковський Ю. Польська мова: практичний курс. Київ : „Чумацький шлях”, 2007.
10. Сухарева С. Подорож довкола світу. Вивчаємо польську мову: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011.
11. Українсько-польський розмовник / за ред. В. Русанівського. Київ: Ірпінь, 2004.
12. Українсько-польський та польсько-український словник / Біленька-Свистович Л., Горбунко Л., Заячківська Н. Львів : „Світ”, 2004.
13. A to Polska właśnie. Teksty i ćwiczenia dla uczniów za granicą. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1991.
14. Baczyński D. i inni. Słownik polsko-ukraiński, ukraińsko-polski. Kijów, 2003.
15. Bartnicka B. Język polski dla cudzoziemców. Ćwiczenia leksykalne. Warszawa, 1978.

16. Bartnicka B., Satkiewicz H. Gramatyka języka polskiego. Warszawa : Wiedza Powszechna, 2000.
17. Bartnicka B., Kacprzak L., Rohozińska E. Vademecum lektora języka polskiego. Warszawa : Wydawnictwo UW, 1992.
18. Bąk P. Gramatyka języka polskiego. Warszawa : Wiedza Powszechna, 1999.
19. Berdychowska B. Giedroyc i Ukraińcy // Jerzy Giedroyc – emigracja ukraińska. Listy 1959–1982 / red. A. Gordziejewski. Warszawa : Czytelnik, 2004.
20. Biłęńska-Swystowycz Ł. Jarmoluk M. Uczę się polskiego. Kijów, 1998.
21. Brückner A. Dzieje kultury polskiej. Tom I / Aleksander Brückner. Kraków : Nakł. Krakowskiej Spółki Wydawn., 1930.
22. Burkat A., Jasińska A. Hurra!!! Po polsku. Poziom A2. Kraków: Wydawnictwo „Prolog”, 2005.
23. Cienkowski W. Gramatyka języka polskiego dla cudzoziemców. Część II. Fleksja (z ćwiczeniami). Warszawa, 1970.
24. Cienkowski W. Język dla wszystkich. Warszawa : Wydawnictwo „Książka i Wiedza”, 1978.
25. Częścikowie A. i J. Gramatyka co z głowy nie umyka. Gdańsk : „Harmonia”, 1994.
26. Dądrowska A. Język polski. Wrocław, 1998.
27. Dąbrowska A., Łobodzińska R. Polski dla cudzoziemców. Wrocław, 1995.
28. Długolecka L., Pinkwart M., Zakopane – przewodnik historyczny. Warszawa : Kraj, 1989.
29. Dobesz U. Spacer po Wrocławiu. Teksty do ćwiczeń w czytaniu, mówieniu i pisaniu dla cudzoziemców. Poziom średnio zaawansowany i zaawansowany. Wrocław, 2004.
30. Folland-Kugler M. Zwięzła gramatyka polska dla cudzoziemców. Warszawa : Exlibiris, 2006.
31. Formy i normy, czyli poprawna polszczyzna w praktyce / red. K. Mosiołek-Kłosińska. Warszawa, 2001.

32. Gałyga D. Ach, ten język polski. Ćwiczenia komunikacyjne dla początkujących. Kraków : UJ, 2002.
33. Garncarek P. Czas na czasownik. Podręcznik do nauki języka polskiego: ćwiczenia gramatyczne. Poziom B2. Kraków : UNIVERSITAS, 2006.
34. Garncarek P. Przestrzeń kulturowa w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Warszawa : Wydawnictwo UW, 2006.
35. Garncarek P. Świat języka polskiego. Warszawa : DIG, 1997.
36. Gawdzik W. Ortografia i gramatyka na wesoło. Warszawa, 1990.
37. Gierymscy B. i K. Ortografia na bardzo dobry. Warszawa : Gram, 2001.
38. Jancz J. Katyń – post mortum // Monitor Wołyński. 2010. Nr 7.
39. Język polski w świecie / red. W. Miodunka. Warszawa – Kraków, 1990.
40. Jurkowski M., Nazaruk W. Mały słownik ukraińsko-polski, polsko-ukraiński. Warszawa, 1998.
41. Karolak S., Wasilewska W. Учебник польского языка. Warszawa, 1981.
42. Klemensiewicz Z. Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego. Warszawa : PWN, 1984.
43. Konopka B. Podręcznik do nauczania języka polskiego dla środowisk rosyjskojęzycznych. Warszawa, 2001.
44. Kopaliński W. Słownik mitów i tradycji kultury. Kraków, 1985.
45. Kopaliński W. Słownik symboli. Warszawa, 1990.
46. Kopaliński W. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych. Warszawa, 1989.
47. Kostrowiccy I., J. Krajobraz i architektura. Warszawa, 1980.
48. Kozak K., Pyzik J. Ćwiczenia z gramatyki funkcjonalnej języka polskiego dla cudzoziemców. Część I. Czasownik. Kraków, 1994.
49. Kucharczyk J. Zaczynam mówić po polsku: część I. Łódź : HAKON, 1992.
50. Kucharczyk J. Już mówię po polsku: część II. Łódź : HAKON, 1992.
51. Kwiecień M. Uczę się ortografii. Teksty dyktand dla uczniów kl. IV–VIII. Warszawa, 1994.

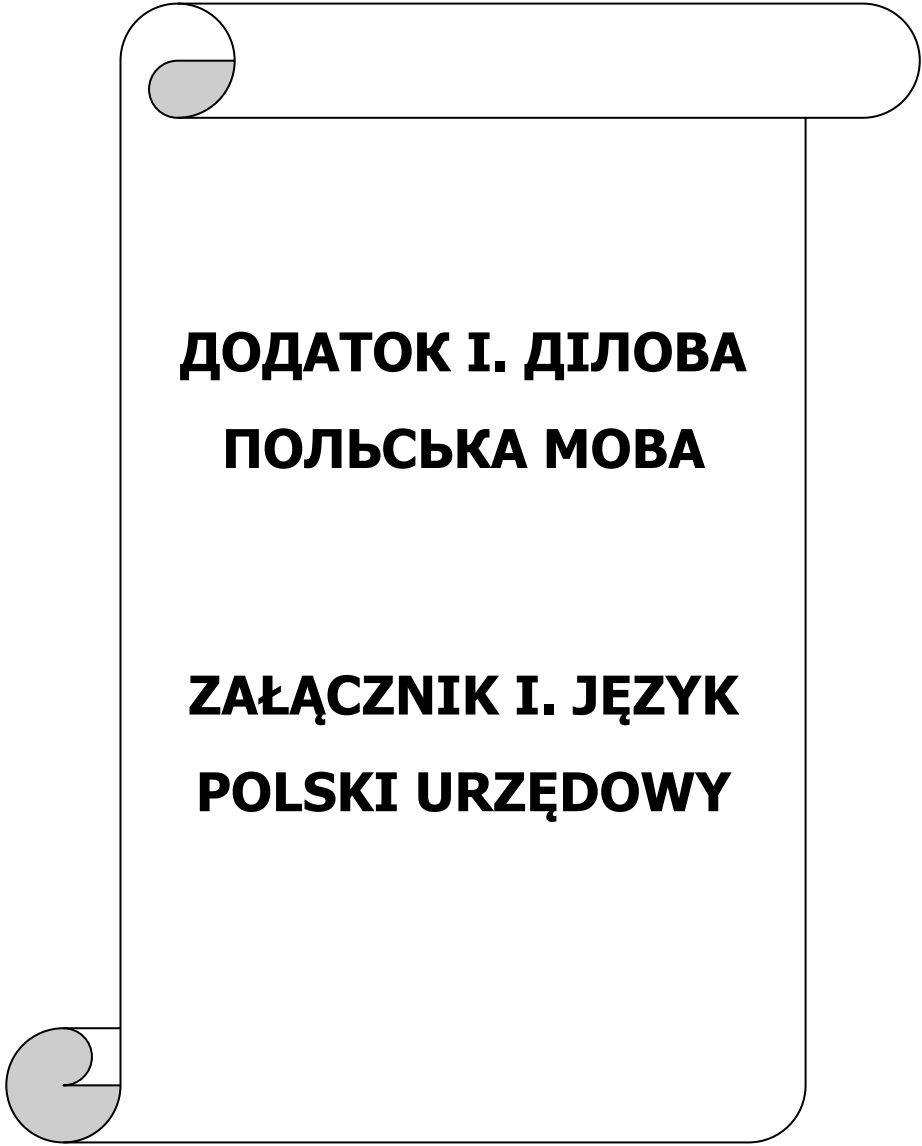
52. Lipińska E. Z polskim na ty. Poziom progowy. Kraków : UNIVERSITAS, 2004.
53. Lipińska E., Dąbska E. G. Kiedyś wrócisz tu... Kraków : UNIVERSITAS, 2001.
54. Makarski A. Słownik ortograficzny języka polskiego. Warszawa, 2001.
55. Małolepsza M., Szymkiewicz A. Hura!!! Po polsku. Poziom A1. Wydawnictwo „Prolog”, 2005.
56. Marcjanik M. Polska grzeczność językowa. Kielce, 1997.
57. Markowski A. Pięćset zagadek o języku polskim. Warszawa : Wiedza Powszechna, 1986.
58. Markowski A. Polszczyzna końca XX wieku. Warszawa : WP, 1992.
59. Metera H. Od mianownika do wołacza. Lublin : Fundacja Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza, 1998.
60. Mędak S. Co z czym? Ćwiczenia składniowe dla grup zaawansowanych. Kraków, 2002.
61. Mędak S. Liczebnik też się liczy! Kraków : UNIVERSITAS, 2004.
62. Mędak S. Słownik odmiany rzeczowników polskich. Kraków, 1997.
63. Mickiewicz A. Ballady i romanse. Kraków : „Eventus”, 1993.
64. Miodek J. Przez lata ze słowem polskim. Wrocław, 1991.
65. Miodek J. Rzecz o języku. Szkice o współczesnej polszczyźnie. Wrocław : Ossolineum, 1983.
66. Miodunka W. Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Kraków : Wyd-wo UJ, 2004.
67. Mówimy po polsku: rozmówki ukraińsko-rosyjsko-polskie dla przedsiębiorczego człowieka / ułoż. N. Szyszkina. Kijów, 1995.
68. Nagórko A. Podręczna gramatyka języka polskiego. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012.
69. Okresy literackie / pod red. Jana Majdy. Warszawa : Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 1990.

70. Oswajanie chrząszcza w trzcinie, czyli o kształceniu cudzoziemców w Instytucie Polonijnym Uniwersytetu Jagiellońskiego / red. W. Miodunka, J. Rokicki. Kraków, 1999.
71. Orłowski A. Z teki artysty. Lublin w akwareli. Sandomierz, 2002.
72. Polski, krok po kroku. Seria podręczników do nauki języka polskiego dla obcokrajowców. Poziom A1 / red. I. Stępek. Kraków, 2012.
73. Polski, krok po kroku. Seria podręczników do nauki języka polskiego dla obcokrajowców. Poziom A2 / red. I. Stępek. Kraków, 2012.
74. Pyzik J. Przygoda z gramatyką. Fleksja i słowotwórstwo imion: ćwiczenia funkcjonalno-gramatyczne dla cudzoziemców. Poziom B2. Kraków : UNIVERSITAS, 2006.
75. Serafin B., Achteлик A. Miło mi panią poznać. Język polski w sytuacjach komunikacyjnych. Katowice, 2001.
76. Skorupski M. Czas to pieniądz. Podręcznik dla biznesmenów i menedżerów. Rzeszów, 1993.
77. Słownik interpunkcyjny języka polskiego. Warszawa, 1998.
78. Słownik wyrazów obcych / red. B. Pakosz. Warszawa : PWN, 1991.
79. Stopka D. Gramatyka w szkole podstawowej i w gimnazjum. Kraków : Wydawnictwo „Greg”, 2009.
80. Stypka A. Ćwiczenia gramatyczne w klasach 4–8. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1990.
81. Szelc-Mays M. Coś wam powiem... Kraków : UNIVERSITAS, 2002.
82. Szelc-Mays M., Rybicka E. Słowa i słówka. Podręcznik do nauczania słownictwa i gramatyki dla początkujących. Kraków : UNIVERSITAS, 2003.
83. Szymański Krzysztof. Kościuszko – bohater z prawosławnego rodu // Kurier Galicyjski. 2010. Nr 13 (113).
84. Vademecum matryzysty. Język polski / pod red. Stanisława Frygiego. Warszawa : Wydawnictwo „Oświata”, 1997.
85. Wiedza o życiu w społeczeństwie. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych. Warszawa, 1994.

86. Wróbel. J., Miodunka W. Polska po polsku. Warszawa, 1984.
87. Współczesny język polski / red. Bartmiński. Wrocław, 1993.
88. Wybór legend i podań polskich. Wrocław, 1997.
89. Zimnak M. Powiedzmy to sobie. Ćwiczenia form wypowiedzi dla studentów zaawansowanych. Kraków, 1995.
90. Zwolski H. Piszemy po polsku. Podręcznik dla obcokrajowców. Kraków, 1985.

Інтернет-сторінки. Strony internetowe

http://www.sciaga.pl/tekst/89101-90-zwyczaj_e_i_tradycje_wielkanocne
http://pl.wikisource.org/wiki/Podania_i_legandy_polskie,_ruskie_i_litewskie
http://czasdzieci.pl/czytanki/id,152ce9-tradycje_obrzedy_swiateczne.html
<http://www.bajkowyzakatek.eu/2010/12/polskie-legandy-pan-twardowski.html>
<http://www.polska.gsi.pl/>
http://www.staypoland.com/polska_symbole_narodowe.html
<http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU9991>
<http://www.priastowie.kei.pl/piast2/wielki.htm>
<http://kopernik.pl/index.php?id=1>
<http://www.edukacja.edux.pl/p-6148-fryderyk-chopin-rodem-warszawianin-sercem.php>
<http://www.emkom.republika.pl/niepodleglosc.html>
<http://niezalezna.pl/27735-swieto-konstytucji-3-maja>
<http://dumnizpolski.pl/content/view/81/37/>
http://www.sciaga.pl/tekst/30566-31-bitwa_pod_grunwaldem
<http://www.wv2.pl/Powstanie,Warszawskie,94.html>
<http://www.poland.gov.pl/Zabytki,literatury,polskiej,10857.html>
<http://www.e-wroclaw.com/miasto/przewodnik.php>
http://monitor-press.com/phocadownload/2010/mw_15.04.2010.pdf

**ДОДАТОК І. ДІЛОВА
ПОЛЬСЬКА МОВА**

**ZAŁĄCZNIK I. JĘZYK
POLSKI URZĘDOWY**

List oficjalny (wzór)

Kręków, 20.10.2006 r.

Adam Lewid
ul. Wspólna7
94-582 Kręków

Prezydent Miasta Kręgowa
Janusz Michalski
Urząd Miasta
ul. Wesoła 31
94-501 Kręków

Szanowny Panie Prezydencie!

W imieniu swoim oraz młodzieży naszej szkoły chciałbym zaapelować do Pana o podjęcie decyzji w sprawie budowy ścieżek rowerowych w naszym mieście.

Jazda na rowerze staje się coraz popularniejszym sposobem spędzania wolnego czasu. Pomaga ona w zachowaniu zdrowia i dobrej kondycji. Niestety, w Kręgowie nie ma warunków do jazdy rowerem. Chodniki są bardzo wąskie, a jazda po ulicach nie jest bezpieczna, zwłaszcza dla najmłodszych.

Zwracamy się więc do Pana z prośbą, aby podjął Pan decyzję o wybudowaniu ścieżek rowerowych. Zwiększyłyby one bezpieczeństwo rowerzystów i jednocześnie przyczyniłyby się do wzrostu popularności jazdy na rowerze.

Zdajemy sobie oczywiście sprawę, że takie przedsięwzięcie z pewnością dużo kosztuje. Jednak jesteśmy zdania, że zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców miasta są tego warte.

Z poważaniem

Adam Lewid

List motywacyjny (schemat)

Imię Nazwisko

Miejscowość, data

Ulica, numer domu, mieszkania

Kod pocztowy, miejscowość

tel. + 48 502 778 620

Nazwa firmy

Adres pełen firmy

Szanowni Państwo,

W odpowiedzi na zamieszczone ogłoszenie „nazwa stanowiska”(nr ref.: .....) chciałbym zaproponować Państwu moją osobą oraz posiadane kwalifikacje.

Jak wynika z załączonego CV, posiadane doświadczenie, zakres odpowiedzialności oraz wszelkie inne elementy związane z tą funkcją, w znacznym stopniu pokrywa się z Państwa oczekiwaniami dot. ww. stanowiska pracy. Mój dotychczasowy rozwój zawodowy jak i zdobyte doświadczenie jest związane z f..... Jednym z elementów mojej pracy jest także .....

Będę niezmiernie zaszczycony możliwością przedstawienia mojej osoby jak i posiadanych kwalifikacji na spotkaniu.

Z góry serdecznie dziękuję za rozpatrzenie moich aplikacji.

Łączę wyrazy szacunku

Imię Nazwisko

List motywacyjny (wzór)

dnia 10 lipca 2011

Joanna Kowalska
ul. Szuwarowa 112/6
53-648 Wrocław
tel -
e-mail:

Pierre Petite
Parapluie Polska
ul. Jogurtowa 8/12
53-652 Wrocław

Szanowny Panie,

Jestem zainteresowana pracą w *Parapluie Polska* na stanowisku Asystentka Prezesa Zarządu. Ofertę otrzymałam z Biura Karier w dniu 30 czerwca 1999 roku.

Odkąd rok temu rozpoczęłam naukę języka francuskiego, moim celem stała się praca, która pozwoliłaby rozwijać kompetencje językowe oraz wiedzę na temat kultury francuskiej. Dlatego właśnie informacja o otwarciu w Polsce filii Firmy *Parapluie* przykuła moją uwagę. Ogromne znaczenie dla mnie, jako geografa z wykształcenia, ma również fakt, że *Parapluie* tyle troski i uwagi poświęca dbałości o ochronę środowiska.

Jako pracownik jestem lojalna, ponadto umiem skoncentrować się na najistotniejszych sprawach i zawsze znaleźć zadowalające rozwiązanie. Stąd moje przekonanie, że posiadam wszystkie umiejętności i predyspozycje wymagane od osoby zajmującej stanowisko Asystentki Prezesa Zarządu. Jestem dokładna i odpowiedzialna, a praktyki w Biurze Usług Turystycznych potwierdziły, że potrafię również dobrze zorganizować sobie pracę. W wypełnieniu powierzonych mi obowiązków z całą pewnością pomocna byłaby dobra znajomość języka angielskiego i obsługi komputera.

Chciałabym dodać, że jestem dyspozycyjna, a perspektywa częstych wyjazdów czyni tę pracę jeszcze bardziej interesującą.

Z przyjemnością zaprezentuję szerzej swoją osobę podczas ewentualnej rozmowy kwalifikacyjnej.

Z poważaniem,

.....

[odręczny podpis]

Życiorys (schemat)

Imię i nazwisko:

Data urodzenia:

Miejsce urodzenia:

Stan cywilny:

Wykształcenie (podać w kolejności ukończenia):

Tytuły prac na stopnie naukowe:

Znajomość języków obcych:

Przebieg pracy zawodowej:

Odbyte staże zagraniczne:

Praca w zagranicznych ośrodkach naukowych:

Przebieg działalności organizacyjnej:

Wykłady gościnne:

Działalność redakcyjna (członkostwo w kolegiach redakcyjnych czasopism):

Członkostwo w organizacjach naukowych:

Podstawowe dziedziny badań naukowych:

Uczestnictwo w konferencjach i kongresach:

Dorobek naukowy (podać liczbowo; pełen spis publikacji w załączeniu):

a). książki   b). artykuły   c). recenzje   d). inne

Nagrody:

Posiadane odznaczenia:

CV: życiorys zawodowy (schemat)

DANE OSOBISTE:

imię i nazwisko

data i miejsce urodzenia

adres zamieszkania
telefon

e-mail

- podaj adres, pod którym przebywasz, a nie pod którym jesteś zameldowany

- im więcej wpiszesz możliwości kontaktu, tym łatwiej będzie dotrzeć do ciebie

- nie ukrywaj wieku

WYKSZTAŁCENIE:

ukończone szkoły,
praktyki

- wpisz szkoły w odwrotnym porządku chronologicznym, czyli od ostatnio ukończonej

- jeżeli w trakcie edukacji odniosłeś(aś) jakieś sukcesy naukowe a mają one związek z pracą, o którą się starasz, napisz o tym

(z podaniem dat, nazw szkół oraz kierunku)

DOŚWIADCZENIE ZAWODOWE:

okres pracy, nazwa firmy i stanowisko,
na którym pracowaliśmy oraz

krótki opis obowiązków i osiągnięcia

- wpisuj swoją poprzednią pracę w odwrotnym porządku chronologicznym – od ostatniego miejsca pracy

- jeśli doświadczeń masz bardzo dużo – wpisz te, które mają związek ze stanowiskiem, o które się starasz

DZIAŁALNOŚĆ DODATKOWA:

Aktywność społeczna

- jeżeli twoja działalność społeczna ma związek z pracą, o którą się starasz lub masz dłuższe przerwy w pracy, a w tym czasie wykonywałeś jakiegokolwiek zajęcia podnoszące ich umiejętności - nie pisz o czymś, co było już dawno – może nie mieć znaczenia

UMIEJĘTNOŚCI:

To co potrafisz robić, szczególnie
jeżeli ma to związek
ze stanowiskiem o które się starasz

- jeżeli piszesz o językach – określ stopień znajomości zarówno w mowie jak i w piśmie
- powiedz o tym, co potrafisz, jakie szkolenia lub kursy ukończyłeś

CECHY OSOBOWOŚCI:

- napisz, jakie masz główne cechy charakteru
- dobrze, jeżeli są one zbieżne z cechami preferowanymi na stanowisku, o które się ubiegasz

ZAINTERESOWANIA:

- zainteresowania kształtują charakter człowieka
właśnie to chce poznać przyszły pracodawca
- uprawiasz sport, masz nietypowe zainteresowania? – napisz o tym pokazując że potrafisz znaleźć czas na różne zajęcia
- nie wymyślaj zainteresowań – możesz trafić na kogoś kto się na tym zna

Wyraż zgodę na przetwarzanie danych osobowych zawartych w ofercie pracy dla potrzeb niezbędnych do realizacji procesu rekrutacji - wymóg ustawy z dn. 29.08.1997r o ochronie danych osobowych (Dz.U. nr 133, poz. 883).

CV (wzór 1)

MARIA KOWALSKA

00-999 Warszawa

Ul. Znana 1/1

Tel.123-23-23

WYKSZTAŁCENIE:

1975-1977   Ekonomiczne Studium Pomaturalne

1971-1974   Technikum Elektroniczne

1992   Kurs zawodowy: Podstawy księgowości (100 godzin)

ZATRUDNIENIE:

Listopad 1992 – obecnie   Poszukuję pracy. Wykonywanie prac dorywczych:
Maszynopisanie, sprzątanie.

Czerwiec 198 – listopad 1992

Starszy referent. Ministerstwo Przemysłu Maszynowego
(opisać swoje najważniejsze obowiązki zawodowe,
osiągnięcia na tym stanowisku).

Lipiec 198 – maj 1984

Referent. Ministerstwo Przemysłu Maszynowego
(opisać swoje najważniejsze obowiązki zawodowe,
osiągnięcia na tym stanowisku).

INNE UMIEJĘTNOŚCI

Bierna znajomość języka niemieckiego

Obsługa IBM PC (można wymienić nazwy znanych programów:
procesor tekstu, baza danych, arkusz kalkulacyjny)

Obsługa kserokopiarki i faxu

Maszynopisanie - 100 zn/min.

Stenografia

Prawo jazdy kat. B

ZAINTERESOWANIA:

Muzyka poważna, turystyka, komputery

DANE OSOBISTE:

Ustabilizowana sytuacja rodzinna.

REFERENCJE:

Zostaną dostarczone na życzenie (lub podajemy od razu, na ogół dwie):

Np.: Dyrektor Jan Kowalski

Hurtownia „Promotex”

11-222 Warszawa, ul. Polleny 3

tel. 222-22-22

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych dla potrzeb niezbędnych do realizacji procesu rekrutacji (zgodnie z ustawą z dn. 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych Dz.U. Nr 133 poz. 883).

CV (wzór 2)

Dane personalne

Imię i nazwisko: Janina Jaśkowiec
Data i miejsce urodzenia: 21.08.1981 r., Toruń
Adres zamieszkania: Toruń, Leśna 25
Telefon: (0-56) 635-14-37
Obywatelstwo: polskie
Stan cywilny: panna

Wykształcenie

1995 – 2000 Liceum Ekonomiczne w Toruniu, ul. Grunwaldzka 4;
zawód – technik ekonomista;
kierunek – ekonomika i organizacja przedsiębiorstw

Praktyki

1999, 1998 – prace sekretarskie w ramach jednomiesięcznych praktyk wakacyjnych w sekretariacie, w dziale finansowym i w dziale ekonomicznym Urzędu Miejskiego w Toruniu;

Listopad 1997 – komputerowe wprowadzanie danych, jednomiesięczna praktyka w przedsiębiorstwie GAMA w Toruniu;

Lipiec 1996 – komputerowe wprowadzanie danych w dziale księgowości, praca zlecona w przedsiębiorstwie FERPOL w Toruniu;

Umiejętności

maszynopisanie 60zn/min.; obsługa kserokopiarki i faksu, prowadzenie korespondencji biurowej, łatwość nawiązywania kontaktów interpersonalnych;

Znajomość języków obcych

język angielski – w stopniu komunikatywnym;
język niemiecki – w stopniu podstawowym;

Obsługa komputera

obsługa IBM PC: program Windows – w stopniu bardzo dobrym: edytor tekstu, baza danych, arkusz kalkulacyjny;

Dodatkowe informacje

prawo jazdy kategorii B
kurs walutowy

Zainteresowania

turystyka wysokogórska, kultura dalekowschodnia, muzyka klasyczna

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych dla potrzeb niezbędnych do realizacji procesu rekrutacji (zgodnie z ustawą z dn. 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych Dz.U. Nr 133 poz. 883.

CV (wzór 3)

Wrocław, 20.06 2003 r.

Agnieszka NOWICKA

ul. Krótka 5

55-555 Wrocław

tel. 09 99 99 999

Dyrekcja TP S.A.

Departament Rekrutacji i Rozwoju

ul. Staromiejska 234

00-000 Warszawa

W odpowiedzi na ogłoszenie prasowe zamieszczone w Gazecie Wyborczej chciałabym przedstawić swoją kandydaturę na stanowisko Specjalisty ds. Rozwoju Kadr we Wrocławiu.

Posiadam wiedzę i doświadczenie z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi. Pracując jako Specjalista ds. Personalnych w Firmach Handlowych (1995 - 2002) organizowałam i nadzorowałam pracę działu, przeprowadzałam rekrutacje i selekcję kandydatów do pracy, planowałam i organizowałam szkolenia, nadzorowałam administrację kadrową. Moim głównym zadaniem było opracowanie i wdrożenie polityki zarządzania zasobami ludzkimi w firmie, a w jej następstwie systemu motywacyjnego oraz ścieżek rozwoju zawodowego pracowników. Zajmowałam się również opracowaniem i realizacją systemów ocen pracowniczych.

W Firmie Konsultingowo-Szkoleniowej (2002 - 2003) koordynowałam pracę zespołu konsultantów, zarządzałam projektami rekrutacyjnymi i szkoleniowymi. W Firmie

tej nabyłam bogate doświadczenie w zakresie rekrutacji na stanowiska wszystkich szczebli oraz w tworzeniu i realizacji projektów szkoleniowych w szerokim zakresie tematycznym.

Opracowałam programy szkoleniowe m.in. z zakresu komunikacji interpersonalnej, profesjonalnej obsługi Klienta oraz obsługi Klienta przez telefon. Dodatkowo w tej Firmie prowadziłam sprawy kadrowe pracowników.

Posiadam praktyczną wiedzę z zakresu zagadnień kadrowych, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Sprawnie posługuję się komputerem, znam MS Office oraz programy kadrowo-płacowe.

Pracodawcy mam do zaoferowania dynamizm, zdolności interpersonalne, organizacyjne i twórcze. Przykładem może być rozwiązanie konfliktu w działalności działu handlowego, którego efektem była restrukturyzacja działu i efektywne wykorzystanie potencjału ludzkiego. Stworzyłam profile zawodowe i w ich następstwie zakresy zadań i odpowiedzialności i przypisałam je odpowiednim osobom. Jestem osobą ambitną, samodzielną i kreatywną.

Jeżeli moja oferta uznana zostanie za interesującą z przyjemnością zgłoszę się na rozmowę, w trakcie której szerzej przedstawię swoją kandydaturę.

Z poważaniem

A. Nowicka

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych zawartych w ofercie pracy dla potrzeb niezbędnych do realizacji procesu rekrutacji zgodnie z ustawą z dn. 29.08.1997r o ochronie danych osobowych (Dz.U. nr 133, poz. 883).

Kwestionariusz osobowy (schemat)

1.

Imię (imiona) i

nazwisko .....

2.

Imiona

rodziców .....

3.

Data

urodzenia .....

4.

Obywatelstwo .....

5.

Numer ewidencji

(PESEL) .....

6.

Numer identyfikacji podatkowej

(NIP) .....

7.

Miejsce

zamieszkania (dokładny adres).....

.....

Adres do

korrespondencji .....

.....

8.

Wykształcenie .....

(nazwa szkoły i rok jej ukończenia)

.....

.....

(zawód, specjalność, stopień, tytuł zawodowy – naukowy)

.....

.....

.....

9. Wykształcenie

uzupełniające .....

.....

(kurs, studnia podyplomowe, data ukończenia lub rozpoczęcia nauki w przypadku jej trwania)

.....

10. Przebieg dotychczasowego zatrudnienia (wskazać okres zatrudnienia u kolejnych pracodawców oraz zajmowane stanowiska pracy)

.....

.....
.....
.....

11. Dodatkowe uprawnienia, umiejętności, zainteresowania (np. stopień znajomości języków obcych, prawo jazdy, obsługa komputera)

.....
.....

12. Stan

rodzinny .....
(imiona i nazwiska oraz daty urodzenia dzieci)

.....
.....
.....

13. Powszechny obowiązek obrony:

- a) stosunek do powszechnego obowiązku obrony .....
- b) stopień wojskowy .....
- numer specjalności wojskowej .....
- c) przynależność ewidencyjna do WKU .....
- d) numer książeczki wojskowej .....
- e) przydział mobilizacyjny do sił zbrojnych RP .....

14. Osoba, którą należy zawiadomić w razie wypadku: .....

(imię i nazwisko, adres, telefon)

15. Oświadczam, że dane zawarte w pkt 1,2,3 i 5 są zgodne z dowodem osobistym seria ..... numer .....
wydanym przez .....

.....

W .....

w dniu .....

albo innym dowodem tożsamości .....

.....

.....,dn. ....

(
miejsowość) (data) (podpis)

Oświadczenie o niekaralności (schemat)

..... dn. ....

miejsowość, data

Oświadczenie o niekaralności

Ja, niżej podpisany/a .....

imię i nazwisko

zamieszkały/a .....

adres zamieszkania

legitymujący/a się dowodem osobistym .....

seria i numer

wydanym przez .....

jestem świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Oświadczam:

- iż nie jestem skazany/a prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa umyślne: karne skarbowe, przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, mieniu, obrotowi gospodarczemu, wiarygodności dokumentów, ochronie środowiska lub warunkom pracy i płacy albo innym przepisom dotyczącym wykonywania zawodu,
- iż nie wydano w stosunku do mnie prawomocnego orzeczenia zakazującego wykonywania działalności gospodarczej w zakresie transportu drogowego.

.....

podpis

Zaświadczenie o zatrudnieniu (schemat)

.....
miejsowość

.....
data

Zaświadczenie o zatrudnieniu i wysokości zarobków

Niniejszym zaświadczam, że Pan (Pani)

.....(imię,nazwisko)

zamieszkały(a)

.....

.....,

(adres zamieszkania)

nr PESEL .....

jest zatrudniony(a)

w .....

na podstawie umowy o pracę zawartej na czas określony od dnia.....r.
do dnia .....r.

na stanowisku .....

ze średnim miesięcznym wynagrodzeniem z okresu ostatnich sześciu miesięcy
w wysokości ..... zł brutto.

Wynagrodzenie powyższe (nie) podlega zajęciu w kwocie miesięcznie .....

od dnia .....r.do dnia .....r.

Pracownik znajduje/ nie znajduje się w okresie rozwiązania/wypowiedzenia umowy
o pracę.

.....

(pieczęćka firmowa oraz podpis)

Podanie o pracę (wzór)

Tomasz Milewski
ul. Marszałkowska 20/45
00-950 Warszawa

Warszawa, dnia 15.01.2013r

Kierownik Sklepu "Joker"
ul. Wileńska 13/44
00 - 911 Warszawa

Uprzejmie proszę o przyjęcie mnie do pracy w Pańskim sklepie "Joker" na stanowisku sprzedawcy.

Posiadam doświadczenie w pracy na podobnym stanowisku, wcześniej pracowałem jako sprzedawca w sklepie sportowym GoSport. Chciałbym nadal pracować w branży odzieżowej, a moje zainteresowania modą i doświadczenie zawodowe uzasadniają wybór pracy w Pana sklepie "Joker".

Z miłą chęcią spotkam się z Panem, aby przedyskutować możliwość mojego zatrudnienia, proszę o kontakt.

Z poważaniem

.....

[podpis ręcznie]

Podanie o podwyżkę wynagrodzenia (wzór)

Jan Nowak
ul. Konwaliowa 1
01-345 Gorzów Wielkopolski

Do:

Sz.P. Remigiusz Prądek
DRUK-PL S.A.
ul. Konkurencji 9
51-612 Gorzów Wielkopolski

Podanie o podwyżkę wynagrodzenia

Szanowny Panie,

z racji mojego wieloletniego zaangażowania w pracę w .....
(nazwa firmy) zwracam się z uprzejmą prośbą docenienia moich dotychczasowych
osiągnięć w formie podwyższonego wynagrodzenia do wysokości ..... zł brutto.

Swoją prośbę motywuję tym, że od początku mojej pracy w firmie z sukcesem
realizuję postawione przede mną zadania, osiągam cele postawione przed moją osobą i
tym samym realizuję cele firmy.

Z całą pewnością mogę stwierdzić, że jestem pracownikiem oddanym, rzetelnym,
odpowiedzialnym. Moje doświadczenie w pracy w branży również jest znaczące.

Ponadto, podniesienie mojego wynagrodzenia do wyżej wspomnianej kwoty
rzetelnymi, odpowiedzialnymi i doświadczonymi. Podniesiona płaca dawałaby mi większą
satysfakcję, a co za tym idzie motywowałaby do jeszcze wydajniejszej pracy.

Bardzo proszę o pozytywne rozpatrzenie mojej propozycji. Będę wdzięczny, jeśli
znajdzie Pan czas na osobistą rozmowę.

Z poważaniem,

Jan Nowak

Podanie o indywidualny tok studiów (schemat)

....., dn. ....

.....
imię i nazwisko

.....
.....
adres

.....
nr albumu

.....
nazwa wydziału

.....
kierunek i rok

Do:

.....
.....

PODANIE

Zwracam się z prośbą o wyrażenie zgody na indywidualny tok studiów w roku akademickim ..... w semestrze .....

Prośbę swą motywuję faktem, iż .....

.....
.....
.....
Proszę o pozytywne rozpatrzenie mojej prośby.

Z wyrazami szacunku,

.....

Podanie o duplikat legitymacji (schemat)

....., dn. ....

.....
imię i nazwisko

.....
.....
adres

.....
nr albumu

.....
.....
nazwa wydziału

.....
kierunek i rok

Do:

.....

PODANIE

Zwracam się z uprzejmą prośbą o wydanie mi duplikatu legitymacji studenckiej. Do podania załączam zdjęcie oraz dowód uiszczenia opłaty za wydanie duplikatu.

Prośbę motywuję tym, że wydana wcześniej legitymacja została

.....
.....

Z wyrazami szacunku,

.....

Oświadczenie do pracy naukowej (schemat)

..... Kraków, dnia .....

(imię i nazwisko)

O Ś W I A D C Z E N I E

Świadomy/a odpowiedzialności oświadczam, że przedłożona praca magisterska /dyplomowa, licencjacka/* pt.:

.....
.....

została napisana przeze mnie samodzielnie.

Jednocześnie oświadczam, że w/w praca nie narusza praw autorskich w rozumieniu Ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2006 Nr 90.poz. 631 z późn. zmianami) oraz dóbr osobistych chronionych prawem cywilnym.

Przedłożona praca nie zawiera danych empirycznych ani też informacji, które uzyskałem/am w sposób niedozwolony. Stwierdzam, iż przedstawiona praca w całości ani też w części nie była wcześniej podstawą żadnej innej urzędowej procedury związanej z uzyskiwaniem dyplomu ani też nadania tytułów zawodowych.

.....

(podpis)

O Ś W I A D C Z E N I E

Oświadczam, iż wyrażam /nie wyrażam zgody/* na udostępnienie
mojej pracy magisterskiej /dyplomowej, licencjackiej/*

Kraków, dnia .....

/podpis/

.....

poświadczenie wiarygodności podpisu

* niepotrzebne skreślić

Zgłoszenie tematu pracy dyplomowej /magisterskiej/ (schemat)

.....,
data

.....
miejscowość

.....
imię i nazwisko studenta

.....
kierunek

.....
rok studiów

.....
tryb

.....
specjalność

.....
nr albumu

Dziekan   Wydziału

.....

PODANIE

Zwracam się z prośbą o zatwierdzenie tematu pracy dyplomowej.

.....

.....

Temat pracy

Promotor: .....

Tytuł naukowy, imię i nazwisko promotora

.....

Data i podpis promotora

.....

Podpis studenta

Podanie o urlop dziekański (schemat)

Imię i nazwisko

Krakow dn.

.....

Rok i kierunek studiów

Nr indeksu

Do

Dziekana Wydziału *[nazwa wydziału]*

.....

[tytuły naukowe, imię i nazwisko dziekana]

.....

.....

Zwracam się z uprzejmą prośbą o udzielenie mi urlopu dziekańskiego na rok akademicki ..... /.....

Prośbę swą motywuję tym, iż.....

[tu należy wpisać powód dla którego prosisz o urlop].

Proszę o pozytywne rozpatrzenie mojej prośby.

Z wyrazami szacunku

[czytelny podpis]

Opinia praktyki zawodowej (schemat)

Pieczętka placówki

OPINIA

praktyki

.....

studenta

.....

(nazwa uczelni)

1. Nazwisko i imię studenta .....

2. Kierunek studiów.....

3. Rodzaj i adres placówki.....

4. Termin praktyki.....

5. Liczba godzin.....

6. Nazwisko i imię opiekuna praktyki.....

7. Uwagi o odbytej praktyce studenta (z uwzględnieniem realizacji zadań zawartych w programie praktyki oraz wskazanie cech, zdolności i umiejętności, które są atutem studenta): .....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Ogólna ocena z praktyki: .....

Podpis opiekuna praktyki

Podpis i pieczętka dyrektora placówki

Wniosek urlopowy (schemat)

.....
miejsowość, data

.....
imię i nazwisko

.....
.....
adres zamieszkania

WNIOSEK URLOPOWY

Proszę o udzielenie mi urlopu: wypoczynkowego / wypoczynkowego na żądanie /
okolicznościowego / szkolnego / zwolnienia od pracy z tytułu opieki nad dzieckiem/ za rok
..... w okresie od dnia ..... do dnia
.....razem .....dni

.....
podpis pracownika

.....
(zastępstwo)

Upoważnienie (schemat)

UPOWAŻNIENIE

Ja ..... legitymujący się dowodem osobistym serii.....

o numerze ....., zamieszkały w ..... przy ulicy

..... posiadający numer PESEL .....

upoważniam Panią / Pana ..... do odebrania w moim imieniu

zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów prezydenckich

dnia .... roku.

.....

.....

Miejscowość, data

Podpis

Pełnomocnictwo (schemat)

.....r.

(miejsowość i data)

PEŁNOMOCNICTWO

Ja, niżej podpisany/a, ... (imię i nazwisko
mocodawcy), działając w imieniu .....
(nazwa spółki) z siedzibą w ..... (miejsowość) udzielam
niniejszym

..... (imię i nazwisko)

pełnomocnictwa do występowania w imieniu
..... (nazwa spółki) z siedzibą
w ..... (miejsowość) we wszelkich sprawach związanych
z prowadzoną przez spółkę działalnością, a w szczególności do występowania
w postępowaniach sądowych, egzekucyjnych, administracyjnych i arbitrażowych.

Pełnomocnictwo niniejsze obejmuje prawo do udzielania dalszych pełnomocnictw.

Mocodawca

.....

Umowa najmu mieszkania (schemat)

UMOWA NAJMU MIESZKANIA

Zawarta dnia ..... w ..... pomiędzy:

.....

zam. ....

zwanym dalej **Wynajmującym**

a

.....

zam. ....

zwanym dalej **Najemcą**.

§ 1

1. Wynajmujący oddaje w najem Najemcy lokal znajdujący się w

.....

na cele mieszkaniowe. Wynajmujący oświadcza, iż jest jedynym właścicielem przedmiotu najmu. Wynajmujący umożliwi Najemcy prawidłowe korzystanie z przedmiotu najmu a w szczególności korzystanie z energii elektrycznej, bieżącej wody, telefonów, centralnego ogrzewania, tv. Koszty korzystania z wymienionych usług ponosi Najemca.

2. Wraz z lokalem oddane zostaną niżej wymienione przedmioty ruchome będące na wyposażeniu lokalu:

.....

.....

§ 2

Najemca będzie uiszczał Wynajmującemu opłatę czynszową w wysokości ..... zł miesięcznie. Czynsz będzie płacony z góry do ..... dnia każdego miesiąca.

§ 3

Zgody Wynajmującego wymagają: podnajem, wszelkie zmiany i ulepszenia przedmiotu najmu, a w szczególności:

.....

§ 4

Wynajmujący może podnieść czynsz najmu po uprzednim zawiadomieniu o tym Najemcy co najmniej ..... dni wcześniej.. Jednorazowo nie można podnieść czynszu o więcej niż ..... % umówionej miesięcznej stawki czynszu.

§ 5

Najemca dokona we własnym zakresie konserwacji lokalu oraz napraw bieżących.

§ 6

Umowa zostaje zawarta na czas .....
Po okresie umowy Najemca zwolni lokal, opróżni go na własny koszt z wniesionych tam jego rzeczy. Zwróci także w stanie nie pogorszonym rzeczy wymienione w § 2 pkt 2 niniejszej umowy.

§ 7

Każda ze stron może umowę wypowiedzieć z zachowaniem ..... okresu wypowiedzenia.

§ 8

1. Na zabezpieczenie roszczeń Wynajmującego przysługujących mu w dniu zakończenia najmu Najemca wpłaci do jego rąk kaucję w wysokości równej ..... miesięcznym czynszom.
2. Niewykorzystana kwota kaucji zostanie zwrócona Najemcy w dniu zakończenia najmu. Kaucja nie podlega oprocentowaniu.

§ 9

1. Wynajmujący może rozwiązać umowę bez zachowania terminów wypowiedzenia, jeżeli Najemca zalega z należnym czynszem za ..... pełne okresy płatności lub narusza inne postanowienia umowy. W przypadku zaistnienia okoliczności, o którym mowa wyżej, Najemca obowiązany jest rozliczyć się z Wynajmującym i opuścić przedmiot najmu w terminie ..... dni.
2. Wynajmujący może wypowiedzieć Najemcy, bez zachowania terminów wypowiedzenia, umowę również wtedy gdy Najemca przez swoje niewłaściwe zachowanie czyni uciążliwym korzystanie z innych lokali znajdujących się w jego sąsiedztwie.
3. Wynajmujący może też wypowiedzieć umowę bez zachowania terminów

wypowiedzenia jeżeli stwierdzi, że Najemca używa przedmiotów wymienionych w § 1 pkt 2 niezgodnie z ich przeznaczeniem, bądź też dewastuje je.

§ 10

Opłatę skarbową z tytułu tejże umowy uiszcza Najemca.

§ 11

Zmiany umowy będą dokonywane w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 12

W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową będą miały zastosowanie przepisy Kodeksu Cywilnego.

§ 13

Umowa zostaje sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

.....

Wynajmujący

.....

Najemca

Umowa poręczenia (schemat)

UMOWA PORĘCZENIA

Zawarta dnia ..... w ..... pomiędzy:

.....
zam. ....

zwanym dalej **Wierzycielem**

a

.....
zam. ....

zwanym dalej **Poręczycielem**.

§ 1

Poręczyciel udziela poręczenia za zobowiązanie

z tytułu ..... w wysokości ..... zł
udzielonej .....

na podstawie.....

Poręczenie obejmuje zobowiązania pożyczkobiorcy istniejące w chwili udzielenia
poręczenia jak i mogące powstać w przyszłości z tytułu niewykonania umowy pożyczki.

§ 2

Poręczyciel odpowiada solidarnie z dłużnikiem.

§ 3

Poręczyciel oświadcza, że wykona zobowiązanie bezzwłocznie po zawiadomieniu, iż
dłużnik ma opóźnienia w zwrocie pożyczki.

§ 4

W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową będą miały zastosowanie przepisy
Kodeksu Cywilnego.

§ 5

Umowę sporządzono w trzech jednakowych egzemplarzach, po jednym dla stron oraz
jednej dla dłużnika.

.....
Poręczyciel

.....
Wierzyciel

Umowa pożyczki (schemat)

UMOWA POŻYCZKI

zawarta dnia ..... W ..... pomiędzy:
.....

zam. ....
zwanym dalej **Pożyczkobiorcą**,
a
.....

zam. ....
zwanym dalej **Pożyczkodawcą**.

§ 1

Pożyczkodawca udzieli Pożyczkobiorcy pożyczki w wysokości ..... zł.

§ 2

Pożyczkobiorca wymienioną w § 1 kwotę pożyczki przyjmuje i potwierdza odbiór całej kwoty w gotówce.

§ 3

Pożyczkobiorca oświadcza, iż zwróci przyjętą kwotę wraz z odsetkami do dnia .....r.

§ 4

Pożyczkobiorca zapłaci odsetki od zaciągniętej pożyczki w wysokości ..... w stosunku .....

§ 5

Za zgodą Stron można przesunąć spłatę pożyczki. Zgoda taka musi być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności. Zwrot pożyczki zostanie pokwitowany na odwrocie niniejszej umowy, na każdym jej egzemplarzu.

§ 6

Za opóźnienie w zwrocie pożyczki Pożyczkobiorca zobowiązany jest do zapłaty odsetek karnych w wysokości: ..... za każdy .....

§ 7

W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową będą miały zastosowanie przepisy Kodeksu Cywilnego.

§ 8

Umowę sporządzono w dwóch jednakowych egzemplarzach po jednym dla każdej ze stron.

.....
Pożyczkodawca

.....
Pożyczkobiorca

Umowa kupna-sprzedaży pojazdu (schemat)

UMOWA KUPNA-SPRZEDAŻY POJAZDU

Zawarta w dniu ..... w ..... pomiędzy
.....
1. ....
legitymującym się dowodem osobistym seria ..... nr ..... wydanym przez
..... zamieszkałym w ..... przy
ul. ...., zwanym w treści umowy "Sprzedającym", a
2. ...., legitymującym się dowodem
osobistym seria ..... nr ..... wydanym przez
..... zamieszkałym
w ..... przy ul. ...., zwanym
w treści umowy "Kupującym", o następującej treści:

§ 1

Sprzedający oświadcza, że jest właścicielem pojazdu marki
..... o numerze rejestracyjnym .....
numerze podwozia ..... numerze silnika
....., rok produkcji .....

§ 2

Sprzedający sprzedaje, a Kupujący nabywa wymieniony w § 1 niniejszej umowy pojazd
marki .....

§ 3

Kupujący tytułem ceny za przedmiotowy pojazd zapłaci Sprzedającemu kwotę
..... zł (słownie: .....złotych),
płatną gotówką w chwili wydania pojazdu.

§ 4

Wydanie przedmiotu sprzedaży nastąpi
w .....

Umowa zlecenie (schemat)

UMOWA ZLECENIE

Zawarta w dniu ..... w .....
pomiędzy 1. .... legitymującym się dowodem osobistym
nr ..... wydanym przez ..... zamieszkałym
w ..... ul. ....
zwanym w treści umowy „Zleceniodawcą”, a

2. .... legitymującym się dowodem osobistym
nr ..... wydanym przez ..... zamieszkałym
w ..... ul. .... zwanym w treści
umowy "Zleceniobiorcą", o następującej treści:

§ 1

Zleceniodawca zleca, a Zleceniobiorca zobowiązuje się do wykonania następującej pracy
(usługi)

.....
w terminie do .....

§ 2

Za wykonane prace, po ich przyjęciu przez Zleceniodawcę zleceniobiorcy zostanie
wypłacone ..... wynagrodzenie ..... złotych .....
(słownie:.....) na podstawie rachunku.

§ 3

Zleceniobiorca nie może powierzyć prac wymienionych w§ 1 innym osobom bez zgody
Zleceniodawcy.

§ 4

W sprawach nie uregulowanych niniejszą umową mają zastosowanie przepisy kodeksu
cywilnego.

§ 5

Umowę sporządzono w ..... jednobrzmiących egzemplarzach, po ..... dla
każdej ze stron.

Zleceniodawca

Zleceniobiorca

.....

.....

Reklamacja (schemat)

.....r.
(data i miejsce porządzenia)

Reklamujący

.....
.....
.....

(imię i nazwisko oraz adres reklamującego)

Do

.....
.....
.....

(imię i nazwisko oraz adres sprzedawcy)

Reklamacja

Reklamuję jako niezgodny z zawartą umową ..... (nazwa produktu) –
nr fabryczny: ....., indeks: ....., zakupiony w dn.
.....r. (data zakupu) za kwotę ..... (zapłacona kwota) zł.

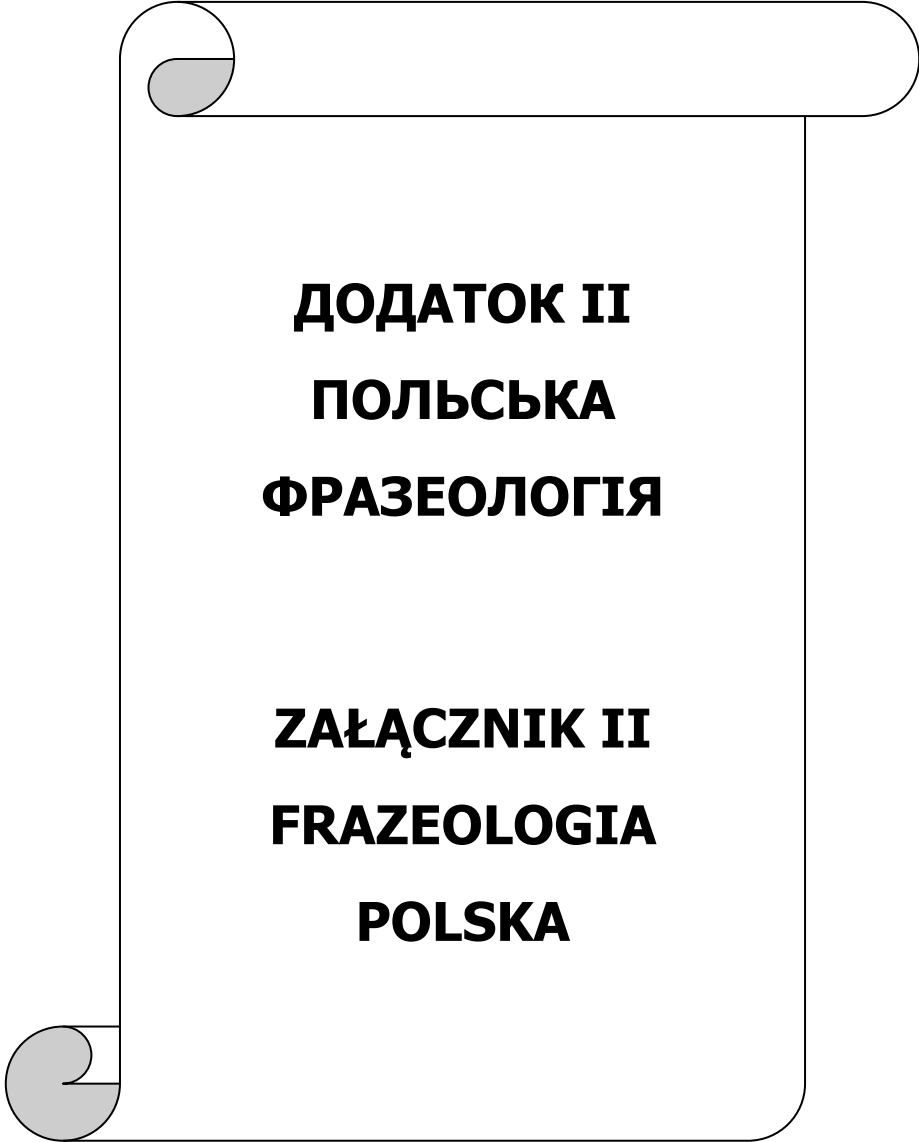
W dniu dzisiejszym ..... (nazwa produktu) przestał/zaczął.....
(rodzaj uszkodzenia). Posiadam kartę gwarancyjną, ale wybieram dochodzenie swoich
praw na podstawie trybu dotyczącego niezgodności towaru z umową, a nie z gwarancji.

Domagam się wymiany ..... (nazwa produktu) na nowy, wolny od wad.

.....
(podpis klienta)

Oświadczam, że w dniu .....(data złożenia reklamacji) r. przyjąłem reklamację
złożoną przez ..... (imię i nazwisko reklamującego)wraz z zareklamowanym
towarem. Termin rozpatrzenia reklamacji ustaliam na 14 dni.

.....
(podpis sprzedawcy)

**ДОДАТОК II
ПОЛЬСЬКА
ФРАЗЕОЛОГІЯ**

**ZAŁĄCZNIK II
FRAZEOLOGIA
POLSKA**

1. Bajka z matką w tle

W dalekiej krainie Precelandii przysła na świat Konstancja Ludmiła Precelek. Po matce zapowiadała się na wysoką i długowłosą piękność. Rodzina królewska wierzyła, że córka wda się w matkę, zarówno pod względem urody, jak i przymiotów ducha. Seniorka rodu Precelków zawsze powtarzała stara zasadę: jaka matka taka córka. Mieszkańcy zamku byli więc spokojni o przyszłość małej królowny.

Dziewczynka dorastała. Szybko okazało się, że przewrotna matka natura poskąpiła dziewczynce urody. Konstancja była niską i tęgą panną o rudych włosach. Błada cera, zbyt długi nos dodawały jej lat i odstraszały młodych adoratorów. Królowa matka bardzo nad tym ubolewała. Zbliżał się bowiem wielki bal w królestwie Rogalandii, na którym kawalerowie sąsiednich mocarstw wybierali przyszłe żony. Serce matki drżało na myśl, że los Konstancji Ludmiły, nie grzeszącej urodą, jest przesądzony. Dziewczynka miała oparcie jedynie w starej służącej, która zawsze była dla niej jak matka. Ona to uszyła królownie piękną suknię na zbliżającą się uroczystość.

Nastał czas balu. Zabawa odbywała się w zamku króla Edwarda Onufrego Rogalika. Przybywali kawalerowie z różnych stron. Przyjechał między innymi stary i brzydki kawaler Ludwik II Bagiетка, najmłodszy syn z rodu Pralińskich, oraz wyglądający jak dzieci jednej matki kawalerowie: Henryk I Budyniowski i Maksymilian III Galareтка. Jednak najpiękniejszym spośród wszystkich młodych królewiczów był Antoni Edward Truskawka, pochodzący z najbogatszego królestwa Truskolandii.

Konstancja siedziała w kącie, onieśmielona urodą innych panien i ich pięknymi strojami, kiedy poprosił ją do tańca Antoni. Księżniczka pomyślała, że gdyby Pani matka to widziała, to pewnie nie wierzyłaby własnym oczom. Cała sala również nie dawała wiary, że najpiękniejszy książę tańczy z najbrzydszą księżniczką. Młodzi przetańczyli cały wieczór. Konstancja ujęła Antoniego swoim tańcem i urzekającym

uśmiechem. On zaimponował jej szczerością i łagodnym usposobieniem. Tak kończy się bajka o tym, jak miłość łączy przeciwieństwa.

Jolanta Fabijańczyk

Objaśnienia związków frazeologicznych:

po matce - odziedziczyć po matce jakieś cechy (np. cechy wyglądu fizycznego)

wdać się w matkę - odziedziczyć po matce podobieństwo, pewne cechy charakteru

jaka matka taka córka - być bardzo podobnym do matki

matka natura - siła przyrody dająca życie, określone cechy wyglądu fizycznego i charakteru

królowa matka - o kobiecie, która jest matką aktualnie panującego cesarza, króla itp.

serce matki - serce oddane, najbardziej kochające, troskliwe

być dla kogoś jak matka - opiekować się kimś jak własnym dzieckiem, zastępować matkę

jak dzieci jednej matki - podobni do siebie

2. Mysiowie, czyli opowieść z kotem

Od rana z norki państwa Mysiów słyhać donośne piski. Jak co czwartek, pani Mysiowa drze koty z panem Mysiem i zapewne jak zwykle, gdy zabraknie jej argumentów odwróci kota ogonem i raz jeszcze spadnie na cztery łapy... Tymczasem na nic zdają się gorące zapewnienia pana Mysia, iż pani Mysiowa jest jedynym koteczkiem w jego życiu i że żadna inna kotka nie jest w stanie zawrócić mu w głowie. Milczeniem zbywa opinię swojej żony, jakoby w jego głowie było tyle rozumu, co kot napłakał. Godnie znosi obelgę, że jest fałszywy jak kot i ma kota na punkcie kotek. Sytuacja staje się nieznośna, gdyż pani Mysiowa, czując chwilową przewagę, bawi się z mężem jak kot z myszką. Raz za razem pokazuje wydobyte z sekretnej szuflady wizytówki, chusteczki, zdjęcia... Tego już za wiele, nawet dla pana Mysia! Zdecydowanym piskiem oznajmia on, że ma koci charakter i chadza własnymi ścieżkami. A przedstawione przez małżonkę rupiecie to nic innego, jak tylko dowody jej własnego nałogu, który ujawnia się podczas każdej wizyty w supermarkecie.

Teraz pani Mysiowa omiata ślepkami podłogę, słysząc, że w opinii męża ma kota na punkcie promocji i biega po sklepie jak kot z pęcherzem, poszukując coraz to nowych przecen. W przyplýwie siły pan Myś nie zapomina wypomnieć żonie każdego zakupionego przez nią kota w worku, przez co ich gniazdo przypomina odpustowy kram.

Z norki państwa Mysiów słyhać donośne popiskiwanie. To pani Mysiowa próbuje oznajmić całej polanie, że mąż już jej nie kocha i nie warto żyć. Nie wiadomo, o czym w tej chwili myśli pan Myś. Jego ciemne oczy lśnią w półmroku...

Lukasz Górny

Objaśnienia związków frazeologicznych:

drzeć koty - kłócić się

odwróci kota ogonem - pot. przeinaczać, przekręcać coś, przedstawiać coś opacznie

spadać na cztery łapy - wychodzić cało z niebezpieczeństw

kotka - młoda, zalotna dziewczyna

tyle, co kot napłakał - bardzo mało, znikoma ilość, prawie nic

fałszywy jak kot, koci charakter - osoba dwulicowa

mieć kota na punkcie czegoś - pot. mieć obsesję czegoś, bardzo się czymś interesować

bawić się z kimś jak kot z myszką - znęcać się nad słabszymi

chadzać własnymi ścieżkami - być niezależnym

kot w worku - coś niepewnego, nie do końca znanego, niesprawdzonego

3. Szczeniacka miłość

Pierwszy raz zakochałem się, kiedy byłem jeszcze szczeniakiem. Pamiętam, że byłem wtedy chory i czułem się pod psem, zresztą pogoda też była pieska. Patrzyłem przez okno i widziałem jak do domu obok wprowadza się dziewczyna. Miała dziwny kolor włosów, niby to brąz, niby rudy, taki ni pies, ni wydra, ale bardzo ładny. Przez cały czas warowałem przy oknie jak pies, żeby tylko ją, choć na chwilę zobaczyć. W końcu wyzdrowiałem i musiałem iść do budy. Byłem zły, że nie będę jej widział cały dzień. Wyglądałem jak zbity pies.

Kiedy stanąłem na progu okazało się, że ona też tam chodzi. Wszyscy faceci chodzili za nią jak psy, a gdy tylko gdzieś przysiadła na chwilę momentalnie leżeli u jej stóp jak psy, nawet mój najwierniejszy przyjaciel. A że mam pieski charakter, zaczęliśmy żyć ze sobą jak pies z kotem, szczególnie wtedy, kiedy dowiedziałem się, że zawsze w jej towarzystwie wieszka na mnie psy. W oczy bym mu plunął i powiedział, że szczeka jak pies, ale postanowiłem nie zwracać na niego uwagi.

Czułem się jak pies w studni i postanowiłem iść i z nią porozmawiać, było to jednak psu na budę i pocałowałem psa w nos, ponieważ wyszła z moim byłym przyjacielem. Kiedy poprosiłem o pomoc przyjaciół, ale się ode mnie odwrócili. Wiadomo, wśród serdecznych przyjaciół psy zająca zjadły. Nie ma jednak tego złego, co by na dobre nie wyszło i choć wszyscy gonili mnie jak psa wściekłego, to ona mnie zauważyła.

Już myślałem, że nie dla psa kiełbasa, kiedy okazało się, że się jej podobam i że od początku chciała mnie poznać. Psu i chłopu nigdy nie trzeba wierzyć. Nie udało mu się zniszczyć mnie w jej oczach, pies zdechł! A mnie się udało, ożeniłem się z nią. A on? Zjadł pies sadło i zszedł na psy.

Myślałem, że nigdy nie wybaczę mu tej zdrady, ale ona przekonała mnie, żebyśmy się pogodzili. Początkowo zabierałem się do tego jak pies do jeża. Na szczęście dzięki niej wszystko goi się na mnie jak na psie i szybko mu

wybaczyłem. Znow byliśmy najlepszymi przyjaciółmi. Dzięki tej przygodzie bardzo się zmienił i od tamtej pory mogę mu zaufać, poza tym jest wierny jak pies.

Anna Rudzka

Objaśnienia związków frazeologicznych:

być szczeniakiem – wyrażenie potoczne, oznaczające młodego człowieka; w zależności od kontekstu wyrażenie to, ma nacechowanie pejoratywne;

czuć się pod psem – czuć się niedobrze

pieska pogoda – poniżej wszelkiej krytyki; w złym stanie;

ni pies, ni wydra – o kimś lub o czymś nieokreślonym, niewyraźnym; ni to, ni owo

warować jak pies – nie mieć swobody, nie móc się nigdzie ruszyć

buda – w tym kontekście wyrażenie potoczne, określające szkołę

wyglądać jak zbity pies – czuć się zmaltrętowanym

chodzić za kimś jak pies – chodzić krok w krok, nie odstępować

leżeć u czyichś stóp jak psy – być posłusznym, uległym; być wiernym

pieski charakter – zajadły

żyć ze sobą jak pies z kotem – nienawidzić się wzajemnie; kłócić się bez przerwy

wieszać na kimś psy – obmawiać, oczerniać kogo; potępiać

w oczy bym mu plunął i powiedział, że szczeka jak pies – kłamać, obgadywać kogo

czuć się jak pies w studni – czuć się źle, niewiarygodnie

psu na budę – [najczęściej w połączeniu z czasownikiem zdać, zdawać się] na nic, do niczego

pocałować psa w nos – nie uzyskać czego, nic nie zyskać, odejść z kwitkiem

wśród serdecznych przyjaciół psy zająca zjadły – nie należy liczyć na pomoc innych

gonić kogoś jak psa wściekłego – odpędzać kogo do siebie, prześladować kogo

nie dla psa kielbasa – (nie dla kota sadło, szperka); nie dla ciebie (dla niego) to przeznaczone: nie masz (nie ma) co się starać, ubiegać

pies zdechł! – wszystko przepadło

zejść na psy – zbiednieć, zubożeć, podupaść, stracić dawną renomę, klasę; podupaść moralnie

zabierać się do czegoś jak pies do jeża – zabierać się do czegoś niechętnie, nieporadnie, z przesadną ostrożnością

goić się jak na psie – dobrze się goić

wierny jak pies – ktoś bardzo wierny

4. Porywy serca

Z bijącym sercem muszę ci wyznać, że poznałem cudowną kobietę, która rozpaliła moje serce do czerwoności i stała się jego panią i zdobywczynią. A ponieważ serce to nie sługa, moje serce zaczęło bić tylko dla niej – królowej mego serca – Konstancji. Kocham ją z całego serca, a i ona oddała mi swe serce jak na dłoni. Spotkało mnie wielkie szczęście, gdyż ona posiada gołębie serce i bardzo jej na sercu leży mój los.

Moje serce raduje się tak bardzo, że nie mogę znieść myśli o twoim złamanym sercu. Serce mi się kraje, jak pomyślę, że kobieta, która skradła twoje serce, ma serce twarde jak gład. Jesteś osobą bliską mojemu sercu i boli mnie serce na myśl o twoim nieszczęściu.

Pragnę, byś cieszył się moim szczęściem i także znalazł kobietę o złotym sercu, taką jak wybranka mojego serca. Zawsze, kiedy ją widzę, moje serce rośnie, a gdy jej nie ma, me serce rwie się do niej. Na myśl, że mógłbym utracić jej serce, serce mi kamienieje z trwogi. Wiem, że teraz twoje serce pęka z żalu, lecz w skrytości serca wierzę, że pisana jest ci kobieta wielkiego serca, która pokocha cię szczerze, całym sercem i duszą. Ze szczerego serca ci tego życzę.

Sabina Cadlok

Objaśnienia związków frazeologicznych:

z bijącym sercem – onieśmielony, zaniepokojony, podekscytowany

rozpalić czyjeś serce do czerwoności - obudzić w kimś uczucie

stać się panią serca – być partnerem w miłości, towarzyszem życia, kochankiem

serce to nie sługa – nie można wpłynąć na czyjeś uczucia

serce bije tylko dla kogoś – odczuwa miłość, przywiązanie do partnera

królowa serca – kobieta wybrana spośród innych, ukochana

kochać z całego serca – kochać szczerze, serdecznie

oddać komuś swe serce – zakochać się

serce jak na dłoni – zawierzyć komuś, ufnie oddać komuś swoją miłość

gołębnie serce - ktoś bardzo łagodny, dobry, czuły, spokojny
czyjś los leży komuś na sercu – ktoś bardzo czymś się przejmuje, o coś się troszczy,
bardzo komuś na czymś zależy
serce się raduje – ktoś odczuwa radość, szczęście, zadowolenie
złamane serce – zawiedziona miłość, rozczarowanie miłosne
serce się kraje – ktoś się o coś martwi, boleje nad czymś
skraść serce – rozkochać kogoś w sobie
mieć serce twarde jak gład – być niewrażliwym na uczucia innych
osoba bliska sercu – ktoś darzony uczuciem, przyjaźnią, sentymentem
boli kogoś serce – komuś jest smutno, przykro z jakiegoś powodu, martwi się czymś
kobieta o złotym sercu – ktoś dobry, przyjazny, życzliwy, uczynny w stosunku do innych
wybranka serca – ukochana osoba
czyjeś serce rośnie – ktoś się cieszy, jest zadowolony z czegoś
serce rwie się do kogoś – ktoś gorąco czegoś pragnie, bardzo za kimś tęskni
utracić czyjeś serce – przestać być kochanym
serce kamienieje z trwogi – ktoś cierpi, odczuwa lęk
serce pęka z żalu – ktoś odczuwa wielki smutek, żal
w skrytości serca – w myśli, w skrytości ducha, z nadzieją
kobieta wielkiego serca – kobieta dobra, wielkoduszna, wrażliwa
całym sercem i duszą – oddany bez reszty drugiej osobie
ze szczerego serca – szczerze, kierując się życzliwością

5. Kilka słów o nosie

Tomek był bratem Bronka, jednak wydawał się podobny do niego jak pięść do nosa. Miał orli nos i nigdy nie zadzierał nosa, w przeciwieństwie do brata. Był również spokojny i nie wtykał nosa w nie swoje sprawy, Bronek zaś dodatkowo nie dawał sobie grać na nosie i często na wszystko kręcił nosem. Bracia mieli po dziurki w nosie swojego towarzystwa i każdy z nich pilnował swojego nosa. Bronek spędzał całe dnie w barze, który miał pod nosem – w sąsiedztwie ich wspólnego mieszkania. Tomek zaś nie wyściubiał nosa z pokoju, gdzie nie odrywał nosa od pisania swojej nowej książki, co, trzeba przyznać, szło mu ostatnio jak krew z nosa. Pracował podpierając się nosem i zwykle już wczesnym wieczorem padał na nos. Jednak brat miał go w nosie i często do półna hałasował, wodząc Tomka za nos i nie dając mu spać.

Pewnego dnia Bronek spędził w barze całą noc. Nad ranem wracał do domu, mamrocząc coś pod nosem i niejednokrotnie ryjąc nosem po ziemi. Mimo iż mieszkanie miał koło nosa, zabłądził. Znalazł się w drugiej części miasta i właśnie autobus na jego osiedle uciekł mu przed nosa. Miał jednak nosa i szybko znalazł postój taksówek. Mimo to pech go nie opuszczał, ktoś sprzątnął mu przed nosa ostatni wolny pojazd, zatrzasnął drzwi przed nosem i śmiejąc się w nos z nieporadności Bronka. Wtedy poczuł on, jak to jest, gdy wszyscy wokół nie widzą dalej niż czubek własnego nosa i został z długim nosem. Nagle uderzył go w nos zapach spalin – to Tomek zajechał mu przed nos swoim nowym wozem. Bracia stanęli nos w nos i Bronek powiedział Tomkowi prosto w nos, że dostał po nosie i ma już tego wszystkiego po dziurki w nosie. Następnie spuścił nos na kwintę i przeprosił brata za swoje dotychczasowe zachowanie. Ten zaś zrozumiał, że ktoś w końcu utarł Bronkowi nosa i uśmiechając się pod nosem, zaproponował, że podwiezie go do domu.

Objaśnienia związków frazeologicznych:

być podobnym do kogoś jak pięść do nosa – nie być w ogóle podobnym
wtykać nos w nie swoje sprawy – wtrącać się niepotrzebnie
grać komuś na nosie – nie traktować kogoś poważnie
kręcić nosem – być niezadowolonym, narzekać
mieć kogoś po dziurki w nosie – mieć dosyć czyjegoś towarzystwa
pilnować swojego nosa – zajmować się swoimi sprawami
mieć coś pod nosem – mieć coś blisko siebie
nie odrywać nosa od czegoś – być czymś bardzo zajęтым
coś idzie jak krew z nosa – idzie z trudem, powoli
robić coś podpierając się nosem – wykonywać jakąś czynność z wielkim wysiłkiem
padać na nos – być bardzo zmęczonym
mieć kogoś w nosie – nie dbać o czyjeś potrzeby, nie interesować się kimś
wodzić kogoś za nos – rządzić kimś
mamrotać coś pod nosem – mówić cicho, bełkotać
ryć nosem po ziemi – wywracać się
mieć nosa – mieć intuicję, wyczuwać coś
śmiać się w nos – drwić
nie widzieć dalej niż czubek własnego nosa – nie dostrzegać niczego wokół, interesować się
tylko własnymi potrzebami
zostać z długim nosem – stracić dobry nastrój
uderzyć w nos – o zapachu - nagle poczuć jakiś zapach, najczęściej nieprzyjemny
stanąć z kimś nos w nos – spotkać kogoś nagle
powiedzieć coś prosto w nos – powiedzieć coś szczerze, wyznać prawdę
dostać po nosie – dostać nauczkę
spuścić nos na kwintę – stracić humor, posmutnieć
utrzeć komuś nosa – dać komuś nauczkę
uśmiechać się pod nosem – uśmiechać się nieznacznie

6. Wejście smoka, czyli boks z przymrużeniem oka

Patrząc na fotografię sprzed kilku lat, z łezką w oku wspominałem dawne czasy. Miałem tu – ja wiem – 20 lat na oko, byłem młody, utalentowany, bogaty... Czasy świetności jednak minęły i bieda zajrzała mi w oczy. Kiedy więc zadzwonił mój dawny trener z propozycją, bym znowu stanął na ringu i stoczył walkę z Taksonem, zgodziłem się bez zmrużenia oka. Ha, zobaczycie jeszcze na co mnie stać, powalczę tak, że oko wam zbieleje, to będzie prawdziwe wejście smoka – wygrażalem w myślach tym, którzy spisali mnie już na straty. – Gołym okiem widać, że przybyło ci kilka kilogramów – powiedział bez ogródek trener, gdy przyszedłem na umówione spotkanie. Ćwiczenia i dieta, to jedyna droga do sukcesu! Miesiąc pod okiem mistrza i będziesz znów w świetnej formie!

Bez mrugnięcia okiem znosiłem więc mordercze treningi i wegetariańskie potrawy. Trener zaś argusowym okiem patrzył na moje wysiłki. Nie był jednak zadowolony, solą w oku była mu moja kondycja fizyczna cokolwiek nadwątlona przez te kilka lat odpoczynku.

– Na piękne oczy tej walki nie wygrasz! Musimy poradzić sobie sposobem. Oczko – zwrócił się do jednego ze swych współpracowników – pokręć się po obozie przeciwnika, zdobądź jak najwięcej informacji, miej oczy i uszy otwarte, a najlepiej nie spuszczaaj z oka Taksona!

– Panowie, nie jest dobrze - powiedział Oczko po kilku dniach obserwacji. Na własne oczy widziałem, jak Takson sam jeden powalił trzech! To po prostu geniusz boksu!

– Przestań mi tu mydlić oczy – zdenerwowałem się. Takson to przeciętniak, pokonam go z zamkniętymi oczami!

Noc przed walką nie zmrużyłem oka. Sen z oczu spędzała mi jednak nie myśl o czekającym mnie starciu, ale nadzieja, że znów zobaczę ją – moją dawną dziewczynę, fankę boksu. Oczywiście wyobraźni widziałem, jak nokautuję Taksona, ona

przeciera oczy ze zdumienia i rzuca się w moje ramiona. Publiczność szaleje, przyjaciele nie wierzą własnym oczom...

W końcu nastął dzień próby. Cała hala była pełna, jak okiem sięgnąć – morze głów. Kątem oka dostrzegłem, że w pierwszym rzędzie siedzi ona, tak piękna, że nie mogłem już oderwać od niej oczu. Tymczasem walka zaczęła się, stanąłem oko w oko z wrogiem.

- Pocziwiec, dobrze mu z oczu patrzy – pomyślałem pewny siebie. Nagle uświadomiłem sobie rzecz straszną: moja dziewczyna robiła słodkie oczy do Taksona! Zrozpaczony, na mgnienie oka zapomniałem gdzie jestem i dopiero silny cios spowodował, że otworzyły mi się oczy. To był nokaut, koniec marzeń o zwycięstwie. Leżałem na macie, marząc już tylko o tym, by jak najszybciej stąd uciec, nie pokazywać się nikomu na oczy. Zrozumiałem, że mój czas minął, do ringu pasowałem jak pięść do oka.

Anna Kusidło

Objaśnienia związków frazeologicznych:

z przymrużeniem oka – pobłażliwie, lekceważąco, z dystansem

z łezką w oku – czule, z rozrzewnieniem, sentymentem, ze wzruszeniem

na oko – w przybliżeniu, mniej więcej

bieda zajrzała komuś w oczy – ktoś staje się biedny, warunki czyjegoś życia pogarszają się

bez zmrżenia oka – spokojnie, beznamiętnie, bez wahania, z łatwością

tak, że oko komuś zbieleje – ktoś nie będzie mógł się nadziwić czemuś, zdumieje się

gołym okiem – od razu, łatwo, bez bliższego przyglądania się lub gruntownych analiz

pod okiem – pod opieką kogoś, pod czyimś nadzorem, kierunkiem

bez mrugnięcia okiem – obojętnie, biernie

argusowe oko – oko czujne, podejrzliwe

być komuś solą w oku – przeszkadzać, zawadzać komuś, drażnić kogoś

na piękne oczy – za nic, za darmo, bezinteresownie

miej oczy i uszy otwarte – doskonale orientować się w danej sytuacji; być czujnym

nie spuszczać z oka – nie przestawać na kogoś, na coś patrzeć, ani na chwilę nie

przestawać kogoś obserwować
na własne oczy widzieć –osobiście, naocznie; gromadząc doświadczenie na podstawie własnego oglądu
mydlić komuś oczy – stwarzać mylące pozory, wprowadzać kogoś w błąd, wmawiać coś w kogoś
z zamkniętymi oczami – bez obawy, bez trudu, z całkowitą pewnością, bez wahania
nie zmrużyć oka – nie zasnąć ani na chwilę, wcale nie spać
coś spędzała komuś sen z oczu – niepokoić kogoś, nie dawać komuś spokoju
widzieć coś oczyma wyobraźni – przedstawiać, wyobrażać sobie coś, marzyć
przecierać oczy ze zdumienia – zdumiewać się czymś
nie wierzyć własnym oczom – być bardzo zdumionym, wprost nie móc przyjąć, zrozumieć jakichś faktów
jak okiem sięgnąć – tak daleko, jak tylko ktoś może zobaczyć, dojrzeć; wszędzie
kątem oka dostrzec – z pozoru, dyskretnie i przelotnie, ale w gruncie rzeczy uważnie, a jednocześnie zazwyczaj tak, by obserwowana osoba lub osoby postronne nie zauważyły tego
nie móc oderwać od kogoś oczu – nie móc się dość napatrzeć na kogoś, na coś; być kimś, czymś zafascynowanym
stanąć oko w oko z kimś / czymś – w obliczu czegoś groźnego, niebezpiecznego, bezpośrednio; twarzą w twarz, tuż przed
dobrze komuś z oczu patrzy – ktoś wygląda na dobrego człowieka, sprawia wrażenie dobrego człowieka, budzi czyjąś sympatię
robić słodkie oczy do kogoś – wdzięczyc się, zalecać się do kogoś
na mgnienie oka – na bardzo krótko, na chwilę, na ułamek sekundy
komuś otworzyły się oczy – ktoś uświadomił sobie prawdziwy stan rzeczy
nie pokazywać się nikomu na oczy – z własnej lub cudzej woli separować się od świata, i ludzi; unikać kogoś pasować
jak pięść do oka – zupełnie nie pasować, być jaskrawo nieodpowiednim, niewłaściwym

7. Ogień z pamiętnika nieudacznika

Poniedziałek. Boję się tej rozmowy z dyrektorem jak ognia. Wezwał mnie dziś do siebie na dywanik. To nie moja wina, że nic mi się w pracy nie udaje. Przedwczoraj spóŁniłem się tylko trzy godziny. Czy to naprawdę tak duże przewinienie? To prawda, że zepsuta niszczarka to moja sprawka, ale przecież nikt mi wcześniej nie mówił, że nie służy do niszczenia puszek, tylko do dokumentów. Jest na gwarancji, na pewno da się naprawić.

Nie skończyłem projektu w zeszłym tygodniu, mimo że termin upłynął miesiąc temu. Mama zawsze mówiła, że mój zapał do pracy to słomiany ogień. Ja naprawdę się staram. Muszę jednak przyznać, że obowiązków unikam jak ognia. To nawet nie wynika z mojego lenistwa. Po prostu wiem, że i tak się z nich nie wywiążę.

Ciekawe, czy dyrektor ma zamiar mnie zwolnić. Pewnie kazał już przygotować sekretarce wypowiedzenie dla mnie. A przecież skoczyłbym za nim w ogień. W sumie nie powinienem się dziwić, że jest na mnie zły. Gdy wczoraj parkowałem swój samochód na parkingu przed firmą, zupełnie niechcący porysowałem mu zderzakiem karoserię i w ten sposób dolałem oliwy do ognia.

Wtorek. Dziś pierwszy raz odkąd pracuję w firmie, przyszedłem na czas. Byłem nawet kilka minut wcześniej, więc wszedłem do gabinetu dyrektora, aby tam na niego poczekać. Jeszcze nigdy nie przeżywałem takiego stresu. Nagle oblał mnie zimny pot – drzwi otworzyły się z hukiem. Dyrektor wpadł jak po ogień, rzucił na biurko teczkę z projektem i kazał mi go opracować na przyszły tydzień. Tyle go widziałem. Dziwny ten mój dyrektor. Ja na jego miejscu już dawno bym mnie zwolnił.

Jadwiga Sinoradzka

Objaśnienia związków frazeologicznych:

bać się jak ognia – bać się bardzo

słomiany ogień – krótkotrwały zapał, entuzjazm szybko przemijający

unikać jak ognia – wystrzegać się czegoś, unikać czegoś bardzo starannie
skoczyć za kimś w ogień – być gotowym do największych poświęceń dla kogoś
dolewać oliwy do ognia – podsycić czyjś gniew, czyjeś oburzenie, podniecić, podjudzić,
jeszcze bardziej zaostrzyć jakąś sytuację, zwiększyć natężenie konfliktu
wpaść jak po ogień – przyjść, przyjechać, zjawić się gdzieś na chwilę, na krótko;
przybywszy, odejść skądś szybko, spiesząc się.

8. Pewne jak słońce na niebie

Od pewnego czasu widziała w nim tylko słońce radości. Wszystkich i wszystko potrafił opromienić. Od wschodu do zachodu słońca był pełen uśmiechów. Nie pomagały okulary słoneczne ani parasol od słońca, on jak słońce przebijał się przez chmury, aby każdego napotkanego znajomego zarazić uśmiechem dobroci i szczęścia. Nie przepadała za takim typem osobliwości, wokół którego toczy się życie innych. Sama różniła się od niego. Zazwyczaj uśmiech jedynie błąkał się po jej ustach, a na ciepło słoneczne nie zwracała najmniejszej uwagi. Nawet wtedy, gdy pojawił się w parku ze swoimi przyjaciółmi, czytała kolejne romansidło, śniąc o królewiczu. I przeszedł obok niej.

Od tego pamiętnego dnia, na ławce w parku, kiedy zaczytana, poczuła złote plamy słońca na swym policzku, już nie mogła o nim zapomnieć. Myślała później o nim w domu, a wtedy cały pokój napełniał się słońcem. Był dla bliskich promieniem słońca i zapragnęła być jego znajomą. Chciała rozkoszować się nim, mieć choć jego cząstkę dla siebie. A może w tym momencie sama w końcu zapragnęła być komuś słońcem. Już teraz nie wystarczały jej opowieści o zakochanych i ich perypetiach, sama chciała doznać szczęścia. Grzać się w słońcu jego szczęścia. Nie spodziewała się, że marzenia są dlatego tak piękne, iż rzadko spełniają się. Nie zdążyła. Za późno zapragnęła. Wyjechał. Zresztą od początku było pewne jak słońce, że nawet jakby został, nie zwróciłby na nią najmniejszej uwagi.

Być może słońce jej jeszcze zaświta. Inteligentna dziewczyna, ładna... W końcu kiedyś spotka wschód słońca w objęciach swojego ukochanego przy lampce wina, prowadząc nieskończone rozmowy właściwie o niczym...

Anastazja Korzec

Objaśnienia związków frazeologicznych:

pewne jak słońce na niebie - coś oczywistego

słońce radości - szczęście

od wschodu do zachodu słońca - ciągle
pełen uśmiechów - o kimś ciągle się uśmiechającym lub stale uśmiechniętym
okulary słoneczne, parasol od słońca - chroniące przed blaskiem słonecznym
słońce przebija się przez chmury - pojawia się pomimo trudności, omija przeszkody
uśmiech dobroci, szczęścia - przyjazny
uśmiech błąka się na(ustach) - pojawia się rzadko, nieśmiały
słońce kładzie złote plamy (na czym) - oświetla coś
słońce napełnia coś - rozjaśnia
być promieniem słońca - być najważniejszym, istotnym dla kogoś
być komu słońcem - rozjaśniać życie, być radością
grzać się w słońcu czyjego szczęścia - być otoczonym szczęściem
słońce komu zaświta - będzie mu się dobrze powodzić
spotykać wschód słońca - nie spać do rana

9. Oko

Po ostatniej rozmowie z Elwirą Mirosław chłodnym okiem spojrzał na całą sytuację i wtedy bielmo spadło mu z oczu. Gołym okiem widać było, że Elwira nie wodzi za nim oczami. Postanowił spojrzeć prawdzie w oczy i raz jeszcze spotkać się z nią oko w oko, liczył, że mu w oczy powie, co się dzieje.

To Janek otworzył mu oczy, sam nie wierzył własnym oczom, gdy ich spotkał na ulicy, ale na pierwszy rzut oka było widać, że coś ich łączy. Mirek słuchał i przecierał oczy ze zdumienia. Teraz, gdy mu spadły klapki z oczu, postanowił porozmawiać ze Stefanem w cztery oczy, od tego czasu Stefan schodzi mu z oczu.

Nie będą mydlić mi oczu - pomyślał – i spotkał się z Elwirą. Prosto w oczy powiedziała mu, że pasuje do niej jak pięść do oka, a jemu oczy wyszły z orbit na te słowa, ale bez mrugnięcia okiem przyjął cios.

Teraz już im ta sprawa nie spędza snu z powiek, bo Mirkowi wpadła w oko Jola, on jej też, bo ciągle powtarza, że mu dobrze z oczu patrzy. A on nic, tylko robi do niej słodkie oczy, już nawet ze Stefanem nie skaczą sobie do oczu. Są z Jolą szczęśliwi, aż nie można od nich oczu oderwać.

Agnieszka Gębalska

Objaśnienia związków frazeologicznych:

chłodnym okiem - obiektywnie, obojętnie, z dystansem

bielmo spadło komuś z oczu - ktoś przejrzał, zrozumiał istotny stan rzeczy

gołym okiem widać - od razu, łatwo, bez bliższego przyglądania się lub gruntownych analiz, bez sprawdzania

nie wodzi za nim oczami - nie patrzeć ciągle na kogoś, na coś

spojrzeć prawdzie w oczy - obiektywnie, bez okłamywania się

spotkać się z kimś oko w oko - bezpośrednio, twarzą w twarz

w oczy powiedzieć - otwarcie, bezpośrednio

otworzył komuś oczy - uświadomić coś komuś

nie wierzyć własnym oczom - być bardzo zdumionym, wprost nie móc pojąć

na pierwszy rzut oka - od razu, bez bliższego oglądu
przecierać oczy ze zdumienia - zdumiewać się czymś
klapki spadły komuś z oczu – ktoś poznał prawdę
w cztery oczy - na osobności
schodzić komuś z oczu - unikać kogoś
mydlić komuś oczy - stwarzać mylące pozory, oszukiwać
prosto w oczy - bez oszukiwania
pasować jak pięść do oka - zupełnie nie pasować, być niewłaściwym
oczy wyszły komuś z orbit - ktoś okazał zdziwienie, zaskoczenie
bez mrugnięcia okiem – obojętnie
coś spędzać komuś sen z powiek – ktoś niepokoi, martwi się czymś
ktoś wpadł komuś w oko - ktoś spodobał się komuś
komuś dobrze z oczu patrzy - ktoś wygląda na dobrego człowieka, budzi czyjąś sympatię
ktoś robi do kogoś słodkie oczy - ktoś wdzięczy się, zaleca się do kogoś
skakać sobie do oczu - kłócić się z kimś
nie można od nich oczu oderwać - nie móc się dość na kogoś napatrzeć

10. Czarna godzina

W swym sklepiku zoologicznym pan Szparag miał różne zwierzątka: od gąsienic, aż po gadające papugi. Gdy jak zwykle krzątał się po swym przybytku, zjawił gość. Był nim pan Burak, jegomość znany z tego, że miał garbate szczęście. Powszechnie wiadomo było, że urodził się pod złą gwiazdą.

Prócz tego pan Burak był osobnikiem, którego siła intelektu miała wartość odwrotnie proporcjonalną do siły fizycznej. Szparagowi zrzęda mina, kiedy zobaczył Buraka, bo ten wyglądał jak struty. Pomyślał: „Ciekawe, co mu leży na wątrobie?” Zanim usłyszał hiobową wieść, zapytał uprzejmie: „W czym mogę szanownemu Panu pomóc?” Kiedy usłyszał odpowiedź, nogi ugięły się pod nim i wszystko zaczęło mu lecieć z rąk.

Problem tkwił w niewielkim, żółtym zwierzątku, zwanym kanarkiem, którego Burak położył na ladzie. Wszystko byłoby w porządku, gdyby był żywy. Dlatego właśnie, że kanarek nie ćwierkał, ani nie trzepotał skrzydełkami ciężko było panu Burakowi na duszy. Swój niezmierny żal wyraził słowami: „Coś mi pan sprzedał?! Czemu on się nie rusza. Ptaki się ruszają. A ten nic!”. Zaskoczony sprzedawcy poczuł, że traci grunt pod nogami. Biedny handlarz poczuł się przyparty do muru i przyznał, że ptaszek był martwy. Ów wniosek przełomowy mógł oznaczać, iż zaczną się schody w stosunkach pomiędzy sprzedającym a kupującym. Pan Szparag widząc, że jego plan sprzedania martwego kanarka spalił na panewce, zaproponował wymianę kanarka na żywego. Pan Burak przystał na złożoną mu propozycję.

Dostał więc swojego nowego, pięknie ćwierkającego ptaszka i w radosnych podskokach opuścił sklepik. Natomiast właściciel sklepu z ulgą stwierdził, że na szczęście jego czarna godzina jeszcze nie wybiła.

Elżbieta Skapczyk

Objaśnienia związków frazeologicznych:

mieć garbate szczęście - mieć pecha

urodzić się pod złą gwiazdą - nie mieć szczęścia, ciągle ponosić porażki

komuś zrzęda mina - ktoś poczuł się niepewnie, stracił pewność siebie

wyglądać jak struty - być przygnębionym, zmartwionym, osowiałym

coś leży komuś na wątrobie - coś kogoś nurtuje, irytuje, złości, coś komuś dokucza, doskwiera

hiobową wieść - wieść smutna, żałobna

nogi ugięły się pod kimś - ktoś pod wpływem silnego zdenerwowania, złej wiadomości odniósł wrażenie, że nie może ustać na nogach

wszystko leci komuś z rąk - ktoś na problemy ze zrobieniem czegoś z powodu zdenerwowania, pośpiechu

komuś jest ciężko na duszy - ktoś jest w stanie przygnębienia

ktoś traci grunt pod nogami - ktoś traci punkt oparcia, pewność siebie

poczuł się przyparty do muru - poczuć się zmuszonym do czegoś, do wyjaśnienia prawdy

zaczynają się schody - zaczynają się trudności

coś spaliło na panewce - coś nie udało się, nie powiodło się

czarna godzina - okres największych kłopotów, trudności

11. Z pamiętnika krewkiego wojownika

22 kwietnia. Byłem zupełnie nieprzygotowany na to, co zobaczyłem. Krew uderzyła mi do głowy. Musiałem odczekać parę dni, aż Ona, a była piękna, krew z mlekiem, odzyska siły. Gdybym tylko mógł wyruszyć wcześniej, wówczas na pewno bym zdążył. Ale nie mogłem jej tak zostawić, choć napsuła mi krwi. To jednak byłoby zbyt proste. Przeczuwałem, że coś może pójść niezgodnie z planem, lecz nie spodziewałem się czegoś takiego. Uchodzę przecież za rycerza z krwi i kości. Jednak w moich, w naszych żyłach płynie błękitna krew. Łączą nas więzy krwi. To nie powinno było się zdarzyć.

30 kwietnia. W samo południe zjechałem z gór i skierowałem się na zachód. Po drodze nie zauważyłem niczego nadzwyczajnego. Nigdzie nie było żadnego śladu przemarszu wojsk. Wjechałem do najbliższego miasta. Mury były zupełnie zniszczone, z zabudowań zostały tylko zgliszcza. Miasto spływało krwią. Czułem wszechobecną śmierć. Zrozumiałem, że mam krew tych ludzi na rękach. Ta wojna to również moja wina.

10 maja. Smród spalenizny drażnił nozdrza. Krew ścinała się w żyłach. Ten niepohamowany zew krwi burzył we mnie krew. Chciałem walczyć z zimną krwią. Walczyć do ostatniej kropli krwi. Tym bardziej, że przed wyjazdem poprzysiągłem sobie, że pomszczę śmierć moich bliskich choćby za cenę krwi. W walce nieraz przelewałem krew, moje ręce są splamione krwią, także niewinnych ludzi. Zawsze jednak twierdziłem, że zabijanie mam we krwi, jestem wojownikiem i zostanę nim do końca moich dni! 29 lipca.

Dzisiaj obudziło mnie dziwne łaskotanie w stopy. Otworzyłem oczy i ujrzałem małego chłopca, patrzącego na mnie przenikliwym spojrzeniem, z nieśmiałym uśmiechem na jego rumianej buzi. I wtedy zrozumiałem, co tamtego dnia chciała mi powiedzieć. To była krew z krwi, kość z kości mojej. To był mój syn.

Paulina Damek

Objaśnienia związków frazeologicznych:

krew uderza komuś do głowy - ktoś traci panowanie nad sobą, ulega silnemu wzruszeniu

krew z mlekiem - o zdrowej, delikatnej, lekko różowe cerze; także o człowieku mającym taką cerę

napsuć krwi komuś - zdenerwować kogoś, dokuczyć komuś

z krwi i kości - o człowieku: prawdziwy, autentyczny, mający właściwe komuś cechy

w czyichś żyłach płynie jakaś / czyjaś krew - ktoś posiada jakieś cechy lub ma jakieś pochodzenie

błękitna krew - pochodzenie arystokratyczne

więzy krwi - posiadanie wspólnego przodka; związki pokrewieństwa

spływać krwią - o jakiejś zbiorowości: ponosić straty w ludziach

mieć krew na rękach - podniośle, z nacechowaniem emocjonalnym: przyczynić się do czyjejś śmierci, zabić kogoś

krew ścina się w żyłach - 'ktoś zamiera z przerażenia, bólu, na widok czegoś okropnego, przerażającego'

zew krwi - 'wrodzona skłonność do czegoś, wyczuwalne instynktownie wezwanie do czegoś'

coś burzy komuś krew w żyłach - 1. ktoś się denerwuje, oburza z jakiegoś powodu, 2. coś wprawia kogoś w podniecenie

zimna krew - spokój, opanowanie, przytomność umysłu

do ostatniej kropli krwi - podniośle: dopóki starczy sił, do śmierci

za cenę krwi - kosztem zdrowia i życia, narażając, tracąc zdrowie i życie

przelewać krew - podniośle: tracić życie lub być rannym w walce

plamić ręce czyjąś krwią - w stylu książkowym: zabić kogoś, popełnić morderstwo

mieć coś we krwi - coś jest czyjąś stałą, niezbywalną, czasem odziedziczoną cechą (używane w odniesieniu do czynności, umiejętności, zainteresowań)

krew z krwi, kość z kości - o dużym podobieństwie dziecka do jednego z rodziców (zwykle syna do ojca), nie tylko fizycznym, ale i pod względem cech charakteru

www.poradniajezykowa.us.edu.pl

**ДОДАТОК ІІІ. ТЕКСТИ
ДЛЯ ЧИТАННЯ**

**ZAŁĄCZNIK III.
LEKTURY**

Podania i legendy polskie, ruskie i litewskie

*Śpieszmy się, słuchajmy opowieści ludu,
zanim on je zapomni, zanim będzie się
rumienił z ich powodu i zanim jego
dziewicza poezja, wstydząc się swej
nagości, okryje się zastoną jak Ewa
wypędzona z raju.*

Ch. Nodier

SMOK

Pod górą Wawel, gdzie dzisiaj stoi zamek krakowski, był smok wielki, który troje dobytki naraz zjadał, także i ludzi kradł i jadł; przeto musieli mu dawać obrok, każdy dzień troje cieląt albo baranów. Kazał tedy Krak nadziać skórę cielęcą siarką, a przeciw jamie położyć rano: co uczynił za radą Skuba, szewca niejakiego, którego potem dobrze udarował i opatrzył. On wyszedłszy z jamy mniemał, by ciele pożarł razem: gdy to w nim tlało tak długo, pił wodę, aż zdechł. Jest jeszcze jego jama pod zamkiem Smoczą Jamą zwana.

smok – дракон

skóra cielęca – теляча шкіра

dobyttek – здобич

szewc – швець

przeto – тому

niejaki – певний

obrok – данина

udarował (сучасн. *obdarował*)

kazał (*kazać*) – наказав

i opatrzył – обдарував і всім
забезпечив

nadziać – наповнити

mniemał (*mniemać*) – вважав, думав

MYSIA WIEŻA W KRUSZWICY

Po pogrzebie Popiela starszego wybrany został na jego miejsce syn jego, drugi Popiel, którego Chostkiem od brody i włosów na głowie rzadkich, co rozpustnego znaczy, zwano: a to z dozwoleniem stryjów jego książąt. Lecz dla jego młodych lat więcej stryjowie rządzili niż on sam. Gdy dorósł, dali mu żonę z Niemiec, która mu się bardzo wkradła w serce, tak iż ona rządziła, a nie on: przeto o nic innego nie dbali, jedno tańcowali, dobrej myśli byli. Bacząc to stryjowie jego upominali go, aby tego poprzestał, a R. P. przedsięwziął i o niej lepiej radził. Żonę także jego upominali mówiąc: przetośmy cię synowcowi za małżonkę dali, spodziewając się tego po tobie, abyś go ty, jako mędrsza, hamowała od tych zbytków, które czyni. Lecz i ona, bojąc się tego, aby mimo syny jej albo męża, którego z stryjów innego nie obrali, zmówiła się z mężem, kazała mu się roznieść na śmierć, a gdy tak uczynił, obesłał stryje wszystkie, powiadając im, iż się na śmierć roznieść ogł, i prosząc, aby się do niego zjechali, chcąc przed nimi testament uczynić. Gdy przyszli, cieszyli chorego: on im dzieci i żonę poruczał, był płacz po wszystkim dworze; ku wieczorowi prosił ich, by siedzieli przy nim, a pili z nim i jedli. Przyniesiono trunki k temu przyprawione, napił się sam najpierw z jednego kubka, a onym drugie przyprawne z trucizną podano; gdy się porządkiem napili, strzegąc tego, aby tam który zaraz nie padł, zmyślił sobie, iż się chce uspokoić i prosił, żeby mu ustąpili, aby mógł usnąć. Ustąpili wszyscy precz, winszując mu zdrowia. Gdy przyszli do gospod, rozpałił ich jad, wielką boleść cierpieli, rychło pomarli.

Gdy pani księżna usłyszała o ich śmierci, pomówiła, iż ich bogowie skarali. Powiadając to, że musieli co złego nam myśleć, i nie dała ich chować, jedno w jezioro wmietać; z których ciał poczyniła się wielkość myszy, które się rzuciły na Popiela i zżarły go, i zamordowały i jego żonę, i syny, których nie mogli słudzy ani ogniem, ani bronią odegnąć; a chociaż na wodę uciekali, wszędzie ich myszy goniły, aż na koniec gardła dali od nich na zamku kruszwickim.

Gmin kruszwicki utrzymuje po dziś dzień, że Popiel chcąc się od natrętnych myszy zasłonić, kazał zrobić wielką szklaną banię, w której się zamknął z żoną i z dziećmi, i tak kazał się puścić na jezioro Gopło, ale i to nie pomogło, bo myszy banię przegryzły i zajadły Popiela.

Kruszwica – місто Крушвиця на березі озера Гопло (Куяви)

jedno (*сучасн. tylko*) – тільки

rządziła (*rządzić*) – керувала

upominali (*upominać*) – дорікали

przetośmy – ми тому

przedsięwziął (*przedsięwziąć*) –
зайнявся

roznieść się – занемогти, захворіти

testament – заповіт

trunki – напої, почастунки

trucizna – отрута

winszując – бажаючи

księżna – княгиня

rychło – незабаром

wmietać (*сучасн. wrzucić*) – вкидати

gardła dali – покляли голови

PIAST

Był w Kruszwicy obywatel, syn Koszyków imieniem Piast, wzrostu siadłego, szerokich i długich pleców, wiek średni już pomijając, a z niewielkiego grunciku roli i z barci żywot swój utrzymując. Człowiek prosty, sprawiedliwy, ludzki, jałmużnik, i podług mienia swego uczciwiec wielki. Temu, gdy żona imieniem Rzepicha, od obyczajów jego nieróżna, jedynego syna powiła, a za żywota jeszcze Popiela, pierwszy włos obrzędem pogańskim synowi podstrzygać i nazwisko nadać miał: na on bankiet wieprza zabiwszy i kadź miodu rozsyciwszy, przyiaciół wezwał był. Pierwej niż dzień uczyty naznaczonej przyszedł, z trafunku nagodzili się mu dwaj nieznajomi w pielgrzymkim odzieniu młodzieńcy, których on widząc, że od dworu książęcego odepchnieni byli, łaskawie wezwał, w dom swój chętnie wprowadził, stół

przygotował i dostatek z onych potraw, na przyszłe postrzyżyny przygotowanych, przed nich postawił. Tam rzecz wielka i dziwna przypadła: przyrosło nad zamiar mięsa; lunął się miód wierzchem naczynia swego. Wnet za tem Piast, za upomnieniem gości onych, statków więcej spożycza, miód w nie przelewa, a za sprawą onych, już nie tylko sąsiadów i przyjaciół swoich, ale też samego książećcia (gdyż naonczas nie tak się poważnie i pieszczono nosili panowie) ze wszystkim dworem jego na ucztę naznaczoną zaprasza. Ciż to tedy goście, gdy wtóry raz, a prawie czasu zjazdu onego do niego przyszli; Piast za rozkazaniem ich, z ubożuchnej spiżarni swej wszystek on zjazd od głodu prawie zdychający dostatkim hojnej żywności karmił; gdyż każda rzecz ujęta, na to miejsce okwicie przybywała. Co gdy się rozstawiło, jednostajnym wszyscy głosem Piasta, nie zdaniem abo pomocy ludzką obranego, ale przejrzeniem Boskim za pana sobie być podanego, krzyknęli. Zbiegnie się wtem do domu jego wielka moc panów: proszą i wymagają na nim, aby lecającą rzeczpospolitą podźwignął: wzbrania się ten. Za sprawą jednak i pozwoleniem gości swoich, tak jako chodził w siermiędze, w kurpiach łączanych na zamek od starszych prowadzony jest. A goście oni, dosyć uczyniwszy powinności swej, zniknęli. Rozumieją tedy jedni, że to byli aniołowie Boży, jałmużnę i dobroczynność, chociaż poganinowi, odpłacający.

obywatel – громадянин, тут – мешканець

nad zamiar – понад міру

wzrostu siadłego – приземистий

naonczas – у ті часи

żywot (сучасн.) – життя

ubożuchna spiżarnia – убога комора

jałmużnik – добротинець

rzeczpospolita – Річ Посполита, республіка, тут – держава

z trafunku – випадково

siermięga – сірячина

młodzieńcy – юнаки

kurpie łączane – личаки

książećcy – княжий

jałmużna – милостиня

chętnie – охоче

KRZYSZTOFOR

Przed bardzo dawnym, dawnym czasem żył na świecie pewien wielkolud nazwiskiem Oferusz. Był to człowiek tak ogromnego wzrostu, że w wielkim palcu swojej rękawicy wyprawił siostrze wesele; a kiedy mu matka umarła, on chcąc jej grób usypać, nabrał w but swoi ziemi i wytrząsnął ją na ciało matczyne, i wzniosła się góra aż pod obłoki. Tam zaś, skąd owej ziemi nabrał, powstała przepaść; a była to przepaść tyle mil głęboka w ziemi, ile mil góra nad ziemią sterczała. Nad przepaścią usiadł Oferusz i płakał rzewliwie, a wszystkie łyzy jego w otchłań kapąły i zrobiło się morze. Dlatego to woda morska jest gorzka i słona. Potem wyszedł Oferusz na wędrówkę i szukał pana, który by ze wszystkich był najmocniejszy i najpotężniejszy: u takiego pana jedynie chciał służyć. Radzono mu tedy, aby się udał na dwór pewnego króla, który nie znał wyższego od siebie i nie znał, co to strach w życiu.

Przybywszy do niego Oferusz popisывał się ze swoją siłą i został mile przyjęty; nie odstępował odtąd na chwilę boku mocarza i był jego najulubieńszym powiernikiem. Podobało się to bez wątpienia Oferuszowi, postanowił więc całe życie na dworze pozostać. Ale zdarzyło się pewnego dnia, że jeden z sług królewskich wymówił w gniewie imię diabła. Słyszając to król bogobojny przeżegnał się krzyżem świętym.

- Dlaczego to zrobiłeś? - zapytał się Oferasz, który jeszcze był poganinem i nie znał zwyczajów chrześcijańskich.

- Zrobiłem to dlatego - odpowiedział król - że boję się diabła.

- Kiedy ty się diabła boisz, więc jesteś słabszy od niego.

- Pójdę ja zatem służyć u silniejszego pana - zawołał Oferusz i zaraz dwór królewski opuścił i powędrował na puszcę, w której dnia pewnego napotkał rotę czarnych rycerzy, z rogami na głowie, z pazurami u rąk, a z widłami w pazurach. W pośrodku

siedział najczarniejszy i najokropniejszy na tronie z głów trupich i kości ludzkich i wrzasnął rykliwym głosem: Oferusie; Czego szukasz?

- Szukam diabła - odpowiedział nieulekniiony Oferusz - ażeby u niego służyć.

- Ja jestem diabłem - rzekł wódz czartowski i podał rękę Oferuszowi, który odtąd boku jego nigdy nie odstępował; a był mu jak prawa ręka przydatny.

Pewnego dnia wyruszyła cała owa rota po zdobycz do pobliskiego miasta i przybyła na drogi krzyżowe, kędy stała Boża męka. Postrzegłszy ją dowódca zatrąbił co tchu na odwrót.

- Dlaczego to zrobiłeś? - zapytał Oferusz.

- Dlatego, mój przyjacielu, że się boję Chrystusa! - odpowiedział diabeł.

Ty się boisz Chrystusa, pomyślał sobie Oferusz, więc jesteś słabszy od niego; pójdę więc służyć Chrystusowi.

I znowu diabła opuścił; a wędrując po puszczy napotkał ubogiego pustelnika i zapytał go: - Gdzie jest Chrystus?

- Wszędzie! - odpowiedział pustelnik, ale poganin nie rozumiał i pytał powtórnie: - Jak ja mam służyć Chrystusowi?

- Módl się a pracuj! - rzekł zapytany.

Modlić się Oferusz nie umiał, lecz umiał pracować. Poszedł tedy za pustelnikiem nad bystry strumień płynący z góry i dowiedział się, że każdy pielgrzym, chcący się przepawić na drugą stronę, tonie na środku.

- Tobie - mówił pustelnik - dał Bóg silne zdrowie i ciało olbrzymie, przenieś więc podróżnych na swoich barkach. Jeżeli to zrobisz dla miłości Chrystusa, to cię przyjmieł za swego sługę.

- Zrobię to dla miłości Chrystusa - zawołał Oferusz i prznosił dniem i nocą wszelkich pielgrzymów, wspierając się na ogromnej sośnie, którą wyrwał z korzeniem.

Pewnej nocy zasnął głęboko, znużony pracą dzienną; wtem słyszy głos dziecięcia wołający go trzy razy po imieniu. Wstał więc bez zwłoki, wsadził dziecię na barki i wkroczył we wodę, która dawniej zaledwie kolan mu sięgała. Ale dzisiaj, gdy stanął na środku, szum powstał i wicher, woda się wzburzyła; bałwany były z wściekłością o brzegi, a Oferusz zgiął się pod dziecięciem jak pałak i pierwszy raz w życiu uczuł strach i drżenie. Podniósł więc głowę i rzekł:

- Dziecię! Dziecię! Dlaczegoż ty takie ciężkie? Mnie się zdaje, że świat cały dźwigam na moich ramionach?

- Nie tylko świat dźwigasz na swoich ramionach - odpowiedziało dziecię - ale i tego, który świat stworzył. Jestem Chrystus, któremu ty służysz; chrzczę ciebie w imię Ojca, w imię moje i w imię Ducha Świętego. Odtąd nazywać się będziesz Krysztofor, to jest piastun Chrystusa.

Odtąd więc nazywał się ów wielkolud Krysztoforem i chodził wzdłuż i wszerz po świecie, aby nauczać słowa Pana swojego i został za te nauki od pogan ukamienowany.

Krysztofor (*Krzysztof*) – св. Христофор,

заступник мандрівників

wielolud – велетень

obłok – хмара

przepaść – безодня

rzewliwie – ревно

bez wątpienia – без сумніву

zdarzyło się (*zdarzyć się*) – трапилося

przeżegnał się (*przeżegnać się*) –

перехрестився

więc – отож

puszcza – пустеля

droga krzyżowa – Хресна дорога

co tchu – щодуху

pielgrzym – паломник

olbrzymi – велетенський

znurzony – виснажений

bez zwłoki – негайно

bałwany – високі хвилі

z wściekłością – зі злістю

chrzczę (*chrzcić*) – хрещу

piastun – опікун

wzdłuż i wszersz – вздовж і впоперек

ZAŁOŻENIE KIJOWA

Był pan jeden na Rusi, który niezmiernie uciskał swoich poddanych; nie tylko bowiem musieli nań pracować, ale jeszcze wydzierał im wszelki dobytek tak, że nic nie było w chacie od krówki do jaja, co by mogli nazwać swoją własnością. Długo cierpiał biedny lud to znęcanie się i łakomstwo swego pana, iż też nie mogąc dłużej wytrzymać, starsi uradzili zrobić czerniawę. Pan ze swojej strony, widząc na co się zanosi, zebrał duże wojsko. Aż tu lud mnogi powstał ze wszystkich włości; starce, baby, dzieci nawet, wyszli z czym kto miał; z łopatami, cepami, kijami. Óma biednego ludu była niezmierna. Pan się bronił zajadle, a oni wciąż go pędzili przez góry i rzeki wszędzie zabijając i nie dając odpoczynku, dopiero gdy przyszli na miejsce, gdzie dziś Kijów stoi, a postrzegli, że ani jednego wroga nie zostało przy życiu, zrzucili swoje kije na jedną kupę, która tak była wielka, że aż miasto zaczęto budować, które że z kijów zbudowane, Kijowem nazwane.

Lucjan Siemieński

założenie – заснування

zrobić czerniawę – влаштувати «темну»

włość – волость

óma – безліч

Legenda o panu Twardowskim

Wiele wieków temu w Krakowie żył pewien szlachcic. Nazywał się Jan Twardowski. Był on człowiekiem wykształconym, kochał księgi, kochał naukę. Interesowała go magia i alchemia, jednak po wielu latach badań uznał, iż czary nie są możliwe bez udziału sił nadprzyrodzonych. Odnalazł więc Twardowski w swoich księgozbiorach tomy traktujące o przywoływaniu diabłów i zastosował znajdujące się w nich wskazówki. Po odprawieniu rytuałów świece w komnacie w której przebywał uczony przygasły, a oczom Twardowskiego ukazał się wysoki, szczupły i ubrany na czarno diabeł. Na głowie miał małe czarne różki, palce rąk zakończone ostrymi szponami, kopyta zamiast stóp i kosmaty ogon wiszący z tyłu.

Czart spojrział na człowieka i uśmiechnął się przebiegle odsłaniając swoje ostre zęby. Odczytał myśli uczonego i wiedział, że zyskał właśnie kolejną duszyczkę do swoich piekielnych kotłów. Zapytał więc: - Czym mogę służyć panie Twardowski?

Twardowski opowiedział krótko o swoich badaniach nad magią i pragnieniu czynienia prawdziwych czarów. Czart zapewnił, iż marzenia człowieka już niedługo się spełnią. Wystarczy tylko podpisać diabelski cyrograf na mocy którego Twardowski miał oddać swoją duszę czartowi. Szlachcic przejrzał zamiary biesa i tak rzekł: - Oferta twoja diable jest wielce szczodra. Pozwól, że skrócę twoje oczekiwania na moją duszę i dodam do cyrografu zapis, iż będziesz mógł mnie zabrać jak tylko zjawię się w Rzymie. Długo nie będziesz czekał, bo za kilka tygodni planuję odbyć pielgrzymkę do tego miasta.

Czart wielce się ucieszył z dodatkowego zapisu i z tego, że już niedługo zdobędzie nową duszę. Nie wiedział jednak, że Twardowski wcale nie ma zamiaru odwiedzania Rzymu. Chwilę później cyrograf został podpisany przez obie strony. Diabeł miał służyć człowiekowi w czynieniu każdej magii jaką ten tylko sobie wyduma. Zacierał ręce bo zadanie powinno być niezwykle proste i przyjemne. Dusze ludzkie są przecież krnąbrne, chciwe i złe, a szlachcic na pewno wykorzysta diabelską magię do niecznych celów. Twardowski z nowymi mocami ruszył w podróż

po Rzeczpospolitej. Magią stworzył ogromnego koguta, którego dosiadał jak rumaka i odwiedzał polskie wioski i miasta. Jakież było zdziwienie diabła kiedy czarownik zaczął używać diabelskich mocy do czynienia dobra.

Mistrz w magiczny sposób ludzi leczył, zwierzęta uzdrawiał. Raz nawet zjawy z domu burmistrza Bydgoszczy przepędził, a samego włodarza cudownie odmłodził. Rosły więc bogactwo i sława Twardowskiego w Rzeczypospolitej. Pewnego dnia sam król Zygmunt August wezwał go do siebie i poprosił go o pomoc w przywołaniu ducha zmarłej królowej. Czarnoksiężnik oczywiście zadaniu podołał przywołując obraz kobiety na jednym z pałacowych lusterek, czym ogromną łaskę u króla uzyskał.

Złościł się diabeł bo minęły już nie tylko tygodnie od dnia podpisania umowy, ale i miesiące, i lata. Twardowski zaś, ani myślał do Rzymu się udać. Myślał więc czart i myślał, aż wpadł na pomysł. Przemienił się w chłopca i przyszedł do Twardowskiego z prośbą o pomoc w uzdrowieniu niby to chorej matki. Czarnoksiężnik oczywiście zgodził się pójść z wieśniakiem do pobliskiej gospody, gdzie miała leżeć chora kobieta.

Kiedy tylko przekroczyli próg karczmy diabeł przybrał swoją prawdziwą postać, zaczął się głośno śmiać i rzekł: - Mam Cię teraz panie Twardowski. Dusza twoja do mnie należy. Warunków umowy w końcuś dotrzymał. Karczma ta Rzym się nazywa!

Czarnoksiężnik zbladł i zaczął przeklinać swoją nieuwagę. Jednak działać trzeba szybko, bo diabeł już go porwał w górę i wysoko nad ziemią do piekła niesie.

Sprawa poważna, z diabłem nie ma już żartów, postanowił więc Twardowski modlitwę do Matki Świętej odmówić. Już po pierwszych słowach czart widocznie osłabł. Kiedy modlitwa dobiegała końca diabeł cierpiał już takie katusze, że krzyknął i upuścił swoją zdobycz, a potem do piekła uciekł. Tak się stało, że w tym momencie akurat przelatywali nad księżycem i tam właśnie spadł Twardowski. Podobno siedzi tam do dnia dzisiejszego i tęsknie obserwuje Ziemię i ukochaną Rzeczpospolitą.

Boże Narodzenie

Wigilia. Wieczór wigilijny w tradycji polskiej jest najbardziej uroczystym i najbardziej wzruszającym wieczorem roku. Punktem kulminacyjnym przeżyć adwentowych w rodzinach chrześcijańskich jest wigilia Bożego Narodzenia. Posiada ona bardzo bogatą liturgię domową. Geneza tej liturgii sięga pierwszych wieków chrześcijaństwa. Obrzędy te i zwyczaje mają więc starą tradycję. Wigilie w ogóle znane były już w Starym Testamencie. Obchodzono je przed każdą uroczystością, a nawet przed każdym szabatem. Było to przygotowanie do odpoczynku świątecznego. Izraelici zwali je "wieczorem".

Słowo "wigilia" pochodzi z języka łacińskiego i oznacza czuwanie. Taki był dawniej zwyczaj w Kościele, że poprzedniego dnia przed większymi uroczystościami obowiązywał post i wierni przez całą noc oczekiwali na tę uroczystość, modląc się wspólnie.

W Polsce wigilia weszła na stałe do tradycji dopiero w XVIII wieku. Główną jej częścią jest uroczysta wieczerza, złożona z postnych potraw. Wieczerza ta ma charakter ściśle rodzinny. Zaprasza się czasami na nią, oprócz krewnych, osoby mieszkające samotnie. Dawniej najpierw gospodynie urządzały generalne sprzątanie, mycie, czyszczenie. Po czterech rogach głównej sali umieszczano na wsi i po dworach cztery snopy zbóż: snop pszenicy, żyta, jęczmienia i owsa, aby Boże Dziecię w Nowym Roku nie skąpiło koniecznego pokarmu dla człowieka i bydła. Stół był przykryty białym obrusem, przypominającym ołtarz i pieluszki Pana, a pod nim dawało się siano dla przypomnienia sianka, na którym spoczywało Boże Dziecię. Zwyczajem było również, że cały dzień obowiązywał post ścisły. Także w czasie wigilii dawano tylko potrawy postne, w liczbie nie parzystej, ale tak różnorodne, by były wszystkie potrawy, jakie się zwykło dawać w ciągu roku.

Wolne miejsce przy stole. Znany i powszechny jest obecnie w Polsce zwyczaj pozostawiania wolnego miejsca przy stole wigilijnym. Miejsce to przeznaczone bywa

przede wszystkim dla przygodnego gościa. Pozostawiając wolne miejsce przy stole wyrażamy również pamięć o naszych bliskich, którzy nie mogą świąt spędzić z nami. Miejsce to może również przywodzić nam na pamięć zmarłego członka rodziny.

Pierwsza Gwiazda. W Polsce wieczerzę wigilijną rozpoczynało się, gdy na niebie ukazała się pierwsza gwiazda. Czyniono tak zapewne na pamiątkę gwiazdy betlejemskiej, którą według Ewangelisty, św. Mateusza, ujrzeli Mędrcy, zwani też Trzema Królami.

Parzysta ilość osób. Do tradycji wigilijnej należy, aby do stołu zasiadała parzysta liczba osób. Nieparzysta zaś ilość uczestników miała wróżyć dla jednego z nich nieszczęście. Najbardziej unikano liczby 13. Feralna 13 bierze swój początek od Ostatniej Wieczerzy, kiedy to jako 13 biesiadnik przybył Judasz Iskariota. Jeżeli ilość biesiadników była nieparzysta, wówczas w bogatszych lub szlacheckich domach zapraszano do stołu kogoś ze służby, w biedniejszych domach jakiegoś żebraka. Do stołu zasiadano według wieku lub hierarchii. Według wieku dlatego, aby "w takiej kolejności schodzić z tego świata", a według hierarchii dlatego, gdyż osoba o najwyższej pozycji, najczęściej był to gospodarz, rozpoczynała wieczerzę.

Łamanie się opłatkiem. Najważniejszym i kulminacyjnym momentem wieczerzy wigilijnej w Polsce jest zwyczaj łamania się opłatkiem. Czynność ta następuje po przeczytaniu Ewangelii o Narodzeniu Pańskim i złożeniu życzeń. Tradycja ta pochodzi od prastarego zwyczaju tzw. eulogiów, jaki zachował się z pierwszych wieków chrześcijaństwa. Wieczerza wigilijna nawiązuje do uczt pierwszych chrześcijan, organizowanych na pamiątkę Ostatniej Wieczerzy. Zwyczaj ten oznacza również wzajemne poświęcenie się jednych dla drugich i uczy, że należy podzielić się nawet ostatnim kawałkiem chleba. Składamy sobie życzenia pomyślności i wybaczymy urazy.

Ilość potraw. Według tradycji, ilość potraw wigilijnych powinna być nieparzysta. Aleksander Bruckner w słowniku etymologicznym języka polskiego podaje, że wieczerza chłopska składała się z pięciu lub siedmiu potraw, szlachecka z

dziewięciu, a u arystokracji z jedenastu. Wyjaśnienia tego wymogu były różne: 7 – jako siedem dni tygodnia, 9 – na cześć dziewięciu chórów anielskich itp. Dopuszczalna była ilość 12 potraw – na cześć dwunastu apostołów.

Nieparzysta ilość potraw miała zapewnić urodzaj lub dobrą pracę w przyszłym roku. Potrawy powinny zawierać wszystkie płody rolne, aby obrodziły w następnym roku. Wskazane też było skosztować wszystkich potraw, żeby nie zabrakło którejs podczas następnej wieczerzy wigilijnej. Wigilię otwierała jedna z tradycyjnych zup wigilijnych – najczęściej barszcz czerwony z uszkami, zupa grzybowa lub rzadziej – migdałowa. Oprócz dań rybnych podawano staropolski groch z kapustą, potrawy z grzybów suszonych, kompoty z suszonych owoców a także łamańce z makiem lub pochodzącą ze wschodnich rejonów Polski słynną kutię oraz ciasta, a zwłaszcza świąteczny makowiec.

Po Wieczery. Dawniej po Wieczery, oprócz śpiewania kolęd, w wielu częściach Polski praktykowano różne zwyczaje. I tak, na Warmii i Mazurach, kiedy jeszcze biesiadnicy siedzieli przy stole, spod obrusa ciągnięto słomki. Jeśli wyciągnięto słomkę prostą, to osobę, która ją wyciągnęła, czekało życie proste, bez niebezpieczeństw. Jeśli słomka była pokrzywiona, to daną osobę czekało w przyszłym roku życie kręte.

Na Mazowszu resztki jedzenia dawano zwierzętom. Wierzono bowiem, że o północy przynajmniej niektóre z nich przemówią ludzkim głosem. Dotyczyło to zwłaszcza bydła, bo ono było obecne przy narodzinach Dzieciątka i w nagrodę otrzymało dar mówienia ludzkim głosem w noc wigilijną.

Resztki wieczerzy. Na Podlasiu resztki wieczerzy ustawiano koło pieca, a przed nim ławę posypaną piaskiem lub popiołem. Pokarmy te były przeznaczone dla zmarłych przodków. Rano, po śladach na piasku, odgadywano, kto przyszedł w nocy i czy w ogóle przyszedł.

W wielu rejonach Polski w ten wieczór wyruszali kolędnicy. Obowiązkowo musiały być minimum trzy postacie: bocian, koza i niedźwiedź. Bocian

symbolizował nowy rok i nowe życie, koza – płodność, a niedźwiedź – wrogie siły przyrody, które należało obłaskawić.

Pasterka kończy wieczór wigilijny, to msza odprawiana w kościołach dokładnie o północy. Zgodnie z tradycją upamiętnia ona przybycie do Betlejem pasterzy i złożenie przez nich hołdu nowo narodzonemu Mesjaszowi. Zwyczaj sprawowania bożonarodzeniowej liturgii nocnej wprowadzono w Kościele już w drugiej połowie V wieku. Do Polski dotarł on więc być może razem z chrześcijaństwem

Kolęda. Innym zwyczajem wprowadzonym i upowszechnionym przez Kościół, są odwiedziny parafian w okresie świąt Bożego Narodzenia składane przez proboszcza lub księży z parafii. Przynoszą oni dobrą nowinę, święcą i błogosławią dom oraz jego mieszkańców, w zamian zaś otrzymują symboliczną ofiarę nazywaną dawniej kolędą. Tradycja ta, znana już w średniowieczu, utrzymuje się w Polsce do czasów współczesnych.

Śpiewanie kolęd. Nieodłączną częścią wieczoru wigilijnego było i jest wspólne śpiewanie przy Bożonarodzeniowej szopce. Pieśni opowiadających o narodzeniu Jezusa mamy w polskiej tradycji bardzo dużo. Najstarsze sięgają czasów średniowiecza. Ich wprowadzenie, a potem upowszechnienie zawdzięczamy prawdopodobnie franciszkanom. Oni też przynieśli do Polski zwyczaj budowy szopek. Autorstwo pierwszej szopki przypisuje się św. Franciszkowi z Asyżu, który chcąc odświeżyć pamięć narodzin Dzieciątka Jezus kazał przynieść do groty siana, przyprowadzić woła oraz osła i zawołał braci. Kiedy zgromadziła się ludność z okolic i zabrzmiały pieśni, św. Franciszek odczytał Ewangelię, a potem wygłosił kazanie o narodzeniu Jezusa. Szopkę tę zorganizował św. Franciszek na trzy lata przed śmiercią, w Greccio koło Rieti, sto kilometrów od Rzymu.

Szopki. W Polsce franciszkańskiej pojawiły się bardzo wcześnie, zapewne już w czasach średniowiecza. Początkowo inscenizowane w kościołach szopki były niezwykle proste, pozostawały też wierne przekazom ewangelicznym. W wieku XIX

powstały różne regionalne formy polskich szopek bożonarodzeniowych. Najbardziej znane i najciekawsze są szopki krakowskie, których architekturę wzoruje się na zabytkowych budowlach Krakowa. Szopki krakowskie stawały się często teatrzykami lalek, w których na miniaturowych scenkach podświetlanych świecami pojawiały się najrozmaitsze ruchome figurki.

Dzisiaj bożonarodzeniowe szopki buduje się we wszystkich polskich kościołach.

http://czasdzieci.pl/czytanki/id,152ce9-tradycje_obrzedu_swiateczne.html

Wigilia – Різдвяний святвечір

Adwent – піст перед Різдвом

szopka – вертеп

obrus – скатертина

opłatek – облатка: посвячений різдвяний

хліб, який символізував Христа

przygodny gość – випадковий гість

kolęda – коляда

wieczerza (суч. kolacja) – вечеря

św. Franciszek – св.. Франциск

tzw – так званий

proboszcz – парох, настоятель

Wigilia u Borynów

W Wigilię przed godnymi świętami już od samego świtania wrzał przyspieszony, gorączkowy ruch w całych Lipcach. [...] Boć to Gody szły, Pańskiego Dzieciątka święto, radosny dzień cudu i zmiłowania Jezusowego nad światem, błogosławiona przerwa w długich, pracowitych dniach, to i w ludziskach budziła się dusza z zimowego odrętwienia, otrząsała się z szarzyzny, podnosiła się i szła radosna, czująca mocno na spotkanie narodzin Pańskich!

Wieś zginęła w szarych, śnieżystych mrokach, jakby się rozlała, że ani ujrzał domów, pól i sadów, jedne tylko światełka migotały ostro a gęściej niżli zwykle, bo wszędy się szykowano do wigilijnej wieczerzy.

W każdej chałupie, zarówno u bogacza, jak i u komornika, jak i u tej biedoty ostatniej, przystrajano się i czekano z namaszczeniem, a wszędy stawiano w kącie od wschodu snop zboża, okrywano ławy czy stoły płótnem bielonym, podścielano sianem i wyglądano oknami pierwszej gwiazdy. Jakoś niewidne były zaraz z pierwszego wieczoru; jak to zwykle przy mrozie, bo skoro ostatnie zorze się dopalały, niebo zaczęło się zasnuwać jakby dymami sinymi i całkiem zatapiało się w burościach. Józka z Witkiem dobrze byli przemarzli, bo stali na zwiadach przed gankiem, nim pierwszą gwiazdę uwidzieli.

- Jest! Jest! - wrzasnął naraz Witek.

Wyjrzał na to Boryna, wyjrzeli i drudzy, a na ostatku Rocho.

Juści, że była, tuż nad wschodem, jakby się rozdarły bure opony, a z głębokich granatowych głębin rodziła się gwiazda i zda się rosła w oczach, leciała, pryskała światłem, jarzyła się coraz bystrzej, a coraz bliżej była, aż Rocho uklęknął na śniegu, a za nim drugie.

- Oto gwiazda Trzech Króli, betlejemska gwiazda, przy której blasku Pan nasz się narodził, niech będzie święte imię Jego pochwalone!

Powtórzyli za nim pobożnie i wpili się oczami w tę światłość daleką, w ten świadek cudu, w ten widomy znak zmiłowania Pańskiego nad światem. Serca im zabiły rzewliwą wdzięcznością, wiarą gorącą, dufnością i brały w siebie to światło czyste jako ten ogień święty, pleniący złe, jako sakrament.

A gwiazda olbrzymiała, niosła się już niby kula ognista, błękitne smugi szły od niej niby szprychy świętego koła, i skrzyły się po śniegach, i świetlistymi drzazgami rozdierały ciemności, a za nią, jako te służki wierne, wychylały się z nieba inne, a liczne, nieprzeliczoną i nieprzejrzaną gęstwą, że niebo pokryło się rosą świetlistą i rozwijało się nad światem modrą płachtą, poprzebijaną srebrnymi gwoździemi.

- Czas wieczerzać, kiedy słowo ciałem się stało!- rzekł Roch.

Weszli do domu i zaraz też obsiedli wysoką i długą ławę. Siadł Boryna najpierwszy, siadła Dominikowa z synami, bo się dołożyła, aby razem wieczerzać, siadł Rocho, w pośrodku, siadł Pietrek, siadł Witek kole Józki, tylko Jagusia przysiadła na krótko, bo trzeba było o jadłe i przykładaniu pamiętać.

Uroczysta cichość zaległa izbę. Boryna się przeżegnał i podzielił opłatek pomiędzy wszystkich, pojedli go ze czcią, kieby ten chleb Pański.

- Chrystus się w onej godzinie narodził, to niech każde stworzenie krzepi się tym chlebem świętym! - powiedział Rocho.

A chociaż głodni byli, boć to dzień cały o suchym chlebie, a pojadali wolno i godnie.

Najpierw był buraczany kwas, gotowany na grzybach z ziemniakami całymi, a potem przyszły śledzie w mące obtaczane i smażone w oleju konopnym, później zaś pszenne kluski z makiem, a potem szła kapusta z grzybami, olejem również omaszczona, a na ostatek podała Jagusia przysmak prawdziwy, bo racuszki

z gryczanej mąki z miodem zatarte i w makowym oleju upróżone, a przegryzali to wszystko prostym chlebem, bo placka ni strucli, że z mlekiem i masłem były, nie godziło się jeść dnia tego.

Jedli długo i mało kiedy jeśli tam które rzekło jakie słowo, więc ino skrzybot łyżek o wręby się rozlegał i mlaskanie - tylko Boryna raz po raz rwał się pomagać Jagusi a wyręczać, aż go stara skarciła [...].

Nie skończyli jeszcze, gdy ktosik zapukał do okna.

– Nie puszczać i nie obzierać się, to złe, wciśnie się i na cały rok ostanie! – wykrzyknęła Dominikowa.

Opuścili łyżki i słuchali strwożeni, pukanie znowu się ponowiło.

– Kubowa dusza! – szepnęła Józka.

– Nie pleć, ktosik potrzebujący; w ten dzień nikto nie powinien być głodny ni ostawać bez dachu – odezwał się Roch podnosząc się drzwi otwierać.

Jagustynka to była, stanęła pokornie u proga i przez łyzy, co się jej jak groch sypały, prosiła cicho:

– Dajcie kąć jaki i choćby to, co psu wyrzucicie! Zmiłujcie się nad sierotą... Czekałam, że mnie dzieci zaproszą... czekałam... w chałupie mróz... na darmo wyziębłam... na darmo... Mój Jezus... a teraz, jak ta dziadówka... jak... rodzone dzieci... samą mię ostawiły i bez tej okruszyny chleba... gorzej niżli tego psa... a tam u nich gwarno, pełno ludzi... chodziłam koło węglów... w okna zaglądałam...na darmo...

– Siadajcie z nami. Trzeba było przyjść wam zaraz z wieczora, a na dziecińską łaskę nie czekać... jeno do trumny to ochotnie wbiją gwoździe ostatnie, by się upewnić, że nie wrócicie już po nic...

I z wielką dobrością zrobił jej miejsce wedle siebie.

Ale nie mogła nic przełknąć, choć jej Jagusia niczego nie żałowała i szczerym sercem zniewalała do jadła, cóż, kiej nie mogła, siedziała cicho, skulona i zaparta w sobie, że jeno po dryganiu pleców było widno, jaka ją męka ozdierała.

Cicho się w izbie stało, ciepło, serdecznie, nabożnie i tak uroczyście, jakby między nimi leżało to święte Dzieciątko Jezus.

Ogromny a ciągle podsycany ogień wesoło trzaskał na kominie i rozświetlał całą izbę, aż lśniły się szkła obrazów i czerwieniały zamarznęte szyby, a oni siedzieli teraz wzdłuż ławy, przed ogniem, i poradzali z cicha a poważnie.

Potem Jaguś nagotowała kawy, to słodzili ją suto i popijali z wolna... Aż Rocho wyjął z zanadru książkę okreconą w różaniec i zaczął z niej czytać cichym a głęboko wzruszonym głosem. [...] Długo czytał opowieść oną, a głos mu się wzmagał i rozmadlał, i w śpiew prawie przechodził, że jakby tę świętą litanię wygłaszał, a wszyscy siedzieli w milczeniu pobożnym, w ciszy serc zasłuchanych, w drzeniu dusz olśnionych cudem i w najszczęśliwszym odczuciu łaski Pańskiej narodowi danej! [...]

– Witek, zapal latarkę, do krów pójdziemy. W tę noc Narodzenia i każde bydłatko rozumie człowieczą mowę, i przemówić jest zdolne, że to między niemi Pan się narodził. Kto ino bezgrzeszny zagadnie - ludzkim głosem odpowiedzą; równe są dzisiaj ludziom i społecznie z niemi czujące, więc i opłatkiem trza się z niemi podzielić...

Ruszyli wszyscy do obory, a Witek ze światłem przodem. Krowy leżały rzędem obok siebie i przeżuwały glamiąc powoli, ale na światło i głosy jęły postękiwać, zbierać się ciężko do powstawania a odwracać ciężkie, ogromne łby.

– Tyś gospodynią, Jaguś, to prawo twoje rozdzielić między wszystkie. Darzyć ci się będą lepiej i nie chorować; jeno jutro rano doić nie można, aż wieczorem, straciłyby mleko.

Jagna połamala opłatek na pięć części i przychyłając się nad każdą krową, czyniła krzyż święty między rogami, a wtykała po kawałku w gębule, na szerokie, ostre ozory.

– A koniom to nie dacie? – zagadnęła Józka.

– Nie było ich w onym czasie przy Narodzeniu, to nie można.

W. S. Reymont. *Chłopi**

Rozdział IV: fragmenty

wrzał (*wrzać*) – кипів

gwiazda – зірка

dufność – довіра,

przeżegnał się (*przeżegnać się*) –

перехрестився

mlaskanie –

obora – хлів

opłatek – облатка (різдвяний посвячений хліб)

jeno (сучасн. tylko) – лише

wedle siebie – поруч із собою

latarka – ліхтарик

trza (сучасн. trzeba) – потрібно

z zanadrza – зі сховку

łaska Pańska – Божа благодать

ozory (*ozór*) – язики

*Za powieść „Chłopi”, zwaną też „epopeją chłopską”, Władysław Reymont w 1924 roku otrzymał Nagrodę Nobla.

Życzenia świąteczne

Z
okazji
Świąt
tradycyjnie
jak co roku sypią
się życzenia wokół.
Większość życzy Świąt
ze śniegiem i pierwszą gwiazdą
rozbłysłą na niebie. A ja życzę moi
mili byście czas ten spędzili tak jak
każdy sobie marzy. Może z dala od miejskiej
wrzawy. Może w gronie swoich bliskich jedząc karpia
z jednej miski. Może gdzieś tam w ciepłym kraju czując się
jak Adam w raju. Życzę by przy stole chciał zagościć pakiet
zdrowia i miłości, by u wszystkich był tak mocny by pozostał całoroczny.
A gdy fajerwerki zabłysną
wysoko na niebie niech
Nowy Rok szczęściem
spłynie i nie zostawi
Was nigdy w potrzebie.

Jak obyczaj każe stary,
według ojców naszych wiary,
pragnę złożyć Ci życzenia,
z dniem Bożego Narodzenia.

Niech ta Gwiazdka Betlejemska,
która wschodzi tuż po zmroku,
da Ci szczęście i pomyślność,
w nadchodzącym
Nowym Roku.

Wesołych Świąt!
Bez zmartwień,
Z barszczem, z grzybami, z karpkiem!
Z gościem, co niesie szczęście!
Czeka nań przecież miejsce.
Wesołych Świąt!
A w święta
Niech się snuje kolęda.
I gałązki świerkowe
Niech Wam pachną na zdrowie.
Wesołych Świąt!
A z Gwiazdką! -
pod świeczek łuną jasną
życie sobie - najwięcej:
zwykłego, ludzkiego szczęścia.

Włodzimierz Melzacki i in.

Święta Wielkanocne

Palemki na szczęście

Wielki Tydzień zaczyna się Niedzielą Palmową. Kiedyś nazywano ją kwietną lub wierzbną. Palemki, różgi wierzbowe, gałązki bukszpanu, malin, porzeczek ozdabiano kwiatkami, mchem, ziołami, kolorowymi piórkami. Po poświęceniu palemki biło się nią lekko domowników, by zapewnić im szczęście na cały rok. Połknięcie jednej poświęconej bazi wróżyło zdrowie i bogactwo. Zatknięte za obraz lub włożone do wazonów palemki chroniły mieszkanie przed nieszczęściem i złośliwością sąsiadów.

Świąteczne porządki

Przed Wielkanocą robimy wielkie świąteczne porządki nie tylko po to, by mieszkanie lśniło czystością. Porządki mają także symboliczne znaczenie – wymiatamy z mieszkania zimę, a wraz z nią wszelkie zło i choroby.

Topienie Judasza

Kolejnym ważnym dniem Wielkiego Tygodnia jest Wielka Środa. Młodzież, zwłaszcza chłopcy, topili tego dnia Judasza. Ze słomy i starych ubrań robiono wielką kukłę, którą następnie wleczono na łańcuchach po całej okolicy. Przy drodze ustawiali się gapie, którzy okładali kukłę kijami. Na koniec wrzucano "zdrajcę" do stawu lub bagienka. Wymierzanej w ten sposób sprawiedliwości stawało się zadość.

Wielkie grzechotanie

Kiedy milkły kościelne dzwony, rozlegał się dźwięk kołatek. Obyczaj ten był okazją do urządzania psot. Młodzież biegała po mieście z grzechotkami, hałasując i strasząc przechodniów. Do dziś zachował się zwyczaj obdarowywania dzieci w Wielkim Tygodniu grzechotkami.

Pogrzeb żuru

Ostatnie dwa dni postu były wielkim przygotowaniem do święta. W te dni robiono „pogrzeb żuru” – potrawy spożywanej przez cały post. Kiedy więc zbliżał się czas radości i zabawy, sagany żuru wylewano na ziemię.

Wieszanie śledzia

W równie widowiskowy sposób rozstawano się też ze śledziem – kolejnym symbolem wielkiego postu. Z wielką radością i satysfakcją „wieszano” go, czyli przybijano rybę do drzewa. W ten sposób karano śledzia za to, że przez sześć niedziel „wyganiał” z jadłospisu mięso.

Święconka

Wielka Sobota była dniem radosnego oczekiwania. Koniecznie należało tego dnia poświęcić koszyczek (czy wielki kosz) z jedzeniem. Nie mogło w nim zabraknąć baranka (symbolu Chrystusa Zmartwychwstałego), mięsa i wędlin (na znak, że kończy się post). Święcono też chrzan, bo gorycz męki Pańskiej i śmierci została zwyciężona przez słodycz Zmartwychwstania, masło – oznakę dobrobytu i jajka – symbol narodzenia. Święconkę jadło się następnego dnia, po rezurekcji. Tego dnia święcono też wodę.

Specjalnie dla dziewcząt

Uwaga dziewczyny, jeżeli w Wielką Sobotę obmyjecie twarz w wodzie, w której gotowały się jajka na święconkę, to znikną piegi i inne mankamenty urody!

Wielka Niedziela – dzień radości

W Wielką Niedzielę poranny huk petard i dźwięk dzwonów miał obudzić śpiących w Tatrach rycerzy, poruszyć zatwardziałe serca skąpców i złośliwych sąsiadów. Po rezurekcji zasiadano do świątecznego śniadania. Najpierw dzielono się jajkiem. Na stole nie mogło zabraknąć baby wielkanocnej i dziada, czyli mazurka.

Lany poniedziałek

Lany poniedziałek, śmigus-dyngus, święto lejka jest to zabawa, którą wszyscy doskonale znamy. Oblewać można było wszystkich i wszędzie. Zmoczony tego dnia panny miały większe szanse na zamążpójście. A jeśli któraś się obraziła, to nieprędko znalazła męża. Wykupić się można było od oblewania pisanką – stąd każda panna starała się, by jej kraszanka była najpiękniejsza. Chłopak, wręczając tego dnia pannie pisankę, dawał jej do zrozumienia, że mu się podoba.

Szukanie zajączka

Wyrazem wielkanocnej radości rodziny może być po zakończeniu śniadania, wspólna zabawa zwana szukaniem zajączka, czyli małej niespodzianki dla każdego.

Wielkanocne jajo

Jajo króluje na wielkanocnym stole, jest symbolem życia i odrodzenia. Tradycja pisanek i dzielenia się święconym jajkiem sięga daleko w przeszłość. Już starożytni Persowie wiosną darowali swoim bliskim czerwono barwione jaja. Zwyczaj ten przyjęli od nich Grecy i Rzymianie. Rumuńskie przysłowie ludowe mówi: *Jeśli my, chrześcijanie zaprzestaniemy barwienia jaj na czerwono, wówczas nastąpi koniec świata*. Czerwone pisanki mają ponoć moc magiczną i odpędzają złe uroki, są symbolem serca i miłości. Jajko jest formą najbardziej doskonałą. Zawiera wszystkie konieczne dla odżywienia organizmu składniki: białko, tłuszcz, sole mineralne i witaminy. Ma około 100 kalorii.

bukszpan –

Wielkanoc – Великдень

Wielka Środa – Страсна середа

Wielki Tydzień – Страсний тиждень

Niedziela Palmowa – Вербна неділя

Lany Poniedziałek – Поливаний понеділок

bazie – вербові котики

z satysfakcją – із задоволенням

żur, żurek – пісний забілений борщ

święconka – свячені страви

Męka Pańska – Страсті Господні

kołatka –

grzechotki –

Judasz – Юда

psoty – шкода

zamażrójście – заміжжя

Zmartwychwstanie – Воскресіння

zadość –

rezurekcja – святкове великоднє

богослужіння

pisanka – писанка

lejek – поливальник

http://www.sciaga.pl/tekst/89101-90-zwyczaj_e_i_tradycje_wielkanocne

Pan Tadeusz*

(fragmenty)

INWOKACJA

Litwo! Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie.

Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,

Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie

Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.

Panno Święta, co jasnej bronisz Częstochowy

I w Ostrej świecisz Bramie! Ty, co gród zamkowy

Nowogródzki ochraniasz z jego wiernym ludem!

Jak mnie dziecko do zdrowia powróciłaś cudem

(Gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę

Ofiarowany, martwą podniosłem powiekę

I zaraz mogłem pieszo do Twych świątyń progu

Iść za wrócone życie podziękować Bogu),

Tak nas powrócisz cudem na Ojczyzny łono.

Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną

Do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych,

Szeroko nad błękitnym Niemnem rozciągnionych;
Do tych pól malowanych zbożem rozmaitem,
Wyzłacanych pszenicą, posrebrzanych żytem.

Ostra Brama – дослівно: „Гострі Ворота”
у Вільні
офіарованы – принесений у пожертву

utęskiony – витужений
Niemn – річка Німан

POLSKA KAWA

Różne też były dla dam i mężczyzn potrawy:
Tu roznoszono tace z całą służbą kawy,
Tace ogromne, w kwiaty ślicznie malowane,
Na nich kurzące wonnie imbryki blaszane
I z porcelany saskiej złote filiżanki;
Przy każdej garnuszczyce mały do śmietanki.
Takiej kawy jak w Polsce nie ma w żadnym kraju:
W Polsce, w domu porządnym, z dawnego zwyczaju,
Jest do robienia kawy osobna niewiasta,
Nazywa się kawiarka; ta sprowadza z miasta
Lub z wicin bierze ziarna w najlepszym gatunku
I zna tajne sposoby gotowania trunku,
Który ma czarność węgla, przejrzystość bursztynu,
Zapach moki i gęstość miodowego płynu.
Wiadomo, czem dla kawy jest dobra śmietana;

Na wsi nietrudno o nią: bo kawiarka z rana,
Przystawiwszy imbryki, odwiedza mleczarnie
I sama lekko świeży nabiału kwiat garnie
Do każdej filiżanki w osobny garnuszek,
Aby każdą z nich ubrać w osobny kożuszek.

taca – піднос

imbryk – чайник для заварки

filiżanka – чашка для кави

w Polszcze (sучасн.) – у Польщі

niewiasta (sучасн. kobieta) – жінка

wiciny –

gatunek – сорт, вид

trunek – напій

nabiał – сметана

kożuszek – шкірка

ROK 1812

O roku ów! kto ciebie widział w naszym kraju!
Ciebie lud zowie dotąd rokiem urodzaju,
A żołnierz rokiem wojny; dotąd lubią starzy
O tobie bając, dotąd pieśń o tobie marzy.
Z dawna byłeś niebieskim oznajmiony cudem
I poprzedzony głuchą wieścią między ludem;
Ogarnęło Litwinów serca z wiosny słońcem
Jakieś dziwne przeczucie, jak przed świata końcem,
Jakieś oczekiwanie tęskne i radośne. [...]

O wiosno! kto cię widział wtenczas w naszym kraju,
Pamiętna wiosno wojny, wiosno urodzaju!

O wiosno! kto cię widział, jak byłaś kwitnąca
Zbożami i trawami, a ludźmi błyszcząca,
Obfita we zdarzenia, nadzieją brzemienista!
Ja ciebie dotąd widzę, piękna maro senna!
Urodzony w niewoli, okuty w powiciu,
Ja tylko jedną taką wiosnę miałem w życiu.

Adam Mickiewicz

bajać (sучасн. *opowiadać*) – розповідати

marzy (*marzyć*) - мріє

obfita – щедра, багата

dotąd – досі

mara – з'ява

żołnierz – воїн, солдат

* „Pan Tadeusz czyli ostatni zajazd na Litwie” jest to historia szlachecka z roku 1811 i 1812, napisana wierszem w dwunastu księgach, autorstwa Adama Mickiewicza, wydana w Paryżu w 1834 roku.

Sonety Krymskie

CZATYRDACH

Drżąc muślinin całuje stopy twej opoki,
Maszcie krymskiego statku, wielki Czatyrdachu!
O minarecie świata! O gór padyszachu!
Ty nad skały poziomu uciekłeś w obłoki

Siedzisz sobie po bramą niebios , jak wysoki
Gabryel, pilnujący edenskiego gmachu.
Ciemny las twoim płaszczem, a jańczary strachu –
Twój turban z chmur haftują błyskawic potoki.

Nam czy słońce docieka, czyli mgła ocienia,
Czy szarańcza plon zetnie, czy giaur pali domy, –
Czatyrdachu, ty zawsze głuchy, nieruchomy,

Między światem i niebem jak drogman stworzenia,
Podesławszy pod nogi ziemię, ludzi, gromy,
Słuchasz tylko, co mówi Bóg do przyrodzenia.

Muślinin – muzułmanin.

Jańczary – wyborcza piechota turecka; tu w znaczeniu przenośnym: jańczarami strachu są błyskawice.

Drogman albo *dragoman* (wyraz perski) – tłumacz przy poselstwach europejskich na bliskim Wschodzie.

Czatyrdach – najwyższa w pasmie gór krymskich na brzegu południowym; daje się widzieć z daleka, niemal na 200 werst, z różnych stron, w postaci olbrzymiej chmury sinawego koloru. (*Przyp. Poety*).

DROGA NAD PRZEPAŚCIĄ W CZUFUT-KALE

MIRZA I PIELGRZYM

Mirza

Znów pacierz, opuść wodze, odwróć na bok lica,
Tu jeździec końskim nogom swój rozum powierza;
Dzielny koń! Patrz, jak staje, głęb okiem rozmierza,
Uklęka, brzeg wiszaru kopytem pochwyca,

I zawisnął. – Tam nie patrz! Tam spadła źrenica
Jak w studni Al-Kahiru o dno nie uderza.
I ręką tam nie wskazuj – nie masz u rąk pierza;
I myśli tam nie puszczaj, bo myśl jak kotwica

Z łodzi drobnej ciśniona, w niezmierność głębin
Piorunem spadnie, morza do dna nie przewierci,
I łódź z sobą przeczyli w otchłanie chaosu.

Pielgrzym

Mirzo! a ja spojrzałem! Przez świata szczeliny
Tam widziałem... com widział, opowiem – po śmierci,
Bo w żyjących języku nie ma na to głosu.

Czufut-Kale – miasteczko na wyniosłej skale; domy na brzegu stojące, mają podobieństwo do gniazd jaskółczych, ścieżka, wiodąca na górę, jest przykra i nad przepaścią wisząca. W samym mieście ściany domów łączą się prawie ze zręby skały; spojrzawszy przez okno, wzrok gubi się w głębi niezmiernej.

Mirza albo *Murza* (wymawiaj Mir-za) – ongiś dowódca oddziału Tatarów; tu w charakterze przewodnika.

Al-Kahiru – Kairu w Egipcie. Studnia, o której mowa, nosi nazwę „studni Józefa” i ma około 90 m głębokości. (*Przyp. Poety*).

STEPY AKERMAŃSKIE

Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi,
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi
Omijam koralowe ostrowy burzanu.

Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurhanu;
Patrzę w niebo, gwiazd szukam przewodniczek łodzi;
Tam z dala błyszczą obłoki? – tam jutrenka wschodzi?
To błyszczą Dniestr, to weszła lampa Akermanu.

Stójmy! – Jak cicho! – Słyszę ciągnące żurawie,
Których by nie dościgły źrenice sokoła;
Słyszę, kędy się motyl kołysa na trawie,

Kędy wąż śliską pierś dotyka się zioła.
W takiej ciszy! – tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy. – Jedźmy, nikt nie woła!

Nazwa stepów pochodzi od miasta Akerman przy ujściu Dniestru do morza Czarnego.

Ostrowy burzanu – na Ukrainie nazywają burzanami wielkie krzaki ziela, które w czasie lata kwiatem okryte nadają przyjemną różnorodność płaszczyznom. (Przyp. Poety).

Adam Mickiewicz*

*Adam Mickiewicz (1798–1855), jeden z najwybitniejszych polskich poetów romantycznych, w roku 1825 zwiedził Odessę i stamtąd odbył wycieczkę na Krym, wskutek czego powstały Krymskie Sonety (opublikowane w Moskwie w roku 1826).

ULANA

Powieść poleska

(fragment)

U l a n a jest jedną z najdawniejszych powieści, pisaną była w roku 1842, tła i treści dostarczyły do niej lata pobytu na Polesiu, dzierżawy w Omelnem i częstych podróży w głąb tego kąta kraju. Wioska opisana leżała na drodze, a historia Ulany jest prawdziwą i ow pasek nawet czerwony, który ją kończy. Bohaterem był p. B., młody człowiek podobny do pana Tadeusza, którego historię opowiadano mi głuchą nocą na noclegu wśród lasów polskich. Za owych czasów Polesie było bardzo poetycznym krajem legend i powieści – a tak od niego do świata było daleko! Odbiło się też ono w naowczas pisanych opowiadaniach nie raz jeden i nie w jednej Ulanie. – Ulanę tłumaczoną na język francuski umieściła "L'Esperance".

J. I. Kraszewski

Dnia 6 stycznia 1874 roku

Drezno

Jeśli jaki kraj cichy, jeśli jaki spokojny, to Polesie nasze. Kiedy przez którą wieś gościniec pocztowy nie idzie albo trakt kupiecki, to procz pospolitego odgłosu wsi, który jest jakby jej oddechem, nic nie słycać obcego, nic nie widać cudzego. – Wszystkie świty jednakowo siwe, wszystkie chustki jednakowo białe i sosny jednakowo zielone, i chaty jednakowo niskie i nieforemne, i ten sam zawsze dym czarny ponad ich dymnikami się wzbija. Jednakże jak dwóch liści jednakowych na krzaku, tak dwóch wiosek zupełnie jednakowych na Polesiu nie znajdziesz; tam cerkiew wyższa z ciemnymi galeriami dokoła, tam las gęstszy, tam chat więcej – wszystkie podobne jak siostry rodzone, a dwóch nie ma jednakowych zupełnie jak dwóch twarzy ludzkich.

Spojrzyj ponad to jeziorko, co ciche i spokojne położyło się u stop wzgorza zajętego przez dwór pański – jest to jedna z najpiękniejszych wiosek wołyńskiego Polesia, co go otacza. Gdy zjedziesz z pagorka, po którym droga się wiję, widzisz

przed sobą wieś rozsypaną nad brzegiem jeziora; za nim dwór bieleje, a od przyjazdu twego trzykopolna cerkiew stara, na wzgorku stojąc, przegląda na okolicę. Droga idzie spadzisto ponad jeziorkiem aż do karczmy, która wieś rozpoczyna. W oddaleniu naokoło jednaki las sosnowy, mniej więcej zniszczony, niższy lub wyższy, ogradzający każdy widok na Polesiu, piasek, błoto kępiaste, przez które sączy się rzeczulka okryta trzcinami, a nad tym niebo pochmurne.

Przez wieś ciągnie się błotnista ulica, gdzieniegdzie przedzielona drożką od chaty do chłopskiego gumna, paździerzem lub wiorami i trzaskami wystaną. Otaczają ulice na przemian chaty, chlewy, gumna całe i pozawalane, zwieszane, w węglach rozparte, z słupami pochylonymi, z dachami zapadłymi lub zaczynające się dopiero klecić; między nimi kawałki tynu i starego ogrodzenia z kołkow i chrustu. Tu i owdzie z zagrody blada jarzębina wychyla się na ulicę, stara grusza wygląda lub długi żuraw od studni kołysze się powolnie nad głową przechodni.: Z przodu chat niskich, pokrytych nieszczelnie czarnymi już od dymu dranicami zaledwie do krokwi przymocowanymi, widzisz tylko pod okapem wystającym niewygodną przyźbę, często z położonej pod ścianą, odartej z kory kłody składającą się; niskie drzwi od dziedzińca, zniżone jeszcze wysokim progiem nie dopuszczającym wejścia do sieni blisko stojącej kałuży; małe okienka z umyślnych szyb okrągłych zielonych, do dna butelek podobnych, złożone. Rzadko nieforemne szybki bielsze z cienkiego szkła pospolitego, kupione z gotowym oknem na jarmarku, zastępują pospolite krągłoszybe okienko. Nad okopconym dachem wznosi się dymnik drewniany, czarny od dymu; w kształcie trąby lub czworogrannego słupa. W zimie, a często i innych por roku nie dość dymnika na wypuszczenie dymu zebranego pod dachem chaty - ciśnie się on wszystkimi szczelinami, okny, drzwiami, ścianami i dachem, tak że się zdaje, jakby chata wewnątrz płonęła i za chwilę płomień się miał ukazać. W takiej to atmosferze smolnego, gęstego dymu sosnowych drewek, pary, swądu, żyje Poleszuk zwyczajnie.

Środek chaty tego samego ubostwa czy niedbalstwa dowodzi: sień błotnista zwyczajnie, po której świnie się przechadzają, zarzucona grabiami, przygotowanym na zimę łuczywem, drwami olchowymi, drabinami i ułamkami soch i bron

popsutych – z niej wejście do jedynej izby, z piecem i ławami dokoła, ciemnej, małej, dymnej, bez podłogi. W środku stoł jeden, dzieża – matka chlebobajna w rogu izby na ławie pod świętym obrazkiem, czasem jeszcze kołyska dziecięca i krośna tkackie. Nic zabytkowego, nic nad najpierwsze potrzeby życia, żadnego wspomnienia, żadnego uczucia przywiązanego do przedmiotu nie znajdziesz. Jest to jeszcze stan wpoł dzikiego ludu, nie myślącego o niczym nad zaspokojenie pierwszych swych potrzeb zwierzęcych. Zaledwie dziecinne młynki na rowach i ogrodki pod chatami, w których złoci się nogietek, kwitnie czasem malwa i mak czerwony jaśnieje, dowodzą, że i tu dzieciom młodym wolno się czasem pobawić.

Niedługo jednak i dziecię, zaczynając od pastuszkowania, rzuca już swoje zabawki na zawsze, dziewczyna popadłszy za mąż nie sadi kwiatkow, nie stroi się w kwiatki.

O, jak lżej, swobodniej nad jeziorkiem niż w tej chacie smutnej i brudnej. Na wzgorzu masz dom dziedzica, który wiankiem otoczyły topole przeglądające się w wodzie – ostawiony spichlerzami, gumnami, stertami i stogami siana. Wśród drzew widać tam i gołębnik, i żuraw studni, i prożnujący wiatrak z tyłu na pagorku, ktoremu wiatr lasy kradną i odpoczywa też większą część roku.

Dalej na drugim brzegu wyniosłym jeziora cerkiew czarna, mała, stara, krzyż koło niej i dzwonnica; milcząca cerkiew, której jeszcze życie wraca, kiedy się pieśnią jej ściany rozlegą, dzwony uderzą, lud ją przepelni. Od niedzieli do niedzieli milcząca, głucha patrzy na wioskę jak staruszka na dzieci, co się grzebią w piasku. W oddaleniu na żółtym polu, wśród zagonów chłopskich jest smętarz wiejski pogarbiony mogiłami, nad którymi stoją czarne krzyże podwojne, potrojne, od drobnych, które nastąpisz nogą, do wysokich jak sosny; proste i malowane, z Męką i bez Męki; nad wszystkie wyżej wzniosł się krzyż Semena Bartnika, pokryty zielonym daszkiem. Syn mu go postawił; wziął po nim sto barci, było z czego!

Teraz pytaj, jak ci ludzie żyją, którzy w tych chatach mieszkają, w tej cerkwi się modlą, na tym leżą smętarzu. Życie to smutne, a jednak nawykniem lekkie byleby Bog rodził, byleby ich zbyt obfity ryb połow głodem nie straszył, bo wierzą w przysłowie: kiedy się ryba łowi, żyto się nie rodzi. Łatwo wytłumaczyć

tę przypowiastkę; ryby najlepiej się łowią, gdy wiele wody, a niskim gruntem Polesia zalewy grożą nieurodzajem.

Zapomnieliśmy jeszcze ważnej jednej we wsi budowy, jednej z najważniejszych.

Widzieliśmy już dwor, który dla kmiecia reprezentuje władzę i zwierzchność, cerkiew, skarbnicę niebieskich przyszłego żywota nadziei, zostaje karczma, miejsce uciechy codziennej. Wszystkim tym trzem wkoło siebie ustawionym ogniskom wieśniak musi dać z siebie życie, musi odpracować, odpłacić za opiekę panu, za nadzieję księdzu, za uciechy arendarzowi; wszyscy trzej żyją z niego, ale i on bez nich żyć by nie potrafił. Pokażcie mi wieś bez dworu, cerkwi i karczmy?

Będzie to chyba biedna jakaś sierota. Jeszczeż obejdzie się bez dworu łatwo, jako tako bez cerkwi (bo są miejsca, gdzie o milę chodzą się modlić i grzebać umarłych) – ale gdzież jest wieś bez karczmy? Byłoby to stworzenie bez głowy. Karczma bowiem jest miejscem schadzki, rady i wesela, w niej się wszystko nawiązuje i rozwiązuje, w niej żal jeden drugiemu wylewa, w niej się kłocą i biją, i swarzą, i godzą – i kochają! Karczma to serce wsi, tak jak cerkiew jej głową a żołądkiem jej dwor; ręce i nogi tego ciała to chaty wieśniacze. W tej długiej, walącej się budowie, w której razem mieszka Żyd z rodziną, bydło, kozy, gęsi i kury przez ścianę tylko od niego, a czasem nawet w jednej izbie – jest główne miejsce schadzki i rady, dzisiejsze horodyszcze wieśniaków. Nad jej dachem wznosi się arystokratyczny biały komin, okna ma podobne chłopskim, ale znacznie większe, u okien okiennice, u drzwi czasem żelazne klamki, jeśli nie pierwotne zasuwki drewniane.

Pierwsza izba, prócz łóżka żydowskiego (które w każdej izbie być musi), ma stół szynkowny, szafę szynkową z odmalowanymi na niej kwartami i wieńcami z obwarzanków, piec z przypiekiem i komin szeroki, na którym i w lecie palić się musi dla Poleszuka; wiadro z wodą, bezpłatnym napojem podróżnych bez grosza, trochę bachurow, błota i wiele smrodu.

W drugiej izbie może być zabita koza, baran lub cielę, pełen kąk kartofli – dziesięcioro przykazań w kącie, znowu kilka łóżek z wysoko wysłanymi betami,

ławka, stolik. Jeszcze tu gęściejsza ludność, jeszcze dziwniejsze (jeśli być mogą) wyziewy. Otoż karczma poleska – serce wsi.

Tu to zobaczysz starców wlokących się, żeby zalać w głowie resztę rozumu i pamięci, kobiety oszarpane i brudne, niosące krupy, jaja, kury, często ostatnie berdo z warsztatu, za kwartę wodki; dziewczęta pijące dziesięciu łykami jeden kieliszek, chłopcow zziębłych zasługujących się pani arendarce za kropelkę tego czarownego napoju. O, ileż tu scen, których połowa ludzi, że są nisko, nie widzi, druga połowa nie sądzi godnymi bliższego przypatrzenia się i zajęcia. Ilu tu ciekawych rozmow obja się o te brudne ściany, ile kłotni, ile powiastek. I nikt nie patrzy, i nikt nie słucha; a przecie – i to są ludzie; tu najszczerzej w nich może odkrywa się niczym nieskrępowana natura ludzka, nagi człowiek, jak wyszedł z rąk Bożych, którego tylko trochę udawania nauczyli panowie, a trochę wiary duchowni.

Ale czas zajrzeć do dworu i wyjść z karczmy. Pan tej wioski, sam jeden, nieżonaty, niedawno powrócił z miasta, młody jeszcze – głowa zapalona, serce wrzące. Wszystko złe, jakie kiedy książki przewracając głowę zrobić mogły, na nim zrobiły. Tadeusz Mrozoczyński nie skończywszy nauk za życia rodziców, pocziwej szlachty, odumarły sierotą – resztę szkół i uniwersytetu odbył sam, swobodny w mieście. Szczęściem czy nieszczęściem dla niego wpadł on w towarzystwo młodzieży zupełnie zepsutej, lecz obłąkanej; z tego obcowania z nią, z ulubionych ksiąg, dostał zwrotu poetycznego i jakiegoś przekonania, że aby być wielkim człowiekiem, dosyć jest prawie być wielkim dziwakiem. Co też za dziwactwa dokazywał w mieście i czego sobie nie pozwalał, opisać, wypowiedzieć trudno. Nie uznając za obowiązujące żadnych przyjętych prawideł towarzyskiego życia, żadnych względów nie mając na ludzi i opinię, robił to tylko, co mu się podobało, często szlachetnie, a po większej części tylko nierozważnie postępując sobie. Był to młody chłopiec bez rozwagi, bez uczucia potrzeby hamulca, brnący wpływ wszystkiego za uczuciami, namiętnością, walczący z opierającym mu się światem, nie zrażony długo przeciwnościami, śmiesznością własną – niczym.

Jątrzyło go wszystko, ale nic nie wstrzymywało.

Nareszcie wskutek wypadku, z ktorego wyszedł haniebnie oszukany, gdy chciano skorzystać z jego prostoty, szlachetności i ślepoty dobrowolnej, a przypadek ledwie go od nieszczęścia ocalił – Tadeusz zbrzydził sobie świat, zasmakował w myśli samotnego pustelniczego życia, wyjechał na wieś do swego Jeziora i tu przedsięwziął czytać tylko, dumać i tak całe spędzić życie. Łatwo było przewidzieć, że to nagłe, namiętne, nierozważne postanowienie jedna chwila zburzyć mogła, a rok ciężarem swym przełamać musiał; lecz jemu się zdawało, że w tym życiu wytrwa, że je poślubi na zawsze. Cieszył się tą myślą pustelniczego życia, powiedziawszy sobie, że nie ma przyjaciół, że nie ma krewnych, że nie ma żadnych związków na świecie, że jest sam jeden, wziął los swój przesądając go i nie chciał już znać i widzieć nikogo, żyć z nikim; i nad swoim Jeziozem, wśród niedostępnych błot i lasow ze strzelbą, wyżłem i książką myślał wiek cały przepędzić.

Omelno – село на Волині, яке було
власністю Крашевського з 1837 р.
"L'Esperance" - "Nadzieja" – міжнародний
часопис у Женеві
tyn - тин
dranica – дошка до покриття дахів
Horodyszczce – місце релігійних святкувань
у давніх слов'ян

berdo, berda – ткацький гребінь
obłąkany – божевільний
adamaszkowy pawilon – балдахін над
ліжком із коштовної тканини
tabakierka z konchy – табакерка, вироблена
з мушель

Józef Ignacy Kraszewski *

* Ignacy Józef Kraszewski (1812–1887) – polski pisarz, publicysta, wydawca, historyk, działacz społeczny i polityczny. W 1838 osiedlił się na Wołyniu. Był dzierżawcą wsi Omelno, Gródek i Hubin koło Łucka. Odbił podróże do Kijowa i Odessy. W latach 1853–1860 mieszkał w Żytomierzu.

Wiersze wybrane

GAWĘDA O MIŁOŚCI DO ZIEMI OJCZYTEJ

Bez tej miłości można żyć,
mieć serce puste jak orzeszek,
malutki los naparstkiem pić
z dala od zgryzot i pocieszeń,
na własną miarę znać nadzieję,
w mroku kryjówkę sobie wić,
o blasku próchna mówić „dnieje”,
o blasku słońca nic nie mówić.

Jakiej miłości brakło im,
że są jak okno wypalone,
rozbite szkło, rozwiany dym,
jak drzewo z nagła powalone,
które za płytko wrosło w ziemię,
któremu wyrwał wiatr korzenie
i jeszcze żyje cząstkę czasu,
ale już traci swe zielenie
i już nie szumi w chórze lasu?

Ziemia ojczysta, ziemia jasna,
nie będę powalonym drzewem.
Codziennie mocniej w ciebie wrastam
radością, smutkiem, dumą, gniewem.
Nie będę jak zerwana nić.
Odrzucam pustobrzmiące słowa.

Można nie kochać cię – i żyć,
ale nie można owocować.

Ta dawność jej w głębokich warstwach...
Czasem pośrodku drogi stanę:
może nieznaną pieśń garstka
w skrzyni żelazem nabijanej,
a może dzban, a może łuk
jeszcze się w łonie ziemi grzeje,
może pradawny domu próg
ten, którym wkroczyliśmy w dzieje?

Stąd idę myślą w przyszłe wieki,
wyobrażenia nowe składam.
Kamień leżący na dnie rzeki
oglądam i kształt jego badam.
Z tego kamienia rzeźbiarz przyszedł
wyrzeźbi głowę rówieśnika.
Ten kamień leży w nurcie Wisły,
a w nim potomna twarz ukryta.

By na tej twarzy spokój był
i dobroć, i rozumny uśmiech,
naród mój nie żałuje sił,
walczy i tworzy, i nie uśnie.
Pierścienie świetlnych lat nad nami,
ziemia ojczysta pod stopami.
Nie będę ptakiem wypłoszonym
ani jak puste gniazdo po nim.

NIC DWA RAZY

Nic dwa razy się nie zdarza
i nie zdarzy. Z tej przyczyny
zrodziliśmy się bez wprawy
i pomrzemy bez rutyny.

Choćbyśmy uczniami byli
najtępszymi w szkole świata,
nie będziemy repetować
żadnej zimy ani lata.

Żaden dzień się nie powtórzy,
nie ma dwóch podobnych nocy,
dwóch tych samych pocałunków,
dwóch jednakich spojrzeń w oczy.

Wczoraj, kiedy twoje imię
ktoś wymówił przy mnie głośno,
tak mi było, jakby róża
przez otwarte wpadła okno.

Dziś, kiedy jesteśmy razem,
odwróciłam twarz ku ścianie.
Róża? Jak wygląda róża?
Czy to kwiat? A może kamień?

Czemu ty się, zła godzino,
z niepotrzebnym mieszasz lękiem?
Jesteś – a więc musisz minąć,

Miniesz – a więc to jest piękne.

Uśmiechnięci, wpółobjęci
spróbujemy szukać zgody,
choć różnimy się od siebie
jak dwie krople czystej wody.

ZWIERZĘTA CYRKOWE

Przytupują do taktu niedźwiedzie,
skacze lew przez płonące obręcze,
małpa w żółtej tunice na rowerze jedzie,
trzaska bat i muzyka brzęczy,
trzaska bat i kołysze oczy zwierząt,
słoń obnosi karafkę na głowie,
tańczą psy i ostrożnie kroki mierzą.

Wstydzę się bardzo, ja – człowiek.

Źle się bawiono tego dnia:
nie szczędzono hucznych oklasków,
choć ręką dłuższą o bat
cień rzucała ostrą na piasku.

W RZECE HERAKLITA

ryba łowi ryby,
ryba ćwiartuje rybę ostrą rybą,
ryba buduje rybę, ryba mieszka w rybie,
ryba ucieka z obłązonej ryby.

W rzece Heraklita

ryba kocha rybę,
twoje oczy – powiada – lśnią jak ryby w niebie,
chcę płynąć razem z tobą do wspólnego morza,
o najpiękniejsza z ławicy.

W rzece Heraklita

ryba wymyśliła rybę nad rybami,
ryba klęka przed rybą, ryba śpiewa rybie,
prosi rybę o lżejsze pływanie.

W rzece Heraklita

ja ryba pojedyncza, ja ryba odrębna
(choćby od ryby drzewa i ryby kamienia)
pisuję w poszczególnych chwilach małe ryby
w łusce srebrnej tak krótko,
że może to ciemność w zakłopotaniu mruga?

Wisława Szymborska*

*Wisława Szymborska (1923–2012) – polska poetka, eseistka i krytyk literacki, tłumacz, felietonistka; laureatka literackiej Nagrody Nobla (1996).

Egzamin

Wskazówka wielkiego zegara odmierzała kolejne sekundy. Nieprzerwany strumień sekund obojętnie kapiących cienką strużką, ani wolniej, ani szybciej. Jeszcze godzina, a potem: "Dziękujemy, proszę odłożyć długopisy." Odda kartkę, na której widnieje jej nazwisko, temat egzaminu, pod spodem tulipan, kilka gwiazdek i dwa samoloty. Tyle nabazgrała przez półtorej godziny, nerwowo rozmyślając, jak wybrnąć.

Miała pecha. Ze wszystkich tematów nie nauczyła się właśnie tego. Resztę wykuła na blachę. Jeśli nie wymyśli czegoś przez najbliższą godzinę, koniec z marzeniami. Czeka ją powrót do rodzinnego miasteczka. Nerwowo żuła gumę. Nie ma szans, żeby od kogoś odpisać. To nie test, gdzie automatycznie wstawiasz: a czy b, jeszcze zanim skończysz czytać pytanie. Tu potrzeba weny. Początek, rozwinięcie, zgrabne podsumowanie, najlepiej zakończone pytaniem zdradzającym głębię umysłową autora. Głębi nie będzie. Przeczytała całego Maughama, zna Galsworthy'ego, Prousta, Kunderę, Tołstoja i wielu innych, ale nie Dickensa. Oglądała kiedyś "Opowieść wigilijną", ale przecież nie może oprzeć całej pracy na paru wyblakłych okruchach, które zachowała w pamięci. Pozostało jej jedno. Musi zaryzykować.

Zerknęła na tarczę zegara. Pięćdziesiąt minut. Zdaży. Rozmasowała zeszywniałe palce i zaczęła pisać.

"Nie wiem, jak wygląda dickensowski świat prostych ludzi. Nie mam pojęcia, jakie są ich marzenia, obawy i radości. Nie przeczytałam ani jednej jego książki. Znam świat bohaterów Caldwell, ciemny dosłownie i w przenośni, znam marzenia farmerów z powieści Steinbecka. Przez ostatnie miesiące zaprzyjaźniłam się z bohaterami Marqueza, Vonneguta i Salinger. Ale padło na Dickensa, z którym się nie zaprzyjaźniłam. Wiem tylko tyle, że miał na imię Karol i żył w wiktoriańskiej Anglii. Co poza tym? Niewiele, żalosne strzępy podręcznikowych banałów. Bieda, upadłe dziewice, świerszcz za kominem i jakiś wiecznie zadowolony Dawid.

Mogłabym z tych resztek próbować coś sklecić, niczym parówkę. Odrobina mięsa, sporo resztek, porządnie zmielonych skór i chrząstek. No i mnóstwo wody. Mogłabym, ale nie chcę. Zamiast tego napiszę Państwu, jak wygląda mój prosty świat, z którego tak bardzo chciałabym się wyrwać.

Moje rodzinne miasteczko to maleńki Rozdziadów. Tworzy go krąg przyszarzałych kamieniczek wokół równie szarego rynku. Nieco z tyłu znajduje się kościół z wieżą, której zegar od lat pokazuje tę samą godzinę – dwadzieścia po czwartej. Nie pełne napięcia, symboliczne za pięć dwunasta, ale przypadkowe dwadzieścia po czwartej. Naprzeciw kościoła jest maleńki park. W nim jedna ławka, do której przyrosło trzech pijaków. Siedzą tam zawsze, niezależnie od pogody. Są punktualni niczym Lassie. Codziennie równo o dziesiątej otwierają pierwszą butelkę wina: "Muszkietierowie". I tak ich właśnie nazywamy. Pierwszy łyk to dla miejscowych biznesmenów sygnał do otwarcia sklepów. Druga butelka oznacza, że pora na przerwę obiadową. A trzecia, że czas wracać do domu, z marnym utargiem w portfelu.

Niemal każda kamienica straszy wybitymi oknami. Przypomina tym, którzy zostali, że znowu komuś udało się uciec do prawdziwego życia. Bo tu w Rozdziadowie nic nie jest prawdziwe. Nie ma prawdziwej szkoły, tylko dwie izby w przedwojennej drewnianej chałupie. W kinie nie ma foteli, zamiast nich parę rzędów plastikowych krzeseł. A w sklepach towar z minionej epoki. Tandetne spinki do włosów, granatowe fartuszki ze stylonu, plastikowe kwiaty w landrynkowych kolorach. Na wystawach, pokryte kurzem, sterczą niebieskie od słońca opakowania, a w zagłębieniach wyblakłej satyny opalają się muchy. Nikt tu nie sprząta. Nikogo nie stać na tę odrobinę wysiłku. Gdyby tak było, ten ktoś dawno już uciekłby z Rozdziadowa. A tak żyje pokryty kurzem, wśród tandetnych spinek, cukierkowych kwiatów i wyschłych odwłoków much, aż wreszcie sam zaczyna przypominać wyblakłe opakowanie. Nie widzi, nie słyszy, a przede wszystkim nie czuje. Bo ten, kto cokolwiek odczuwa, pragnie się stąd wyrwać. Uciec z miasta umarłych, gdzie każdy następny dzień niczym się nie różni od poprzedniego.

Ja od roku szykowałam się do ucieczki. Wieczorami pisałam wypracowania na wszelkie możliwe tematy. Przeczytałam wszystko, co znalazłam w miejscowej bibliotece. Kupowałam książki za wszystkie oszczędności i czytałam, czytałam, czytałam. A wieczorami wpatrzona w brudny sufit marzyłam o dniu, kiedy uwolnię się od tych ścian w kolorze groszku, z tandetnym wzorkiem "z wałka". Od słomianej maty ozdobionej kolekcją opakowań po zagranicznych papierosach, od odrapanej szafy ze skrzypiącymi drzwiami, na której stoją przykurzone butelki po bułgarskich winach. Od chodników plecionych z podartych rajstop. Od zimnej łazienki wymalowanej brązową farbą, z kapiącym kranem i kawałem gumowej rury zamiast prysznicza. Od koszmarnych makatek haftowanych muliną i tandetnych oleodruków przedstawiających świętych. Od toaletki z lustrem upstrzonym przez muchy, na której od lat stoi ta sama buteleczka po rosyjskich perfumach "Bez" i pęknięte pudełko po kremie "Gracja". Marzyłam, że ucieknę od plastikowych owoców na paterze i stylonowych fartuchów. Ten egzamin miał być szansą na inne życie.

Dlaczego piszę to wszystko? Mam nadzieję, że przeczyta to ktoś, kto ma serce. Ktoś, kto dostrzeże moją determinację i wybaczy mi moją niewiedzę. Bo Dickensa można nadrobić, ale nie da się nadrobić braku motywacji. Mam nadzieję, że przeczyta to ktoś, dla kogo gorące pragnienie studiowania i otwarty umysł są ważniejsze od wykutych cytatów i formułek. Wiem, że obowiązują pewne reguły, ale są sytuacje, kiedy nie można opierać się tylko na nich. Myślę, że taka sytuacja zaistniała w moim przypadku. Mogą Państwo trzymać się sztywno zasad i odrzucić mnie, ponieważ "nie trafiłam" w temat. To bardzo łatwe, ale jakże bliskie maszynom. Nie pasuje do matrycy - wykreślić. Sądzę, że w tym wypadku miarą człowieczeństwa będzie zadanie sobie trudu i wyjście poza proste reguły. Na tym zakończę, głęboko wierząc, że członkowie komisji okażą się ludźmi...

Powoli podeszła do tablicy z wynikami. Nerwowo szukała swojego nazwiska na liście. Jest. Nie zdała. Tylko pięć punktów. Nagle w dole tablicy ujrzała białą kopertę ze swoim nazwiskiem. Otworzyła ją drżącymi palcami. W środku znalazła

małą kartkę, a na niej notatkę:

Szanowna Pani,

Z zainteresowaniem przeczytaliśmy pracę.

Niestety, musimy Panią rozczarować. Nasza komisja egzaminacyjna składa się wyłącznie z robotów.

Przewodniczący komisji

HAL 9000

Ps. Pięć punktów - za znakomitą ortografię.

Izabela Sowa*

nabazgrzać – нашкрябати

okruchy – крихти

strzępy – уривки

świerszcz – цвіркун

sklecić – зліпити

łyk – ковток

tandetny – позбавлений смаку

makatka – гобелен

oleodruk – літографія

ręknięty – тріснутий, зламаний

nadrobić – доопрацювати

determinacja – рішучість

*Izabela Sowa to współczesna pisarka, która wykłada na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i pisze powieści i opowiadania dla młodzieży. Najbardziej znaną jest jej „jagodowa” trylogia „Smak świeżych malin”, „Cierpkość wiśni”, „Herbatniki z jagodami” (2002–2003).

Wywiad z Andrzejem Wajdą*

(fragmenty)

– *Spoleczeństwo polskie od dawna i jednoznacznie oczekiwało film o Katyniu od Pana, reżysera osobiście dotkniętego tą tragedią. Te wydarzenia 1940 roku do dzisiaj poważnie obciążają polską pamięć narodową, i także stosunki polsko-rosyjskie. Czy nie obawiał się Pan, że ten wyzwalający emocje film zaogni polityczne nastroje teraz, kiedy stosunek dwóch krajów i tak jest dosyć napięty?*

– Ten film upamiętnia ofiary okrutnego okresu, i przez to umacnia polską pamięć narodową. Katyń powstał wtedy, kiedy już była możliwość na jego wyreżyserowanie, przecież do 1989 r. nakręcenie filmu o takim temacie było nie do wyobrażenia. Dlaczego trzeba było czekać 18 lat po transformacji na ten film? Odpowiedź jest prosta. Nie znalazłem scenariusza, według którego mogłem zacząć. Nie planowałem terminu. Po prostu dopiero teraz było wszystko co potrzebne do ekranizacji. Wcale nie chciałem wtrącić się w aktualną dyskusję polsko-rosyjską. Nie staraliśmy się specjalnie, żeby upolitycznić ten film, aczkolwiek jego temat jest związany z polityką i historią. Co prawda, bardziej z historią Polski.

– *Może dlatego polska publiczność była tak wdzięczna, zmęczona politycznymi debatami.*

– Polska publiczność mnie nie zawiodła, film obejrzało więcej niż 3 miliony ludzi – jest to bardzo dużo w dzisiejszych czasach. I wśród widzów są nie tylko starsi. Młodzi oglądali film ze zdziwieniem – oni są oddaleni od przeszłości narodowej tak bardzo, że po prostu nie znają tych problemów. Tak że potrafiłem zaoferować im coś nowego. Co do starszych, okazało się, że są tysiące, których tragedia katyńska dotyczy bezpośrednio.

– *Jeżeli po tylu latach ciągle spotyka się Pan z taką reakcją ludzi, to znaczy, że system*

komunistyczny mimo wszelkich starań nie zniszczył pamięci o Katyniu. Działa pamięć społeczna, film jątrzy rany.

– Tak jest, znamy takie opinie, że w tym szaleństwie, którym była II wojna światowa, 22 tysięcy ofiar, to nawet nie tak dużo. Dla narodu natomiast Katyń znaczy o wiele więcej, niż ta liczba. Ja też byłem zdziwiony reakcją. Bardzo dużo ludzi zatrzymuje mnie na ulicy, żeby podziękować. Polacy są głęboko dotknięci tymi zdjęciami, bo było na czym je budować. Katyń był rozdziałem historii dotychczas nie przerobionym, ale w głębi wspólnej pamięci zawsze istniejącym. Ale, co ważne, film mimo rozdrapania ran nie wywarł żadnych antyrosyjskich emocji. Po ostatnich ujęciach na sali panuje cisza, przenika ludzi poczucie bóleści, a nie gniewu czy zemsty.

– *Więc film upamiętnia bez nienawiści.*

– Może dlatego tak jest, bo film przedstawia bezosobową maszynę terroru. Poza tym występuje w filmie rosyjski oficer, przedstawiony jako człowiek myślący, wrażliwy, który tak samo jest ofiarą systemu, jak Polacy. Oprócz tego większość filmu składa się z historycznych fragmentów, wspomnień, prawdziwych dialogów. Taka jest na przykład ostatnia scena, zrealizowana na podstawie dziennika majora Solskiego. „Przywieźli nas do lasu. Jest szósta rano, co z nami będzie?” – są to ostatnie zdania na papierze. Więcej nie mógł napisać, został zastrzelony. Młodzi są zaskoczeni pytaniem „co z nami będzie?”, mówiąc, jakże nie wiedzieli, że będą straceni? Ale nie wiedzieli! I nie przez naiwność, tylko dlatego, że w tamtych czasach obowiązująca postawa wojskowa była inna. Jeńców się nie zabijało. Wtedy jeszcze nikt nie wyobrażał sobie komór gazowych, fabryk śmierci! To wszystko jest dziełem XX wieku. Liczyli na to, że zesłają ich za granicę, ewentualnie, że utworzą z nich oddzielny korpus, i będą walczyć przeciwko Niemcom. Ponieważ od pewnego czasu wiedzieli, domyślali się, że wojny z Niemcami nie można uniknąć, i że weźmie w niej udział Polska a także Rosja.

– *Jest to film kończący ciąg Pana dzieł przedstawiających wyjątkowe momenty historii Polski - jednocześnie zamykający polską szkołę filmową. Ten ciąg zapoczątkowany filmami Kanał, Popiół i diament, Człowiek z marmuru i Człowiek z żelaza doprowadza do filmu Katyń. Pierwszy i ten ostatni również mówi o wydarzeniach wywierających wielki wpływ na polską tożsamość. Czym jest dla Polaków Powstanie Warszawskie i czym Katyń?*

– Jest to paradoks mojego życia, że Katyń powstał dokładnie 50 lat po Kanale...

– *Jednak obydwie są ze sobą ściśle związane...*

– Tak jest, niewątpliwie są związane ze sobą, i te dwa wydarzenia i obydwie filmy. W obydwu jest bowiem mowa o wymordowaniu polskiej inteligencji. Interesy Niemców i Sowietów były wspólne: złamanie społeczeństwa. Do tego trzeba było wprawdzie pozbawić go inteligencji. To się Stalinowi lepiej udało, niż Hitlerowi. Pamiętajmy o tym, że oficerowie to tylko połowa ofiar Katynia, reszta to nauczyciele, profesorowie. Za decyzją Stalina kryło się wyobrażenie, że w ten sposób łatwiej wprowadzi w Polsce swoją dyktaturę. Stalin liczył na szybkie stłumienie Powstania Warszawskiego. Stało się inaczej, i młoda generacja inteligencji prawie że w całości padła ofiarą partyzanckiego działania. Te dwa wydarzenia historyczne są więc ze sobą ściśle związane, między dwoma filmami natomiast przeszło całe moje życie.

– *Jaką metodą twórczą można dziś zaciekać młodych kinem opowiadającym o decydujących momentach historii Polski?*

– Ciężko dokładnie powiedzieć, na czym polega ta komunikacja, wiem natomiast, że jest ona niezbędna. Naród potrzebuje opowiedzenia przeszłości. Społeczeństwo bez poczucia swojej historyczności nie jest społeczeństwem. Świadomość historyczna jest cementem trzymającym społeczeństwo razem.

– *Społeczeństwo węgierskie może być przykładem tego przypadku...*

– W nowej Europie wszyscy chcą się jednoczyć, a małe kraje się boją, że jeżeli wstąpią do tej społeczności, rozpuszczą się w morzu państw. Anglicy, Francuzi czy Włosi nie boją się tego, bo potrafią podtrzymać integralność narodową mimo różnych wydarzeń swojej historii. Mamy obowiązek wspominania historii.

– *Dokąd zmierza pana zdaniem polskie kino?*

– Zapewne w kierunku europeizacji.

Stier Gabor, „Magyar Namzet”

okrutny – жорстокий

publiczność – глядачі

nakręcenie filmu – зйомки фільму

zaoferować – запропонувати

tożsamość - ментальність

*Andrzej Wajda – reżyser filmowy i teatralny, scenarzysta i scenograf; jeden z najwybitniejszych twórców w historii światowego kina; zdobywca Oscara przyznanego za całokształt twórczości.

Giedroyc i Ukraińcy

(fragmenty)

Żadne z istniejących czasopism w Polsce i na Ukrainie i żaden ze współczesnych wydawców i redaktorów w naszych krajach nie jest w stanie zastąpić autorytetu moralnego i charyzmy Jerzego Giedroycia i „Kultury”.

Bohdan Osadczyk

Wśród badaczy dorobku Jerzego Giedroycia* nie budzi sporów twierdzenie, że kwestię ukraińską Redaktor uważał za jedną z najważniejszych dla przyszłości Polski, a jednym z największych osiągnięć kierowanej przezeń „Kultury” było sformułowanie nowej polityki wschodniej, w której polityka wobec obszaru ULB (Ukraina – Litwa – Białoruś) była kluczową dla odzyskania przez Polskę niepodległości oraz bezpieczeństwa i stabilności naszego regionu Europy.

Koncepcja ta została wyartykułowana po II wojnie światowej, niemniej „ukraińskie” zainteresowania Giedroycia pojawiły się znacznie wcześniej. Fascynacja Ukrainą u późniejszego redaktora „Kultury” zaczęła się jeszcze w okresie studiów: „Na historię zapisałem się dopiero na ostatnim roku prawa. Szło mi o odroczenie służby wojskowej, więc zacząłem wtedy studiować historię ukraińską u profesora Korduby, co było dla mnie wielkim przeżyciem, bo poza mną byli tam sami Ukraińcy, którzy patrzyli na mnie ze zdumieniem, jak gdybym był żelaznym wilkiem. Na seminarium profesora Korduby uczęszczałem chyba półtora roku. Zawdzięczam mu orientację w literaturze ukraińskiej i sporo kontaktów z późniejszymi działaczami ukraińskimi. Historię ukraińską wybrałem chyba przez przekorę. Ale również dlatego, że zupełnym przypadkiem poznałem w owym czasie księdza Rzewuskiego, bazylianina, który był bliskim człowiekiem arcybiskupa Szeptyckiego. Ta postać zupełnie niesamowita, jak z Dostojewskiego: połączenie

nienormalności z geniuszem – miała na mnie dość duży wpływ” [J. Giedroyc, *Autobiografia na cztery ręce*, Warszawa 1996, s. 22–23].

Na pogłębienie zainteresowania problematyką ukraińską niewątpliwie poważny wpływ miało poznanie przez Giedroycia w czasie pracy w Ministerstwie Rolnictwa – Stanisława Stempowskiego. [...] Stanisław Stempowski był nie tylko ministrem w ukraińskim rządzie, ale cieszył się osobistą przyjaźnią Symona Petlury. Sympatie do ruchu ukraińskiego Stanisława Stempowskiego podzielał jego syn Jerzy, który w okresie powojennym stał się jednym z najbliższych współpracowników Jerzego Giedroycia i jednym z jego najbardziej kompetentnych doradców w kwestii ukraińskiej. Dalsze wtajemniczenie przyszłego redaktora „Kultury” w sprawy ukraińskie było związane z jego pobytami na Huculszczyźnie, która, jak opowiadał później, „była początkiem mojej działalności na odcinku ukraińskim. Utrzymywałem stosunki z UNDO i redaktorem „Diła” Kedrynem-Rudnickim oraz z Doncowem, redaktorem ukraińskiego „Wistnyka”. Czołowym ideologiem i publicystą nacjonalistycznym”. Następne znajomości, szczególnie z działaczami nurtu petlurowskiego przyszły redaktor „Kultury” nawiązał poprzez kontakty prometejskie. Tak było na przykład z Jewhenem Małaniukiem, który z kolei poznał go z Włodzimierzem Bączkowskim. O Bączkowskim, redaktorze „Biuletynu Polsko-Ukraińskiego”, jeszcze w wiele lat po wojnie Giedroyc pisał: „Jest to w sprawach polsko-ukraińskich najbliższy mi poglądami człowiek”.

[...] Zważywszy na przedwojenne i wojenne zainteresowanie sprawą ukraińską ze strony Giedroycia naturalną kolejną rzeczą był powrót do tej kwestii niemal natychmiast po formalnym powołaniu do życia Instytutu Literackiego i rozpoczęciu wydawania „Kultury”. Bardzo ważną rolę – w kontekście orientacji w życiu ukraińskiej emigracji oraz pozyskiwania spośród niej współpracowników dla polskiego pisma – odegrała podróż Jerzego Stempowskiego po Niemczech, którą odbył późną jesienią 1948 roku. Sam Stempowski tak pisał o niej do redaktora „Kultury”: „Pośród Ukraińców poznałem też pewnego profesora Uniwersytetu Charkowskiego, który mógłby napisać doskonałą rozprawę o tamtejszych stosunkach literackich”. Owym charkowskim profesorem był nie kto inny, jak najwybitniejszy

powojenny ukraiński językoznawca i błyskotliwy krytyk literacki Jurij Szerech-Szewelow (1908–2000).

W 1950 roku w Berlinie odbył się Kongres Wolności Kultury. Berlińskie spotkanie miało również ogromne znaczenie dla ukraińskiej aktywności „Kultury”, a stało się tak za sprawą przemówienia, które na otwarciu Kongresu wygłosił jeden z najbliższych współpracowników Giedroycia – Józef Czapski. Właśnie to wystąpienie zwróciło uwagę na polskich delegatów młodego dziennikarza ukraińskiego – Bohdana Osadczyka**. Nawiązał z nimi kontakt, który szybko przekształcił się w bliską współpracę, a wreszcie w przyjaźń, która przetrwała do śmierci redaktora „Kultury”. W pierwszych latach był przede wszystkim konsultantem Giedroycia w sprawach ukraińskich, po zakorzenieniu się w prasy niemieckiej coraz częściej służył Giedroyciowi pomocą, publikując w niej materiały poświęcone „Kulturze”. Najbardziej cenne dla redaktora „Kultury” były dwie znajomości nawiązane dzięki pośrednictwu Osadczyka: chodzi o sowietologa Borysa Łewyckiego i historyka Iwana Łysiaka-Rudnyckiego. Pod koniec lat 50 w kręgu współpracowników „Kultury”, z rekomendacji Szerecha-Szewelowa, znalazł się [krytyk literacki] Jurij Ławrinenko.

Jesienią 1957 roku pod wpływem wydarzeń października 1956, Giedroyc zdecydował się wydać antologię literatury ukraińskiej z okresu odrodzenia narodowego lat 20, która przeszła do historii pod tytułem *Rozstrzelane odrodzenie* [J. Ławrinenko, *Rozstrilane widrodzennia*, Paryż 1959]. Ławrinenko okazał się doskonałym redaktorem antologii. Pod jego wpływem początkowo stosunkowo skromnie pomyślana, antologia (miała mieć około 300 stron), rozrosła się do monumentalnego, bo prawie tysięcznicowego dzieła uwzględniającego wszystkie ważne teksty literackie okresu „rozstrzelanego odrodzenia”. Wydanie antologii miało bardzo duży rezonans wśród ukraińskiej emigracji, a sama antologia w okresie późniejszym była w formie kieszonkowej (co miało ułatwić jej przemykanie na Ukrainę) wznawiana przez ukraińskie wydawnictwo „Proloh” i do chwili obecnej jest jednym z podstawowych źródeł wiedzy o okresie ukraińskiego odrodzenia narodowego lat 20.

Iwan Koszeliweć, publicysta, tłumacz i krytyk literacki, należał do najważniejszych postaci ukraińskiego emigracyjnego życia intelektualnego. Współpraca Iwana Koszeliwca (Jareszko) z „Kulturą” miała różne fazy. Rozpoczęła się jeszcze w okresie, kiedy był on, po raz pierwszy, redaktorem naczelnym „Suczasnosti”. Jednak najpoważniejszym projektem, który realizował Koszeliweć na zlecenie Instytutu Literackiego była antologia *Ukraina 1956–1968*.

Jednym z najczęściej drukowanych w piśmie ukraińskich autorów był wybitny poeta Jewhen Małaniuk. Trzydziestolecie jego pracy twórczej „Kultura” uczciła obszernym szkicem poświęconym jego twórczości, autorstwa Łobodowskiego. Kiedy w 1968 roku zmarł, na łamach polskiego pisma żegnali go, co nie było zbyt częstą praktyką, aż dwaj autorzy: Józef Łobodowski i Jerzy Stempowski.

Na początku lat 50. Giedroyc usiłował pozyskać do współpracy wybitnych pisarzy ukraińskich pozostających na emigracji: urodzonego na Wołyniu Ułasa Samczuka i pochodzącego z obwodu sumskiego Iwana Bahrianego.

Zupełnie wyjątkowe znaczenie, dla poszerzenia ukraińskiego kręgu kultury, miał rok 1952. W każdym numerze „Kultury” z tego roku były materiały poświęcone problematyce ukraińskiej lub stosunkom polsko-ukraińskim, w tym tak ważnym i kontrowersyjnym tematom jak m.in.: kwestia granic, Ukraińcy a Powstanie Warszawskie, sprawa Dywizji SS Galizien. W tym roku redakcja zdecydowała się, rzecz zupełnie wyjątkowa, zaapelować do ukraińskich wydawnictw i pisarzy o nadsyłanie nowości wydawniczych. W ukraińskiej korespondencji Giedroycia znajdujemy potwierdzenia, że apel ten – przynajmniej częściowo – okazał się skuteczny. Wtedy „Kulturze” zaczęły przysyłać swoje wydawnictwa lub proponować wymianę następujące wydawnictwa i redakcje: „Proloh”, „Ukrajina i Swit”, „Porohy”, „my i Swit”, „Ukrajńska Dumka”, „Derżawnyćka Dumka”.

Partnerstwo proponowane przez Giedroycia Polakom i Ukraińcom wymagało od obu stron nie tylko wzajemnego szacunku, ale również dojrzałości i odpowiedzialności. Koncepcja polityki wschodniej i normalizacja stosunków polsko-ukraińskich sformułowana w środowisku „Kultury” miała przemożny wpływ na kształtowanie polityki zagranicznej III Rzeczypospolitej. Wysilek redaktora

„Kultury” w tym względzie został, jeszcze za jego życia, doceniony w kraju. „Kultura” i sam Giedroyc byli znani i doceniani przez ukraińską emigrację, natomiast świadomość dokonań Giedroycia dla normalizacji stosunków ukraińsko-polskich oraz dla Ukrainy i kultury ukraińskiej dopiero toruje sobie drogę do ukraińskiego odbiorcy nad Dnieprem.

Bogumiła Berdychowska

wyartykułowany – викладений,
сформульований

tysiącstronicowe dzieło – твір на тисячу
сторінок

odroczenie – відкладення справи на рік

przemycanie – контрабанда

uczęszczałem (*uczęszczać*) – був присутній

na zlecenie – на замовлення

przez przekorę – як виклик

skuteczny – результативний

*Jerzy Giedroyc (1906–2000) – wybitny polski publicysta, polityk i działacz emigracyjny. W 1974 roku na łamach redagowanego przez siebie w Paryżu czasopisma „Kultura” sformułował koncepcję, iż suwerenność Ukrainy, Litwy i Białorusi (ULB) jest czynnikiem sprzyjającym niepodległości Rzeczypospolitej.

**Bohdan Osadczyk (1920–2011) – ukraiński publicysta i dziennikarz na emigracji (w Berlinie), badacz historii Europy Środkowo-Wschodniej; w 2007 roku otrzymał Nagrodę im. Jerzego Giedroycia za działalność na rzecz ukraińsko-polskiego pojednania. Odznaczony Nagrodą Przyjaźni i Współpracy „Kultury” (1984), Orderem Orła Białego (2001) i Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej (1994).

Навчальне видання

Світлана Сухарєва
Ольга Яручик
Наталія Цьолик

ПОЛЬСЬКА МОВА

*Навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

JĘZYK POLSKI

Podręcznik dla studentów szkół wyższych

Формат 60x84 1/16. Обсяг 25,35 ум. друк. арк., 24,41 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 53. Ввидавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.